

ЗБИГНЕВ НЕНАЦКИ ГОСПОДИН АВТОМОБИЛ И ЗАГАДКИТЕ НА ФРОМБОРК

Превод от полски: Елена Пеловска, 1980

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО МИ ОТ ЛОАРА. НОВАТА ЗАДАЧА. КОЙ РАЗГАДАВА ТАЙНИТЕ НА ФРОМБОРК.
ПЪРВОТО СКРИВАЛИЩЕ НА ПОЛКОВНИК КЪОНИГ. ТРИ БЕЗЦЕННИ МОНЕТИ. ПОДОЗРИТЕЛНА
ИСТОРИЯ. КОЯ Е ТАЙНСТВЕНАТА ДВОЙКА. КАКВО РАЗКРИ СЛЕДСТВИЕТО. ДЕЛОТО С КРИПТОНИМ^[1]
„ДУКАТЪТ НА ЛОКЕТЕК“.

Завърнах се от Франция, където бях цял месец на почивка. Тъкмо пристъпих към обикновените си задължения в Министерството на културата и изкуството, когато ме повика директорът Марчак, моят непосредствен началник.

Мина времето, когато работех в провинциални музеи и само като любител се занимавах с разгадаване тайните на историята и с търсене на изчезнали по време на войната културни ценности. Не бях вече и уредник на малък селски музей. Получих квартира във Варшава и щатна длъжност в министерството. Формално бях само скромен референт в отдел „Музеи и охрана на паметниците“, но в действителност работех като човек за особени задачи, нещо като детектив. Не бива, разбира се, да смятате, че съм се занимавал с охрана на витрините или с преследване на крадците в музейните зали (за съжаление има и такива). Възлагаха ми задачи, които понякога съвсем нямаха характер на престъпление, но можеха да причинят на нашата страна големи загуби в областта на културата. Например, аз често посещавах магазините, в които се продават произведения на изкуството, интересувах се от сделките, които се сключват там и внимавах да не би някоя ценна старина (за огромната ѝ стойност понякога не си дава сметка и самият продавач) да попадне в нежелани ръце. Наблюдавах и дейността на различните търговци на антики и произведения на изкуството. Изобщо работа имах достатъчно, охраната на паметниците е област, която често поднася изненади и загадки. Който следи пресата, сигурно си спомня сензационните съобщения за откритите в малка селска черква картини, които се приписваха на прочутия художник Ел Греко, за картините на Кранах,

намерени на тавана на една стара черква, за аферата с безценните витражи. Във всички тези дела аз вземах участие като експерт на отдел „Музеи и охрана на паметниците“. В кръга на моите интереси влизаше и издирването на изчезнали по време на войната музейни сбирки и частни колекции. Всичко това сигурно ясно показва колко разнородни са моите занимания и колко много приключения съм преживял, които си струва някога да бъдат описани.

Също така, ако намеря малко време, ще опиша времето, което прекарах във Франция — бях там по покана на Карен Петерсен, дъщерята на известния търсач на съкровища — капитан Петерсен. През целия юли заедно с Карен се занимавахме с разгадаване на тайните на един от най-хубавите старинни замъци на Лоара, случиха ни се много драматични и поразителни неща, които са наистина достойни за отделна книга.

Но ето че вече отново съм в родината. Беше първи август и първият ми работен ден след отпуската.

— Очаквах ви с нетърпение — каза моят началник, директорът Марчак. — Има за вас нова, много важна задача.

— Досещам се за какво става дума — отговорих аз. — За загадките на Фромборк.

— От къде знаете за тях? Та вие едва вчера пристигнахте от Франция.

— За тях писа френската преса. Всичко свързано с града, където Коперник е направил великите си открития, интересува целия свят. С искрено удоволствие ще се заема със загадките на Фромборк.

Директорът Марчак поклати отрицателно глава.

— За съжаление трябва да ви разочаровам. Вече от три седмици със загадките на Фромборк се занимава вашият колега, магистър Петрушка. Той успя да намери едно от трите скривалища, в които полковник Кьониг е скрил заграбените от Полша старини. Възвърнахме си безценни произведения на изкуството, драги Томаш, и не виждам повод да отнема делото за загадките на Фромборк от колегата Петрушка и да го прехвърля на вас.

— Не съм чул, че скривалището на Кьониг е открито...

— Не дадохме гласност. И без това се вдигна твърде много шум във връзка с откриването на останките на полковник Кьониг и плана на неговите три скривалища. Не желаем във Фромборк да нахълтат

досадни журналисти, нито търсачи на съкровища. Едва след като намерим всички скривалища и извадим от тях съкровищата, ще организираме пресконференция. А на вас ще ви кажа: едно от скривалищата Петрушка вече е открил, съкровищата са в подземията на Националния музей. Ако искате да ги разгледате, свържете се с директора на музея. Сигурно ще се съгласи да ви ги покаже.

— Хм — изкашлях се тъжно аз.

— Недейте „хъмка“ — каза директорът Марчак. — Никак не ми е приятно. Зная, че между вас и магистър Петрушка съществува антагонизъм. Колегата Петрушка неведнъж се е оплаквал, че на вас даваме за разрешаване най-интересните задачи, а него държим в сянка, поради което той няма възможност да покаже детективските си способности. Признавам, че даже се зарадвах, когато възникна въпросът със загадките на Фромборк, а вие бяхте в чужбина. С чиста съвест можех да възложа задачата на колегата Петрушка. И съм много доволен от него. Той вече намери първото скривалище.

Сложих ръка на сърцето си и казах тържествено:

— Уверявам ви, господин директоре, че изобщо няма да се интересувам от загадките на Фромборк. Колегата Петрушка може спокойно да се занимава със своята работа, без да се страхува, че ще му се изпреча на пътя. А сега очаквам своята задача.

— И така, да пристъпим към въпроса — съгласи се директорът Марчак и отвори бележника си.

— Както знаете, драги Томаш — каза той, — ние внимателно следим покупките, които извършват полските музеи, и се стараем да имаме пълна информация за тях, особено когато се отнася за предмети с голяма стойност. И така, последната седмица от три музея в различни градове на Полша се получиха следните съобщения: Музеят в К. е получил от частно лице сребърния денар „Gnezdun civitas“. Музеят в Л. се е сдобил с денара на Мешко I^[2]...

— Какво? — чак подскочих на креслото.

— Да, да, моля ви. Денарът на Мешко I. И седнете, драги Томаш — каза директорът Марчак. — Седнете и се дръжте здраво за креслото, защото това още не е краят на сензацията. На музея в Лодз неизвестен колекционер е предложил... известния брактеат на Якса^[3].

— Какво? — извиках аз, не вярвайки на ушите си, обаче не подскочих в креслото, защото здраво се държах за ръчките.

— Да, скъпи Томаш — продължаваше директорът Марчак, — споделям учудването ви. В продължение на една седмица на нумизматичния пазар внезапно изплуваха едни от най-интересните и най-стари полски монети. Трябва да отбележа също, че макар някои от споменатите тук екземпляри поради своята рядкост да са направо безценни, продавачите са поискали цени, които не са завишени, около петдесет-шестдесет хиляди злоти за екземпляр.

— Нечувано! — отново не можах да овладея учудването си.

— Затова всеки от споменатите музеи е приемал предложението като единствен шанс и бързо, без особени формалности е извършвал покупката. Едва тук, в отдела, след като събрахме информация за тези покупки, почувствахме известно безпокойство.

— Продавачът едно и също лице ли е?

— Не. Музеят в К. е купил денара „Gnezdun civitas“ от някакъв мъж, музеят в Л. е купил денара на Мешко от някаква жена.

— При този вид сделки се дава квитанция, записват се личните данни на продавача.

— Точно така, драги Томаш. Проверихме случаите доста подробно. Оказа се, че продавачите са подставени лица.

— Как да разбирам това?

— Сделките са извършени по следния начин: най-напред телефонира в музея. Анонимно лице предлага да продаде безценна монета и определя среща в сладкарницата, за да бъде разгледана монетата. На въпроса откъде има тази монета, отговаря: „Обяснения няма да ви давам. Искате ли да я купите, или не? Ако не, довиждане“. Понеже екземплярите били изключителни и се предлагали сравнително евтино, всеки музей би искал да ги има. Впрочем продавачът не е длъжен да издава тайните си. Той може да отговори: „Намерих монетата на тавана в един стар сандък“. И кой ще му докаже, че не е било така? И тъй, извършват се формални сделки, продавачът взима парите, а след това отива на уговореното място при този, който му е поверил монетата. Дава парите и получава комисионна в размер на хиляда злоти. Всеки път, както произтича от описанията, които ни дадоха фиктивните продавачи, истинският продавач е бил различен, някаква елегантна дама, някакъв елегантен господин.

— Което съвсем не значи, че не е група или шайка, състояща се от няколко души — казах аз.

— Разбира се. Даже сигурно е шайка от няколко души. Не може да бъде случайно за една седмица да се предложат за продажба три от най-редките монети.

— Съобщихте ли в милицията?

— Да. Всъщност благодарение на следствието знаем, че продавачите на монетите са подставени лица и зад гърба им се крие някой друг. Но цялата тази история, макар че е подозрителна, всъщност не дава основания да започнем официално следствие и да заангажираме следствените органи. Защото в действителност няма характер на престъпление. В Полша всеки има право да продаде на музей или в антикварен магазин стари монети, щом са негова собственост. Разбира се, не е редно този някой вместо сам да отиде в магазина или в музея, да изпраща там някой друг и да му плаща за това комисионна. Но това винаги може да бъде обяснено, може да каже, че има още много монети и не иска да му досаждат нумизматите. Вие знаете как е с колекционерите. Щом научат, че някой има богата сбирка, започват да го обикалят, искат да я разгледат, предлагат му да разменя, да продава, да купува и така нататък. Неизвестният има право да остане анонимен. И макар че постъпва подозрително, не е задължително да бъде престъпник. Още повече че в милицията не е съобщено на някого в Полша да е изчезнала, открадната или ограбена колекцията от стари монети. Следователно екземплярите, продадени на музеите, не са крадени и няма основание да започнем официално следствие. Може би те са намерени някъде случайно. По време на войната изчезнаха доста различни видове колекции. И би трябвало само да се радваме, че анонимният откривател, вместо да ги скрие някъде, е предложил тези ценни екземпляри на музеите, при това на не много висока цена.

— Може би не е имал представа за стойността на стоката, която предлага?

— Не, драги. Когато е разговарял по телефона с уредниците на музеите, е определял монетите много професионално. Казал, че са безценни, но тъй като има представа за скромните финансови възможности на музеите, предлага толкова ниска цена. Защото желае тези монети да се намират в музеите, а не у частни колекционери.

— В известен смисъл въпросът е поставен даже много почтено.

— Точно така. И това е главното, което ни накарва да решим, че няма нужда да ангажираме милицията, а да възложим на вас задачата да разследвате тази история.

Замислих се за момент.

— Как да попадна на следите на тайнствения „някой“ — попитах.

— Споменах ви, че музеят в Лодз е получил предложение да закупи брактеата на Якса, княза на Копаница. Предложението е направено от някаква жена. Пожелала е сделката да се извърши в сладкарница „Хоноратка“, утре в двадесет часа. Директорът на музея трябва да иде на срещата и да носи парите. Тайнствената жена заявила, че ще го познае и сама ще отиде на неговата маса. Тя ще му връчи монетата и ще вземе парите. Предлагам ви да заминете утре за Лодз и в определения час да отидете в сладкарницата, независимо от директора. Ще разгледате тази госпожа, а останалото вече зависи от вас.

— Сделката ще бъде извършена?

— Да, разбира се. Та това е безценна монета, а искат за нея само тридесет хиляди злоти. На това дело ще дам криптоним...

В този момент телефонът на бюрото на директора Марчак иззвъня:

— Да, Марчак е на телефона, кажете.

След малко на лицето му се изписа безпределно учудване. После директорът Марчак извика в телефонната слушалка:

— Какво? Искате да ми продадете златния дукат на Локетек? Изглежда се шегувате. Втори екземпляр от този дукат не съществува. Какво? Твърдите, че притежавате втори екземпляр?

Челото на директора Марчак се покри с дребни капки пот. Пръстите му така здраво стискаха слушалката, че чак побеляха.

— Моля, госпожо. Съгласен съм на всякакви условия! — викаше той в слушалката. — Моля ви, кажете ми кога и къде можем да се срещнем. Да, щенося парите, но най-напред трябва да ми покажете монетата. Не ви вярвам. Втори екземпляр от дуката на Владислав Локетек не съществува... Какво? Ще се обадите допълнително... Ало, ало — викаше по телефона директорът Марчак.

Но викаше напразно. Жената бе затворила слушалката.

Директорът Марчак доста време остана в креслото зад бюрото си. След това ми каза тихо, сякаш беше без сили:

— На това дело ще дам криптонима „Дукатът на Локетек“.

И умолително добави:

— Скъпи Томаш, във вас е единствената ми надежда...

[1] Криптоним — тайно (условно) название. — Б.пр. ↑

[2] Мешко I (? — 992 г.) — полски крал от династията на Пястите. — Б.пр. ↑

[3] Якса от Копаница (XII в.) — западнославянски княз от долината на р. Шпрее. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

КАКВО Е НАЦИОНАЛНО СЪКРОВИЩЕ. ТАЙНАТА НА ТРИТЕ МОНЕТИ. НУМИЗМАТИЧНИ ЙЕТИ. ГРИЖИ
ОКОЛО КНЯЗ ЯКСА. ПРЕСТЪПНИЦИ ИЛИ КОЛЕКЦИОНЕРИ. МОЯТА ТАЙНА МИСИЯ. В „ХОНОРАТКА“.
ПОЯВЯВАНЕТО НА ВАЛДЕМАР БАТУРА. ГЕНИЯТ НА ЗЛОТО. БАТУРА ОТГОВАРЯ НА НЯКОЛКО
ВЪПРОСА. ХВЪРЛЕНАТА РЪКАВИЦА. ЕДИН НА НУЛА ЗА БАТУРА.

За Лодз заминах на следния ден, веднага следобед. Пътят изминах с моята таратайка, защото трябваше да бъда подготвен за всичко, щом щях да се опитвам да установя личността на тайнствената дама, предложила да продаде бракетата на Якса. Обстоятелствата по делото и преди всичко онзи странен телефон до директора Марчак във връзка с дуката на Локетек, ме накараха да считам, че ме чака трудна за разрешаване загадка. Затова не съжалявах, че бях изпуснал тайните на Фромборк. Наистина, скривалища с ограбени от хитлеристките грабителски съкровища — това звучи много ефектно. Гарантирам ви обаче, че позивният сигнал: „Дукатът на Локетек“ в същата степен може да наелектризира всеки музеен работник.

Пътят за Лодз е широк и прав, не създава затруднения на шофьора. Моята таратайка се носеше безгрижно и знаех, че няма да ми поднесе никакви неприятни изненади. По време на престоя ми във Франция, като награда за участието ми в разгадаване на тайните на един замък на Лоара, капитан Петерсен поръча в италианската фирма Пинин Фарина нов двигател за моята таратайка и нови гуми. Това струваше горе-долу колкото една нова елегантна симка или даже пежо. Но аз не исках да се разделям със своята таратайка, която толкова пъти ме беше спасявала от най-различни опасности. Отнасях се към нея като към свой най-добър помощник и приятел. Осигурена с нов двигател и нови гуми, как би могла да ме подведе или да не ми се подчини?

Пътувах по хубав път и можех да размишлявам за задачата, поставена от директора Марчак.

Знаех, че трябва да я изпълня деликатно, с много такт, тъй като кой би могъл да гарантира, че зад тази история не се крие някой

известен колекционер. Ставаше дума обаче за национални съкровища и информацията за техния произход беше задължителна.

Национални съкровища. При това определение всеки си представя огромни музейни зали или големите вавелски покои, със стени, покрити с гоблени, картини на стари майстори, царски скъпоценности, оръжие, прекрасни мебели, употребявани някога от кралете. Но националното съкровище, чийто произход трябваше да изясня, можеше да скрие в дланта си... дори едно пеленаче. Да, даже шепата на малко дете е достатъчно голяма, за да побере това съкровище. Нито една от тези редки и безценни монети не беше по-голяма от нокътя на възрастен човек и всяка беше малко по-дебела от нокът. Обаче тези малки предмети се пазят в нашите музеи наред с ефектните гоблени и прекрасните картини. Защото те са еднакво важни за историята на нашата култура. Техните описания и снимки могат да се намерят в много книги и наръчници. Няма да ги намерите обаче в нито един ценоразпис. Те нямат цена.

Вече разбирате защо след първите думи на директора Марчак скочих от креслото и слушах обясненията му с голямо изумление.

Денарът на Мешко I. Първата полска монета. До тогава хората, населяващи Полша, си служат или с разменна търговия, или употребяват арабски монети, или още по-стари, римски, или направо парчета сребро и натрошени украшения. Едва Мешко I, вероятно скоро след покръстването му, заповядал да бъде сечена неговата монета, както тогавашните чешки и немски князе. Монетата с името на владетеля е била очевидно белег за суверенността на страната, доказателство за съществуването на княжеска власт не само пред чуждите, но и пред собствените поданици. Много ли такива монети са били изсечени? Специалистите нумизмати пресмятат, че са били изсечени от двадесет до тридесет и пет хиляди денара на Мешко I. Колко от тези монети са достигнали до наши дни? Изглежда в целия свят — едва четиридесет и седем. Но вече много отдавна, дори на най-големите задгранични аукциони не е отбелязано да се продава тази монета, което свидетелства за нейната необикновена рядкост. Тази дребна паричка е на повече от хиляда години. На колкото е и полската държава. Направена е от сребро, с диаметър осемнадесет милиметра и осем десети, тежи само един грам и седемдесет и седем стотни. На лицевата ѝ страна се вижда сякаш част от кръг с кръст и деформирано името на

полския княз. На обратната страна има обикновен кръст, с четири сфери между раменете му.

И тъкмо този денар е бил продаден на музея в Л. Но още повълнуващ въображението е фактът, че на музея в К. е продаден денарът с надпис „Gnezdun civitas“. В историята на полските монети той заема второ място след монетата на Мешко I. Денарът с надпис „Gnezdun civitas“ е сечен по заповед на Болеслав Храбри за прослава на известния гнезненски събор в хилядната година. Стойността му обаче надхвърля стойността на денара на Мешко, тъй като е уникат, т.е. съществува само в един екземпляр. Единственият известен на науката екземпляр от денара „Gnezdun civitas“ е бил собственост на музея на Емерик Чапски. Чапски е бил богат земевладелец, който вложил цялото си огромно състояние в колекция от полски монети. Умирайки, завещал своята сбирка на държавата и днес тя може да се разгледа в Краков.

Вероятно преди години е съществувал още един екземпляр на денара „Gnezdun civitas“, от съкровището намерено в Рихнов, окръг Вонбжежно. През 1863 година той още се е намирал в краковската колекция на банкера Бохенек, но по-късно изчезнал някъде безследно. Известният преди войната нумизмат Феликс Моджински от Варшава се хвалел, че притежава втори екземпляр на тази монета. Но колекционерите нумизмати са фантазори, като рибарите и ловците...

Денарът „Gnezdun civitas“ е още по-малък от денара на Мешко, диаметърът му е осемнадесет милиметра и пет десети и тежи един грам и шестдесет и шест стотни. На лицевата му страна личи глава с диадема и перлена огърлица. На обратната се вижда рицарски кръст с четири сфери. На обратната страна е изсечен надписът „Gnezdun civitas“.

И точно този уникален денар тайнственият „някой“ е продал на музея в К. за няколко десетки хиляди злоти. Откъде е попаднал в ръцете на тайнствения „някой“ този екземпляр?

Давате ли си сметка колко е бил развълнуван директорът Марчак от този случай? А на това отгоре, като че ли са малко тези сензации, музеят в Лодз уведомил Марчак, че му предлагат брактеата на Якса, княза на Копаница.

Брактеат (от латинската дума bractea или пластинка) е монета, толкова тънка, че се сече само от едната страна, тъй като от другата

страна изпъква opakoto на щампата. Трудно е с точност да се каже колко от брактеатите на Якса се намират в света. Но във всеки случай са много малко, само няколко музеи го притежават в своите колекции. Тази монета е необикновено интересна също така и поради личността на Якса, князът, който е заповядал да бъде изсечена. Както твърдят историците, славянският княз Якса в средата на дванадесети век е имал своя крепост, Копаница (или Копник) на същото място, където днес се намира Берлин, по-точно квартал Кьопеник, наричан преди осемстотин години Кьопник. Този Якса по време на царуването си водил тежка война с маркграф Албрехт Мечката за западнославянското княжество Бренне, по-късно наречено Бранденбург. Отначало Якса даже завзел Бренне, но през хиляда сто петдесет и седма година Албрехт го изтласкал оттам. Какво е станало после с Якса — не се знае. Някои твърдят, че умрял в изгнание в Полша.

Брактеатът, сечен от Якса, има диаметър осемнадесет милиметра и пет десети, а теглото му е само двадесет стотни от грама. На него се вижда бюстът на княз с брада, който в дясната си ръка държи меч, а в лявата палмово клонче. Фонът е украсен с три звезди и надпис „Jasza de Copnik“.

Тази тъничка монета създаде много грижи на немските учени. Хитлеристките грабителци я търсеха по всички полски музеи и частни колекции, за да я унищожат и по този начин да изтрият от паметта факта, че преди осемстотин години в днешния квартал Кьопеник се е осмелил да има своя крепост славянският княз на име Якса.

И ето, тайнствена жена иска да продаде на Лодзкия музей брактеата на Якса. По какви пътища е стигнал той в нейните ръце? Кой е този „някой“, който притежава такива редки и безценни монети?

А странният телефон до Марчак във връзка със златния дукат на Владислав Локетек? Ако тази жена не лъже, очакваше ни поредната сензация, още по-голяма от продажбата на денара „Gnezdun civitas“. Стоте хиляди злоти, които искаше жената, бяха нищо в сравнение с това, което тя би получила на задграничните нумизматични аукциони. Може би наистина зад тези телефони и предложения се крие някой честен човек, който просто се намира във финансово затруднение и на достъпна за музеите цена е пожелал да се раздели с някои екземпляри от своята колекция?

Втори екземпляр от дуката на Локетек? Не, това е прекалено фантастично...

Защото трябва да се знае, че в продължение на много години в нашата наука господстваше убеждението, че Полша в първите векове на съществуването си изобщо не е имала собствена златна монета. Едва хиляда осемстотин четиридесет и седма година промени това убеждение.

В Бошна, близо до Краков, местният златар купил от работниците, които работели на някакъв изкоп, намерената от тях златна монета. Искал да я претопи и вече щял да я хвърли в тигела, когато земевладелецът Неджелски от близкото Сенджейовице, който гостувал на златаря, я забелязал. Той купил от златаря златната монета за шест гулдена. Тази монета се оказала златният дукат на Владислав Локетек, сечен вероятно в чест на коронацията му през хиляда триста и двадесета година.

Златният дукат на Локетек откупил по-късно Емерик Чапски и заедно с огромната си колекция го завещал на Националния музей в Краков, където се намира и до сега. Това е единственият екземпляр в целия свят.

Именно поради неговата рядкост до днес учените нумизмати спорят, дали дукатът на Локетек е бил разменна монета, или просто пробна серия, сечена по случай коронационните тържества. Вероятно са били сечени само няколко или няколко десетки такива монети.

Един екземпляр. Колко колекционери от целия свят биха дали състоянието си, за да се сдобият с такъв екземпляр...

В света на нумизматите и колекционерите от време на време се появяват съобщения, че някой някъде си е видял втори екземпляр на дуката на Владислав Локетек. Даже на страниците на „Нумизматични новини“ проникваха сензационни съобщения за втория екземпляр от тази необикновена монета. Но музейните специалисти обикновено само вдигаха рамене. Съществуването на втори екземпляр изглеждаше като известията за хималайския йети. Тук и там са го виждали, но конкретни доказателства все още липсват.

А ето че сега тайнствената дама предложи на директора Марчак да му продаде втория екземпляр на златния дукат. Шега ли беше това? Или наистина съществуваше втори екземпляр.

В тази история само моята роля беше ясна. Трябваше да открия откъде са се появили редките полски монети. Но инструкциите, които получих от директора Марчак, стесняваха много обсега на моята дейност. В Лодз — като хрътка — трябваше да открия следите на тайнствения продавач, не биваше обаче да затруднявам извършването на продажбата. С други думи трябваше само да бъда свидетел на покупката на брактеата на Якса от Копаница.

Имах достатъчно време. Първо се свързах с уредника на нумизматичната колекция в Лодз, господин А. Г., голям специалист по всичко свързано с полските монети, автор на много трудове в тази област. Уговорихме се в сладкарница „Хоноратка“ да отидем поотделно. Ще седнем на различни масички, той ще осъществи сделката, а аз ще остана наблюдател. Смятах след това да тръгна след дамата, която ще продаде брактеата на Якса.

В „Хоноратка“ бях половин час преди определеното за срещата време и седнах на една масичка до вратата. Всеки, който влезеше или излезеше от сладкарницата, трябваше да мине покрай мене. Впрочем сладкарницата е малка: неголяма зала с петнайсетина масички. Вечер тук обикновено идват хора от артистичните среди, най-вече от актьорския и филмовия свят, тъй като в Лодз се намира най-голямата в Полша студия за игрални филми. Вечер тук могат да се видят и множество красиви девойки и младежи от учебните заведения по изкуствата. Тази сладкарница се слави с превъзходното си кафе, отличния чай и чудесните сладкиши. Повечето постоянни посетители се познават лично или по физиономия; голям старинен часовник с кукувица показва времето.

В осем без десет дойде уредникът на нумизматичната колекция. Той седна на третата масичка от мене, и докато очакваше тайнствената дама, се зае да преглежда някакво научно списание.

Часовникът изкука осем пъти. Уредникът преглеждаше научното списание, а аз бях залепил поглед във вратата, очаквайки тя всеки момент да се отвори и да се появи тайнствената дама.

И вратата се отвори. Но вместо дамата влезе моят стар колега от университета, Валдемар Батура. Той огледа сладкарницата, забеляза ме и учтиво ме поздрави. След това се приближи до телефона, поставен на бюфета, набра някакъв номер и разговаря кратко с някого. Би могло да се помисли, че е влязъл в сладкарницата, за да ползва телефона.

Но като свърши разговора Валдемар Батура си свали палтото, окачи го на закачалката и се приближи до моята масичка.

— Добър вечер, драги Томаш — каза той. — Какво правиш в Лодз? Не сме се виждали май хиляда години. Мога ли да седна при тебе?

— Заповядай — отговорих учтиво.

Вече се досещах, че тайнствената дама няма да дойде на срещата с уредника. Подсказваше ми го присъствието на Валдемар Батура.

Кой беше Валдек Батура? Слаб, среден на ръст, мургав брюнет с гладко вчесана коса. Лицето му беше нежно и красиво като на жена. По-рано имаше малки изискани мустачки, но сега беше гладко обръснат.

В университета се учеше прекрасно. Считаха го — не без основание — за най-способния студент в нашия курс. Притежаваше огромен запас от знания по история на изкуствата, а също и по история, а при това като мене се отличавахе с детективска жилка. Помня, че още в последния курс на следването заедно решихме няколко интересни исторически загадки и разкрихме фалшификацията на една картина от известен художник.

После нашите пътища се разделиха. Започнахме да работим в провинциални музеи. Скоро научих, че Батура оставил службата, а името му бе станало много известно не само сред полските, но и сред чуждите търговци на антики. Батура няколко пъти бе пътувал в чужбина — Италия, Англия и Западна Германия, за да задълбочи своите знания по стара архитектура, както той твърдеше. В действителност, вероятно се е занимавал с търговия на антики. Впрочем, вървеше му прекрасно, обличаше се елегантно, винаги имаше кола последен модел. Беше много ловък, заемаше се само с работа, при която границата между престъплението и честната дейност беше едва доловима и до сега само веднъж — и то заради мене — беше влязъл в конфликт със закона. Но така хитро беше наредил всичко, че отговаряше не за фактическото престъпление, а само за малък инцидент, свързан с това престъпление. Той се бе опитал да придобие огромна колекция от безценни масонски реликви, а го обвиниха само... че е откъртил няколко дъски от пода на едно старо имение.

Колкото до мене — винаги съм считал Батура за необикновен ум, за голям познавач на антиките и художествените произведения и за превъзходен детектив. Ако той ми беше приятел или сътрудник, сигурен съм, че нито една от големите загадки, свързани с изчезналите колекции, нямаше да остане неразрешена. Но Батура обичаше много парите, елегантното облекло и разкошния живот, които скромната заплата на музейен работник не можеше да му осигури. Затова той беше не мой приятел, а противник. И то един необикновен противник, личност изключително интелигентна и ловка.

Затова щом той влезе в „Хоноратка“ се досетих, че сделката няма да стане. Неговата поява в сладкарницата не можеше да бъде случайна. Очевидно, той се криеше зад историята с тези редки монети, които бяха продадени на нашите музеи.

— Ще пиеш ли кафе? — попитах го любезно.

— Разбира се — усмихна се той. — Нали за това съм дошъл в сладкарницата.

— Нима? Аз пък помислих, че влезе да видиш тук ли е уредникът на музея и може ли безопасно да се извърши сделката. А като се убеди, че и аз съм тук, и значи уредникът е следен, се обади по телефона на жената, която е трябвало да дойде тук, и отмени цялата работа.

— За какво говориш, Томаш? Каква сделка? Каква жена?

— Ти познаваш тази жена, не аз — отговорих. — А също ти имаш брактеата на Якса от Копаница.

— Брактеата на Якса? Скъпи Томаш, ти се шегуваш. Това е много рядка монета, а аз, както знаеш, не съм колекционер.

— Наистина ли притежаваш дуката на Локетек? — попитах го като отминах с мълчание неговите увъртания.

Той въздъхна тежко.

— Какво ти става, Томаш? Нима и ти вярваш, че съществува втори екземпляр на този дукат?

— Представи си, Валдек, някаква жена предложила по телефона на директора Марчак да му продаде този дукат. За сто хиляди. Как мислиш, шега ли е това?

Батура се замисли за миг. За мене беше много важно как ще отговори на този въпрос. Ако започне да се подиграва, това значи, че вероятно няма нищо общо с тази история. Ако обаче се отнесе

сериозно, ще бъда почти сигурен в неговото участие в историята с монетите.

— Златният дукат? Втори екземпляр на дуката? — разсъждаваше гласно Батура. — Е какво, тази шега има много къси крака. На първата очна ставка ще се провали. Всъщност отдавна се носят слухове, че съществува втори екземпляр от дуката на Локетек. Може би този, който го притежава иска да ви го продаде? Сумата не е голяма, като се вземе под внимание тази рядка монета.

— Защо искат сто хиляди, а не милион? — попитах за.

— Не зная, пък и от къде бих могъл да знам? Обаче допускам, че този някой е реалист. Дава си сметка, че музеите не разполагат с големи бюджети. За сто хиляди злоти музеите могат да си купят втория екземпляр на дуката, а за милион няма да го купят, защото нямат милион.

— Но защо не го продава в чужбина? Би получил за него такава сума, че да живее спокойно много години. Да се изнесе дукатът не е трудно: тънък е като хартия и е голям колкото нокът.

— Не зная, Томаш — сви рамене Батура. — Питаш ме сякаш съм ясновидец. А ми е трудно да отговарям от името на някой си.

Не се предавах.

— А ти, Валдек? Ти какво би направил, ако притежаваше златния дукат на Локетек? Убеден съм, че вместо да го дадеш за сто хиляди злоти, би го изнесъл зад граница и би го продал на някой международен аукцион за сто хиляди долара.

Батура отрицателно поклати глава.

— Грещиш, Томаш. Зная, че ме смяташ за негодник, понеже за тебе всяка старина е национална светиня, а аз се осмелявам да търгувам с тези светини. Но това не е така просто. Мога да търгувам със стари нафтови лампи, със стари саби и стилни мебели, но това съвсем не значи, че ако притежавам нещо наистина безценно за народа, като втория екземпляр на дуката, бих го продал в чужбина. Аз също съм патриот, Томаш, макар и по-различен от тебе. И повярвай ми: ако знаех, че съществува някой, който желае да продаде в чужбина нещо наистина безценно, да го изнесе от нашата страна, бих го предал в ръцете на милицията. Кое то съвсем не значи, Томаш, че няма и по-нататък да продължа да търгувам със стари нафтови лампи, мебели или да посреднича при продажба на стари икони. Запомни: способен

съм да извърша нещо, което по твоите представи е нечестно, но нямам намерение да стана негодник.

Така говореше Валдек Батура и в гласа му звучеше искреност.

С крайчеца на окото си наблюдавах уредника. Като не можа да дочака тайнствената жена с брактеата, той най-после сгъна своето научно списание, плати кафето и излезе от сладкарницата. Навярно също като мене и той беше стигнал до заключението, че тайнствената жена няма да дойде и сделката няма да се извърши.

За момент помислих, че трябва да прекъсна разговора с Батура, да отида при уредника и да се уговоря с него при новото положение, но реших, че разговорът с Батура може да ми е повече от полза. Ако се уверя, че тъкмо той се крие зад историята с тези монети, може би задачата ще бъде изпълнена, ще попадна на търсената следа. Впрочем, на уредника можех да се обадя, след като свърша разговора с Батура и да се уговорим, в случай че жената с брактеата отново се свърже с него и му определи друг ден и друго място за среща.

— Бих искал да ти вярвам — казах на Батура. — А освен това не виждам причина да крия целта на пристигането ми в Лодз. В последно време на нашите музеи беше предложено да купят няколко много редки полски монети: денарът на Мешко I, денарът „Gnezdun civitas“, брактеата на Якса от Копаница, и ако вярваме на телефона, златния дукат на Локетек.

— И цените ви се видяха високи, така ли?

— О, не. Предложени бяха даже много евтино. Затова вече са купени денарът на Мешко I и денарът „Gnezdun civitas“. Днес, тук в „Хоноратка“, трябваше да се извърши третата сделка: да бъде купен брактеата на Якса. Но жената, която предложи брактеата, не дойде на срещата. Затова пък се появи ти, Валдек...

— Разбирам. Подозираш, че в тази работа аз имам пръст — кимна той с глава.

— Сделките се извършиха чрез подставени лица. Някой се крие зад тази работа.

— Кой?

— Ти. Разбира се, че ти.

Валдек се засмя.

— Шегобиец си ти, Томаш. Да не мислиш, че внезапно съм изкопал от земята някакво съкровище?

— Не мисля. Между монетите, които от време на време изравят от земята селяните, може понякога да се намери някоя уникална, единствена сред многобройните други, не особено ценни. Но не е за вярване, в такова съкровище заедно с денара на Мешко I и денара „Gnezdun civitas“ да се намерят брактеата на Якса и златният дукат на Локетек.

— Смяташ, значи, че съм откраднал отнякъде тези монети?

— Не. Просто си присвоил някоя много интересна, изчезнала по време на войната колекция от стари монети. Разбира се, много съм ти задължен за това, че не си се опитал да ги прехвърлиш зад граница, а ги предлагаш на нашите музеи.

— Сигурен ли си, че точно аз се крия зад цялата тази история?

— Утре, Валдек, вече ще знам от чия колекция са тези монети. Нашият отдел има почти пълен регистър на всички известни колекционери и списък на техните колекции и от преди войната и след войната. Не са толкова много колекционерите, които имат честта да притежават брактеата на Якса.

Блъфирах. Нашите регистри бяха много бедни. Много частни колекционери пазеха в тайна своите сбирки.

Знаеше ли това Батура?

— Не разбирам защо е нужно разследване? — каза той. — Даже ако ти имаш право и монетите са от сбирката на някой известен колекционер, не е изключено този колекционер сега да се освобождава от някои екземпляри, може би двойни.

— Не ми се вярва някой да има два денара „Gnezdun civitas“ и два екземпляра от дуката на Локетек.

— Или по време на войната се е лишил от колекцията си и тя е попаднала в други ръце? Колко хора при военните условия се намираха в толкова тежко положение, че бяха готови за парче хляб да дадат най-ценните екземпляри от своите сбирки? Нима по време на войната разни спекуланти не купуваха даже картини от Рубенс за парче месо!

— Да. Вярно е — съгласих се аз. — И ние не искаме да вникнем във всички дела, въпреки че са толкова сложни от гледна точка на отминалите военни условия. Но като се сдобиваме с някои безценни старини бихме желали все пак да знаем откъде произхождат. Погрешно е да се допуска, че в резултат на моето следствие ще се

разкрие някакъв заговор, шайка или банда престъпници и ще се стигне до арестуването им. Просто трябва да знаем истинския извор, от който капят безценни монети. Може би този тайнствен „някой“ има значително повече ценни монети, а ни ги продава по една, по две, по три. Може би ще ни се отдаде възможност да се свържем с него и да купим цялата сбирка? Не всички наши музеи имат нумизматични кабинети.

— И ти смяташ, че този тайнствен „някой“ съм аз? — рече Батура.

— Да — отговорих. — Спира ме само едно: на какво е разчитал тайнственият „някой“, като е пожертвал за толкова кратко време няколко безценни монети? Той би трябвало да допуска, че това ще събуди подозрения в нашия отдел.

Батура се засмя и отговори нахално:

— Може да са му трябвали пари? А може би е смятал, че ти ще останеш във Франция и през август, а това дело директорът Марчак ще възложи например на магистър Петрушка?

— Благодаря ти за похвалните думи — казах аз.

Часовникът на „Хоноратка“ изкука девет пъти. Време беше да свърша разговора и да се връщам във Варшава. Извиних се за момент на Батура и отидох до телефона. Свързах се с дома на уредника.

— Какво? Какво е станало?! — извиках в слушалката, защото това, което чух от уредника, изглеждаше направо невероятно.

Когато той се връщал в къщи след несъстоялата се среща, пред вратата на стълбището, което води в квартирата му, се натъкнал на мъж, който му казал, че идва от името на онази жена, за съжаление, тя не могла да дойде на срещата в сладкарницата, тъй като се разболяла. Този господин обяснил, че носи със себе си брактеата на Якса и сделката може веднага да се състои. Уредникът, който имал заповед да извърши покупката, поканил тайнствения субект, огледал монетата, уверил се в нейната автентичност, и след като записал данните на субекта, му изплатил исканата сума. Точно преди минута този човек, очевидно също подставено лице, напуснал квартирата на уредника.

— Веднага идвам при вас — казах по телефона.
Върнах се при масичката, където все още седеше Валдек Батура.
Изгледах го мрачно.

— Този път ти печелиш, Валдек — констатирах аз.

— Нещо лошо ли се е случило? — заинтересува се той.

— Управителят е купил брактеата на Якса. Така че всичко е съвсем наред. Но аз не обичам да ме правят на глупак. Считам, че си ми хвърлил ръкавицата. Приемам я. И мисля, че пак ще се срещнем.

Подадох му ръка. Въпреки всичко бях изпълнен с възхищение от ловкостта му. Впрочем, уважавайки противника си, правим чест на самите себе си.

ТРЕТА ГЛАВА

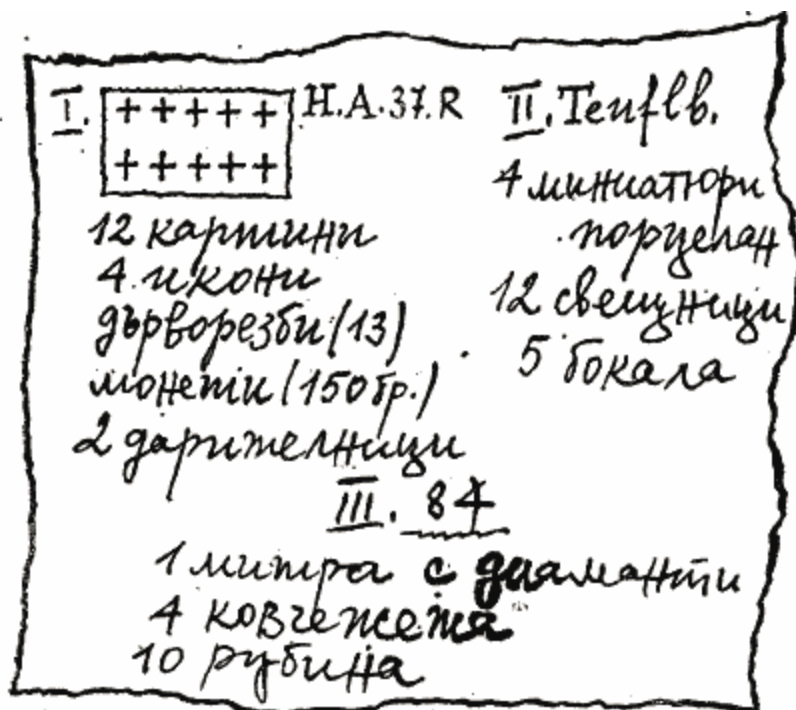
ТАЙНАТА НА ПОЛКОВНИК КЪОНИГ. ТРИ СКРИВАЛИЩА СЪС СЪКРОВИЩА. КАКВО Е ОТКРИЛ МАГИСТЪР ПЕТРУШКА. ЛИЦЕ СРЕЩУ ЛИЦЕ СЪС СЪКРОВИЩАТА. НЕОБИКНОВЕНА КОЛЕКЦИЯ. ЛЕКЦИЯ ПО СЧЕТОВОДСТВО. ИСТОРИЯ ЗА БОГАТАША, КРЪСТА С ДИАМАНТИТЕ И КРАДЕЦА! КОЛКО МОНЕТИ СА НАМЕРЕНИ. КАК ДА ОТКРАДНЕШ, БЕЗ НИЩО ДА ЛИПСВА. КАКВО ЩЕ ИЗЧЕЗНЕ ОТ ВТОРОТО И ТРЕТОТО СКРИВАЛИЩЕ. ЗАМИНАВАМ ЗА ФРОМБОРК.

Сутринта в пощенската кутия на моето жилище във Варшава намерих писмо от младия ми приятел по прякор Башка, понеже беше красив като момиче. Момчето ми пишеше:

Драги господин Томаш,

Ако вече сте се върнали от Франция, веднага се качвайте на своята бричка и пристигайте във Фромборк, където съм в харцерския лагер номер 2 на Висленския залив. Тук съм от края на юни и участвам в акцията „Фромборк 1001“, което значи, че привеждам в ред града на Коперник. Може би и до Франция е стигнало известието за Фромборкската тайна, но ще бъде най-добре, ако лично Ви опиша тази история, тъй като пресата премълча една малка подробност, а за второто — намирането на скривалището със съкровища нищо не е известно на обществото, понеже тази работа се държи в тайна от господин магистър Петрушка. Първата малка подробност е фактът, че именно моят харцерски отряд, като разчистваше развалините на съборена сграда близо до пристанището, се натъкна на човешки скелет от времето на войната. По скелета имаше остатъци от хитлеристка униформа, а в тенекиената кутийка, която лежеше до него — документи, напълно запазени. Оказа се, че те принадлежат на полковника от СС Густав Къониг. Както научихме по-късно, Густав Къониг е бил началник на специална група, която се е занимавала с грабежи и извозване в Германия на

произведения на изкуството, задигани от хитлеристите в окупираните от тях страни и преди всичко в Полша. Ето защо не е чудно, че всичко, което беше намерено при него, събуди интерес у властите. Ние бяхме откривателите и затова на първо време ни допускаха до тайната, но след това, щом пристигна господин магистър Петрушка, пренебрегнаха нашата помощ и изобщо ни забраниха да се бъркаме в тези загадъчни неща. А трябва да знаете, господин Томаш, че освен военните документи, у Кьониг се намери интересен старателно пазен лист хартия, нещо като план. Сдобих се с препис от този документ и това е голям късмет, защото сега господин Петрушка за нищо на света не би ми го дал да го пипна. Документът изглеждаше така:

Отдолу на документа имаше надпис: Фрауенбург, 11. II. 45. Разбира се, целият документ беше написан на немски, преведох го на полски като оставих от оригинала само „teufelb.“, защото как да го превода? „Дявол б.“? Това всъщност нищо не значи, нали?

Няма съмнение, че този документ е бил съставен във Фромборк (Фрауенбург е немското име на Фромборк) на 11. II. 1945 година. Тази дата има определено значение. Научих, че именно на 11 февруари е започнала офанзивата на съветските войски, сгрупирани в околностите на близкия Толкмицк. В резултат на тази офанзива Фромборк е бил освободен. Това значи, че документът е бил съставен в момент, когато съдбата на Фромборк е била решена. Вие навярно знаете колко тежки боеве са се водили тук с хитлеристите. Слушали сте сигурно за Браневския плацдарм, за трагедията на Висленския залив, за силно укрепените отбранителни пунктове, където хитлеристите се отбранявали дълго и яростно почти до края на войната. Всеки, който види документа на Кьониг, веднага разбира, че той се отнася за местата, където са скрити ограбените от него предмети, изброени в списъка. Густав Кьониг с плячката си се е озовал във Фромборк, защото сигурно е разчитал, че ще успее да замине от тук по море. Но изглежда пътят по разбития от бомбите лед на залива е бил твърде несигурен, освен това започнала внезапна съветска офанзива и Кьониг набързо укрil своята плячка в трите скривалища. След това съставил план, разбираем само за него. Разчитал е на това, че когато немците отново се върнат тук, той ще намери плячката си и ще я прибере. А щом планът му е съставен във Фромборк, сигурно тук е укрil и своите съкровища.

Понеже вие бяхте във Франция, помъчих се сам да разшифровам плана на Кьониг. За съжаление не успях. Накрая се появи магистър Петрушка, вашият колега от отдела за музеите и охрана на паметниците. Признавам си, че ми направи много лошо впечатление (може би поради това, че се произнасяше за Вас с явно пренебрежение), не вярвах, че е способен да разшифрова плана на Кьониг. Но, каква изненада, след седмица той попадна на първото скривалище.

Ох, колко лесно се оказа разрешаването на първата загадка.

Правоъгълник с кръстчета... Нали именно по този начин на картите се означават гробища. Буквите „Н“ и „А“ са „Haupt Alee“ или главната алея на гробището. „37“ е номерът на гроба от дясната страна, защото „R“ не е нищо друго, освен „Rechts“, или „на дясно“.

И така беше. Скривалището се намираше под плочата на тридесет и седмия гроб на главната алея на гробището от дясната страна.

Не бяхме при отварянето на скривалището, защото магистър Петрушка го отвори през нощта, за да не предизвиква сензация. Намерените предмети веднага бяха откарани във Варшава. Даже в пресата нямаше никакво съобщение по този въпрос, за да се избегне нашествието от любопитни и да не се създават трудности при търсенето на следващите скривалища.

Но от първото откритие минаха вече две седмици, а магистър Петрушка не е намерил нито второто, нито третото скривалище. Той копа на няколко места, за съжаление, без резултат. Във все по-лошо настроение е, а когато му споменах, че скоро ще се върнете от Франция и сигурно ще Ви изпратят във Фромборк, господин Петрушка много се ядоса и ме нарече Ваш шпионин. Каза ми, че сам ще намери останалите скривалища, но ще трябва още известно време да почакаме. А аз мисля, че първото скривалище той улучи случайно и няма никаква надежда да се намерят останалите неща. Затова Ви пиша, та Вие, господин Томаш, да дойдете във Фромборк и да се заемете с разплитането на тайната.

Сърдечно Ви стискам ръката

Башка

Прочетох няколко пъти писмото с най-голямо внимание. След това позвъних на директора на Националния музей и го помолих да ми покаже ценностите, които е намерил колегата Петрушка.

С директора на музея се познаваме отдавна, струва ми се, че той посвоему цени моите детективски способности, които съм посветил на

делото на охраната на културните ценности. Самият той много е направил за опазването на нашите национални съкровища и е голям враг на търговците на антики, а преди всичко в негово лице имат яростен противник всички ония, които под различни предлози се опитват да изнесат зад граница нашите национални съкровища. Струва ми се, че ако беше в негова власт, той би забранил търговията със старини и всички съществуващи в Полша стари замъци и дворци би превърнал в музеи. С такъв човек не ми е трудно да се разбере и след час аз вече разглеждах в хранилищата на Националния музей ценностите, намерени във Фромборк.

Трябва да си призная, че Петрушка ме удиви и даже за момент ме обзе отвратителна завист. В първото скривалище на Кьониг той беше намерил дванадесет картини на много известни полски и холандски художници, които са били заграбени от Кьониг във Варшавското гето. Картините бяха се запазили в гробницата в добро състояние. Добре се бяха запазили и четирите икони. Датираха от седемнадесети век и сега експертите от Националния музей се мъчеха да установят мястото, от което са били ограбени. Предполагаха, че хитлеристите са ги откраднали от музея в Киев — и ако тази хипотеза се окаже вярна — възнамеряваха да върнат иконите на Украинската република. Тъй като и в тази област между социалистическите страни съществува тясно сътрудничество. Така например Съветският съюз ни предаде много наши национални съкровища, старопечатни книги и картини, намерени на територията на Германия от руските войници. От своя страна, ние се стараем да предаваме в ръцете на законните притежатели намерените у нас съкровища на културата на другите народи.

В първото скривалище на Кьониг, Петрушка е намерил — освен картините и иконите — тринадесет дърворезби, готически и барокови, откраднати от църквите. Специалистите от Националния музей се опитваха също да установят от кои места са били ограбени. Така стоеше въпросът и с двете черковни дарителници, които полковник Кьониг беше скрил в гробницата.

И монети. Прекрасна колекция от полски монети, като се започне от монетите на Пястите от ранното средновековие, през монетите от времето на грошовете, после ренесансовите и от златовия период, чак до късноренесансовите монети на Вазите, бароковите монети и

монетите от епохата на просвещението. Нямахте съмнение, че полковник Кьониг беше станал притежател на нечия частна колекция, като предварително е убил колекционера или го е хвърлил в лагер за унищожение.

— Прекрасна колекция от полски монети преди войната имаше известният нумизмат Феликс Моджински от Варшава — каза професорът, който ме съпровождаше, докато разглеждах съкровищата от гробницата. — Имаме предположение, че това е именно част от тази сбирка. Неговата колекция наброяваше хиляда и двеста полски и чужди монети.

— А каква е съдбата на Моджински? — попитах аз.

— Скоро след превземането на Варшава от хитлеристите, той е бил арестуван и заедно с цялото си семейство изпратен в лагер, където загинал. Съдбата на колекцията му е неизвестна. Вероятно тези, които са арестували Моджински са ограбили колекцията му. Може би грабителите са си поделили плячката и в дела на полковник Кьониг се е паднала колекцията от стари полски монети. Или, което е също вероятно, Кьониг е купил част от сбирката от някои разбойници от Гестапо.

— Колко са тук монетите?

— Точно сто четиридесет и седем броя — отговори професорът.

Погледнах писмото, което тази сутрин бях получил от Фромборк.

— Би трябвало да са сто и петдесет монети. Кьониг е записал, че толкова е скрил в гробницата.

— И те бяха сто и петдесет. Но ние махнахме три немски пфенига, които нямат никаква стойност.

— Откъде са се взели три пфенига в колекцията от най-ценни полски монети? — учудих се аз.

— За това трябва да питаме полковник Кьониг. Но той вече никога и никому няма да обясни — поклати глава професорът.

— А на какво основание считате, че сбирката, открита в гробницата, е част от колекцията на Феликс Моджински?

— Тук има няколко монети с уникален характер, като например специалният вариант на денара „Борба със земя“. Известно е, че само Моджински го е притежавал в своите сбирки. А щом същите тези монети се намират в скривалището на Кьониг, изводът сам се налага. Впрочем, ето, това е пълният опис на монетите от гробницата. —

Професорът ми подаде голям лист хартия, на който бяха изброени всичките сто четиридесет и седем монети.

Прегледах бегло списъка. Това, което търсех, не намерих.

— Липсва брактеата на Якса от Копаница. Знае се със сигурност, че Моджински го е притежавал в своята колекция — констатирах аз. — Липсва също така денара на Мешко I, който, струва ми се, Моджински е имал. Говори се, че е притежавал също втори екземпляр от денара с надпис „Gnezdun civitas“.

Професорът вдигна рамене.

— Колекцията на Моджински е наброявала хиляда и двеста полски и чуждестранни монети. Трудно е да се каже колко бройки от тази колекция са изчезнали завинаги. Факт е, че Кьониг е придобил само сто четиридесет и седем броя от полската колекция, защото толкова са намерени в неговото скривалище. Липсва брактеата на Якса, липсва денарът на Мешко I, може би липсват още много други интересни полски монети.

Кимнах с глава, че ценя аргументацията на професора.

Но все пак помнех, че музеят в Лодз през последните дни се бе сдобил с брактеата на Якса от Копаница, а два други музея бяха купили денара на Мешко I и денара „Gnezdun civitas“.

Поблагодарих на професора загдето ми бе показал ценностите от скривалището на Кьониг и закрачих към Министерството на културата и изкуството, при директора Марчак.

Директорът изглежда беше вече информиран по телефона за това, което се бе случило вчера в Лодз, защото ме прие много хладно.

— Е, как е? Не успяхте ли? — посрещна ме той. — Поседяхте си в сладкарницата, пихте кафе, а в същото време тайнствената дама е продала на уредника брактеата на Якса. Вие даже не помирихте парфюма на тази дама, да не говорим, че не попаднахте на следите ѝ.

Усмяхнах се, което още повече раздразни Марчак.

— А пък бяхте толкова самоуверен — изръмжа той.

— Вие обаче се лъжете — отговорих аз.

— Какво? Аз ли се лъжа? За резултата от цялата вчерашна история вече ми докладва по телефона уредникът на Лодзкия музей.

— А каза ли ви с кого съм седял в сладкарницата?

— Не.

— Жалко, защото тази информация обяснява всичко. В сладкарница „Хоноратка“ срещнах Валдемар Батура.

— Батура ли? — Директорът сякаш не вярваше на ушите си.

— Ами да. И съм сигурен, че тъкмо той, чрез подставени лица е продал на нашите музеи безценните монети. Затова наистина вече няма смисъл да търсим тайнствената дама.

— Батура... — измърмори замислено Марчак.

Изглежда и той като мене добре познаваше ловкостта, интелигентността и знанията на Валдек Батура. Тогава нашите пътища се кръстосаха в едно старо имение, където се криеха сбирките на полските масони. Директорът Марчак, също участваше в борбата с Батура и си даваше сметка, че той е опасен противник.

— Откъде може да има той тези монети? — размишляваше на глас Марчак. — Главата си залагам, че се е сдобил с тях по нечестен начин. По дяволите! Такива монети на улицата не се намират! Трябва да разгадате тази тайна! — Директорът даже удари с ръка по бюрото и лицето му почервения. — Подозирам, че зад всичко това се крие някое голямо мошеничество. Не бива да се оставим да ни измами Валдемар Батура.

— Точно така, господин директоре — казах аз. — Затова моля за командировка до Фромборк.

Марчак ме погледна с голямо изумление.

— Във Фромборк? Там вече действа Петрушка...

— Там се крие и отговорът на нашата загадка — отговорих аз.

Директорът Марчак гневно размаха ръце.

— Всичко друго, но не и там. В никакъв случай. Да не мислите, че не се досещам какво целите? Завидяхте на Петрушка за неговите успехи. Не, драги Томаш! Фромборк няма нищо общо с всичко това. По-скоро ще ви дам служебна командировка за Патагония. Какво ще си помисли Петрушка? Че му нямам доверие!

— Обаче аз трябва да замина за Фромборк — повторих упорито.

След това напълних лулата си и дълго я разпалвах, като чаках, докато директорът Марчак овладее гнева си и ме остави спокойно да го убедя.

Това стана след известно време. Лицето на директора загуби червената си окраска, само очите му все още ме гледаха строго. Така звучеше и гласът му.

— Слушам ви... — рече той много тихо, но зловещо.

Пуснах дим от лулата и казах:

— Да започнем с урок по аритметика, господин директоре...

— Само без шеги — директорът отново чукна с ръка по бюрото.

— Работата е сериозна — предупредих аз. И Извадих от джоба си писмото на Башка. — И така, господин директоре, колегата Петрушка е намерил във Фромборк първото скривалище на полковник Кьониг. Според данните на самия Кьониг в гробницата той е скрил дванадесет картини. Колко картини е намерил Петрушка?

— Дванадесет — отговори заинтригуван директорът Марчак.

— Кьониг е скрил четири икони. Колко икони е намерил Петрушка?

— Четири.

— Кьониг е скрил тринадесет дърворезби. Колко дърворезби е намерил Петрушка?

— Тринадесет — отговори Марчак, но този път вдигна рамене.

— Две дарителници е скрил Кьониг и две дарителници е намерил в гробницата колегата Петрушка. Освен това Кьониг е скрил в гробницата сто и петдесет монети. Колко монети е намерил колегата Петрушка?

— Сто и петдесет броя.

— Не, господин директоре. Трябва да се извадят трите немски пфенига, които нямат стойност. Остават сто четиридесет и седем полски монети.

— Да кажем, че е така. И какво излиза от това?

— През последните дни колко монети е продал на нашите музеи тайнственият „някой“?

Директорът Марчак протегна ръка и започна да изброява, като свиваше пръсти.

— Денарът на Мешко I — едната монета, денарът „Gnezdun civitas“ — две монети. Брактеатът на Якса — три монети. Три — потвърди той.

— Точно три броя липсват и от количеството сто и петдесет. Защото толкова монети трябваше да се намират в скривалището на Кьониг — извиках аз тържествуващо.

Директорът Марчак лукаво притвори очи.

— Забравяте за дуката на Локетек, който също ми предложиха да купя. А това е вече четвъртата монета. Нещо не излиза сметката ви.

Този път аз свих презрително рамене.

— Това е само ловък ход, който има за цел да прикрие именно количеството три. Втори екземпляр от златния дукат на Локетек не съществува. Ако някой наистина притежаваше такъв екземпляр, той нямаше да се обажда на вас, а щеше да го предложи на някой конкретен музей. Залагам главата си, че втори път няма да позвънят по повод на този дукат. Затова да боравим само с фактите. А факт е, че ни продадоха три ценни екземпляра полски монети. От гробницата във Фромборк са откраднати именно тези три монети.

Директорът Марчак ме изглежда така, сякаш бях полудял, а след това удари с юмрук по масата.

— Какви са тези шеги, господин Томаш? В гробницата имаше сто и петдесет монети, а не сто четиридесет и седем. Сто и петдесет, чувате ли ме?

— Сто четиридесет и седем — отговорих аз.

— Сто и петдесет! — повиши тон директорът Марчак.

— Сто четиридесет и седем — повторих аз учтиво.

— Сто и петдесет! — викна директорът Марчак.

Лицето му отново стана пурпурно.

Почувствах, че ако повторя още веднъж „сто четиридесет и седем“, той ще ми нареди да изляза от кабинета му.

Въздъгнах тежко. Откъснах страница от бележника си и нарисувах на нея голям кръст.

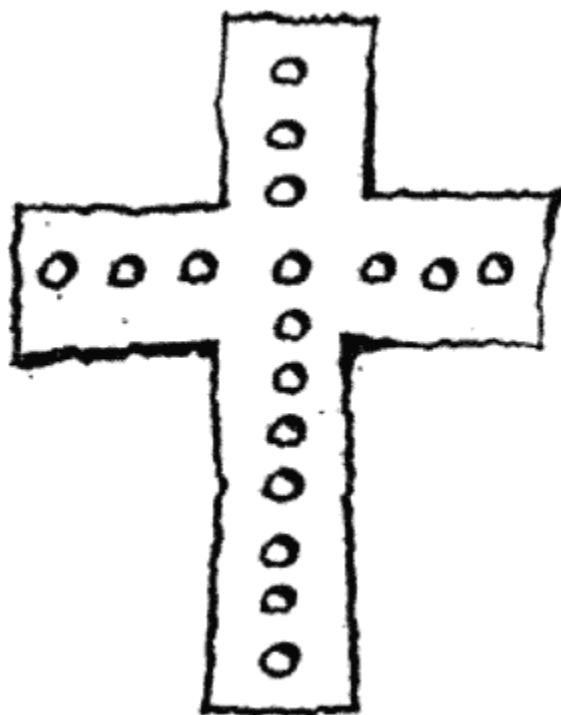
— Ще ми позволите ли, господин директоре, да ви задам една гатанка?

За миг той просто онемя от гняв, но успя да се овладее.

До ушите ми достигна зловещият му шепот:

— Аз съм много зает човек и не идвам на работа, за да слушам от подчинените си гатанки.

— Точно така, господин директоре — съгласих се аз учтиво. — Но направете този път изключение. Ето гатанката: Имало едно време един богаташ, чиято жена умряла. Той ѝ издигнал на гроба великолепен паметник, с кръст, украсен с диаманти. Ето как изглеждал този кръст, а така били монтирани на него диамантите.

— Богаташът се страхувал за диамантите си — продължих аз. — Затова всеки ден идвал на гроба и ги броял. По какъв начин? От долу нагоре — единадесет диаманта. Отдолу до дясното рамо — единадесет диаманта. Отдолу до лявото рамо — единадесет диаманта. Нали така, господин директоре? Проверихте ли?

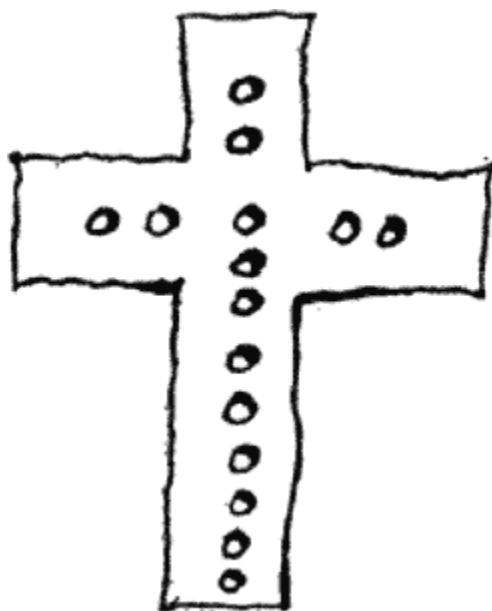
Заинтересуван директорът Марчак с края на писалката си преброи диамантите на кръста.

— Вярно. На всяка страна излизат по единадесет.

— Живял и един ловък крадец. Откраднал нагло два диаманта, но богаташът никога не узнал за това. Както преди всеки ден идвал на гроба и броял диамантите. От долу нагоре — единадесет. Отдолу през дясното рамо — единадесет, през лявото рамо — също единадесет. Броят на диамантите съвпадал, но два диаманта били откраднати.

— Но това е безсмислица! — поклати глава директорът Марчак. — Не могат да бъдат пак единадесет, щом, както твърдите вие, крадецът е откраднал два диаманта.

— Моля. Ето какво направил крадецът. Откраднал по един диамант от лявото и дясното рамо. А първия диамант отгоре преместил най-отдолу на кръста. Ето така:

— Моля, пребройте ги, господин директоре. От долу нагоре — единадесет. Отдолу през дясното рамо — единадесет. И също така през лявото рамо. Обаче два диаманта са взети.

Марчак чак плесна ръце.

— Чудесна гатанка. Ще я кажа днес на сина си.

Но след миг стана сериозен.

— Извинете, но какво общо има тази гатанка с нашата работа?

Наведох скромно очи.

— Забравих да добавя, господин директоре, че крадецът се наричал Валдемар Батура, а богаташът Марчак.

Смятах, че директорът страшно ще ми се разкрещи, но той реагира по друг начин — рече делово:

— Ако обичате, по-подробно, колега.

Обясних му:

— Полковник Кьониг е скрил в скривалището сто и петдесет монети. Аз твърдя, че три монети са откраднати, но както и да ги броите, излиза, че са намерени сто и петдесет и всичко е в ред.

— Моля за доказателства — изръмжа директорът.

— Полковник Кьониг е бил разбойник, но не и кретен. Какъв смисъл има за него да крие трите немски пфенига? Той е скрил сто и петдесет безценни полски монети, а са намерени само сто четиридесет и седем.

— Намерени са сто и петдесет монети — простена директорът.

— Значи вие все още искате да останете в ролята на онзи богаташ, който както и да брои, все му излизат единадесет? Някой е откраднал трите безценни монети, а на тяхно място е сложил пфенигите без стойност. И тези три монети бяха веднага предложени на нашите музеи.

Директорът Марчак пое няколко пъти дълбоко въздух. Знаех, че от този момент нашият разговор ще има много конкретен характер. Директорът Марчак беше умен човек. Липсваше му само детективска жилка, но за тези случаи бяхме ние — аз и Петрушка. Беше умен, защото ако му представиш убедителни аргументи, не държеше упорито за своето мнение, а щом го убедят, разрешаваше да се действа, като при това той отговаряше за нашите поражения, а такива не липсваха.

— Колегата Петрушка ли подозирате? — попита той. — Нима смятате, че той е подменил безценните екземпляри с пфениги без стойност?

— Не, господин директоре. Петрушка е много честен човек. Може би моята професионална завист ме кара да виждам, че му липсва детективски талант, но честността му никога не съм поставял под съмнение. Струва ми се, че някой го е изпреварил. Отворил е гробницата преди него и е взел трите най-ценни екземпляра от колекцията монети, а на тяхно място е сложил пфенигите без стойност.

— Защо не е откраднал картина? Или някоя икона? Дарителница или дърворезба. От тези, които са били в гробницата?

Отговорих му:

— Крадецът държи количеството на предметите, намерени в гробницата, да съвпада с числото на изброените в плана, оставен от Кьониг. Той би трябвало да подмени една картина с друга, икона с друга икона, дарителница с друга дарителница. Впрочем, вие сам знаете колко е трудно незабелязано да се продаде картина на Вичулковски или Малчевски. Всяка картина на известен художник си има своя дълга история, която не може да се заличи. А крадецът, с когото си имаме работа, е човек, който не иска да влиза в конфликт с милицията. Ако краде, то по такъв начин, че да не може да се докаже кражбата. Затова твърдя, че отново ще имаме вземане-даване с Валдемар Батура.

— Защо е взел само три екземпляра от монетите, а не цялата колекция?

— А какво ще прави с колекцията? Нали работата веднага ще излезе наяве. Ще забележим, че липсват сто и петдесет монети. А Батура, моля ви да запомните това, е човек, който умее да се задоволява с по-малка плячка, само и само да не създаде възможност да се докаже престъплението. Като е взел трите най-ценни екземпляра и е поставил пфенигите без стойност, той е разчитал, че никой няма да обърне внимание на кражбата и ще може спокойно да се избави от монетите. Даже е толкова нагъл, че ги е предложил на музеите и, какво има повече да говорим, спечелил е почти сто хиляди злоти. Но играта, господин директоре, се води за още по-голям залог. За второто и третото скривалище.

Измъкнах от джоба си писмото от Фромборк и като го погледнах, продължих:

— В другото скривалище на Кьониг трябва да се намират: четири миниатюри, порцелан, дванадесет свещника и пет бокала... Ако искахте да извършите кражба, която да не бъде забелязана, тоест по системата на подменянето на една ценна вещ с друга, по-малко ценна, кое би станало ваша плячка?

Директорът дълго се колеба, като разсъждаваше на глас:

— Да се подменят миниатюрите е трудно, защото с какво да ги заменя? Играта с порцелана май също не е лесна за осъществяване. Най-лесно е да се подменят свещниците и бокалите.

— Точно така, господин директоре. Но свещниците може да отпаднат, защото обикновено са сребърни. Остават значи само бокалите. Мажем да допуснем, че Кьониг е скрил много ценни литургични бокали, златни, украсени със скъпоценни камъни. А какво ще стане, ако във второто скривалище на Кьониг Петрушка намери пет сребърни бокала?

— Бих се учудил, как Кьониг е заграбил такива не особено ценни предмети...

— Но няма да имате никакви конкретни подозрения, нали? — подхванах аз. — А да се намерят сребърни бакали съвсем не е трудно. Могат да се намерят в антикварните магазини и за сравнително ниска цена. Достатъчно е те да се заменят със златните и ето ти чудесен улов.

— А третото скривалище? — запита Марчак.

Още веднъж погледнах в писмото на Башка.

— Батура няма да открадне нито митра, нито ковчеже с мощи. Но в това скривалище има десет рубина. Нищо по-лесно от това на тяхно място да се сложат фалшиви рубини. В бижутерийните магазини не е трудно да се намерят такива камъни. А ние, след като намерим третото скривалище, ще сметнем, че някой е измамил Кьониг.

Настъпи минута мълчание. Директорът Марчак преценяваше моите доводи.

А аз добавих:

— За щастие крадецът още не знае къде са второто и третото скривалище на Кьониг. Той още ги търси.

— И може би Петрушка ще го изпревари — зарадва се Марчак.

— Да — казах аз. — Нали това, което говоря все още е хипотеза.

— Не бива да онеправдаваме Петрушка — съгласи се радостно директорът Марчак. — Петрушка е много амбициозен. Ако ви изпратя във Фромборк, например като негов помощник, той ще го приеме като израз на недоверие и страшно ще преживява този факт. Той е необикновено чувствителен човек.

— Обаче аз трябва да замина за Фромборк — заявих решително.

Лицето на директора Марчак, което отново се бе намръщило, внезапно засия.

— Имам чудесна идея! — извика той радостно. — Ние се нуждаем от подробен пътеводител на Фромборк. В последно време там работят няколко групи учени. Правят изследвания археолози, историци, астрономи. Трябва да се запознаем с резултатите от тяхната работа и да разработим нов пътеводител, който да вземе под внимание съвременните знания за стария Фромборк и за пребиваването на Николай Коперник в него. Това е вашата задача, така да се каже официално. Но вашата главна задача и по-нататък си остава да изясните тайната за появата на безценните монети. Значи вие пътувате за Фромборк, понеже там водят следите на повереното ви дело. Нали неведнъж при следствената работа се случва така, че следствия, които се провеждат на различни места, и наглед независимо едно от друго, водят до един и същи пункт и се преплитат взаимно. Петрушка има задачата да намери скривалищата на Кьониг, а вие да изясните въпроса с ценните монети. Ако съумееете да си сътрудничите, още по-добре.

Ако не, няма как, ще трябва да действате поотделно — констатира в заключение директорът Марчак.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ТАЙНАТА НА БОНБОНИЕРАТА. ЩЕ ВОЗЯ ЛИ ЗВЕРОУКРОТИТЕЛ. СРЕЩА С КАЛИОСТРО.
НЕОБИКНОВЕНАТА МЕНАЖЕРИЯ. КОШМАРНОТО ПЪТУВАНЕ. ЧОВЕКЪТ, КОЙТО НЕПРЕКЪСНАТО
ЛЪЖЕ. НЯКОЛКО ДУМИ ЗА ТАЙНАТА НАУКА. КАКВО СТАНА ПО ВРЕМЕ НА ОБЯДА. КЪДЕ СЕ КРИЕШЕ
ЗМИЯТА. МОЯТ НОВ, НЕОБИКНОВЕН ПОМОЩНИК.

Сутринта на четвърти август спрях със своята таратайка пред Министерството на културата и изкуството, за да взема служебната командировка. В таратайката беше вече несесерът с личните ми вещи и оборудване за къмпинг. Решил бях веднага щом уредя формалностите в министерството да потегля на път.

В приемната на директора Марчак заварих секретарката, госпожица Зоша, както винаги лъчезарно усмихната. Тя беше не млада вече и много пълна особа, която обожаваше сладкишите. Когато влязох в стаята, тя внимателно, с два пръста, изваждаше шоколадов бонбон от огромната бонбонiera сложена пред нея на бюрото, както ентомолог — най-красивата пеперуда от своята колекция.

— Командировката е готова — подаде ми тя с лявата си ръка документите, защото с дясната държеше шоколадовия бонбон.

— Безкрайно ви благодаря — поклоних се аз ниско. Защото добре е да живееш в съгласие с директора си, но много лошо е да си в конфликт със секретарката му.

— Имам една молба към вас, господин Томаш — секретарката ме дари с лъчезарна усмивка и побутна към мен отворената бонбонiera. — Обадиha ми се от отдел циркове. Молят да вземете със себе си до Фромборк един симпатичен артист. Той ще дава представления за харцерската младеж, а не може да пътува с влак.

— Да не би да няма пари за билет? — попитах аз.

— Ах, не — секретарката ме погледна с упрек. — Не може да пътува с влак по причини от така да се каже технически характер.

— Но какъв артист е, та влаковете не му вършат работа?

— Обадиha се от отдел циркове, значи е цирков артист — неуверено отвърна госпожица Зоша.

— А какво му пречи да пътува с влак? — разпитвах аз.

Тя безпомощно погледна отворената бонбониера и я побутна още по-близо. Разбрах, че беше я получила подарък от артиста, който сигурно за да си спести парите за билет, предпочиташе да пътува с чужда кола.

— Той води някакви животни — прошепна тя и си отхапа шоколад.

— Слонове? Жирафи? Тигри! — ужасих се аз. — Да не би да е звероукротител?

— Какво говорите — засмя се тя. — Той, струва ми се, е илюзионист. Има бяло зайче. Нали разбирате, такова, което се изважда от цилиндър.

— Доколкото знам зайци е разрешено да пътуват с влак.

— Да. Само, че той има още... бели мишки.

— Мишки ли?

— Да. И... слепок, т.е. смок — каза госпожица Зоша и чак потръпна от отвращение.

— И аз ще трябва да возя до Фромборк цялата тази менажерия?

— Че какво ви пречи? Нямате ли място в колата си? — попита тя, като поглеждаше към отворената бонбониера.

Знаех, че няма да се отърва от илюзиониста, щом тя е получила от него бонбониера с вкусни бонбони.

Махнах отчаяно с ръка.

— Давайте този циркаджия. Само че веднага, защото аз вече тръгвам.

Секретарката глътна набързо шоколада.

— Той чака в коридора. Ще го познаете, защото е с черна брадичка...

Прибрах в джоба си документите, целунах ухаещата на шоколад ръка на госпожица Зоша и излязох в коридора. Веднага забелязах илюзиониста. Имаше брадичка и стоеше до десетина правоъгълни кутии, наредени на пода.

Беше около тридесетгодишен и необикновено красив: продълговато, мургаво лице на индус, черни проницателни очи.

— Вас ли ще трябва да закарам до Фромборк? — попитах го аз.

— Да — поклони се той учтиво, почти до пояс, сякаш към публиката след края на представлението.

— Името ми е Томаш — протегнах му ръка.
— А моето Юзеф. Всъщност Франек — каза той.
— И така Юзеф или Франек? — запитах го също така учтиво.
— Артистичният ми псевдоним е: Юзеф Балзамо вел Калиостро — обясни той.

Какво пък, имал съм работа с различни хора. Сега имах възможност да стисна ръка на самия Калиостро^[1], за когото някога се е вдигало много шум във Варшава. Наистина онова е било преди около двеста години, но да се надявам, че и този Калиостро се радва на не по-малко заслужена слава.

— Чел съм романа на Дюма „Жозеф Балзамо“ — заявих аз с голямо уважение.

— А, да, за моя предшественик — пренебрежително сви той рамене.

След това се наведе, вдигна четири пакета и ги сложи в ръцете ми.

— Много ви моля да ми помогнете да занесем тези неща до колата — каза той топло.

— За бога, в кой от тези пакети е слепокът? — попитах аз с известен страх, защото не обичам пълзящите твари. — Бъдете така добър, предпочитам да нося заека.

— А, не, Пьотруш нося винаги със себе си — отговори маестро Балзамо, като протегна ръка към вътрешния джоб на тужурката си.

Забравих впрочем да спомена, че маестро Балзамо не носеше сако, а нещо дълго и черно, подобно на фрак или на кръстоска от тужурка и сюртук. И от вътрешния джоб на този тужурко-сюртук той измъкна черен смок.

— Това е Пьотруш — осведоми ме той и добави: — Пьотруш, бъди мил с господин Томаш.

Не познавам змиите и не знам могат ли добре да се дресират. Тази се зави около шията на маестро, а аз предвидливо отстъпих крачка.

— А тук са мишките. — Балзамо бръкна в другия вътрешен джоб на тужурко-сюртука. След миг две бели мишки се разхождаха по реверите на неговата чудновата дреха.

— Хм, хм — изкашлях се аз предупредително, — вече предпочитам да не питам какво имате в другите джобове. Мисля, че

най-добре ще направим, ако отидем към колата.

Цялата тази сцена ставаше в коридора на Министерството на културата и изкуството, където винаги могат да се срещнат мили, възрастни, много интелигентни жени. За момент ми се стори, че на една от тях при вида на змията и двете мишки ѝ стана лошо.

Калиостро май също забеляза това, защото пхна змията в единия си джоб, мишките в другия и ние бързо излязохме от старинната сграда на Краковске пшедмешче.

Пакетите подредихме на задната седалка. Калиостро седна до мен, като взе на коленете си само един голям пакет.

Оказа се, че това е клетка, завита с хартия. Калиостро откряхна вратичката ѝ и от там надникна подвижно носле на зайче.

— Много мило същество — заявих аз.

Калиостро въздъхна с облекчение.

— Мислех вече, че не обичате животните.

— За мен смокът не е животно — отвърнах решително.

— Нали принадлежи към фауната — отговори той.

— Предпочитам флората — признах си честно, макар че зайчето беше симпатично. Спомних си песничката на състава Скалдовйе за зайчето и като си тананиках под носа, потеглих с таратайката си от Краковске пшедмешче.

Видял ли е някой зайче по улицата да тича?

Видял ли е някой?

Видял ли е някой?

В града търсих зайчето със свещица,

докато го спипаха,

докато го спипаха...

Ха, ха, ха, ха,

ха, ха.

Всъщност маестро Калиостро ми се видя много симпатичен. Може би поради това, че видът на моята таратайка не предизвика подигравки от негова страна, нито дори хаплива забележка. За момент даже го заподозрях, че се досеща какъв мощен двигател се крие под

тази уродлива обвивка, която приличаше на кръстоска от лодка и палатка на колела. Но това беше абсурд!

Какво може да се напише за едно пътуване в компанията на илюзионист, зайче, бели мишки и смок?

Денят беше слънчев, безоблачен и топъл. Асфалтираното международно шосе Е81 позволяваше да се развие голяма скорост. Отминавах гори, поля, градчета и села, но в паметта ми не е останало нищо от красотата на това продължително пътуване с автомобил.

Калиостро се намести удобно на седалката и веднага заспа. Тогава от джоба на неговия сюртук първо предпазливо излязоха двете бели мишки и се наместиха на коленете ми. После показва главата си смокът. Погледна спящия Калиостро, огледа мен, а след това мишките. Като се убеди, че маестрото спи дълбоко, той изпълзя от джоба му и — ако не се лъжа — опита се да глътне една от мишките. Те двете избягаха на задната седалка, а смокът пропълзя от коленете на Калиостро на моите, сви се на кълбо и заспа там най-спокойно.

Аз на два пъти за малко не направих катастрофа. Наистина е трудно да се кара кола със смок на коленете и с мишки, които шарят по джобовете.

Най-после не издържах. Бутнах маестрото по рамото.

Той се събуди. Схвана, струва ми се, опасността на положението, защото взе от коленете ми смока и отново го пхна в джоба си.

— Предпочитам да не спите — казах аз.

— Съгласен съм. Нека да разговаряме — отвърна той.

Но в същност за какво може да се разговаря с един магистър на черната и бялата магия?

Обаче аз бях стопанинът на автомобила и бях длъжен да наложя тема на разговор. Не считах, че проблемите на охраната на паметниците или борбата с търговците на антики ще го интересуват. Затова опитах друга тема.

— Дълго ли сте се обучавали в тайната наука? В какво учебно заведение? — попитах аз.

Отвърна ми с въпрос:

— Идеалист ли сте, или материалист?

— Материалист.

— Вие не вярвате в чудеса, нито в тайната наука?

— Всичко е основано на фалшификация и сръчност — искрено се изказах аз за тайната наука.

Не се обиди.

— Всичко е илюзия — направи неопределено движение с ръка, сякаш ми даваше да разбере, че илюзия е също така и моята кола, самият аз и целият заобикалящ ни свят. — Живеейки в света на илюзията, аз престанах да отличавам фалша от истината. Впрочем — добави той с известна тъга — почти винаги мамя. Това е вече професионално изкривяване. Обикновено на въпроса къде съм учил тайните науки отговарям: в Индия или при тибетските монаси. На вас ще отговоря другояче: завършил съм Сорбоната.

За какво да разговаряш с човек, който преднамерено, така да се каже по принцип, не казва истината? Отново пътувахме известно време в мълчание, което убеди пъхнатите в сюртука твари, че илюзионистът е заспал. Затова пак видях да наднича главата на смока.

— Бъди възпитан, Пьотруш — напомни му Калиостро, като внимателно поглаждаше с пръсти главичката на змията.

Колкото до мене, предпочитах да слушам лъжи, отколкото да държа на коленете си свит на кълбо смок, а маестрото отново започна да изпада в сънливост.

— Във Фромборк представления за младежите ли ще давате? — заприказвах го аз.

— Не зная. — Той сви рамене. — Прекъснах договора си с „Естрада“, защото се скарах с директора. Ако трябва да съм искрен, напоследък много не ми върви. Не съм на постоянен щат. Но младежта обича магическото изкуство, затова се надявам да успея да организирам във Фромборк няколко представления за харцерите.

— Не предполагах, че харцерите са привърженици на тайната наука — учудих се аз.

Той поклати глава.

— Харцерството е най-сериозната база за илюзионистите — обясни той. — Няма добре организиран харцерски огън без демонстриране на фокуси. Моите демонстрации пред харцерите ще са свързани и с обучение в разни видове трикове. Разбира се, най-простите. Защото някои изискват дългогодишна тренировка. А вие, уважаеми, защо пътувате за Фромборк?

— Аз ли? — учудих се. — Нима госпожица Зоша не ви е осведомила, че се занимавам с охрана на старините?

— Вие значи ги охранявате? — погледна ме той внимателно, но едновременно и с малко съмнение.

— Е, не само аз — отговорих. — Огромен контингент хора работят по охраната на старините. Реставрираме ги, пазим ги от унищожение, опустошения, кражби.

— Госпожица Зоша ми каза, че вие сте нещо като детектив — забеляза той.

„Ето на! Така се опазват най-големите тайни на Отдел музеи и охрана на старините“ — помислих аз.

— Не, моля ви се — отрекох решително. — Отивам във Фромбюрк да работя над пътеводителя.

Стори ми се, че не ми повярва. Разговорът отново се прекъсна. След малко той заспа, смокът изпълзя от джоба му. Обаче този път се отправи на задната седалка между пакетите. Затова пък мишките намериха моята закуска в пътната ми чанта и започнаха да се хранят. Аз не протестирах...

Жал ми беше за зайчето. Преди Пасленк спрях колата и в крайпътната канавка накъсах малко трева.

Калиостро се събуди.

— Какво правите? — попита той, като видя, че се връщам към колата със снопче крайпътни бурени.

— За зайчето е — поясних му аз.

— Пфу! — намръщи се той с неудоволствие. — Алойзи не хапва такъв боклук. Днес сутринта му купих няколко свежи морковчета. Ами ние, ние къде ще обядваме?

— Готов съм да ви поканя в ресторанта в Пасленк — казах аз. — Но при условие че ще оставите в колата цялата си менажерия.

Съгласи се с моето условие. Затворихме менажерията в таратайката и се отправихме към ресторанта. Всичко щеше да бъде в ред, ако не беше един глупав инцидент, който се случи накрая на обема. Когато поисках да платя на келнерката и бръкнах за пари, извадих от джоба си бяла мишка.

Келнерката се разпищя из целия ресторант. Събраха се клиенти, дотича даже управителят на заведението и ми направи скандал.

— Не прочетохте ли надписа: „Забранено за кучета“ — викаше той заплашително.

— Но това не е куче — оправдавах се аз.

— Виждам, че е мишка! — крещеше управителят. — Но надписът „Забранено за кучета“ трябва да се разбира, че не може да се водят и други животни. Знаете ли вие, че ако в залата имаше инспектор от сенепад станция, щях да имам административно следствие? По кой начин ще мога да докажа, че при нас не са се завъдили мишки, а вие сте довели мишката в ресторанта?

Калиостро сложи ръка на рамото на управителя с успокояващ жест. После приятелски го потупа по рамото и го погали по реверите на бялото му сако.

— Откъде знаете, че тази мишка е на господина? — посочи ме той. — Може би това е ваша ресторантска мишка, която по време на обета е влязла в джоба на този господин?

— Това е бяла мишка! — извика управителят на заведението.

— Може би у вас да са се завъдили бели мишки! — забеляза гласно Калиостро.

И като призова за свидетел всички клиенти, каза:

— Вие сам, господин управител, проверете джобовете си.

Управителят пхна ръце в джобовете на бялото си сако. Те бяха големи и издути.

— Нищо няма. Празни са! — извика той тържествуващо.

— Нима? — изуми се Калиостро. — Ще ми разрешите ли да проверя.

Калиостро пхна ръка в издутия джоб на сако на управителя. След миг пред очите на всички той измъкна от там за опашката бяла мишка.

— О, господи! — възкликна управителят.

— Ето, виждате ли — съчувствено поклати глава Калиостро.

— Къде е мишката? Дайте котка! — викаше управителят.

Но мишката изчезна някъде.

Калиостро отново с успокоителен жест сложи ръка на рамото на управителя.

— Не се увличайте. В гастрономичните заведения се случват различни неща. Веднъж вместо свински котлет ми поднесоха печен плъх.

— Какво? Какво говорите вие! — врещеше управителят. — Вие предизвиквате отвращение у моите клиенти. Моля ви, моля ви, та това е наказуемо.

— А вместо змиорка ми поднесоха пушена змия — завърши Калиостро.

Пред очите на всички от бездънния джоб на управителя той изтегли живия смок Пьотруш.

Управителят се вкамени. Погледнах към клиентите. С намръщени лица те гледаха управителя като престъпник, който трябва да бъде арестуван и осъден на продължителен принудителен труд.

Ние се изпарихме от ресторанта. Когато отворях вратата на таратайката, казах с упрек на Калиостро:

— Нали вашата менажерия трябваше да остане в колата.

— Вие сам я затворихте в своята кола — забеляза той. — Но, както знаете, всичко е илюзия.

— Никаква илюзия не е. Вие взехте животните в ресторанта — ядосах се аз.

— Аз? Струва ми се, че те много ви обикнаха и точно вие ги взехте в ресторанта на обяд. Не аз, а вие намерихте мишка в джоба си.

Нещо помръдна в горния ми джоб. Погледнах подозрително Калиостро.

— Къде е Пьотруш, а? — попитах аз враждебно.

— Не зная. Сигурно е в джоба ви.

— Да — кимнах аз. — Във вътрешния джоб на самото ми. И веднага го махнете от там, защото ме е гнус да го докосна.

Той взе Пьотруш, а от другите ми джобове измъкна мишките. Обиден, аз седнах зад кормилото и ние напуснахме Пасленк.

— Какво щастие, че скоро ще се разделим — измърморих аз. — В тази суматоха платих обяда ви.

— Много ви благодаря — кимна той. — Но и без това трябваше да го сторите, защото аз нямам пари нито за обяд, нито за вечеря. Изобщо, както се казва, нямам пукната пара.

— Хич не ме интересува — изръмжах като зъл пес. — Но вие нещо споменахте за вечеря? — запитах с подозрение.

— Надявах се, че ще ме поканите и на вечеря — въздъхна той безсрамно. — В замяна на това ще ви науча няколко фокуса.

— Ще мина и без това.

— Ще ви продам Пьотруш...

— Никога! — извиках аз.

— А мишките?

— В никакъв случай.

— А може би искате Алойзи?

— Аз съм детектив, а не звероукротител — изтръгна се от мен.

— А впрочем — зарадва се той, — не считате ли, че бих могъл с нещо да ви бъда полезен?

— При охраната на старините?

— Не. В детективската работа. Бих могъл да събирам за вас информация, да следя, да разпитвам. Никому и през ум няма да мине, че илюзионистът е ваш помощник.

Нещо ме накара да бъда нащрек. Това беше идея. Такъв човек би могъл да бъде полезен. Валдемар Батура сигурно ще прави всичко, за да се изплъзне от погледа ми. А Калиостро той не познава.

Но всъщност какво зная аз за Калиостро и имам ли право да го посвещавам в делата си?

— Казах ви, че отивам във Фромборк, за да работя над пътеводителя. Интересува ме преди всичко Коперник — отвърнах аз.

— Ще го следите ли?

— Нещо подобно. Ще проникна в някои негови дела.

— А как изглежда този тип?

— Красиво лице на мислител, много дълга коса, в ръката си държи момина сълза.

— Да не е някое хипи? — попита той.

— Да не сте полудял?

— Не, но щом е с дълга коса и с цвете в ръката. Както децата цветя.

— Но, скъпи господине. Никога ли не сте чували за астронома Николай Коперник? И вие сте завършили Сорбоната?

— Извинете, но не сме се разбрали. Помислих, че имате предвид някой, който носи псевдонима „Коперник“. Както аз се наричам Юзеф Балзамо вел Калиостро. Впрочем познавам няколко смахнати типа с най-чудновати прякори, като например: „Пророк“, „Юда“, „Христос“, „Соломон“.

— Е, добре. Каня ви на вечеря — реших аз милостиво.

— Благодаря. Ще ви помоля още да ми уредите да пренощувам някъде. Защото къде ще се установя във Фромборк? После от представленията ще изкарам малко и ще мога някак да се уредя. Но сега се нуждая от вашата помощ и покровителство. Нали сте от много важен отдел. Вратите за вас навсякъде са отворени.

— Ще спя в палатката или в таратайката — обясних аз.

— А за мен място във вашата палатка ще се намери ли?

„Взех си белята“ — си помислих печално.

Той пък тъжно рече:

— Нима ще допуснете да спя на някоя пейка в парка? При това с тези нещастни животни...

— За една нощ ще ви заема палатката — реших аз.

— Имате добро сърце — констатира той и ми връчи портфейла.

— Какво е това? — смаях се аз.

— Вашият портфейл...

— Как се е намерил у вас? — настръхнах.

— Взех го от вас.

— Кога?

— Когато измъквах змията от вашия джоб. Обърнахте си главата, за да не гледате отвратителното влечуго, а аз в това време ви свих портфейла.

— Вие сте джебчия?

— Не. Илюзионист. Не възнамерявах да ви ограбя. Само така, професионален навик, непрекъснато трябва да правя някакви фокуси.

— Не ви разбирам...

— Пианистът непрекъснато се упражнява, за да има ловки пръсти. Аз също трябва непрекъснато от някого да взимам, да подменям, за да не се отпускат пръстите ми и да не загубят сръчността си.

Иди говори с такъв.

— Освен умениято да прониквате в чуждите джобове, можете ли например да проникнете в чуждите мисли? — попитах язвително.

— Понякога — отвърна той загадъчно.

— Тогава сигурно знаете какво мисля за вас.

— Калиостро е мошеник, така мислите, и едновременно опасен човек, но може да ми потрѣбва...

— Да. Точно така мисля. Но не беше трудно да се отгатне.

Защото си представих мига, в който Калиостро среща Батура, приближава се към него, измъква му от джоба най-тайните планове и прониква в мислите му, за които после бивам информиран.

— Имам и пръчица, с която могат да се откриват подземни извори и заровени съкровища — каза той.

— Чудесно! Чудесно! — извиках аз.

След миг обаче ме обзеха съмнения.

— Умееете да откривате съкровища, а нямате нито грош да обядвате и вечеряте...

— Защото съм без късмет — отвърна нагло Калиостро.

[1] Алесандро Калиостро вел Джузепе Балзамо, граф, роден през 1743 година, умрял през 1795 година, италианец, известен с приключенията и авантюристичния си живот. Подвизава се като алхимик, „чудотворен лекар“, притежаващ тайната на философския камък и еликсира на младостта, медиум и ясновидец. Преследван за

измами и фалшификации, той пропътува много градове и страни в Европа, между които е бил и във Варшава. Обвинен в ерес и в магия, умрял в затвора. Приключенията на Калиостро са били тема на произведения на Шилер, Гьоте, Дюма, Карлайл, една оперета на Щраус и балет на Маклакевич. — Б.а. [↑](#)

ПЕТА ГЛАВА

КАК ТРЯБВА ДА СЕ ДЪРЖИШ ВЪВ ВАРМИЯ И МАЗУРИТЕ. НЯКОЛКО ИСТОРИЧЕСКИ ЗАГАДКИ. КОЙ СЛЕДИ КОПЕРНИК. ЗАТВОРЕНИЯТ ПЪТ И КАКВО СЕ СЛУЧИ НА НЕГО. ВЯРВАМ ЛИ В МАРСИАНЦИТЕ. СРЕЩА В ТЕСНИНАТА. ЛИЦЕ СРЕЩУ ЛИЦЕ С ВЕНЕРИАНЦИТЕ. ОПАСНИЯТ АС. СТРАШНАТА ДАМА И ЖЕЛЕЗНИТЕ РЪЦЕ. ЗАКЛЕВАМЕ СЕ ДА МЪЛЧИМ.

Фромборк е разположен в североизточния край на Елблонгското възвишение и е в Олщинското воеводство. На север се простира тъмната и винаги леко развълнувана глъбина на Висленския залив, а на хоризонта се вижда черната ивица на Висленския провлак с нейния красив курорт — Криница Морска. Откъм юг Фромборк сякаш се е подпрял с раменете си на Елблонгското възвишение, вълниста моренова равнина, разрязана от живописни теснини, тук-таме обрасли със смесена гора.

След Пасленк се разделихме с международното шосе Е81, което води от Варшава за Гданск и свихме по тясното шосе за Млинари. Понататък това шосе пресича автострадата Елблонг — Калининград и като прави огромна дъга води през Йендрихово за Фромборк. Веднага след Пасленк се пътува през Елблонгското възвишение и колкото повече се приближаваш до Фромборк, толкова повече срещаш чудните клисури, издълбани от ерозията в мореновата равнина, образувана някога от огромния език на ледника. Тези клисури — както вече споменах — са много живописни и общо взето гористи. Пътувайки в този августовски ден аз даже не подозирах, че в една от тези теснини скоро ще ми се случи необикновено приключение. Първото голямо приключение от редицата фромборкски загадки.

Пътувахме през Вармия. Но какво означава думата Вармия?

Сигурен съм, скъпи читатели, че когато ви запитам за Вармия, тя неизбежно се свързва за вас с думата Мазури. Вармия и Мазури в мислите ни се свързват в едно понятие, което означава северната част на нашата родина, Олщинското воеводство, страната на хилядите езера.

Но ако ви запитам къде е разположена Вармия, а къде Мазурите, сигурен съм, че не всеки от вас ще може да ми даде верен отговор. Всекидневно употребяваните понятия обикновено неточно отразяват действителността. Вармия и Мазурите, или „страната на хилядите езера“, в действителност наброяват над три хиляди езера.

А освен това Вармия и Мазурите са две съвсем различни географски и исторически понятия. Така например, в северната част на Вармия, т.е. там за където пътувахме, няма много езера, може би по-малко, отколкото около Лодз или Варшава.

Когато едно момче или момиче за пръв път в живота си е тръгнало с родителите си към северните райони на Полша, още от Ниджица и Шчитно заобикалящият го пейзаж започва да му прави впечатление. Може би нещо в непривичната архитектура на селата — къщите са повече от червени тухли, покрити с червени керемиди, докато в Централна Полша дървените къщи са варосани, а зиданите са боядисани в бяло или сиво. И още нещо поразява и прави впечатление. Твърде малко са наведените кръстове, параклисчета, статуи на светци, полски мадони, които почти на всяка крачка, на всеки кръстопът виждаш в лодзко, варшавско или краковско. Някой може да обясни това така: „Започва старата Източна Прусия и това са следите от немското влияние“. Но това не е вярно, драги. Мазурите, защото пътуваш именно през Мазурите — са също така Полша, както и другаде, както е в люблинско или в Куяви. Но полското население, което живее в тези области, е с евангелистко вероизповедание.

След това правиш крачка на север и отново сякаш се озоваваш край Лодз или Варшава. Сред зеленината на дърветата белеят стените на къщите, но прозорците на тези къщи са сякаш в пъстри рамки.

И отново наклонени кръстове по кръстопътищата, параклисчета, мадони. Вече си във Вармия, чието полско население е било католическо.

Но нима е толкова важно каква религия са изповядвали хората, живеещи по тези земи?

Да, важно е. Защото между другото тъкмо тук се крие тайната на тяхната самобитност. Важно е преди всичко за тебе, пътниче. За твоя начин на мислене и постъпки. Защото ако в мазурско село посетиш черквата и се убедиш, че си в протестантска църква, не мисли прибързано, че си попаднал в село, където живеят немци или хора,

които са били понемчени. Това са същите поляци като тебе. Но те просто изповядват друга религия.

А ако посетиш мазурското гробище и забележиш каменни надгробни плочи с издълбани на тях готически надписи, не се оставяй да те подведе впечатлението, че това са немски гробове, тъй като готиката се свързва с немците. Опитай се да прочетеш тези готически надписи и с учудване ще установиш, че само буквите са готически, но думите са полски. Старите молитвеници и мазурски книги са написани на полски, но с готическа азбука. Ще бъдеш изумен, когато някой ти обясни, че тази готика се нарича „краковски шрифт“ или краковско писмо, защото тук той е дошъл съвсем не от Германия, а от Краков. Ще се учудиш също, ако ти кажа, че най-старите полски книги са били написани именно с такъв готически шрифт, а тези земи, дори чак до Крулевец, са станали преди векове ковачница на полската писменост.

През периода наречен Възраждане, в Крулевец, в столицата на Княжество Прусия, при двора на княз Албрехт, са живели и творили много превъзходни писатели, като в своите произведения са разкривали прелестта на този край.

С какво ги е примамвала тъкмо Прусия? Защо именно тук са се родили истински съкровища на полската култура?

Решаващи са се оказали религиозните съображения. Както знаем от историята, периодът на реформацията^[1] предизвикал оживяване на умствения и литературен живот в Полша и раждането на литература на полски език. Писателите друговеци, обръщайки се към простия народ, е трябвало в своите произведения да си служат не със задължителния тогава латински, а с полски език. И понеже дворът на княз Албрехт е бил овладян безрезервно от протестантството, при него намерили убежище и поле за работа писатели, повечето от които, както Рей от Нагловици^[2], са били друговеци. Впрочем не само те. Интензивният интелектуален живот при двора на княз Албрехт е примамвал и други известни мислители на онази епоха. Там е бивал често Ян от Чарнолас^[3] и други. През шестнадесети век в печатниците на Крулевец били издадени твърде много книги, написани на полски език.

Затова, когато крачиш по мазурската и варминската земя, бъди предпазлив в преценките си за хората и делата или бъди изпълнен с такт и мярка. Кой знае дали не стоиш пред нещо, което ти се струва

загадка, но което би могъл без затруднение сам да си изясниш, ако малко по-внимателно си слушал в училище уроците по история и полски език.

Що се отнася до мен, не че не желая да продължа разказа си, но все повече наближавахме Фромборк и Калиостро отново започна да дреме. От джоба му се показва смокът Пьотруш, на коленете ми се покатери бяла мишка.

— Калиостро! Хей, Калиостро — побутнах илюзиониста по рамото.

— Какво? Какво става? — събуди се той малко замаян.

— Наближаваме града на Коперник — казах аз.

Той се огледа, но точно пътувахме през гората. До Фромборк оставаха още десет километра.

Илюзионистът се прозя, след това поглади черната си брада. Грабна мишката от коляното ми и я пхна в джоба си.

— Вие наистина ли отивате във Фромборк заради този тип? — запита той.

— Не можете ли да се изразявате с по-голямо уважение за един от най-великите хора на новото време?

— А аз мислех, че най-великият човек е бил Наполеон — установи той.

— Този дребен капрал? — отвърнах презрително. — Неговата единствена заслуга е, че по време на своята египетска кампания е събрал няколко господа, които са разбирали много от старини. И благодарение на това се е родила науката, наречена египтология. Коперник е съвсем друго. Той се е осмелил да каже нещо, за което целият тогавашен свят е мислел съвсем иначе. Казал е, че земята се върти около слънцето. И това гениално откритие е направил не в някоя прославена обсерватория на тогавашните прославени университети, в столиците на тогавашната наука, а в малкия Фромборк, за който казвали, че се намира на края на света.

— Съгласен съм с вас — кимна Калиостро. — Винаги съм считал, че най-способни са типовете от провинцията. Аз също винаги работя в провинциалните дупки, а не например във Варшава.

— И все пак не може ли да не го наричате „тип“?

— На вашите услуги съм. Струваше ми се, че ако от време на време го наричаме „тип“, той няма да се обиди, нито ще му нанесем

някакъв ущърб, а на нас така ще ни е по-близък.

— Е, ако така смятате — съгласих се аз. — Защото, виждате ли, аз мисля, че може да си представим света без Наполеон. Но какво би бил светът без Коперник? Какво би станало с нас ако продължавахме да мислим, че земята е център на вселената, и няхаме понятие за движението на небесните тела? Например, астронавтиката. Всеки космонавт, преди да се качи в своята космическа ракета, трябва първо да се поклони на паметта на Коперник.

Калиостро отново поглади брадата си.

— А що се касае до космическите полети, вие на какво мнение сте за другите планети? Дали там живеят някакви хора? Обожавам научнофантастичните книги.

Не отговорих на въпроса му. Пред нас се показва панорамата на Фромборк, зад зелената стена на дърветата се извисяваха стрелнали се към небето готическите кули на Фромборкската катедрала.

Забелязах надясно път и завих по него.

— Не пътуваме ли за Фромборк? — учуди се Калиостро.

— Първо ще се отбием на терена на археологическата експедиция, където работи една моя позната — обясних аз. — Не е далеч от тук, близо до ПГР^[4] Богдани. Учените разкриват там едно от най-добре запазените древни селища във Вармия. Археолозите са гостоприемни хора, а вие сигурно нямате нищо против една вечеря?

— О, да, пък и време е вече — потвърди той като погледна часовника си.

Разкопките близо до Богдани се ръководеха от моята стара приятелка по прякор „Глухарчето“, защото имаше такава пухкава и светла коса, като пух на глухарче. Бях получил препоръка от директора Марчак да се свържа с всички научни експедиции, работещи във Фромборк. Трябваше веднага да пристъпя към изпълнение на служебните си задачи. Може би тъкмо от Глухарчето — предполагах аз — ще успея да получа някаква информация за работата на Петрушка. Може би, докато е търсил съкровищата на Кьониг, се е съветвал с тях, като специалисти по разкопките.

Изминахме километър и се намерихме при моста на малката река Бауда. Спрях таратайката и разтворих на коленете си картата. Някъде наблизо до тази река трябваше да се намира доста висок хълм, на който бяха остатъците от крепостта.

На мястото, където спряхме, река Бауда се дели на два ръкава, като образува малка делта в устието ѝ към близкия Висленски залив. В делтата на Бауда се простираха мочурища, обрасли с храсталаци. Околността беше сурова, мрачна и което е най-лошото — безлюдна. Никъде не се виждаше жива душа. Нямаше даже кого да попитаме за лагера на археолозите.

Огледах се наоколо и забелязах доста високи хълмове, разположени вече зад втория ръкав на реката. В подножието им се виждаше входът към дълбоката клисура. Навярно някъде натам трябваше да търсим лагера на археолозите.

Потеглих с таратайката.

— Какъв е този знак? — попита Калиостро като посочи закованата на дървото червено-бяла табелка.

— Пътният знак „Влизането забранено“.

— Тогава защо влизате?

— Мисля, че са го поставили археолозите, та никой да не пътува натам и да не им пречи на работата. Но както знаете, аз съм тук служебно, от името на Отдела за музеите и охрана на паметниците. Този знак за мен не се отнася — изпъчих се аз гордо.

О, каква грешка правех!

— Ако става дума за другите планети — върна се Калиостро към прекъснатия разговор, — аз съм на мнение, че преди всичко Марс трябва да е населен с някакви мислещи същества. Вероятно скоро ще изпратим изследователска апаратура на Марс. Кой знае обаче, дали съществата от Марс отдавна вече не са изпратили при нас своя апаратура, която ни снима, наблюдава нашия живот и прави научни заключения.

— При нас обаче не са намерени никакви чужди апарати — забелязах аз, оглеждайки се наоколо и търсейки да видя някой, който би могъл да ни даде информация за археологическата експедиция.

— А летящите чинии?

— Това е глупост. Няма никакви летящи чинии — заявих аз решително.

— Аз пък вярвам в съществуването на летящи чинии — упорстваше Калиостро.

— Защото вярвате в черната и бялата магия.

Калиостро с достойнство поклати глава:

— На небето и на земята съществуват неща, за които философите не са и сънували. Аз съм на мнение, че рано или късно нас ни чака нашествие на марсианците.

Беше едва четири часа следобед, но ние пътувахме по дълбоката клисура, като по мрачен коридор. Короните на дърветата се сплитаха над главите ни, от двете страни стръмно нагоре се издигаха високи стени.

— Интересно, как ли изглеждат те? — каза маестрото.

— Кой?

— Марсианците — отвърна той, сякаш наистина нямаше други грижи.

И тъкмо в този момент сякаш в отговор на въпроса на маестрото, в мрачния тунел на клисурата ни ослепи някаква остра светлина. За момент даже ослепях и автоматично натиснах спирачката. Блясъкът беше остър, почти болезнен.

Спрях таратайката. Блясъкът от бял промени цвета си в жълт, след това в червеникав, докато най-накрая стана синкав, нежен, приятен за окото, но едновременно прекрасно разпръскваше тъмнината на клисурата.

На няколко метра от таратайката пътят ни преграждаше някакво странно съоръжение. Отначало ми се стори, че пред мен стои неземно същество, което ме гледа с пет големи кръгли очи. Само едното от тях блестеше със синкава светлина, а останалите сякаш възползвайки се от неговия блясък ни разглеждаха с най-голямо внимание.

Странното съоръжение имаше вериги. Беше квадратно и покрито с тежка желязна броня, така че приличаше на танк, а по-точно на танкетка с подвижно куполче отгоре. Именно на това куполче бяха разположени петте очи, подобни на прожектори.

Съоръжението стоеше пред мен неподвижно, макар да съм убеден, че в момента, в който се натъкнахме на него, то също се движеше и пътуваше в нашата посока. Предупредило ме беше с острия си блясък, принуди ме да спра, но и само също спря, за да избегне стълкновението. В тясното гърло на клисурата не можехме да се разминем.

Забелязах, че от бронята на съоръжението се показаха четири дълги върха, или може би антени. След това блесна второто око.

Жълтият език на светлината сякаш опипваше подробно моята таратайка и надникна даже и вътре, като освети лицата ни.

— Марсианци — прошепна Калиостро и се притисна към седалката.

За миг страхът ме стисна за гушата. Марсианци? Нима Калиостро наистина предсказа нашествието на марсианците?

Мислите трескаво се блъскаха в главата ми. Чел съм много книги за приключенията на космонавти в далечните галактики. Гледал съм много филми за нашествия на различни извънземни твари на нашата красива, макар и така несъвършена планета. Но в нито една от тези книги и в нито един филм не е казано как трябва да се държи обикновеният човек в случай че се срещне с марсианците. И точно пък на мен ли трябваше да ми се случи...

Жълтеникавата светлина на второто око все още опипваше лицето ми. Това ме раздразни малко, защото трябваше да затворя очи. Запалих дългите светлини и натиснах копчето на фаровете против мъгла. Тези фарове против мъгла бяха диодови лампи. Адски силни. Снабдих таратайката си с тях по време на престоя си във Франция. Лъчите на прожекторите се пресякоха във въздуха и се сблъскаха.

Тогава марсианецът, който изглежда бе заслепен от моите фарове, блесна с третото си око. Отново ме удари остра бяла светлина, но нейната сила частично бе отслабена от запалените диодни лампи. Сега нашите коли стояха в поток от светлина. На дъното на клисурата би могло да се намери даже загубена игла. Беше светло като върху бюро, на което гори нощна лампа.

На марсианеца пръв му омръзна тази борба на прожектори. Той угаси фаровете си, като остави само на купола слаба, синкава, предупредителна светлина.

В отговор аз също излязох от борбата, като загасих всички фарове. Оставих само габаритните светлини на таратайката.

— Сега какво да правим? — попитах Калиостро.

— Да си плюем на петите. Веднага да си плюем на петите — заекваше ужасеният илюзионист.

— Как я мислите тая? А таратайката?

— По дяволите таратайката. Да бягаме пеша — предложи той, но се страхуваше да подаде носа си от колата. Даже дръжката на вратата не докосна.

— Няма да зарежа таратайката — заявих аз.

— Тогава бързо се изтегляйте. Да отидем във Фромборк за милиция — предложи трескаво маестрото.

— А той ще ни позволи ли да се изтеглим? — колебаех се аз. — Може би няма да допусне да съобщим за неговото присъствие? Ще ни догони и ще ни смаже като черупка на яйце. Трябва да се разберем с него. Най-добре е тихо и мирно. Ще отида да поговоря с тях.

Хванах дръжката на вратата, но Калиостро се вкопчи в рамото ми.

— Не, не — простена той умолително. — Недейте така. Те може би са радиоактивни.

Внезапно в тайнственото съоръжение нещо захърка, закашля, задави се като във високоговорител на гара. Стори ми се, че някой, скрит в тази странна машина, иска нещо да ни каже, но не е много сигурен на какъв език. В края на краищата може тези кашления и хрипове да са езикът на марсианците?

— Опитайте вие да се разберете с тях — предложих аз на Калиостро.

— По какъв начин?

— Че нали сте учили в Сорбоната. С помощта на телепатия или хипноза — казах аз.

— Какво говорите? Това не съм го учил — призна си маестрото.

За малко не оглушахме от мощен глас. Сякаш огромен гигантофон изрева с всичка сила:

— Ще се изтеглите ли, или не?

— Господи! На полски. Той говори на полски — простена радостно илюзионистът.

Гласът отново гръмко закрещя:

— Хайде! Изтегляй се! Махайте се от пътя!

Искаше май да каже още нещо, но се разкашля, захриптя, задави се. Изглежда апаратурата му за говор не работеше особено добре.

И може би тъкмо затова, веднага се почувствах някак по-сигурен. Обзе ме храброст, разигра се в мен хусарската и кавалерийска кръв.

Излязох от таратайката, сложих ръце на кръста и широко разкراчил крака, застанах пред колата.

— От къде на къде, уважаеми, трябва аз да се изтегля? Аз бях пръв в клисурата! Затова изтеглете се вие — заявих аз гръмко.

В странната кола отново нещо забълбука, закашля. Тайнственото нещо каза с малко по-спокоен тон:

— Марш от пътя, че ще ви прегазя.

— Как така? Заплашвате ли ни, гражданино? — попитах аз. — Вие се изтеглете, гражданино.

Боже мой, колко фамилиарно звучеше. Сякаш се намирах на бензиностанция, слушах разправиите между джентълмените, които пристигаха с колите си, за да заредят гориво. Марсианци ли? Какви ти марсианци?

Даже Калиостро разбра, че имаме работа със земляк. Показа се от колата и извика:

— Не отстъпвай от пътя! Ние бяхме първи.

— Марш, че ще ви смажа! — загърмя тайнственото съоръжение.

Антените му подозрително се размърдаха. След това то бавно тръгна. Насочи се право към нас.

Разперих ръце като Рейтан^[5], преграждайки му пътя.

— Хей, без глупашки шеги! — завика Калиостро, подавайки глава през прозореца на таратайката.

Тайнственото съоръжение спря на няколко сантиметра от краката ми.

— Защо не искате да се изтеглите? — запита то прегракнало.

— Защото не ни прави чест — отвърна Калиостро.

В тайнственото съоръжение нещо се закикоти. А след това гласът прозвуча сладко и кокетно:

— Мислех, че сте джентълмени и отстъпвате път на жените.

Калиостро веднага изскочи от таратайката.

— Това е някаква дама! — извика той радостно. — Любопитен съм дали е хубава.

Той изтича към тайнственото съоръжение. Обиколи наоколо, но никъде не намери нито вратичка, нито прозорче, през което да може да се надникне вътре.

— О, боже — изуми се той. — Как сте влязла там?

Наистина аз също забелязах, че тайнственото съоръжение нямаше ни врати, ни прозорци. Дамата, която беше вътре, изглежда ни наблюдаваше през някое око в подвижния купол. Но как беше попаднала там?

— Ало. — Калиостро почука с пръст по желязната броня на съоръжението.

Тогава стана нещо страшно. Отстрани на съоръжението се отвори малка вратичка и оттам се протегна желязна ръка. Стоманените пръсти стиснаха Калиостро за врата и го тласнаха на няколко крачки от съоръжението.

— Исусе Христе, убиват ме! — пищеше Калиостро стиснат от железните пръсти.

Желязната ръка го пусна и се прибра в съоръжението. Малката вратичка се затвори безшумно.

— Ама че груба жена — измърмори Калиостро, като разтриваше врата си.

Внезапно съоръжението леко трепна.

А гласът чудновато изписка:

— О, боже, мишка! От джоба му излязоха две мишки.

Наистина двете бели мишки бяха излезли от джоба на Калиостро и по реверите на неговия сюртук вървяха към рамото му.

— Веднага приберете отвратителните си мишки — пищеше женският глас.

Калиостро, който вече изпитваше необходимото уважение към възможностите на тази опасна жена, послушно улови двете мишки и ги скри в джобовете си.

В това време на мен ми се стори, че до ушите ми стига приглушен разговор, който се води в тайнственото съоръжение.

Някакъв мъжки глас запита:

— Какво става там?

— Някакви два субекта преградиха пътя на Ас — отговори жената.

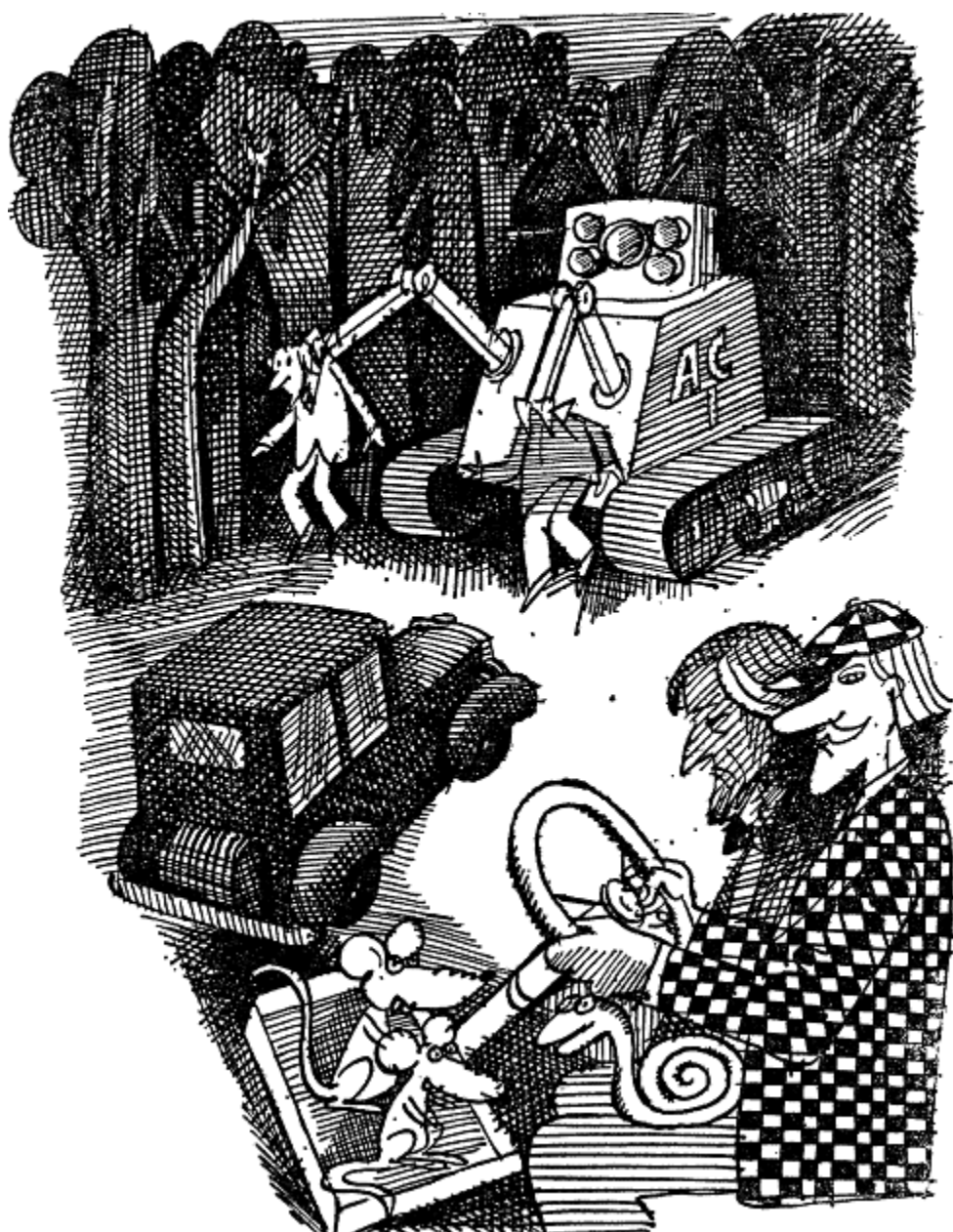
Значи това съоръжение се нарича „Ас“. Ами да, едва сега забелязах бледия надпис отстрана. Две букви: „А“ и „С“.

— Че нали там има пътен знак: „Влизането забранено“ — забеляза мъжкият глас.

— Разгледайте ги тези двамата, които не спазват правилата, господин професоре — отвърна женският глас.

Внезапно от двете страни на съоръжението изскочиха железни ръце. Хванаха мен и Калиостро за ръкавите на саката. Едновременно светнаха фаровете и върху нашите особи се изляха потоци светлина, за

да може онзи професор от тайнственото съоръжение подробно да ни огледа.

— А колата им видяхте ли? — запита жената. — Сигурно сами са си я правили от отпадъци. Изглежда като всъдеход от Марс.

— Чухте ли? — извика ми Калиостро. — Вашата кола нарекоха всъдеход от Марс. А те самите от къде са? Да не са от Венера?

— Тихо там — смъмри ни женският глас.

Професорът попита:

— И какво ще правим с тях?

— Ще ги затворим в нашата барака за няколко дни — решително заяви жената. — Защото ако ги пуснем, ще раздрънкат какво са видели и ще си имаме неприятности. Ще се съберат тълпи любопитни и няма да можем да провеждаме експеримента си.

— Какво значи това? — развиках се аз, като се дърпах и се мъчех да освободя ръката си от стоманените пръсти. — Това е посегателство върху нашата свобода. Не съм съгласен. Протестирам! Служител съм на Отдел музеи и охрана на паметниците. Имам да изпълнявам във Фромборк важни задачи.

— Какви са пък тези важни задачи? — попита иронично жената.

— Работите на Коперник — отвърнах аз, като се стараех да запазя най-сериозно изражение.

— А защо сте дошли тук, а не във Фромборк? — разпитваше жената.

— Мислех, че тук работи археологическата експедиция. Искях да спра в лагера на археолозите. Кълна се, никому нищо няма да кажа за вашия Ас.

— Археолозите вече се преместиха във Фромборк — обясни ми жената.

А професорът заяви:

— Можем да му вярваме. Този няма да издаде нашия Ас. Но вторият ми се вижда подозрителен.

— Кой е той? — попита жената.

— Илюзионист. Маестро на черната и бялата магия. Нарича се Калиостро — представих аз брадатия, когото желязната ръка дължеше здраво.

— Значи този ще задържим — реши професорът.

— Как така? Не! Протестирам! — Калиостро се мъчеше да отскубне ръкава на самото си от стоманените пръсти.

Но на помощ на Калиостро се притече жената от тайнствения всъдеход.

— Не съм съгласна — изпищя тя. — Той носи мишки в джобовете си, господин професоре. Не мога да търпя мишки в бараката ни.

— Заклевам се да пазя тайна! — крещеше отчаяно Калиостро. — А със себе си нося не само мишки, но и един отвратителен смок.

Той бръкна в джоба си измъкна оттам Пъотруш и започна да го размахва като пръчка.

— Наистина, смок! — учуди се професорът.

Чух тежката въздишка на жената от тайнствения всъдеход:

— Струва ми се, професоре, че това са двама безопасни луди. Да ги пуснем, но първо нека се закълнат, че ще мълчат.

— Заклевам се да мълча! — изръмжахме ние в хор.

— А сега, марш оттук! — заплашително заяви жената.

Железните ръце разхлабиха яката си хватка. Угаснаха прожекторите на тайнствения всъдеход.

След това той почти безшумно се обърна. Пред очите ни се изкачи по стръмната стена на клисурата. С веригите си и с мощното си туловище трошеше храстите и тънките дръвчета.

Изкачваше се бързо, след миг вече беше високо и изчезна в гората, която покриваше хълма.

А ние, стъписани от това, което бяхме преживели, стояхме втрещени в мрачната клисура. Измина още миг и случилото се с нас изглеждаше като сън. Но не. Не беше сън. На стената на клисурата ясно се различаваше следата от веригите, виждаха се изпочупените храсти.

— Да тръгваме за Фромборк — прошепнах аз.

Нямаше нужда два пъти да повтарям на Калиостро предложението си. Може би той се страхуваше, че тайнственият всъдеход ще се върне и страшната невеста ще размисли и ще заповяда да го затворят? Той светкавично се намери в таратайката. Аз направих същото. Бързо се изтеглих назад от клисурата. С лудешка скорост, сякаш бягахме от страшна опасност, летяхме към Фромборк.

Едва когато бяхме вече далече от злополучния знак „Влизането забранено“, намалих скоростта, въздъхнах с облекчение и казах:

— Дяволският Ас. За малко да ми откъсне ръкава. Адски Ас.

— Шшш-ш-ш-т! Тихо. Не споменавайте напразно това име — измърмори Калиостро.

— Вярно. Заклехме се да мълчим — спомних си аз. — Още повече че с този Ас нищо не се знае. Може да чува и да вижда от разстояние.

[1] Реформация — социално-политическо движение от 16 век в Европа, изразяващо се в религиозна форма. — Б.пр. ↑

[2] Миколай Рей от Нагловици — (1505 — 1569), поет и прозаик на ренесанса, пръв започва да пише произведения на полски език. — Б.пр. ↑

[3] Ян от Чарнолас — полски книжовник от 16 в. — Б.пр. ↑

[4] ПГР — съкратено название на полските трудовокооперативни стопанства. — Б.а. ↑

[5] Тадеуш Рейтан (1741 — 1780), прославил се като яростен противник на разделянето на Полша. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

КАКВО СЕ СЛУЧИ В ПОТСДАМ. НОЩНИЯТ РАЗГОВОР. ЗА ХЕРДЕР — ВАРМИНСКИЯ ЕПИСКОП. СТРАННИЯТ ВЪПРОС НА КАЛИОСТРО. КАКВО ЗНАМ ЗА КЪОНИГ. ТАЙНСТВЕНАТА БЕЛЕЖКА. ПОЯВЯВА СЕ БАШКА. НАМЕРИЛ ЛИ Е ПЕТРУШКА ВТОРОТО СКРИВАЛИЩЕ. КОЙ Е КАЛИОСТРО. НОЩ НА ФРОМБОРКСКОТО ПРИСТАНИЩЕ. ТАЙНСТВЕНИЯТ ПАКЕТ.

— Кажете ми искрено истината: имаме ли в действителност пълно право на тези земи? — неочаквано ме попита Калиостро.

Погледнах го изумен:

— Не допусках, че подобни проблеми могат да занимават един маестро на черната и бяла магия.

Той тъжно поклати глава.

— Какво знаете вие за илюзионистите? Вярно е, че представляваме нещо като международно сдружение или както някои злостно твърдят — международна шайка. Работил съм в унгарски циркове, в чешки, в гръцки, френски, немски. Но собствената ни родина вълнува и нас не по-малко от другите поляци. Дори може би повече от другите, защото при нашата професия се сблъскваме с хора от други страни. Няколко чудесни номера ме научи в Западен Берлин един стар илюзионист — немец. Ето, той е роден някъде около Ростенбург, или сегашния Кентшин...

— И, разбира се, съжалява, че е ликвидирана Източна Прусия — досетих се аз.

— Понякога. Един ден той ме заведе при един много учен професор, който надълго и нашироко ми обясни техните права над тези земи. Той не беше глупав човек. Вече не помня аргументите му, но звучаха убедително. И говореше искрено. А аз не знаех какво да му отговоря.

Вдигнах рамене:

— Не е имало нужда да му отговаряте като учен историк, археолог или етнограф. Решението да се ликвидира така наречената Източна Прусия е взето в Потсдам от 3-те велики държави през 1945 година, веднага след поражението на хитлеристка Германия. Източна

Прусия, която винаги е била разсадник на шовинизма и немската експанзия на изток, защото точно тук са били именията на пруските юнкери, онези прославени „прусаци“, които подпомагаха с кадри хитлеровите войски, трябваше да бъде ликвидирана веднъж завинаги. Беше признато правото на полския народ върху западната част на Източна Прусия, а източната част на старата Прусия заедно с Крулевец влезе в състава на Съветския съюз. Решението на трите велики държави отиде още по-далече: беше разрешено да се пресели оттук населението от немски произход на запад, та никога повече от пруската крепост на завоевателност и милитаризъм да не се надигнат орди срещу света.

Замълчах и изпих голяма глътка силен чай.

Седяхме на брега на Висленския залив, близо до градския плаж във Фромборк. Точно тук, малко настрани от града, реших да разположа първия си бивак. Калиостро разпъна моята палатка, наду взетия на заем от мене дюшек и разгъна две одеяла. Неговите животни, нахранени и уморени от пътуването, спяха в палатката в специално приготвени кутии, които Калиостро носеше със себе си.

Свечеряваше се. На газовия котлон си приготвихме вечеря от моите запаси и сега седяхме на пясъка, блискан от вълните на залива, и гледахме над черната дълбина към Висленския провлак.

Зад гърба ни, малко наляво, лежеше Фромборк, озарен от светлини. Някъде отдалече долиташе песен на млади гласове. Сигурно харцерите, които взимаха участие в операция „Фромборк 1001“ бяха организирали някаква вечерна забава. Но тук на брега на залива беше тихо и пусто, само вълните, които заливаха брега, монотонно шумяха.

Откъм водата появаше лек ветреца и носеше дъха на морето. На небето се появи месецът — приличен на брактеат, с малко изтрита, трудна за разчитане рисунка — очертанията на планините и сухите морета.

— Не зная — казах аз на Калиостро — с какви аргументи си е послужил онзи немски професор, който е разговарял с вас за нашите северни земи. Но тези аргументи са винаги едни и същи. Посочват, че векове наред тези земи са били населявани от немци, посочват замъците на кръстоносците, многобройните постройки, издигнати тук от немците, най-последно великите личности, произлезли оттук. Най-интересно е, че ние, поляците, изобщо не възразяваме на тези твърдения. Хитлеристите унищожават всички полски следи по тези земи, а ние? Моля, заминете за Моранг. На градския площад в старинната сграда на кметството се намира музеят на Хердер, великият немски поет и философ. Не само че не скриваме факта, че Хердер се е

родил тук, но се гордеем с него. И това съвсем не противоречи на нашите исторически права върху тези земи. В моранско и в няколко други околии на Мазурите са живели твърде много немци, в други мазурски околии, без да говорим за напълно полската Вармия, са живели повече поляци. Немците не ги наричат поляци, а мазури, сякаш са две различни нации, което, разбира се, винаги е било само смешно и свидетелства за немското лицемерие. Немците са населявали предимно градовете, а малко от тях са живели в западната част на Мазурите. Освен това тук е имало холандски преселници. Но вече в долината на Висла. Обаче основната част на селското население са поляците от Мазовше, така наречените мазури. Освен това тук живеят голям брой литовци и малко от потомците на старите владетели на тези земи — прусите. Ясно е, че в една така диференцирана среда се извършват различни процеси. Така много мазури, поляци по произход, внезапно се превръщат в ревностни разпространители на немското влияние. Ако днес се заинтересувате от многобройните дейци на така наречените „землячества“ в ГФР, ще се убедите с изненада, че повечето от тези хора носят полски фамилии. Случвало се е и обратното. Ще си послужи за пример с прославения деятел на мазурите — Войчех Кентшински. Роден в напълно понемчено семейство, той изобщо не е знаел полски език. Един ден намира документи, от които се вижда, че по произход е поляк. В него се пробужда огромно чувство за връзка с Полша. Стиховете му, писани впрочем на немски, са изпълнени с дух на пламенен полски патриотизъм. Днес неговото име носи град Кентшин, бившият Ростенбург. И така, както казах, тези земи представляват странен народностен конгломерат. Но като държава Източна Прусия е създадена относително не много отдавна. През хиляда седемстотин и първа година тогавашният пруски електор и полски васал, Фредерик I, се коронясал за владетел на Прусия, с което за съжаление се съгласил полският крал Август II, макар че сеймът не признал това съглашение. Полша тогава била вече слаба държава и нямала сили да брани правата си с оръжие. Но Полша е била тук много по-рано. Сред Торунския мир, тоест след поражението на кръстоносния орден през хиляда четиристотин шестдесет и шеста година, под името Кралска Прусия в състава на Полша влезли: Гданското поморие, Хелминската и Михаловската земя, Елблонг, Джежгон, Малборк и Вармия. Останалата част от държавата на

кръстоносците станала полски васал, а половин век по-късно получила названието княжество Прусия.

Неочаквано се случи нещо странно. От обгърнатите в мрак крайбрежни храсталаци иззад гърба ми излетя малко камъче и удари Калиостро по коляното. Камъчето се търкулна и изчезна в тревата, но аз забелязах, че за него беше вързана някаква бележка.

Не показах, че съм забелязал камъчето с бележката. Само млъкнах, но след миг продължих да говоря, сякаш нищо не се беше случило. Стори ми се, че Калиостро не ме слуша и в мислите си е някъде далече, или по-скоро много близо, при онова камъче със записката, което лежеше в тревата и можеше да се достигне с ръка. Но той не посягаше, сигурно се страхуваше да не го забележа.

У мен се събуди подозрение. Разказвах на Калиостро историята на Източна Прусия, а едновременно си мислех, че неговите въпроси за тези земи не са просто любопитство на човек, който някога е разговарял с някакъв немски учен, а целяха да изяснят един важен за него въпрос. Въпросът, който го интересуваше, трябваше да бъде замаскиран между многото други, не будещи подозрение.

За миг изпитах желание да оставя чашата с чая, да стана от тревата и да взема камъчето със записката. Обаче си помислих, че Калиостро ще забележи маневрата ми, може да изтича и пръв да вземе бележката, която разбира се, няма да ми даде. Тогава не е ли по-добре да се престоря, че нищо не съм видял? Да се престоря на глупак и същевременно да не изпускам Калиостро от погледа си.

Когато млъкнах, Калиостро запита:

— Обаче, въпреки че тук са живели толкова поляци, след Първата световна война ние загубихме плебисцита. Повечето хора се обявиха за немци.

— Вярно е — съгласих се аз, като се запитах дали това не е въпросът, който очаквах. — Но нека не забравяме, че тогава властта в Прусия беше немска и плебисцитът се провеждаше в атмосфера на немски натиск и терор, а поляците, които искаха да се обявят за Полша, биваха шантажирани и даже унищожавани.

Моля също да не забравяте, че тогава в новообразуваната Полша много съществена роля са играли християндемократите и католическото духовенство, които невинаги са толерантни към хора с друго вероизповедание. В джалдовска околия още преди плебисцита

администрацията е била полска и там са живели осемнадесет хиляди мазури евангелисти. Там е имало случаи на дискриминация към тях, което още повече задълбочава недоверието и подозрителността.

Тези случаи на дискриминиране на евангелисти бяха ползвани по-късно от немците в тяхната антиполска пропаганда. Защото немците прилагат тук политика, напълно различна от прилаганата например в Познан. Там е действала Хаката, която е забранявала на поляците даже да говорят на полски. Тук немците не са убеждавали мазурите, че те са немци, или че трябва да станат немци. Само обясняват така: „Пишеш с готически букви като немец, евангелист си като немците. А езикът, на който говориш, също не е полски, а мазурски. Толкова години си живял сред немците, живеи и по-нататък, защото като гласуваш за Полша, поляците ще те направят католик, ще пишеш с латински букви и всичко ще трябва да бъде както е при тях“.

Немците позволявали на по-старото поколение да се моли „по мазурски“, разрешавали да издават вестници и да говорят „по мазурски“, а германизацията обхващала само младото поколение. Разчитали, че когато по-старото поколение измре, мазурският проблем от само себе си ще изчезне. Така е било по време на плебисцита и то не е могло да не окаже влияние върху неговото протичане. По-късно, когато вече Хитлер идва на власт, немците рязко променят своята политика. Те пристъпват към брутална германизация.

— А онзи разбойник Кьониг? — внезапно попита Калиостро. — Как мислите, дали произхожда от тези места, или военната вихрушка го е довела във Фромборк?

— Интересуват ви съкровищата на полковник Кьониг ли? — учудих се аз. Помислих си, че може би точно това е въпросът, който той искаше да прикрие между другото.

— Четох за това във вестниците. Жалко, че не търсите съкровищата. Можеше да ви бъде полезен. Нося със себе си вълшебна пръчка.

За малко не прихнах от смях, като си помислих какво би казал директорът Марчак, ако неочаквано научи, че търся съкровищата с помощта на вълшебна пръчка.

— Кьониг — добави Калиостро — значи крал. Може би той някога да се е наричал Крул^[1], а след това е понемчил фамилното си име на Кьониг?

— Извинете, но какво значение има дали Кьониг е местен човек, или е попаднал във Фромборк случайно?

— Струва ми се, че е много важно. Ако той е бил например жител на Фромборк, значи тук е живяло семейството му и тук той е докарал заграбената от Полша плячка. Тогава навярно продължително и старателно се е подготвял да я укрие. Ако обаче заедно с плячката си се е озовал случайно във Фромборк, като е разчитал, че по такъв път ще се добере до Висленския провлак и оттам с кораб ще избяга в Германия, значи, че е скрил съкровищата си набързо, където и да е, защото не е имал време да подбере подходящи скривалища. А при търсенето това сигурно е важно.

— Така е, честна дума! — извиках аз и погледнах Калиостро с по-голямо уважение.

Разбира се, че този факт имаше съществено значение. Как не бях помислил за това. Калиостро, маестро на черната и бялата магия се оказа по-ловък от мен в тази работа.

— Значи вие нищо не знаете за този Кьониг? — попита Калиостро.

— За съжаление — въздъхнах аз, — трябва да ви разочаровам, но нямам никаква информация.

Внезапно Калиостро бързо се наведе.

— Някой се промъква насам — прошепна той, гледайки към храстите зад гърба си.

Аз се огледах. Направих го несъзнателно и едва след миг ми хрумна, че той е използвал този момент да вземе бележката. Когато отново се обърнах с лице към Калиостро, той седеше спокойно и неподвижно, но аз бях убеден, че сръчните му пръсти вече са успели да скрият белената в джоба.

— Няма никой — казах аз. — Вие ме измамахте, маестро.

Но мошеничества от този род изглежда не бяха в навиците на Калиостро. Отново чух шум зад гърба си и когато се огледах, забелязах някаква фигура, която се провираше през храстите.

Познах я. Приближаваше се моят приятел Башка, шестнадесетгодишен хлапак в харцерска униформа.

— Не ме подведе моят харцерски нос — засмя се той, като ми подаваше ръка за поздрав. — Досетих се, че ще пристигнете щом получите писмото ми. А когато преди три часа едно от момчетата ми

каза, че видяло по улиците на Фромборк много смешна кола, вече знаех, че сте някъде наблизно. Започнах да пресмятам на кое място сте спрели. Разбира се, че в залива. Вие обичате чистия въздух и красивите гледки. А най-хубавото място за бивак е тук — определи той.

Представих на момчето Калиостро.

— Обожавам магическото изкуство! — извика възторжено Башка. — Ще ви поканим на нашия огън, съгласен ли сте? А може и да ни научите на някои номера, нали?

— Наистина — засмях се аз. — Харцерите обожават черната и бялата магия.

Калиостро, доволен от възторга на момчето, го попита с усмивка:

— Ти си харцер, нали?

— Даже е отряден — добавих аз.

— Значи не пиеш алкохол.

— Не — отвърна момчето.

— Цигари също не пушиш, нали?

— Не пуша — отговори той.

— А защо носиш със себе си цигари? — с възмущение запита маестрото.

— Аз? — учуди се Башка. — Нищо подобно не нося.

В този момент Калиостро протегна ръка към момчето, разкопча джоба на харцерската му риза и пред очите ни измъкна оттам цигара.

— Имаш и втора — осведоми ни той.

След това посегна към другия джоб на ризата на Башка и измъкна оттам още две цигари.

Този Калиостро беше изключителен. Как го направи?

Изненаданият Башка ме гледаше така, сякаш аз можех да разреша загадката. Но аз нямах понятие нито от бялата, нито от черната магия.

— Не се огорчавай — усмихна се маестрото на момчето. — Зная, че у тебе нямаше цигари, сътвори ги силата на магията. Гледай сега, цигарите ще се разтопят във въздуха.

Той постави цигарите върху отворената си длан, после сви ръката си в юмрук, вдигна го високо нагоре и духна в ръкава си. След това дръпна ръката си и отвори пръсти. Оказа се, че ръката му е празна, цигарите бяха изчезнали безследно.

Изкашлях се в шепа, изразявайки по този начин признанието си към илюзиониста и неговото изкуство.

Калиостро ни се поклони като след представление.

— Благодаря — рече той. — Що се отнася до представлението за харцерската публика, с удоволствие ще го изпълня. Разбира се, срещу някакво скромно възнаграждение — добави той. — Заплащането ще е малко по-високо, ако поискате да научите този или онзи номер. Аз с най-голямо удоволствие разкривам тайните на черната и бялата магия на публиката.

— Има ли номера, които могат бързо да се научат? — попита момчето.

— Има, разбира се. За съжаление други трябва да се упражняват с години.

Калиостро демонстративно се прозя.

— Е, аз отивам да спя. Ще разрешите ли да ви напусна?

Той се поклони отново. Вмъкна се в палатката и завърза платнището.

Станах от тревата.

— Ще те изпратя, Башка — предложих аз.

Момчето разбра веднага, че искам да поговоря с него насаме. Тръгнахме по пясъчния бряг на Висленския залив към фромборкското пристанище.

— Нашият лагер е на брега на залива, но от другата страна на пристанището, зад железопътната линия — обясни ми Башка. — Лесно ще ни намерите.

— Ако става дума за мен — казах аз — още не зная къде ще се настаня за постоянно. Предпочитам да наема някъде стая. Нали ще трябва често да се срещам с учени, да се движа из града, а се страхувам да оставя бивака в залива на милостта на Калиостро.

— Може в хижата на ПТТК^[2] да има свободни стаи? — замисли се момчето.

Идеята беше добра.

— Най-после ще се избавя от Калиостро — помислих си аз гласно.

Разказах на Башка как съм попаднал на Калиостро, за нашето пътуване и разговорите ни. Премълчах само за приключението в

клизурата, където се срещнахме с тайнствения Ас, защото бях дал клетва да мълча. Затова пък не скрих случая с бележката.

— И точно с такъв човек сега сте заедно? — изуми се момчето.

— Той не знае, че съм забелязал бележката, затова вероятно ще се държи много свободно. Така чрез него може да се изяснят някои работи.

Разказах по ред на момчето за монетите, за Батура, за кръста на богаташа и за разговора с директора Марчак.

— Така че сам разбираш — казах аз, — моята мисия във Фромборк е изключително деликатна. Тайната на безценните монети се преплита с тайната на скривалищата на Кьониг, а тяхното разкриване е възложено на магистър Петрушка, който е много амбициозен и обидчив. Как да разследвам делото с монетите, без да се пресекат пътищата ни с магистър Петрушка, щом двете тайни са тясно свързани помежду си?

— А на мен каква задача ще дадете? — попита момчето.

Какви задачи можех да възложа на момче, заето във Фромборк с харцерски дела? Описах му Валдемар Батура.

— Наблюдавайте — казах аз — дали този човек няма да се появи във Фромборк. А ако го срещнеш, ясно е, че трябва да го следиш.

Башка въздъхна.

— Сам с всичко няма да се справя. От моята дружина също никого не мога да посветя в тази работа, защото всички мои подчинени са много малки. Но знаете ли — той сниши внезапно гласа си и каза сякаш малко засрамено: — тук се запознах с дружина харцерки от Катовице. Чудесни момичета. А и най-чудесната от тях е хроникьорката Зоша. Тя е много интелигентна. Участвала е в математическа олимпиада и е взела първото място.

— Съгласен съм — усмихнах се аз под мустак. — Можеш да я посветиш в нашите дела.

Отминахме фромборкското пристанище. Минахме покрай гарата и отново завихме по брега на залива.

— А какво става при магистър Петрушка? — попитах аз. — Имаш ли връзка с него?

— Той живее в хижата на ПТТК. Но се срещаме рядко. Не може направо да ми каже „не си пъхай носа в делото по съкровищата на Кьониг“, защото ние намерихме документа с плана на скривалищата.

От друга страна обаче с неудоволствие ни дава каквито и да е обяснения. С една дума гони ме като досадна муха. Но какво забелязах. Напоследък беше много тъжен и загрижен, направо си личеше, че не знае къде да търси останалите две скривалища. А от вчера внезапно се развесели. Сякаш не ходи из Фромборк, а лети от радост във въздуха. Видях го заедно с една красива дама, която е археолог и я наричат „Глухарчето“!

— А, така ли...

— Вчера заедно с тази дама ходиха към река Бауда. Нямаше ги доста дълго...

— Е, и какво? По-нататък какво стана? — запитах аз заинтересуван.

— Върнаха се след два часа като се караха яростно, но нямам представа за какво. А след това дамата замина за Варшава. Магистър Петрушка я изпрати на гарата, а като се връщаше към хижата си подсвиркуваше радостно. Срећна ме и рече: „Как си момче? Зная, че те интересуват съкровищата, но ще ти кажа само, че скоро ще намеря второто скривалище“. А това значи, че той е вече по следата.

— Това е добре — зарадвах се аз. Но нещо ме озадачи. — Казваш, че са отишли към Бауда? — уточних аз.

— Точно така — потвърди той.

Значи са отишли в района, където действа Асът с железните ръце. Нима Петрушка е свързан с тайнствените хора от Аса? А може би Глухарчето е завела Петрушка в крепостта, която също се намира натам? Само че защо на връщане са се карали помежду си? Освен това магистър Петрушка никога не се е интересувал от археология.

Момчето спря.

— Ето и нашият лагер — каза той като посочи десетина палатки, разпънати на широката поляна близо до брега на залива. — Довиждане и утре нали ще се срещнем отново?

— Ще се опитам да се настаня в хижата на ПТТК. Питай там за мене — отговорих аз, стискайки ръка на Башка за довиждане.

Тръгнахме в различни посоки. Аз се връщах отново по брега на залива, а когато наближих постройките, които заобикалят пристанището, пресякох железопътната линия и се намерих на края на града.

Беше вече нощ. По тясната крива улица светеха на рядко лампи, огромният масив на хълма с Фромборкската катедрала бе потънал в мрак. От двете страни на уличката имаше малки смешни къщички, прилични на кибритени кутийки, прозорците вече не светеха.

Уличката водеше към полето и крайбрежните мочурища. Намерих пътеката, която отново ме изведе на брега на морето.

Внезапно се спрях и приклекнах зад високите храсти, които растяха наблизко.

Някой идваше откъм моя бивак. Небето беше осветено от луната, познах веднага силуета на Калиостро. Маестрото на черната и бяла магия отиваше към пристанището. В ръцете си носеше един от своите пакети. Вървеше и се оглеждаше на всички страни, понякога се спираше и отново се оглеждаше. Сигурно се страхуваше да не се натъкне на мен, което — струва ми се — предпочиташе да избегне. Нали направи всичко да ме убеди, че е легнал да спи в палатката.

Изваках го да мине покрай мен и внимателно тръгнах по следите му.

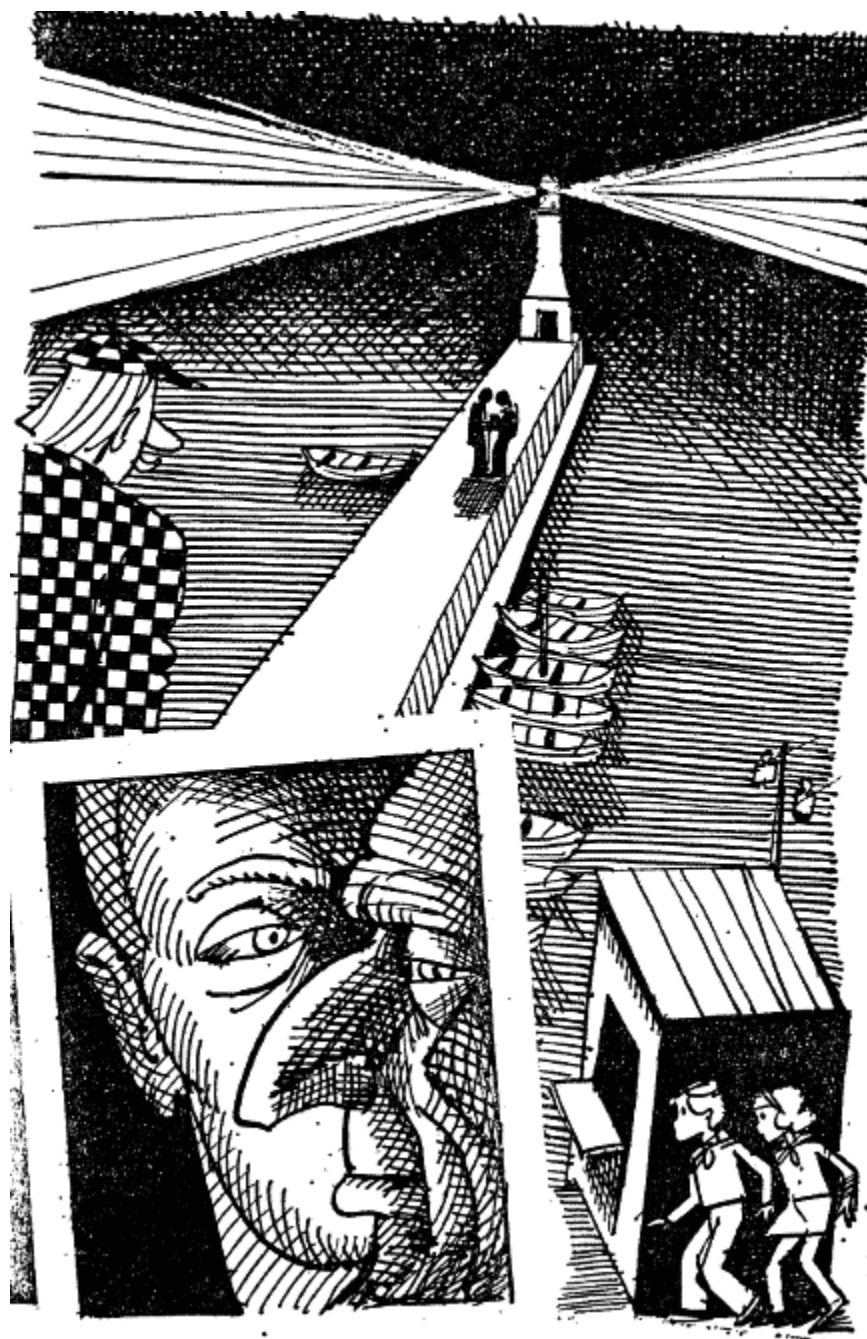
Да, отиваше към пристанището, но не го отмина както направихме ние с Башка, а през вратичката на оградата излезе на бетонния вълнолом.

Фромборкското пристанище не е голямо. Състои се от широк зидан басейн, където сега се люлееха на вълните няколко яхти и рибарски лодки. От пристанището навътре във водата на залива се издаваше напред дългата ивица на бетонния вълнолом, който пазеше басейна. На края на вълнолома светеше малък фар. Тук пристигаха яхтите и корабите на градското параходство.

Скрих се зад малката будка на билетната каса и видях как Калиостро излезе на бетонната стена на вълнолома. Спря се под фара, запали цигара и изглежда зачака някого, защото постави пакета на земята, при краката си.

Около нас се чуваше само монотонният плисък на вълните, които се удряха във вълнолома и се разбиваха в бетонния му праг. Едва след десет минути чух откъм морето глухото ръмжене на мотор. След това видях светлините на рибарска моторна лодка, която люлеейки се на вълните се приближи към фромборкското пристанище. Още миг и рибарската лодка се долепи до бетонния бряг, видях как някой изскочи от нея и хвърли въжето на дървения кол. От лодката излезе още един,

приблѝжи се до Калиостро, поздрави се с него и след това взе от ръцете му пакета...

Значи част от тайната на бележката се изясни. В нея вероятно се съобщаваше на Калиостро къде и в колко часа да чака пристигането на рибарската лодка.

Мина ми през ума, че Калиостро е в сговор в Батура. Кой по-добре от Валдек познава слабостта на секретарката на директора Марчак? Нали Батура беше известно време на щат в нашия отдел.

След разговора ни в „Хоноратка“ той навярно бе стигнал до заключението, че в края на краищата аз ще попадна на следата, която води към Фромборк. Позвънил е на секретарката на Марчак и като научил, че тъкмо подготвят за мен служебна командировка за Фромборк, се е убедил, че съм по следата. След това е последвал втори телефон, кутията с шоколадовите бонбони и Калиостро, който ме очакваше в коридора на Министерството на изкуството и културата.

Разбрах сега защо ми беше лепнал Калиостро. Задачата на маестро на черната и бялата магия беше да спечели доверието ми и да информира Батура за всичко, което предприемам.

Разбира се, сега можех да изляза иззад будката, неочаквано да се появя пред тях и така да свърша с двойната игра на Калиостро. Но нямаше ли по този начин да загубя повече?

За мен Калиостро беше безвреден, щом знаех за двойната му игра. Даже нещо повече, той можеше да ми бъде полезен, ако задачата му беше да предава на Батура получената от мен информация.

„Така ще го информирам, че на Батура през носа ще му излезе“ — помислих си аз радостно.

Но веднага се загрижих. Какво ли имаше в пакета, който Калиостро донесе на пристанището?

Мислех за тези неща докато гледах двамата мъже, които разговаряха на края на вълнолома, а до мене се люлееше рибарска моторна лодка. Дълго разговаряха. Твърде дълго за моето търпение.

[1] Крул на полски значи крал. — Б.пр. ↑

[2] ПТТК — съкращение от Полски туристически съюз. — Б.пр.

СЕДМА ГЛАВА

УЧЕНИТЕ И ЗАГАДКИТЕ. КАКВО Е НАМИСЛИЛ МАГИСТЪР ПЕТРУШКА. НОВИ НОМЕРА НА КАЛИОСТРО. ФРОМБОРКСКОТО УКРЕПЛЕНИЕ. КОЙ СЕ СМЕЕ НА СОБСТВЕНИТЕ СИ ШЕГИ. ГОСПОЖИЦА АЛА. КЪДЕ Е ЖИВЯЛ КОПЕРНИК. ТАЙНАТА НА ГОСПОЖИЦА АЛА. ВЕСТНИКЪТ ПИЕ ЛИ ВОДА? КОТАРАКЪТ, КОЙТО СЕ СТРАХУВА ОТ МИШКИ.

Не успях да се отърва от компанията на Калиостро. В хижата на ПТТК, която се намираше на високия склон близо до катедралата, имаше голяма навалица, но моята служебна карта от Министерството на културата и изкуството направи впечатление на жената от рецепцията и аз получих стая с две легла. При това положение не можех да кажа „не“ на Калиостро и да го оставя на улицата.

Служителката, която ме взе за някоя учена персона от Отдел музеи и охрана на паметниците, ме уведоми:

— В нашата хижа ще намерите отбрано общество. Сигурно много ваши познати. При нас живеят известни астрономи, историци, археолози. Наближава петстотингодишнината от рождението на Николай Коперник. Целият научен свят гледа сега към Фромборк.

Тя имаше право. В действителност Фромборк е малко градче, което наброява едва две хиляди жители. Интересът към него се дължи преди всичко на личността на Николай Коперник, който тук е извършил гениалните си открития и е написал безсмъртния си труд „За движението на небесните тела“.

В столовата на хижата, където отидохме с Калиостро за закуска, видях около масите много известни учени. Те бяха погълнати от научни проблеми, на което съвсем не се учудвам. Колко много се лъжат онези, които си представят науката като нещо скучно, лишено от романтика. Не само в далечните пампаси, в джунглите на Африка или в Скалистите планини, но и в огромния гъсталак на човешкото познание може да се случи най-чудното и най-драматичното приключение. Учените ми приличат на детективи, само че обект на техните действия по-често са рафтовете на библиотеките и архивите.

Колко тайни за разгадаване крие даже малкият Фромборк, свързан с живота и делото на Николай Коперник. Много неща знаем, но къде например, се намира гробът на Коперник? Или знаем много за делото на Коперник, но на кое място е извършил откритието си, което разтърси света? Къде се е намирала обсерваторията му?

Когато пътувах за Фромборк знаех, че ще се наложи да се докосна до тези загадки. Аз не съм някой учен мъж, не е моя задача да ги разрешавам. Но с уважение и възхищение гледам учените и мисля за удоволствието, което ще получа от разговорите си с тях.

Единствен дисонанс в тази мила атмосфера внесе появата на магистър Петрушка в столовата. Той влезе и като ме видя, за момент просто се вкамени.

Поканих го любезно на масата и го представих на Калиостро, който закусваше заедно с мен.

Петрушка беше дребен, слаб младеж с дълга руса коса и орлов нос. Приличаше на Шопен, носеше очила с дебели стъкла, които обаче не скриваха пронизващия поглед на неговите малки подозрителни очички. И той бе завършил като мен история на изкуството и беше отличен познавач на фламандското изкуство. Но откакто на тавана на една черква бе намерил картина, дело на Рубенс, той си беше въобразил, че има детективски способности.

— Не се бой — казах му аз веднага. — Не съм пристигнал да ти отнема делото Кьониг. Трябва да работя върху пътеводител на Фромборк.

— Знам — измърмори той нелюбезно. — Директорът Марчак ми съобщи това по телефона. Аз съм се заел със съкровищата на Кьониг и аз ще ги довърша.

Със същата подозрителност Петрушка се отнесе и към Калиостро.

— Извинете, а вие кой сте? Защото като ви представяха не чух добре...

— Аз съм Калиостро, маестрото на черната и бялата магия — отговори той гордо.

Петрушка помисли, че му се подиграваме.

— Вие... се занимавате с фокусничество? — избъбри той раздражено.

— Да — кимна с глава Калиостро.

— Магически номера, фокус-бокус? — не вярваше Петрушка.

— Да — отново кимна Калиостро и добави: — Но съм също и вълшебник. С помощта на вълшебна пръчка мога да откривам скрити съкровища.

Подозрителността на Петрушка достигна зенита си.

— Вълшебна пръчка ли — усъмни се Петрушка. — Пръчка за откриване на съкровища? Значи така, Томаш, щом си пристигнал заедно с този господин, значи намеренията ти не са чисти.

Свих рамене.

— Господин Калиостро просто се пошегува — обясних аз притеснен. — Нима вярваш, че с помощта на вълшебна пръчка могат да се открият съкровища?

Магистър Петрушка се замисли, което ясно личеше по дълбоката бръчка, която проряза челото му.

— Вълшебна пръчка? — разсъждаваше той на глас. — Кой знае дали нещо такова не би се оказало полезно.

— На вашите услуги съм — охотно изрази готовността си Калиостро.

Но магистър Петрушка само размаха ръце.

— Не, не. Нямам нужда от помощници. Впрочем аз не ви вярвам. На нищо не вярвам. Даже не вярвам, че сте маестро на черната и бялата магия.

— Как така? — обиди се Калиостро и повиши тон, като с това привлече вниманието на учените мъже в столовата. — Чувствам се обиден и искам удовлетворение. Знаете ли за какво ви считам? За човек, който има бръмбари в главата, който мисли само за забави и дансинги, балове и котилйони. Ето, моля, какви мисли имате в главата си.

И пред очите на учените мъже Калиостро скочи от мястото си, хвана Петрушка с лявата ръка за носа, а с дясната от носа му започна да изтегля дълга хартиена серпантина. Той я теглеше и теглеше, стори ми се, че минават часове, а всъщност беше само за миг. Серпантината беше дълга няколко метра. На всички присъстващи даже дъхът спря от изумление.

Най-после серпантината падна на пода, зави се като змия. Но магистър Петрушка още не беше успял да си поеме дъх както трябва, а Калиостро вече го хвана за ухото. И заклевам се — пред моите очи и

пред очите на останалите — от ухото на Петрушка се изсипаха цветни конфети.

— Имате мишки в главата — извика високо Калиостро.

И от другото ухо на Петрушка измъкна бяла мишка.

Учените мъже в столовата прихнаха от смях.

Аз с ужас си помислих: „Ако Калиостро след миг измъкне от корема на Петрушка смока, а другата мишка от устата му, повече от сигурно е, че ще ни откажат стаята в хижата...“.

Но Калиостро сякаш разбра каква опасност ни заплашва. Като хвана мишката за опашката, той я изнесе пред очите на всички от столовата в градината и се престори, че я пуца там.

Петрушка седеше на стола като парализиран.

— Това... това... това е ужасно — заекна той.

Ох, тази негова изумена и едновременно ужасена физиономия. И този нов взрив смях, който се изтръгна от гърдите на закусващите учени.

Внезапно на Петрушка му мина парализата. Той скочи от стола и избяга от столовата. В същото време от градината се върна маестро Калиостро. Той гордо влезе в залата и седна изпъчен на моята маса.

Не бих казал, че се чувствах добре. Очите на всички бяха обърнати към нас. „Аз съм също така компрометиран“ — помислих си. Успокояваше ме единствено това, че учените ни гледаха със симпатия, тъй като те са хора не лишени от чувство за хумор.

Набързо заплатих сметката, а на келнерката дадох солиден бакшиш, като посочих разсипаните по пода конфети и серпантината.

В коридора заявих на Калиостро:

— Ако още веднъж направите своите номера с мишките и змията, ще се разделим. Дойде ми до гуша. Започва да ми омръзва, защото се повтаряте.

— А, така ли? — смути се маестрото. — Добре. Ще се постарая да се поправа.

Оставих го в хижата и отидох да видя катедралата.

На възвишението, където сега се издига монументална сграда заобиколена с отбранителни стени, някога се е намирала малка крепост. Хълмът и крепостта получил като дарение първият епископ на Вармия, Анзелм, и в дървената черквичка, построена на хълма, той

пренесъл от Бранево варминския капитул, защото поради честите въстания на прусите там непрекъснато го заплашвала опасност.

През хиляда триста двадесет и девета година започнал строежът на крепостта и каменната черква. Мястото било удобно, хълмът бил със стръмни, отвесни склонове, заобикаляли го долове. А когато били изградени мощни отбранителни стени, изкопани дълбоки ровове, над които се прехвърляли висящи мостове, катедралата се превърнала в солидна крепост.

От кого е трябвало да се отбраняват епископът и варминския капитул? От историята знаем, че варминската епархия е била като държава в държавата на кръстоносците, на една трета от територията на тази епархия епископът е имал не само духовна, а и светска власт, бил е самостоятелен княз.

Духовникът е бил заплашен от пруските племена, които макар и разбити от рицарите на ордена, все още не искали да се подчинят на тяхното управление и често вдигали кървави въстания. Епископът бил застрашен и от самите рицари на ордена, за които съществуването на независимо княжество в тяхната държава било като трън в очите. Отбранителната способност на Фромборкската крепост се оказала особено важна по времето, когато по силата на торунския мир, Вармия, наречена Кралска Прусия, станала част от Полша, с което кръстоносците не могли да се помирят и едно след друго правели опити или чрез политически интриги или с оръжие в ръка да я отнемат от Полша.

Едва на фона на тези събития става ясно защо Николай Коперник, определен от капитула за администратор на имуществото на капитула, трябвало да бъде не само добър каноник, не само астроном, но и боец. И тъкмо той и пригледил замъка в Олщин за отбрана срещу кръстоносците.

Но ето и Фромборкската крепост. Високи, червено-кафяви зидове със зъбери, мощни отбранителни кули, порти с тежки решетки.

Слязох по каменните стъпала в дълбокия отбранителен ров, който сега се беше превърнал в стръмна асфалтирана улица. Отминах западната врата и влязох в двора на катедралата откъм южната страна, през главната врата, обградена с красиви полукръгли отбранителни кули. Дворът около църквата е голям, на него днес растат стари вековни дървета, повечето дъбове. Някога край отбранителните стени

имало курии, т.е. жилища за канониците, тъй като според черковните предписания всеки каноник във Фромборк, а те са били шестнадесет, трябвало да има по едно жилище вътре в крепостта, а второ извън стените, което на латински звучи така „curia intra muros“ и „curia extra muros“. Ясно е, че куриите извън стените са били много по-удобни, заобиколени били с градини и стопански сгради, тъй като според предписанията всеки каноник е бил длъжен да има по три ездитни коня за себе си и за своята лична прислуга.

Защо чак толкова надълго и нашироко говоря за куриите?

Затова, защото те не са случаен предмет в споровете на учените. Много мастило е похабено по този въпрос. Тъй като не става дума за маловажна работа. Къде е живял Коперник? В кулата или във вътрешната курия, или пък в жилище, прилепено към стените? А къде се е намирала външната курия на Коперник? Това също не е дребен проблем, тъй като е свързан с тайната на неговата астрономическа обсерватория.

Но засега да оставим куриите. До наши дни са достигнали само две от тях, в едната са намерени прекрасни късноготически дървени сводове, покрити с полихромия, а също запазил се под мазилката готически портал. Тук, в тези курии, известно време се е намирал музеят на Коперник, преди да бъде пренесен в епископския дворец, разположен в източната част на крепостта. Дворецът е бил унищожен по време на военните действия и сега се реставрира. Той е в готическо бароков стил, строен във вид на подкова. Преди много години е погълнал външната готическа кула, училището на капитула и стария дворец на епископа.

Вътре в крепостта интересна сграда е старият капитул. Той представлява необикновено живописен архитектурен фрагмент, от който към катедралата води сводеста галерия.

Но всеки, който влезе в двора на Фромборкската катедрала, преди да започне да я разглежда, бива привлечен от вида на двете мощни кули. Първата в югозападния ъгъл — е камбанарията. Долният ѝ етаж е късноготически осмоъгълник бастион със седемметрова дебелина на стените. Наричат я „октагон“. Някога е била построена като помещение за оръдията на крепостта. Значително по-късно, във втората половина на седемнадесетия век, епископ Радженовски

построил върху октагона четириъгълна барокова кула, предназначена за камбанария.

А в северозападния ъгъл се намира друга кула, със съвсем различен характер. Висока, здрава, издръжлива, завършва с островърх покрив — позната е струва ми се на всеки човек в Полша от илюстрациите или от репродукциите на художниците. Това е известната кула на Коперник. Според устната традиция, тук е живял Коперник, тук е била неговата лаборатория, от тази кула нощем е гледал към звездите и тук е извършил своето велико откритие.

Зад гърба ми иззад дебелите стени на катедралата долиташе дълбокият звук на фромборкския орган, известен в целия свят. Някой упражняваше fuga от Бах. Стори ми се, че по-добра атмосфера да огледам вътрешността на катедралата, няма да имам.

Построена е, както вече споменах през годините хиляда триста двадесет и девета — хиляда триста осемдесет и осма, значи строителството е продължило повече от половин век. Тя е огромна, монументална, от разпространения в Поморието тип трикорабни зали със звездообразен свод. Целият монумент, неговите ажурни върхове и външни кулички — говорят за влиянието на фламандската готика.

В катедралата се влиза през два богато орнаментирани каменни портала. Вътрешността на катедралата е с дължина деветдесет метра. Първото, което поражда възмущение — това е огромният брой олтари, повечето в стил барок и рококо, които изпъкват с необикновената си гравьорска изработка. В левия кораб^[1] и до днес се е запазил старият главен олтар, полиптих^[2] от хиляда петстотин и четвърта година, един от най-ценните експонати на късноготическа резба във Вармия. В по-нови времена е построен главният олтар, вече зидан, в къснобароков стил, подражание на главния олтар на вавелската катедрала. Изработен е от каменоделци от Дембник около Краков, каменните блокове на олтара са плували по Висла чак до Фромборк — още един пример за връзките на Полша с това забутано градче на Висленския залив.

Интересен е и достроеният в петнадесети век готически параклис, наречен „полски“. Във всички времена тук проповедите и литургиите са се извършвали на полски език, на полски изслушвали тук и изповедите. В олтара на параклиса е изображението на покровителя на рицарите, свети Йежи^[3], който е бил на особена почит в Полша. В облеклото на светията правят впечатление полските

цветове — бяло и червено. Интересен е и другият параклис, който определено се натрапва на погледа. Построен е значително по-късно и е в дисхармония с цялата катедрала. Това е прекрасната къснобарокова катедрала на епископ Шембек. Отвътре стените и купола ѝ са украсени с полихромия от лидзбарския художник Майер, а прекрасна желязна решетка, дело на майстор от Решло, затваря параклиса.

А около цялата катедрала, по вътрешните ѝ стени, а също и на пода, многобройните епитафии разказват за полските гербове и фамилии. Също тук на колоната, недалече от амвона, се намира и епитафията на Николай Коперник, поставена от капитула през хиляда седемстотин тридесет и пета година.

Дали тук, където е епитафията, под пода на катедралата почиват останките на Николай Коперник, за когото знаем, че е починал във Фромборк и тук е бил погребан?...

Напуснах катедралата изпълнен с разнообразни мисли. Все още чувах фрагменти от изпълняваната на орган fuga на Бах. Звукът на органа се блъскаше в сводовете на катедралата и се спускаше надолу на мощни акорди. Той ме гнетеше и разбъркваше мислите ми.

Но се налагаше да се съсредоточа. Времето за действие беше настъпило и пред мен стояха не малко задачи. Трябваше да изпълня нареждането на директора Марчак и да проведе консултация с учените, за да подготвя материал за пътеводителя на Фромборк. Налагаше се също веднага да се започне борбата с Батура — изглежда той вече знаеше къде е второто скривалище на Кьониг, щом Калиостро бе донесъл пакет, в който вероятно е имало пет бокала.

Седнах на пейката под дъба срещу кулата на Коперник и започнах да съставям в бележника си план за бъдещите си занимания.

Написах:

1. Да се разбере с астрономите и да измъкна от тях отговора, къде в края на краищата се е намирала обсерваторията на Коперник.
2. Да се разбере с историците до къде са стигнали в търсенето на гроба на Коперник.
3. Да се разбере с археолозите. Добре е в пътеводителя да се спомене за състоянието на

археологическите разкопки (проучвания).

4. Да се изясни историята с монетите.

А когато написах последната точка даже се засмях. Колко беше лесно да напиша: „Да се изясни историята с монетите“. Хартията е търпелива.

Моят смях над листа хартия примами една девойка с панталон и очила, с фотоапарат, праметнат небрежно през рамо. В ръката си държеше туристическа чанта. Беше млада, може би на около двадесет и три години. Очилата с тъмни рамки превъзходно хармонираха с нейната светла кожа и тъмните къдри на буйните ѝ коси.

Приличаше на туристка, а туристки винаги има много в двора на Фромборкската катедрала.

— Карикатури ли рисувате? — попита ме тя. — Това място подходящо ли е да се рисуват карикатури и сам да се смеете на тях?

Затворих бележника си и го прибрах в джоба.

— Вярно е. Написах виц — съгласих се аз. — А вие сте дошли в това свято място, за да хванете нещо?

— О, не — засмя се тя свободно. — Искях да ви помоля да ме щракнете с моя апарат. На фона на кулата на Коперник. Сама съм тук, а бих искала да имам снимка.

Носеше червен пуловер, а аз обичам червения цвят. И изобщо беше хубава, със засмяно лице, а аз си падам по такива госпожици.

Затова с готовност скочих от пейката и взех от нея фотоапарата. Тя го нагласи на необходимата светлина и продължителност. Застана под кулата на Коперник, а аз я „щракнах“.

— Много ви благодаря — кимна тя като си вземаше апарата. — Значи увековечена съм на фона на кулата, където е живял и работил Николай Коперник.

— Не се знае — казах аз.

— Не се знае ли? — учуди се тя. — Смятате ли, че снимката е несполучлива?

— Ах, не. Аз казах, че не се знае дали в тази кула е живял и работил Николай Коперник.

— Какво говорите? Виждала съм картината на Ян Матейко, на която се вижда точно Николай Коперник, как седи в кулата и гледа

звездите.

— Ян Матейко е взел сюжета на своята картина от устната традиция. А как иначе би си представил народът астронома, освен седнал в кулата и гледащ към звездите? За съжаление народът не знае, че на астронома са му нужни инструменти за неговите изследвания. Можете ли да си представите как е изглеждал например „слънчевия квадрант“, инструмент конструиран от Коперник? Бил е много голям. А как с този квадрант да се побере в своята кула?

— Може би тук е имало някаква тераса?

— Няма никаква следа от нея. Терасата е трябвало да се опира на нещо, а следи от такава подпора не са намерени. Впрочем, неотдавна четох труда на един историк от Мазурския институт, който доказва, че трябва да се отхвърли предположението, че кулата във Фромборк се давала на канониците за жилище. Кулите са им давани със съвсем друга цел. Капитулът се е ръководел повече от грижата чрез личната отговорност на каноника за „неговата“ кула, по силата на нещата да се засили нейната отбранителна способност. Възможността кулите да съчетават в себе си отбранителна и жилищна функция, без да се накърни първата от тях, изглежда съмнителна. Впрочем, когато през хиляда петстотин и двадесета — двадесет и първа година, нападение на кръстоносците унищожило куриите, които се намирали извън крепостта, канониците потърсили за себе си помещения в манастирските постройки на антонитите в градчето, вместо да превърнат кулите в жилища. Но трябва да се каже, че тази кула наистина е принадлежала на Коперник. Той е платил за нея тридесет гривни^[4].

Девојката малко се натъжи като слушаше моите доводи.

— Жалко — въздъхна тя — толкова е романтично: да гледаш кулата и да си представяш, че точно тук е живял Коперник. А вие откъде имате толкова сведения по този въпрос?

— От отдел музеи и охрана на паметниците във Варшава съм — обясних аз. — Тук съм, за да разработя пътеводител на Фромборк.

Докато разговаряхме така, ние се отдалечихме от кулата на Коперник и през главната порта излязохме от крепостта.

— Задължена съм ви много за обясненията — каза девојката. — Каня ви на кафе. Само че къде има тук сладкарница?

Девојката беше много хубава. И нешто в неа ме порази. Нешто много познато.

— Приемам поканата — поклоних се аз. — Но не съм ли ви виждал вече някъде?

Спря се и ме изгледа от главата до петите.

— И вие сте като всички! — учуди се тя.

— Какъв?

— Щом някой мъж иска да се запознае с мене, казва: „Извинете, отнякъде ви познавам“.

— Да, но вие наистина ми се струвате позната.

— Така ви се струва — каза тя. — А сега кажете къде тук има сладкарница?

Знаех само една сладкарница във Фромборк. До пристанището.

Тръгнахме бавно по улиците на градчето.

Денят беше слънчев и щеше да бъде горещ, ако не беше вятърът откъм залива, който донасяше резкия, хладен мирис на море.

Както казах, Фромборк е красиво градче. Оцелелите от пожара на войната къщички са красиво измазани, а някои от тези старинни сгради приличат на куклени къщи. През лятото тук се провежда харцерската „Операция Фромборк 1001“. На всяка крачка срещаме униформени харцер или харцерка, от време на време отминавахме групи харцери, които подреждаха цветните и тревните площи, посадени на мястото на разрушените здания.

Близо до старинната готическа водоемна кула от петнадесети век се натъкнахме на Калиостро. Имаше много радостна физиономия.

— В комендантството — осведоми ме той — си осигурих две представления за младежите. Представленията ще бъдат съчетани с разучаване на фокуси. Получих аванс. Връщам ви разходите, които досега направихте за мене.

И той ми връчи парите.

— Господинът е илюзионист — обясних аз на девојката, която като чу за фокусите, направи учудена физиономия.

Калиостро възхитено погледна девојката.

— Няма що, бързо действате — констатира той. — Едва ви изтървах от погледа си и вие веднага завързахте такова чудесно познанство.

И вместо да си тръгне по пътя, да се заеме например със зайчето, което стоеше в клетката си в нашата стая, със смока или с мишките (дали нямаше някоя мишка в джоба си), той се залепи за нас.

— За дълго ли сте във Фромборк? — заговори той с девойката.

— Ще остана тук няколко дни — отговори тя.

— И сама ли пристигнахте тук — продължаваше той да се интересува.

— Не, тук съм с колеги и колежки.

Той не ми даваше думата. Изглежда и на него му хареса девойката.

Влязохме в сладкарницата, която се намиреше в мрачна дълга барака. Поръчахме две големи кафета за мен и момичето. Калиостро поиска само чаша вода, което както се оказа по-късно не беше случайно.

— Как се казвате? — продължаваше да я разпитва.

— Ала.

— Ала? Много хубаво име — възхити се Калиостро. — Веднага ми припомня безгрижните ученически години и букварът на Фалски, в който на първата страница се намиреше името „Ала“. Помня как зубрех: „Ала има котка“.

Аз добавих:

— А по-нататък в буквара четяхме: „Това е Ас“. А още по-нататък: „Това е Аса на Ала“.

Калиостро ме погледна внимателно и едновременно предупредително, сякаш искаше да ми внуши: „Не произнасяй напразно това име“. Не искаше да се сблъска с Аса и неговите железни лапи.

А аз повторих:

— Това е Аса на Ала...

И нещо ме порази. Някаква мисъл, спомен, реминисценция на някакво преживяване. Защо тази девойка ми изглежда позната? Нали никога никъде не съм я виждал, не съм я срещал. Обаче сякаш вече съм я виждал, а може би... съм я чувал? Да. Май че нейният глас долиташе до мен от тайнствения Ас. О, боже, нима е била тя? Тайнствената дама от страшния всъдеход?...

Може би Ала си даваше сметка за моите нарастващи подозрения. Тя се усмихна кокетно на Калиостро и бързо каза:

— А вие наистина ли сте илюзионист? Наистина ли познавате магическото изкуство? Направете някакъв фокус, много ви моля...

— Ах, магическото изкуство изисква голяма концентрация на мисълта — заяви маестрото. — Ще ми разрешите ли малко да се съсредоточа във вестника.

Той измъкна от джоба си илюстриран седмичник, струва ми се „Зверчадло“^[5]. Известно време го прелиства, обръщайки страница след страница. Но никъде не задържа за по-дълго време погледа си.

Приблужи се келнерката, която носеше на таблата две чашки кафе и чаша с вода.

— За кого е кафето, а за кого водата? — попита тя.

— За мен и за госпожицата кафе — казах аз.

— Чашата с вода е за моя вестник — каза Калиостро като нави вестника на фуния.

Келнерката се усмихна, като мислеше, че Калиостро си прави глупави шеги.

Но той взе от подноса чашата с вода и я изсипа в навитото „Зверчадло“. Наливаше водата бавно, ясно видяхме как съдържанието на чашата изчезва в навития вестник и нито капка не се изля на пода.

— Е, най-после вестникът малко се напи — каза Калиостро на келнерката и разви вестника, прелиствайки го отново.

Келнерката стоеше като вкаменената жена на библейския Лот.

— Какво направихте? — прошепна тя.

— Как така какво съм направил? — престори се на озадачен маестрото на черната и бялата магия. — По-скоро аз трябва да ви запитам — защо не ми донесохте вода, а само празна чаша?

— Вие наляхте водата във вестника — отвърна келнерката.

— Във вестника ли? Нали виждате, че във вестника няма нищо — инатеше се Калиостро, като още веднъж прелисти седмичника, сякаш честно търсеше в него водата.

— Вие я изсипахте във вестника... — неуверено твърдеше келнерката.

— Във вестника ли? — Калиостро отново направи учудена физиономия. — В такъв случай да потърсим това, което сте ми донесла.

Той отново сви вестника на руло. След това го изтърси и в чашата се изсипаха пъстри кръгчета конфети.

— Ето какво ми дадохте да пия — заяви той, връчвайки на келнерката чашата, пълна с конфети. — Много ви моля занесете я в бюфета и вместо нея все пак донесете ми чаша вода.

Келнерката гледаше Калиостро като привидение. След това изведнъж се разсмя и отиде в бюфета, сигурно за да разкаже на бюфетчийката за чудноватия посетител и неговия номер с водата.

А Калиостро спокойно прегъна своя вестник и го скри в джоба си. Той гордо погледна към Ала, търсейки да види по лицето ѝ признание за своя магичен талант.

Но Ала — каква изненада — само сви рамене.

— Такива номера не ми допадат — каза тя. — Аз мога по-хубави.

— Какви? — запита обиден Калиостро.

— С мишка — отвърна тя. — С дресирана мишка.

— Какво? — изревах със страшен глас. — Калиостро, номерата с мишките забранявам. По този въпрос вече говорихме.

— Не съм взел никаква мишка — въздъхна със съжаление Калиостро. — Вие нали ми забранихте.

— Вие дресирана мишка ли имате? — интересува се Ала.

— Да. Имам две бели мишки. Но мишките не могат да се дресират — каза Калиостро.

— Грешите — презрително отговори Ала. — Може би белите мишки не са достатъчно интелигентни за дресиране. Аз имам сива мишка. Тя прави всичко каквото поискам.

— Вие се шегувате — измърмори Калиостро, сърдит, че на Ала не ѝ харесаха неговите номера.

— Хайде, гледайте — заяви Ала и от джоба на панталона си измъкна за опашката сива мишка.

— Господи! — простенах аз. — Отново мишки?!

Ала я сложи на пода и мишката започна като обезумяла да тича между краката на столовете и масите.

В сладкарницата нямаше много посетители, но тези, които бяха тук, веднага завикаха:

— О, мишка, мишка! Гледайте, мишка!

Бюфетчийката се покатери върху бюфета, келнерката се качи на стол. А мишката като побъркана тичаше по цялата зала.

Ала започна да примамва мишката.

— Ела тук, мила, ела тук, скъпа...

Мишката сякаш чувайки гласа на Ала, се спря, а след това бавно се насочи към нас. Ала я примамваше като куче, мляскаше и подсвиркуваше тихичко.

Изведнъж от ъгъла на сладкарницата изскочи огромен котарак.

— Край на вашата мишка — констатирах аз.

— О, котарак! Котаракът веднага ще я хване! — завикаха посетителите.

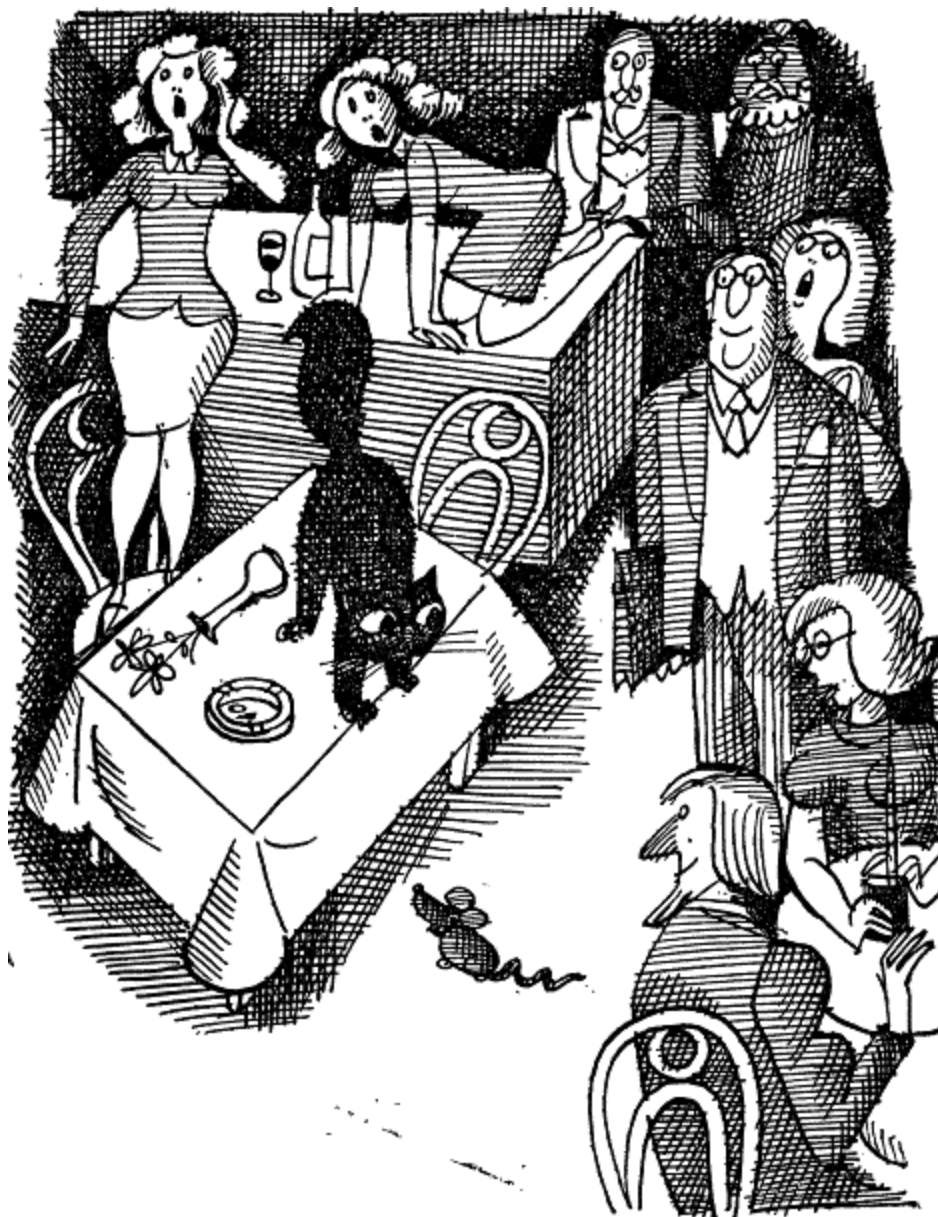
— Най-последно ще се свърши с мишката — извика бюфетчийката върху бюфета.

Котаракът като светкавица се хвърли към мишката. Удари я с лапа и... отдръпна лапата си. Искаше да хване мишката с муцуната си и веднага отдръпна муцуната си.

Мишката изобщо не избяга. Сякаш разгневена от присъствието на котарака, тя се обърна с муцунка към него и още повече се приближи.

След това категорично започна да настъпва срещу котарака. Мишка, която напада котка. Е, това май никой още не е виждал...

Котаракът отново искаше да хване мишката с лапа и още веднъж отдръпна лапата си като попарен. Направи няколко крачки назад като мяукаше от ярост или от страх. А сивата мишка още повече се приближи до него. Допря муцунката си до котешката лапа и... котаракът побягна. Мишката след него. Гонеше котарака през цялата зала, докато бедното коте скочи на масата. Едва тогава мишката го остави на мира и се върна при нашата маса.

Ала я взе от пода и я скри в джоба на панталона си.

— Може ли да я разгледам? — учтиво помоли Калиостро.

— Аз разглеждам ли вашия вестник? — отговори тя с въпрос. — Вие направихте фокус и аз ви показах фокус. Това е всичко. А чий фокус е по-добър, нека някой друг отсъди.

[1] Кораб — удължената част на черква, отделена по дължина с колони. — Б.пр. ↑

[2] Полиптих — готически олтар, който се състои от централна част и няколко странични подвижни крила. — Б.пр. ↑

[3] Св. Йежи (пол.) — Свети Георги. — Б.пр. ↑

[4] Гривна — вид монета. — Б.пр. ↑

[5] Огледало. — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

МОДЕРНИТЕ ИГРАЧКИ. ПРАВЯ ГЕНИАЛНО ОТКРИТИЕ. ДЯВОЛСКАТА ПЛАНИНА И ПО-НАТАТЪК.
ЖАЛБИТЕ НА МАГИСТЪР ПЕТРУШКА. КАК ДА СЕ РАЗКОПАЕ СТРАННИЯТ ХЪЛМ. НЕ СЪМ
ЯСНОВИДЕЦ. ИСТОРИЯТА ЗА ВДОВИЦАТА ГЕРТРУДА И ЕПИСКОП АНЗЕЛМ. ЧЕРВЕЯТ НА АМБИЦИЯТА.
ЗАБРАНАТА НА АРХЕОЛОЗИТЕ. КРАСИВ ЛИ Е ПЕТРУШКА?

В пристанищната сладкарница известно време имаше подозрителен интерес към нашата маса. Особено келнерката се стареше предпазливо да ни заобикаля. Но мишката на госпожица Ала не будеше у никого нито страх, нито отвращение. Тъй като всички доста бързо разбраха, че това е автоматична мишка, вид механизъм. Забелязах, че когато Ала пусна мишката на пода тя извади от чантата си малко черно апаратче и с негова помощ отдалече направляваше движението на мишката. Това механично животинче имаше неподвижни крайници и „тичаше“ на зъбчати колелца, които шумоляха, а нали, както се знае, истинските мишки тичат почти безшумно.

Всеки интелигентен човек е виждал или поне е чувал за съвременните играчки, различни видове малки коли, костенурки, жаби и други зверчета, които се движат с помощта на радиовълни от малък предавател. Ние живеем в епохата на транзисторите, миниатюрните електронни апаратури — у нас вече такива неща никого не учудват. Двата дебели тома на книгата на Януш Войчеховски под заглавие „Съвременните играчки“ за миг се изчерпаха, което свидетелства за големия интерес към този вид проблеми.

Ала ни показва именно такава, управляема от разстояние играчка, посетителите на сладкарницата скоро ѝ се нагледаха и се заеха със своите работи.

Ние също допихме кафето си, а Калиостро този път без всякакви фокуси изпи чашата вода, за която помоли келнерката.

Все още имах желание да попитам Ала за нейния Ас, но ми пречеше присъствието на Калиостро. Не мислех, че той свързва Ала с жената, която говореше с нас от страшния въсход. Да го навеждам на

тази мисъл ми се струваше ненужно. Впрочем, нали ме обвързваше клетвата за мълчание. Може би Ала специално започна да разговаря с мен в двора на Фромборкската катедрала, за да провери дали не приказвам по въпроса за Аса. Какви бяха тайните, свързани с личността на тази хубава девойка? Може би като чуе, че развързвам езика си за Аса, тя ще извика някакви страшни механизми, а те ще ме отвлекат и ще ме пхнат за няколко дни в някаква барака?

А през това време госпожица Ала се възхищаваше от красотите на Фромборк, разказваше за впечатленията си от околностите.

— Тук времето се прекарва много приятно. Преди три дни направих екскурзия с параход от Фромборк до Толкмицк. После до Криница Морска. Бях и на Дяволската планина, а сега ще се запозная със старините на Фромборк...

Повече не чух какво говореше тя. Нещо ме стисна за гърлото. За момент не бях в състояние да произнеса нито дума. Най-после някакво врещене се изтръгна от устата ми.

— Моля, келнер, искаме да платим...

Ала и Калиостро ме погледнаха учудени. Изненада ги моят тон.

— Извинете — измърморих аз, като се закашлях, — но ме боли гърлото.

Струва ми се, че Ала обърна внимание на моя блуждаещ поглед и странното треперене на ръцете ми, когато изваждах парите.

Излязохме от сладкарницата. Летях напред, сякаш бързах за някъде.

Ала вървеше бавно, като на разходка и все трябваше да се връщам към нея.

Ах, ако знаехте какво ставаше с мене? Каква страшна буря от мисли ме бе обзела. Имах чувството, че са ми пораснали крила, че след миг радостно ще се понеса в простора. Това беше чудното чувство, което обзема човека попаднал на отдавна търсената следа.

Калиостро видя витрината на магазин за зеленчуци.

— Извинете ме — каза той като се поклони на госпожица Ала, — трябва да купя зеленчуци за моето зайче и да нахраня другите зверчета. Ще се срещнем на обед, нали? — попита ме той.

Кимнах с глава.

Ала се обърна към мен:

— Ние може да надникнем в пристанището? Ще ми направите ли снимка на фона на залива?

— Добре, добре — отговорих аз разсеяно.

Но щом Калиостро изчезна в магазина за зеленчуци, стиснах силно Ала за ръката.

— Да вървим? Да вървим натам веднага!

— Какво? Накъде? Какво ви стана? — опитваше се тя да измъкне ръката си от мене.

— Трябва да ми покажете Дяволската планина. Веднага. В момента, разбирате ли какво значи това за мене? Дяволската планина, ха, ха — смеех се аз сам. — Дяволската планина това е „Teufelsberg“.

Докато казвах това аз теглех Ала към хижата на ПТТК, където беше на паркинг моята таратайка.

Девојката не се съпротивляваше. Тя не разбираше какво искам, но ѝ беше интересно и се остави да я заведа до таратайката.

— Дяволската планина е на левия бряг на Бауда — обясни ми тя. — Трябва да карате по пътя, който води към знака „Влизането забранено“.

Значи вчера с Калиостро сме минали покрай Дяволската планина. Но откъде бих могъл да зная, че тъкмо това е тя?

Отворих вратичката на таратайката.

— Ще пътуваме с тази смешна вехтория — поколеба се Ала. — Няма ли да се разпадне по пътя? Може би е по-добре да отидем пеша. Нали е само на километър и половина от Фромборк.

— Всяка минута е скъпа — изръмжах аз. — Нямах време да обяснявам на момичето истината за моята таратайка. Нека си мисли за нея каквото иска. Че е жалка, смешна, прилича на лодка кръстосана с палатка, всъдеход от Венера или Марс, че съм я намерил в склада за вторични суровини.

Слязох от фромборкския хълм с таратайката и поех по пътя, който води за ПГР Богдани.

Изведнъж рязко спрях. Девојката едва не се блъсна с глава в стъклото. Спрях колата и отворих задната врата.

— Сядай — казах на харцера, който вървеше по пътя.

Беше Башка. Вървеше по посока на Дяволската планина.

— Тръгнах по следите на магистър Петрушка — обясни момчето. — Той казваше, че вече знае къде е второто скривалище на

полковник Кьониг, а сега отново отиде към Дяволската планина. Затова си помислих, че може там да е второто скривалище със съкровищата?

— На Дяволската планина ли отиде? — попитах за всеки случай.

— Да. Заедно с археоложката и една хубава черноока девойка, с която няколко пъти се разхожда по улиците на Фромборк.

— Лоша работа — ядосах се аз. — Ще се натъкнем на тях и ще си имам разпавии с Петрушка, задето се бъркам в търсенето на скривалището. А — спомних си аз за Ала, — това е моят приятел Башка — представих го аз на девойката.

— Разузнавач ли е? — заинтересува се Ала.

— Нещо такова — скромно се съгласи момчето.

Ала усмихната поклати глава.

— А пък аз повярвах, че сте пристигнали във Фромборк, за да работите върху пътеводителя. Обаче, оказва се, вас ви интересуват съкровищата на полковник Кьониг, за когото писаха във вестниците.

— Да, въпросът за тези съкровища ме интересува — признах си аз. — Но е истина, че съм пристигнал, за да разработя пътеводител на Фромборк. С търсенето на съкровищата се занимава мой колега от същия отдел Музеи и охрана на паметниците, магистър Петрушка.

Ето че пред нас се появи мостът на Бауда, която на това място течеше в дълбоко корито. От лявата страна Ала ни показва доста висок и равен като тепсия хълм, който се издигаше сред крайречните ливади, храсталаци и мочурища. Правилната форма на хълма и неговата плоска повърхност ясно сочеха, че възвишението е с изкуствен произход, създала го е човешка ръка.

На върха на хълма на тревата седяха трима души; магистър Петрушка и две жени. Едната от тях познавах добре — тя беше Глухарчето.

Спрях таратайката от дясната страна на шосето. Нашата група слезе от колата и се насочи през ливадата към хълма, наречен Дяволската планина.

„Значи някъде тук полковник Кьониг е направил второто скривалище за своята плячка?“ — размишлявах аз.

Мястото беше добре избрано. Околността изглеждаше безлюдна и дива. Река Бауда течеше тук към морето на ръкави, навсякъде растяха гъсталаци, земята беше подгизнала и мочурлива. На десния бряг на

Бауда се издигаше висок хълм, покрит с дървета — тъкмо там в дълбоката клисура се срещнахме вчера с Аса.

Магистър Петрушка, както вярно бях предвидил, не беше възхитен от моето появяване.

— Работата по подготвянето на пътеводителя на Фромборк ли те доведе тука? — запита той с ирония.

Реших да играя с открити карти.

— Казах ти вече в столовата, че никой няма намерение да ти отнеме задачата по откриването на съкровищата. Аз, както знаеш, имам друга задача.

— Да съставиш пътеводител — повтори той с ирония.

— Не само това — отговорих аз сериозно. — Докато те нямаше, във Варшава възникна ново доста съмнително дело. Нямам пълномощия да те посветя в него. Но ще ти открия, че следите по това дело водят към Фромборк и в известен смисъл са свързани с тайната на скривалищата на полковник Кьониг. Затова нашата дейност непрекъснато ще се преплита и в известен смисъл ще се допълва. Но заклевам ти се, че ако попадна и на най-малката следа, която да води към скривалищата, веднага ще те информирам.

— Благодаря — кимна той, но в гласа му отново звучеше същата ирония.

— Задачата ти е трудна — добавих аз, като се оглеждах. — Струва ми се, че те чакат не какви да е грижи. „Teufelb“ от плана на Кьониг е струва ми се Дяволската планина. А по-нататък?

— Грижи ли? — недоверчиво повтори Петрушка. — Е, да, имаш право. Само грижи. Намерих Дяволската планина, разшифровах втората точка от плана на Кьониг. И какво излезе от това? На кое място да търся скривалището със съкровището. Тук е пълно с всякакви дупки, останки от стари тухли и керемиди. Би трябвало да се прекопае целия хълм.

— Разбира се — съгласих се аз. — Положението ми се струва почти безнадеждно. Затова повтарям, не ти завиждам. Предпочитам да работя върху пътеводителя на Фромборк.

Тези думи приятно погъделичкаха червея на амбицията, който го разяждаше. Той гордо заяви:

— Ти сам си призна, че би се отказал от търсенията, защото положението ти се струва почти безнадеждно. Но аз съм друг. Поех на

плещите си тази задача и ще я изпълня.

Поздравихме се с Глухарчето. Преди около десетина години, когато тя беше още съвсем млада археоложка, разследвахме заедно тайната на стара съборена черква от дванадесети век и намерихме скъпоценно ковчеже. Даже флиртувахме. Но, както вече казах, това е стара история. Сега тя си има съпруг и две красиви деца и сама ръководи научни експедиции. Обаче и досега тя е като девойка със своите прекрасни коси с чудно светъл цвят.

Другата дама (Петрушка ни я представи като госпожица Анелка В.) имаше фигура на оса, която кройката на панталона и жакета ѝ още повече подчертаваше. Черните ѝ коси бяха късо подстригани „а ла паж“. Тази много хубава девойка беше на около двадесет и три — двадесет и четири години. Трудно ми беше да разбера какво ѝ харесваше у магистър Петрушка, който имаше див поглед, разчорлена дълга коса, нос приличен на клон на хищна птица, с една дума не блестеше с красотата си. Впрочем той може би ѝ разказваше за картините на фламандските майстори, а за тях той умееше да разказва така хубаво, че сам ставаше по-хубав. Колко жалко, че се смяташе също така и за детектив.

— Магистър Петрушка — каза Глухарчето — така се увлече в своите търсения на съкровищата на Кьониг, че искаше да наеме работници и да прекопае този хълм. За съжаление като археолог аз трябваше да сложа кръст на тези намерения. Тук вероятно е имало някаква стара крепост, работата на такова място трябва да се извършва комплексно и само от специалисти. Заминах за Варшава, за да поискам средства и разрешение за провеждане на изследвания тук, но ми отказаха. Всички финансови средства се поглъщат от изследванията на катедралния хълм във Фромборк. Така че магистър Петрушка може да търси съкровищата, но не му се разрешава да копае на Дяволската планина. Ако го видя тук с лопата в ръка, ще повикам милиция и ще бъде арестуван и обвинен, че разрушава паметниците на материалната култура.

Петрушка я прекъсна на половината изречение. Започна да маха с ръце като с крила на вятърна мелница и да вика.

— В такъв случай, кажете ми моля ви, по какъв начин да намеря съкровищата на Кьониг? Известно е, че на този хълм той е направил второто си скривалище. А на мен тук даже не ми разрешават да забия

лопата? Може би трябва да търся с помощта на вълшебна пръчка? Впрочем — спомни си той нещо и се обърна към мен — какво стана с вашия магьосник?

— Живее в хижата на ПТТК — отговорих аз.

И като оставих Петрушка, който кряскаше нещо, аз се разходих по Дяволската планина, а след мен неотстъпно вървяха Башка и Ала. Наблюдавах ме с такова напрежение, сякаш бяха сигурни, че след миг ще спра и ще посоча с пръст: тук е съкровището на Кьониг.

За съжаление не съм ясновидец. Хълмът бе обрасъл с храсти и трева, навсякъде се виждаха дупки и изкоренени дървета. Ако преди двадесет и шест години полковник Кьониг е закопал тук сандък с плячка, сега той не можеше да бъде намерен без помощта на археолозите и група работници. Разкопаването на такава крепост обаче би трябвало да изпълни най-малко два археологични сезона. С една дума — както вече казах, веднага след като пристигнах — работата беше почти безнадеждна.

Обърнах се към Глухарчето.

— Нима наистина този хълм представлява за науката чак такава ценност? — запитах аз.

— Цялата тази околност, Томаш — отвърна тя, — е един голям археологически резерват. Близко до Дяволската планина през хиляда деветстотин и единадесета година е открито известното в полската археология и нумизматика съкровище, което се състои от няколко десетки сребърни и златни монети, както и бронзови бижута, скрити тук от леяр златар през шестия век на нашата ера. Легендата говори, че крепостта от другата страна на Бауда, там където хълмът е обрасъл с дървета, е била седалището на вожд на пруското племе нарцени. Вдовицата на последния от тях, на име Гертруда, покръстена вероятно от епископ Анзелм, подарила своите села на капитула и епископа. На мястото на съседната стара крепост, в нейните владения, т.е. днешния катедрален хълм, епископ Анзелм започнал да строи епископската крепост, която в памет на вдовицата Гертруда била наречена Фрауенбург или „крепостта на госпожата“, днешния Фромборк. Хълмът, наречен Дяволска планина, също има своето място в легендата. Тук вероятно е имало езически храм на старите пруси.

— А какво казва науката по този въпрос?

— На хълма Богдани са направени някои разкопки, преди всичко в двора на старата крепост. Трябва да си припомним — Глухарчето погледна усмихнато Башка, — че в разкопките много интензивно помагаха харцерите, които пристигнаха тук в рамките на „Операция Фромборк 1001“. Оказа се, че младежта прекрасно се справя с такива сериозни научни изследвания. Археолозите имаха от тях голяма полза, а мисля, че и младежите са научили много. Но да се върнем на въпроса. Открити са много интересни предмети, между другото и едно старо погребение. Всичко това дава основание да се твърди, че крепостта вероятно е съществувала в периода преди пристигането на кръстоносците и е имала военно предназначение, намерена е шпора. Но също така тук е имало и занаятчийско производство, намерен е полуобработен кехлибар. Разбира се, изследванията трябва да продължат и едва след известно време ще получим цялостна картина на живота в тази крепост. След завършване на изследванията крепостта ще стане достъпна за туристи, тъй като там има какво да се разглежда. Има прекрасно запазени отбранителни валове, ровове и останки от старите порти. За в бъдеще трябва да се изследват и връзките между тази крепост и Дяволската планина. Затова ти сам разбираш, че тук не е позволено да се копае „диво“.

Трябваше да призная, че има право, макар че тук някъде се криеха съкровищата на полковник Кьониг. Единствената надежда, че няма да останат задълго скрити е, че накрая лопатата на археолога ще се натъкне на тях.

Но можеше ли да се съгласи с това магистър Петрушка? Той стоеше на върха на хълма с коса, развяна от вятъра, и крещеше:

— Аз трябва да намеря съкровището, ако ще даже да се възползвам от помощта на този луд фокусник. И ще изкопая това съкровище, па ако ще да ме арестува милицията.

Гледахме го със съчувствие. Каква огромна амбиция живееше в него.

Предложих на всички да се натоварят в моята таратайка, тъй като вече бе време за обяд. Но в таратайката влязоха само Глухарчето и Башка. Петрушка и Анелка решиха да останат още на Дяволската планина. Петрушка вярваше, че още миг и ще открие мястото на второто скривалище. А тази девойка? Може би Петрушка наистина да ѝ се харесваше?

Раздели се с нас и Ала. Тя мина през моста на Бауда, а след това сви в гората и изчезна от очите ни в Страната страшния Ас.

ДЕВЕТА ГЛАВА

ЗОША ВАЛСА. СЪВЕЩАНИЕ ПО ВЪПРОСА ЗА СЪКРОВИЩАТА. НОВА СЛЕДА. КОЙ НИ ПОДСЛУШВАШЕ?
НА УЛИЦА СТАРА. КАК БИЛО ПРЕВЗЕТО БРАНЕВО. ТРАГЕДИЯТА В ЗАЛИВА. АРЕСТУВАНЕТО НА
ПРЕСТЪПНИКА. ДЯВОЛСКОТО ДЪРВО. НОВА ТРУДНОСТ. И ОТНОВО ВАЛДЕМАР БАТУРА. ВЪЛШЕБНАТА
ПРЪЧИЦА И СЪКРОВИЩЕТО. ГНЕВЪТ НА МАГИСТЪР ПЕТРУШКА.

Обядвах сам в столовата на ПТТК. Калиостро — както ме осведоми келнерката — побързал да се нахрани и веднага излязъл някъде. Не го заварих и в нашата стая. Зайчето хрупаше в своята клетка листа от прясна салата, но в останалите клетки липсваха смокът и двете бели мишки, значи маестроото беше отишъл да демонстрира с тях своите фокуси.

Веднага след обяд в моята стая дойдоха Башка и едно момиче на име Зоша. Тя беше решително девойче, макар и само на четиринадесет години. Наричаха я Зоша Валса, тъй като ходеше едва ли не на върха на пръстите си и изглеждаше, сякаш лети във въздуха. Движенията ѝ бяха свободни, танцови и тя нито за миг не можеше спокойно да седне на стола, непрекъснато ходеше, въртеше се, по-точно танцуваше. Зоша Валса имаше страшно много лунички по носа и бузите, съвсем светла коса и сини очи. Хареса ми от пръв поглед, а и аз изглежда ѝ допаднах. Когато момчето ми я представи, тя лукаво ми намигна, направи красиво танцово движение и каза:

— Обичам приключенията, а Башка ме уведоми, че подир вас приключенията ходят на стада.

— О, приключения, струва ми се, няма да ни липсват — отговорих с искрено огорчение.

Защото за приключения с удоволствие се чете в книгите или се гледат на екрана. Приятни са и спомените за приключенията, в които някога си участвал. Но когато ги преживяваш, съвсем не е приятно, човек има чувството, че се намира в някакъв огромен лабиринт, от който няма да успее да намери изход. Струва му се, че непрекъснато блуждае пипнешком и последователно удря главата си ту в стена, ту в

ограда. А тези удари понякога са много болезнени и от тях остават даже цицини.

Башка заяви, че днес може да ми отдели повече време, тъй като неговият отряд е разформирован, няколко момчета ще участват в подготовката на харцерската естрада, понеже по време на „Операция Фромборк 1001“ винаги има представления на харцерски художествени състави. Останалите момчета от отряда, тези, които нито могат хубаво да рецитират, нито да пеят, имат свободно време. Що се отнася до Зоша Валса, хроникьора на отряда на момичетата, тя бе успяла да получи отпускат от лагера за днешния следобед.

С тази симпатична двойка проведехме в моята стая съвещание, посветено на съкровищата на полковник Кьониг. По възраст и служебно положение честта да направя встъпителния доклад се падна на мен.

— Положението е много сериозно — започнах аз — и изисква да вземем незабавно решение, тъй като се намираме в задънена улица. До сега никой от вас не е забелязал във Фромборк лице, което да отговаря на отличителните белези на Валдемар Батура. А Батура е някъде тук, той обикаля из Фромборк. Невъзможно е да се е отказал да търси скривалищата на Кьониг. Разбира се, не съм пристигнал тук, за да търся тези съкровища, тъй като това е задача на магистър Петрушка. Моята работа е да изясня загадката на безценните монети. Но тъй като подозирам, че тези монети Батура е откраднал от първото скривалище и че има намерение да ограби и второто и третото; по силата на обстоятелствата аз съм длъжен да се заема със съкровищата на Кьониг, за да не се стигне до кражба.

Башка ме прекъсна:

— Нали бяхме на Дяволската планина. Би трябвало да се прекопае целият баир, за да се намери скривалището. Щом на магистър Петрушка не разрешават да копае там, как ще направи това Батура? Вие сам казахте, че положението е безнадеждно, второто скривалище на Кьониг не може да се намери сега.

— Именно това е нашата задънена улица, за която вече споменах — обясних аз. — Все още звучи в ушите ми въпросът на Калиостро, а смятам, че това беше въпрос на Валдемар Батура: полковник Кьониг случайно ли е попаднал във Фромборк, или е бил жител на градчето, което значи: през куп за грош ли е скрил съкровищата, или е имал

време внимателно да подготви скривалищата. С този въпрос Валдемар Батура искаше чрез Калиостро да разбере какво знаем за Кьониг и ще позволя ли да ме вкара в задънената улица, каквато е Дяволската планина. Но аз съм човек подозрителен. Нещо много лесно намерихме Дяволската планина.

— Смятате ли, че второто скривалище не е там? — запита момичето.

Направих движение с ръка, сякаш отпъждам нещо от себе си и по такъв начин дадох да се разбере, че тази задача оставям на заден план.

— Да помислим най-напред — казах аз — с каква цел Кьониг е написал плана си. Тоест, дали е начертал плана, мислейки за някой, който ще търси тези съкровища от негово име, или само за себе си. С други думи план на скритите съкровища ли е направил Кьониг, или просто нещо като бележка за себе си?

— Мисля, че е направил бележка за себе си — отговори Зоша Валса. — Подробностите в този план са твърде малко, за да може някой непознат с негова помощ да намери скривалищата, без да си блъска главата.

— Съгласен съм — кимнах аз. — Това са бележки, Кьониг не е взел под внимание възможността да бъде убит. Също така сигурно е смятал, че офанзивата на хитлеристките войски скоро ще отблъсне съветската атака, хитлеристите отново ще превземат Фромборк, а той ще се върне тук и ще прибере съкровището. Обаче ключ за цялата задача е отговорът на въпроса: Случайно ли се е озовал Кьониг във Фромборк, или е бил тукашен жител. Нужен ни е някой стар жител на Фромборк, човек, който е живял тук още преди войната, а е бил и по време на войната. Кьониг е с чин полковник, а Фромборк е малко градче. Ако той е родом от тук, неговото семейство ще е било известно и на другите жители.

— Познавам такъв човек! — извика радостно Башка, а Зоша Валса усърдно потвърди. — Преди седмица на нашия огън бяха поканили един старец на име Стефан Домбровски. Той е един от старите жители на Фромборк. Той разказваше за стария Фромборк, за годините на войната, за страшната трагедия във Висленския залив след разгрома на хитлеристите.

— Къде живее този човек?

— На улица Стара — побърза да отговори Башка. — Номера на къщата не помня, но мога да ви заведа до жилището му, защото го изпратих чак до къщи.

Извадих бележника си и докато записвах повтарях на глас.

— Стефан Домбровски, улица Стара...

Внезапно съвсем случайно погледнах към вратата. Забелязах как бравата едва забележимо трепна. Някой беше допрял ухото си до ключалката и без да иска бе докоснал с глава бравата.

Светкавично скочих от стола и отворих широко вратата.

В коридора видяхме Калиостро, който се изправи.

— Вие подслушвате — установих с възмущение аз.

Той се смути и май се засрами, само че за много кратко време. Веднага с уверен глас заяви:

— Чух в нашата стая гласове и се поколебах да вляза ли. Боях се да не попреча, защото предположих, че разговаряте с някой от учените. Но както виждам, вие сте в младежко общество.

Лъжеше безсрамно. Но какво можех да направя? Престорих се, че му вярвам. А той сякаш нищо не беше се случило, влезе в стаята, поздрави момчето и Зоша Валса, порови се в нещата си и се махна, като ни каза:

— Няма да ви преча.

— Интересно — промърморих аз — какво е чул той? Мисля, че името Домбровски е стигнало до ушите му, а щом е така, веднага ще стигне и до Батура. Трябва да действаме светкавично.

С тези думи аз закрих съвещанието. Напуснахме стаята и хижата. Башка ни заведе на улица Стара, която се намираше близо до старинния манастир на антонитите.

Пред малка къщичка, на пейката, до леха с шибой седеше старецът Домбровски.

Беше прегърбен, с лице набраздено от бръчки и с буйни мустаци.

Разбрах, че не бива веднага да започнем с нашата работа, защото той може да не иска да ни даде сведения. Затова започнах с него разговор за обикновени неща, след това му подхвърлих темата за миналата война, която толкова болезнено беше засегнала жителите на градчето и околностите. Надявах се между разните въпроси за войната да успея да прокарам и единствения, който ме интересуваше — за полковник Кьониг.

Едва ли някой помни, че докато в централна Полша отдавна бе замлъкнал грохотът на оръдията, а в освобождения Люблин, в Лодз, в Келце децата започнаха нормално да ходят на училище, тук все още се водеха свирепи боеве. Известният курорт на Висленския нос — Криница Морска — бе превзет от бойците на Червената армия едва на трети май, а в околностите на Штутов, отделен от света с огромното пространство на залетите с вода Жулави, фашистите се предадоха едва при вестта за падането на Берлин. Бившата Източна Прусия беше една голяма крепост, която трябваше да се превземе с цената на огромни жертви.

Фромборк беше превзет на единадесети февруари, след четиринадесетдневни боеве. Но близкото Бранево изглеждаше направо непревземаемо, защото се намираше под прикритието на хитлеристката тежка морска артилерия. Снарядите на двестамилиметровите оръдия предизвикаха страшни загуби в съветските пехотни единици и сред танковете, които атакуваха Бранево и без които всъщност не можеше да бъде превзет градът.

Седем седмици, ден и нощ се водеха боевете за Бранево. Достатъчно е да кажем, че всяка къща, всяка педя земя неведнъж бяха превземани в продължение на няколко дни. Последният петкилометров отрязък, който отделяше съветската войска от града, беше преминат за една седмица. А когато най-после градът се предаде — изглеждаше като труп. Кварталите от двете страни на реката бяха напълно изравнени със земята, а този, който в онези дни е бил тук, сигурно не е вярвал, че някога този град ще бъде отново построен, че тук животът ще тече, както навсякъде другаде.

Но драмата на светия град Вармия — както се наричаше Бранево — още не е всичко. Безсмислената заповед на гаулайтера на Прусия, Ерих Кох, принуди населението на Вармия и Мазурите да се евакуира. Беше мразовита зима със снежни виелици. По заледените пътища като призраци се влачеха селски коли, на които бе натоварено оцелялото имущество, децата, завитите с шалове жени. Хиляди, десетки хиляди такива каруци се точеха към Висленския залив, към Балтийско море, където — както бяха казали хитлеристите — трябваше да ги чакат кораби и да ги изведат извън обсега на военните действия. Колко от тези, прогонени от своите стопанства хора, измряха по пътя от глад и студ? А тези, които достигнаха скования от лед Висленски залив, не

намериха там никакви кораби. Тогава им казаха, че корабите ги чакат зад носа и трябва да стигнат там по леда. И отново хиляди каруци се проточиха през залива, потъваха в разкаляния сняг, пропадаха в дупките на леда. Шибаше ги леден дъжд смесен със сняг, върху огромното пространство на покрития с топящ се лед залив нямаше къде да се сгреят. Хората замръзваха по колите или потъваха в прорезите на леда. Под колелата на каруците попадеше чуплив лед. Разказват, че около половин милион души загинали по време на това трагично пътуване за никъде, защото никакви кораби и лодки не ги чакали в морето.

Всичко това не трябва да се забравя днес, когато гледате мътните води на залива, когато пътувате по уличките на възстановеното Бранево, когато гледате живописния Фромборк.

— Знаете ли каква е съдбата на хитлериста Ерих Кох? — попитах аз стареца. — По време на битката за Бранево той седял в безопасност в своята вила на носа, вила заобиколена с мини, с ограда от бодлива тел и пазена от специална група есесовци. После, когато призракът на поражението вече бил очевиден, избягал със специален кораб до Райха. През лятото на четиридесет и пета година в местността Хасенмор, близо до Хамбург се появил възрастен господин с очила. Нисък, набит, елегантен. Наел малка къщичка като се представил за Ролф Бергер, бивш майор от вермахта. Скоро при господин Бергер пристигнала неговата жена, а господин Бергер, който дотогава бил малко необщителен, започнал да добива настроение и даже вече често ходел в местната кръчма да пие бира. Изминали пет години. Господин Бергер вече така се сдружил с местните жители, че даже се появил на събрание на немците, избягали от бившата Източна Прусия, тъй като, както той разказвал за себе си — също произхождал от там и загубил малко имение. „Та това е Ерих Кох. Проклетият Ерих Кох“ — извикал някой, като видял господин Бергер.

Не успял да избяга. Арестували го и на девети март хиляда деветстотин петдесет и девета година бил изправен пред полския съд във Варшава и осъден на смърт.

— Получил си е заслуженото — съгласи се старецът.

А аз запитах:

— А полковник Кьониг? Чували ли сте за такъв хитлерист?

Старчето лукаво ме стрелна с очи. И чудно нещо, тихичко се засмя.

— Аха, за това ли сте дошли? Това ли целите? Даже знам за какво още ще ме попитате. За Teufelsbaum, нали?

Даже трепнах. Разменихме си светкавично погледи с Башка и Зоша Валса. Teufelsbaum? Teufelsbaum или Дяволското дърво? Значи не е Teufelsberg, а Teufelsbaum...

— Да, този въпрос ме интересува — признах си аз честно.

Старецът отново се засмя.

— Зная къде растеше Дяволското дърво. Близко до къщата на Кьониг, и по-точно в двора им. Никой, освен мен не знае за това. И никой друг няма да ви покаже това място, защото от Дяволското дърво и от къщата на Кьониг днес няма и следа, унищожиха ги артилерийските снаряди.

— Къде са тази къща и дървото? — попитах аз.

Старецът отрицателно поклати глава.

— Няма да ви кажа. По-точно, днес няма да ви кажа. Нито днес, нито утре. Може би след седмица...

— Защо?

— Защото това място имам право да издам само на онзи, който търси съкровищата на Кьониг. По поръчение на държавата — добави той, като направи сериозна физиономия.

Исках да кажа: аз търся съкровищата на Кьониг, но си прехапах езика. Нямах право да говоря така. Официално тези съкровища търсеше магистър Петрушка.

— А откъде знаете, че ще се яви при вас човек, който от името на държавата търси съкровищата на Кьониг? — запитах аз.

— Разговарях с един гражданин, който също питаше за Teufelsbaum и къщата на Кьониг. Тъкмо той ми съобщи, че във Фромборк скоро ще пристигне някой, който се занимава със скривалищата на Кьониг и той ще доведе при мен този човек. Не бива да се допусне съкровищата да попаднат в некомпетентни ръце.

— Съгласен съм — кимнах аз. — Но на този, който обеща да доведе тук човека, вие издадохте ли мястото, където е стояло Дяволското дърво?

— А, споменах само нещичко... — измънка старецът.

Както се казва повече въпроси нямах. Работата беше ясна. При стареца вече е бил Валдемар Батура, узнал е мястото, където се е намирало Дяволското дърво. Когато Батура успее да отвори второто скривалище и да подмени златните бокали със сребърни, той ще доведе при стареца магистър Петрушка, който „ще направи откритие“ на второто скривалище на Кьониг. А дотогава Батура е забранил на стареца да дава информация на когото и да било за Дяволското дърво.

— Човекът, който е бил при вас, е обикновен мошеник — казах аз, като извадих своето служебно удостоверение. — Аз съм от отдел Музеи и охрана на паметниците.

Старецът внимателно огледа удостоверението ми.

— Мошеник ли? — учуди се той. — Не изглеждаше на мошеник. Смятате ли, че няма да доведе при мен човека, който търси съкровищата на Кьониг?

— Не. Той ще го доведе — отвърнах аз.

— Тогава защо го нарекохте мошеник? — възмути се старецът.

Опитах се да обясня на стареца заплетената ситуация, но той даже не пожела да ме изслуша. Само махна с ръка.

— Този господин пак ще дойде при мен и тогава ще го разпитам за всичко — обеща той. — Но за сега няма да ви открия тайната на Дяволското дърво.

Почувствах, че старецът се заинати. Преди да се свърже с Батура той няма да издаде тайната.

Не ми оставаше друго, освен да се сбогувам с него.

— Ще дойда при вас още довечера — предупредих аз. — И ще доведе човека, който от името на държавата търси съкровищата. Неговата фамилия е Петрушка.

Трябваше да се действа, колкото може по-бързо. Може би Батура не е успял още да подмени бокалите.

Считах, че за доброто на делото съм длъжен да кажа на Петрушка за Дяволското дърво и да пресека мошеничествата на Батура. Петрушка ще разбере каква роля играе в тази работа Батура и ще побърза при стареца, за да се осведоми за Дяволското дърво. Скривалището на Кьониг ще бъде намерено, а Батура няма да успее да се добере до златните бокали.

Напуснахме дворчето на стареца. На ъгъла на улица Стара аз се спрях.

— Слушайте, приятели — казах на Башка и Зоша Валса, — отново се явиха трудности. Аз ще изтичам сега при Петрушка, а вие ще останете тук и ще пазите стареца. Струва ми се, че успях да посея у него недоверие към Батура. Може би старецът ще се обезпокои, ще поиска да се свърже с Батура и ще отиде при него. По този начин ще научим къде живее Батура и ще можем да го наблюдаваме. Затова пазете стареца, а аз тичам при Петрушка.

Но този ден сякаш всички зли сили се бяха обединили против мен. Девојката от рецепцията на хижата ми посочи ключа от стаята на магистър Петрушка, който висеше на кукичката.

— Няма го, за съжаление — каза тя. И като видя отчаяната ми физиономия, добави: — Може да е на плажа?

Не допусках, че магистър Петрушка ще се излежава на плажа, вместо да търси скривалищата на Кьониг. Освен ако красивата дама на име Анелка така му е завъртяла главата, че е забравил за съкровищата.

Но да се търси Петрушка на градския плаж, между стотиците прилични един на друг голчовци, беше безсмислено начинание. По-скоро бях склонен да считам, че Петрушка заедно с черната дама все още стърчи на Дяволската планина и тършува там търсейки съкровището.

Скочих в моята таратайка и полетях по шосето към Дяволската планина.

Предвижданията ми се оказаха верни, макар и не съвсем. Черната дама я нямаше на Дяволската планина. Магистър Петрушка и маестро Калиостро с бавни крачки се разхождаха по хълма.

Бяха толкова забавна гледка, че се изсмях. Калиостро вървеше със затворени очи и вдъхновена физиономия. В протегнатата си ръка държеше тънко клонче. Вървеше внимателно като слепец, подкрепян от Петрушка, който гледаше Калиостро да не хлътне в някоя дупка. Тези двама мъже бавно и с достойнство крачеха по плоския хълм, като свещеник с причастие по време на процесия. Калиостро всяка минута се спираше и казваше:

— Пръчката трепна, тук има нещо.

— Но какво? Какво? — питаше нетърпеливо магистър Петрушка.

— Вероятно обикновено парче желязо — отговаряше Калиостро.
— Ако беше злато, пръчката щеше да трепне съвсем по друг начин в

ръката ми.

И те крачеха по-нататък. Единият с вдъхновена физиономия, вторият — с лице, изразяващо най-върховно напрежение.

— Петрушкаааа! — извиках аз, застанал в подножието на хълма. — Ако обичаш ела при мен за минута.

Магистър Петрушка, макар и с нежелание, пусна ръката на Калиостро и слезе от хълма при мене.

— Какво искаш пак, Томаш? — изръмжа той. — Защо ми пречиш да работя?

— Ти наистина ли вярваш във вълшебната пръчка на маестро Калиостро? — попитах аз.

— Може би — отговори той предизвикателно. — Трябва да опитам с други средства, щом не мога да използвам обикновена лопата. Впрочем, драги мой, четох в едно научно списание за човек, който с пръчка успял да открие водни жили. Доскоро хората се подиграваха с хипнозата, а днес са склонни в нея да виждат нови, неизвестни досега сили на природата.

— Скъпи колега — започнах аз внимателно, — не си ли даваш сметка, че си в ръцете на шарлатани и мошеници? Не разбираш ли, че си в ноктите на Валдемар Батура?

— Батура тук ли е? Видял ли си го във Фромборк?

— Не съм го видял тука, но чувствам неговото присъствие — отвърнах искрено аз. — Временно действа с помощта на своите хора. Калиостро е вероятно в заговор с Батура. Може би и тази черна дама...

— Какво? Госпожица Анелка? Искаш да ми внушиш, че тази красива дама е член на бандата на Батура? А колкото до Калиостро, драги мой, нали той е твой приятел. Даже заедно живеете. Значи ти може би си също съучастник на Батура?

— Работата е сериозна...

— Да. Работата е сериозна — потвърди той. — Трябва да се посъветваш с лекар. Струва ми се, че боледуваш от прекалена подозрителност и те мъчи мания за преследване.

— Слушай ме внимателно — казах аз, като обуздах гнева си, — Батура има намерение да действа по следния начин. Той ще намира скривалищата, ще плячкосва най-важните предмети, като заменя ценни предмети с неща с по-малка стойност. Ще бъдеш откривател на ограбени скривалища.

— Искаш да кажеш, че тъкмо така е станало с първото скривалище? — тихо запита Петрушка.

— Да — отговорих аз.

Оказа се, че съм избрал най-лошия път. Бях засегнал амбициите на Петрушка, бях убол червея на амбицията, който беше в него.

Петрушка побледня.

— С това, Томаш, искаш да кажеш, че първото скривалище не съм открил аз, а Батура, който ми е „отстъпил“ разрешаването на загадката? Знам какво целиш. Мечтаеш да омаловажиш моите заслуги! — кресна той и направи с ръка драматичен жест, като посочи към спряната на шосето таратайка. С други думи, заповядваше ми да потеглям.

— Петрушка! — извиках аз. — Разбери какво става. Тук няма съкровища. „Teufelb“ от плана на Кьониг не е Teufelsberg, а Teufelsbaum. Познавам един старец, който може да те информира.

Но магистър Петрушка затисна с ръце ушите си и без да ме слуша се качи на хълма.

Какво можех да направя при това положение? Наведох тъжно глава и закрачих към таратайката. Когато потеглях, се огледах назад и видях Петрушка да държи под ръка Калиостро. Двамата отново крачеха по хълма, бавно като на процесия. В протегнатата си ръка маестрото държеше тънка пръчка.

ДЕСЕТА ГЛАВА

АЗ СЪМ ПИРАТ. СВЕТЛОСИНИЯТ ОПЕЛ. МАГИСТЪР ИНЖЕНЕР КШИЩОФ ЗЕГАДЛО. ЗА ЛЮБОВТА КЪМ АВТОМОБИЛИТЕ. ЧЕРВЕНИЯТ МУСТАНГ. ПОДИГРАВКИ С ТАРАТАЙКАТА. ВЕХТОРИЯ. ОТВЛИЧАНЕТО НА СТАРЕЦА. СЛУЧКА НА БЕНЗИНОСТАНЦИЯТА. ПРЕСЛЕДВАНЕ. ИЗНЕНАДАТА НА АЛА. НА ГРАНИЦАТА. ФОКУС-БОКУСА НА ВАЛДЕМАР БАТУРА. ГУБЯ ВТОРИЯ РУНД.

Бях така потресен от поведението на магистър Петрушка, че пред гостилницата във Фромборк едва не се сблъсках с някакъв светлосин опел, който излизаше от страничната уличка. Намирахме се на равностойно кръстовище, където е задължително така нареченото право на десния, тоест предимство имат превозните средства, които идват от дясната страна. Светлосиният опел беше от дясната ми страна и трябваше да му отстъпя да мине. А аз? Мислех за Петрушка и за мошеничествата на Батура, за трудното положение, в което бях изпаднал. Движех се по улицата потънал в тези нерадостни размисли и едва в последния момент забелязах светлосиния опел.

Силно изскърцаха спирачките на моята кола. Изскърцаха спирачките и на опела. Рязко спряхме — само няколко сантиметра деляха предната броня на таратайката от вратата на опела. Какво става обикновено в такива случаи? Разяреният шофьор на опела изскочи от колата и започна да ме ругае.

— Господине, вие знаете ли правилата за движение? Вървете на курсове, защото не знаете да карате. Вие сте шосеен пират. Искате да ме заставите да ви отстъпя предимството.

Беше млад хубав мъж на около тридесет години. Висок, строен, с карирана риза, бронзово загорял. В неговата кола видях Ала. Онази Ала от страшния Ас.

— Имате пълно право — съгласих се аз съкрушен. — Бях се замислил и за малко да стана причина за произшествие.

— Ако някой е влюбен — крещеше ми господинът от опела, — трябва да се разхожда в парка, а не да пътува с кола.

Госпожица Ала слезе от колата и сложи ръка на рамото на разлютения водач.

— Успокой се, Кшишек — каза тя. — Престани да се нервираш. Господинът е мой познат.

Тя ми се усмихна.

Човекът с опела още известно време се сърди и даже измърмори на Ала:

— Хубави познати имаш. По чудо избегнахме произшествието. Вече мислех, че колата ми ще е с разбита врата. Помисли си, Ала, какво можеше да стане...

Той чак се хвана за главата. Ясно, неговата кола щеше да бъде със смачкана врата, а моята със смачкана муцуна.

— Кшишек е откачен на тема коли — обясни Ала. — Непрекъснато я мие, чисти я. Ако сънува, че някой е надраскал каросерията на колата му, събужда се посред нощ целия в пот.

— Е, не преувеличавай — възрази човекът с опела. — Не е престъпление, че се грижа за колата си. Толкова време работих, толкова пари съм платил за нея, не искам сега някой да я разбие. Дори ако той е твой познат.

— Да. Мой познат е — потвърди Ала. — Господинът е музеен деятел.

Човекът с опела ме измери с ироничен поглед от главата до петите.

— А, така ли — каза той и ми протегна ръка. — Инженер Кшищоф Зегадло — представи се той.

— Томаш — отвърнах аз.

Какво правят двама шофьори, когато се помирят след такова стълкновение? Ако бързат, разделят се. А ако имат време — а ние разполагахме със свободно време — спират до тротоара и започват приятелска беседа.

Не мога да кажа, че беседата беше за мене приятна. Инженер Зегадло беше от този тип хора, които безгранично обожават техниката. Неговото преклонение пред техниката приличаше на култ. Всичко, което не е техника, за инженер Зегадло беше безинтересно, дори достойно за презрение. Ако бях представител на Музея на техниката, може би за Зегадло щях да имам някаква стойност. Тъй като обаче аз нямах диплом на инженер, а на историк на изкуството, Зегадло ме считаше едва ли не за тих луд, който посвещава времето си на никому ненужни и маловажни дела.

Предмет на култа на инженер Зегadlo бяха също така автомобилите. Най-малкото петънце върху каросерията беше едва ли не петно върху честта му, всяко драсване на лака на колата той усещаше болезнено, сякаш неговото собствено тяло беше одраскано. А аз за малко не ударих прекрасния светлосин опел тъкмо на този човек. Сега сигурно разбрахте същността на работата?

С най-голямо удоволствие инженер Зегadlo разговаряше за автомобили. За своите и чуждите, за техните недостатъци и преимущества, за техните свойства и специфичните им нужди. Струва ми се, че ако някой му покажеше картина на Ван Гог и красив таунус, само таунусът би успял да го заинтересува, макар че картината на Ван Гог струва на световния пазар колкото сто, а може би и повече таунуса.

Иначе инженер Зегadlo беше красив тридесетгодишен мъж и присъствието на госпожица Ала в неговия опел беше обяснимо. Ала май също имаше нещо общо с техниката, щом седеше тогава в страшния Ас. Обаче аз видях с какъв голям интерес тя разглеждаше старините на Фромборк. Аз лично не понасям умствената ограниченост в която и да е област. Не обичам хуманистите, които не считат, че е достойно за вниманието им да знаят по какво се различава четиритактовият двигател от двутактовия, нито автоинженерите, с които не може да се разговаря за философските системи. Въпреки голямата специализация, която се изисква в съвременния свят, аз не вярвам, че един човек, който се специализира в една определена област, би могъл да добива в нея големи успехи, ако не следи внимателно останалите проблеми на заобикалящия го свят. Бил съм във вилата на един голям съветски физик в Дубно, до Москва, и при него видях прекрасна колекция съвременни картини. Този физик беседва с мене за тези картини с любов и разбиране. Познавам един писател, който умее да прави чудесни мебели и владее струга също така добре, както и перото.

Зегadlo беше типичен ограничен технократ.

Госпожица Ала беше друга. Може би затова, когато той започна да говори за автомобили, на лицето ѝ се появи израз на лека досада и даже смущение.

А така се случи, че там, където паркирахме колите си, т.е. близо до хотела във Фромборк, точно до ръба на тротоара беше спрял прекрасен червен форд мустанг.

Беше кола тип купе. Каросерията му беше изглежда проектирана от изключително талантлив дизайнер, и макар че колата всъщност стоеше неподвижна, изглеждаше сякаш вече полита напред. При това изглеждаше необикновено лека и подвижна и на шосе вероятно развиваше замайваща скорост и превъзходно вземаше завоите. Къде ще се сравнява с тежкия силует на опела, да не говорим пък за моята таратайка, прилична на разкрачена жаба.

— Това е кола — заяви инженер Зегадло, гледайки с най-голямо възхищение червения мустанг.

Тези думи бяха казани с такъв тон, с какъвто — представям си — Пилат Понтийски е казал при вида на Христос известното „Ессе homo“, или „Това е човекът“. Струва ми се, че инженер Зегадло се възхищаваше от червения мустанг повече, отколкото от красотата на госпожица Ала. Мисля, че тя също го забеляза, защото каза с леко подигравателен глас:

— Автомобилът е направен от хора и няма нужда да се пада пред него на колене. Смятам, че хората са по-интересни от колите.

Инженер Зегадло замаха възмутено с ръце.

— Ах, Ала, ти даже не можеш да си представиш какво възхитително чувство може да изпита човек, като кара такава прекрасна кола.

— Да — съгласих се аз с ирония — навярно е по-приятно, отколкото да държиш под ръка хубава девойка.

Инженер Зегадло ме стрелна подозрително с очи. Може би моята ирония достигна до съзнанието му. Отговори заядливо:

— Вие трудно ще разберете думите ми, понеже се задоволявате да карате тази отвратителна развалина — посочи той моята уродлива таратайка.

— Това не е съвсем лоша кола — забелязах аз.

— Вие това кола ли наричате? Не си правете шега.

— Пътува по шосето също като другите автомобили — казах аз.
— А че не е красива, това е вече друга работа. Каросерията е направена от моя вуйчо, доморасъл изобретател. Иначе този автомобил ми е много полезен.

— Полезен ли? — подхвана инженер Зегадло. — За какво го употребявате? Сигурно като циркова кола да превозва фокусниците по панаириите.

— Бил съм с него даже в чужбина — казах аз.

— Какво? — възмути се Зегадло. — И сигурно на тази грозотия са били прикрепени буквите PL^[1], за да знае всеки, че сте от Полша? Господине, вие компрометирате нашата страна, нашата техника. Какво ще си помислят за нас чужденците?

— Не всичко, което блести, е злато — философски отбелязах аз. — Във Франция даже се намери човек, който искаше да купи моята таратайка и беше готов да заплати за нея не малка сума.

— Досещам се за какво му е била. Сигурно е искал да я предаде в музея на чудатостите. Чувал съм, че в чужбина има и такива музеи.

— Моята таратайка си има много достойнства, макар да не отричам, че има и известни недостатъци... — започнах да обяснявам аз.

— Господине, тя се състои само от недостатъци. Тя е един голям недостатък. Недостатъчно такт, недостатъчно вкус, недостатъчна скорост, недостатъчно... — Тук инженерът прекъсна, защото преди всичко на него нещо не му достигаше. Не му стигаше фантазията, за да продължава по-нататък обвиненията си срещу моята таратайка.

Госпожица Ала, на която изглежда й стана неприятно, защото считаше, че съм огорчен, каза:

— Нашият Ас също не е красавец...

— Аса ли? — възмути се инженерът. — Асът е върхът на съвременната техника. Красотата при Аса би била безполезна. Ако тази таратайка е... е... — търсеше той в паметта си някакво прозвище и най-после радостно извика: — ... това е истинска вехтория!

В този момент от хотела излезе мургавата дама, госпожица Анелка, познатата на магистър Петрушка. Тя се приближи до червения мустанг, отвори вратата, и седна зад волана. Инженер Зегадло следеше с нямо възхищение всяко нейно движение. А когато красивата дама сложи ключа в контакта и двигателят на автомобила заработи почти безшумно, сякаш и сърцето на инженер Зегадло започна да бие с нов радостен ритъм.

— Това се казва кола — прошепна като замаян инженерът.

Червеният мустанг потегли с великолепен старт.

Зави на площада на Фромборк, а след това тръгна в посока към Бранево. След няколко секунди се изгуби от погледа ни.

Щом той изчезна за инженер Зегадло сякаш престана да свети слънцето. Лицето му се натъжи, той наведе глава и каза меланхолично:

— Бих искал да имам такава кола...

Замълча. Госпожица Ала използва момента, за да насочи разговора на друга тема.

— Магистър Петрушка намери ли вече на Дяволската планина скривалището на Кьониг? — заговори ме тя.

Не успях да ѝ отвърна. В същия момент притича някакво момче в харцерска униформа и вдигайки ръка за поздрав запита:

— Вие ли сте господин Томаш?

— Да.

— Башка ни нареди да ви търсим навсякъде и да ви доложим, че червеният мустанг отвлече стареца.

— Как така? — извиках аз.

— Нищо не знам за тази работа — отвърна момчето. — Башка просто ни нареди да ви намерим и да предадем това известие.

Думите на момчето чу и инженер Зегадло. Не знаеше за какво става дума, но разбра, че някой някого е отвлякъл, а това значи, че трябва да се побърза на помощ. А може би едновременно искаше да покаже пред Ала предприемчивостта си и достойнствата на своя опел.

Той гръмко извика:

— Някой някого е отвлякъл? На конете. Ще догоним червения мустанг. Качвайте се в моята кола, а пък аз ще настигна бандитите.

Поклатих отрицателно глава.

— Ще тръгна с таратайката. Всъщност аз даже не зная в каква посока е заминал червеният мустанг. Трябва най-напред да поговорим с моите приятели, които охраняваха стареца.

Завиха двигателите на нашите автомобили. Потеглих пръв, а инженер Зегадло и Ала тръгнаха след мен, защото пътя към дома на стареца знаех аз.

Щом навлязох в улица Стара, на платното изскочиха Зоша Валса и Башка. Спрях. Донесението им беше кратко, даваха си сметка, че всяка секунда е необикновено ценна.

— При стареца дойдоха двама мъже, а след това пристигна червеният мустанг, каран от госпожица Анелка, познатата на магистър Петрушка. После един от мъжете изведе от къщата стареца и го пхна в червения мустанг. Госпожица Анелка седна зад волана и те заминаха.

— Защо смятате, че старецът е отвлечен? — попитах ги аз.

— Ръцете му бяха вързани и той се съпротивляваше. Онзи човек почти насила го напъха в колата. Работата е ясна: Батура не желае ние да получим сведения за Дяволското дърво.

— В каква посока заминаха?

— Към Бранево. Госпожица Анелка каза: „Трябва още да заредим бензин“. Затова мисля, че най-напред са отишли до бензиностанцията на браневското шосе.

Вдигнах рамене.

— С празен резервоар отвличане не се подготвя.

Зегадло беше на друго мнение.

— Какво говорите? Даже престъпник може да забрави да напълни резервоара на автомобила. На конете! Сигурен съм, че ще догоним червения мустанг. Оставете своята стара тенекия, защото тя само ще ни пречи да препускаме с всички сили.

Поклатих отрицателно глава.

— Вашият опел няма да успее да догони мустанга. Сядайте в моята кола — обърнах се аз към Ала.

Гласът ми прозвуча така решително, че Ала седна в таратайката, където веднага се пъхнаха и Зоша Валса с Башка.

Натиснах здраво педала на газта. Таратайката се спусна напред като пришпорен жребец. Понесохме се към бензиностанцията, а светлосиният опел на инженера след миг тръгна подир нас.

От момента на отвличането бяха минали петнадесетина минути, но при бензиностанцията видяхме червения мустанг. Госпожица Анелка вече беше наляла бензин и сега допълваше масло в двигателя. Стори ми се за миг, че червеният мустанг ни чака тук нарочно. Но това впечатление бързо изчезна.

Забелязах, че в мустанга няма никой. Само на задната седалка лежеше някакъв вързоп, покрит с одеяло.

Слязох от таратайката и се запътих към Анелка. Надникнах едновременно през стъклото в колата й. Тогава се случи нещо неочаквано. Някой, скрит под одеялото, се мъчеше да се освободи. Зърнах за момент нечие лице. То беше с буйни мустаци като на стареца. Работата беше ясна: човекът, който бе напъхал стареца в колата, беше слязъл някъде по пътя, а вързаният старец, наместен на

задната седалка, бе покрит с одеяло като вързоп. И сега той се опитваше да се освободи.

— За момент, ако обичате — обърнах се аз към Анелка. — Може ли да си разменим няколко думи?

Анелка изглежда се досети, че съм забелязал стареца. Тя светкавично затвори капака на маслото и скочи зад волана на мустанга.

Хванах вратата на колата ѝ, от другата страна дръжката на вратата хвана инженер Зегадло, който беше пристигнал на бензиностанцията през това време. Но червеният мустанг полетя напред и ние трябваше да пуснем вратата, за да не ни събори на земята.

Изсъскаха гумите, мустангът обърна пред бензиностанцията и полетя по пътя за Фромборк, а след това отново, съскайки с гумите си, зави по шосето по посока на елблонгската автострада. Аз полетях след него. А зад мен се носеше магистър Зегадло в своя светлосин апел.

На завоя за Фромборк намалих, защото се намирах в застроен район. От този момент се възползва инженер Зегадло и изскочи напред.

— Ах, тази вехтория! — изохка Ала. — Трябваше да пътуваме с опела. Нима с тази развалина ще настигнете мустанга.

Аз измърморих:

— Ще видим. Моята таратайка понякога се превръща в много добър автомобил.

Престори се, че се смее, но моята шега май ѝ се стори много глупава.

Шосето за Вежно е тясно, обградено с дървета. Нито мустангът, нито опелът на Зегадло, нито пък моята таратайка не можеха да развият голяма скорост. В такива условия да се изпреварва би било безумие. Затова трите коли летяха една след друга, като изчакваха възможност: мустангът, да се откъсне от нас, опелът да изпревари мустанга и да му прегради пътя. Аз пък, да изпреваря и опела и мустанга.

— Казахте — обърнах се аз към Зоша Валса и момчето, — че двама мъже са влезли в къщата на стареца. След това споменахте, че само един човек е извел стареца от къщата. Какво стана с другия човек?

— Сигурно е останал в къщата на стареца — допусна Зоша Валса.

— Чудно. Много чудно — измърморих аз. — Първият също е изчезнал от мустанга. Тази история с отвличането ми се струва подозрителна.

— Всяко отвличане е подозрително — каза Ала. — Може да са сметнали, че Анелка ще успее сама да откара вързания старец. Двамата мъже имат сигурно някакви други занимания в града.

— Именно. Но какви? — попитах аз.

— Че нали вие сам казахте, те търсят съкровищата на Кьониг. Откараха стареца, за да не можете да се свържете с него и да получите сведения. За тази цел е достатъчна Госпожица Анелка, а те са останали във Фромборк.

— Възможно е — съгласих се аз с известно съмнение. Но време за разговори нямаше. Вече приближавахме елблонгската автострада, червеният мустанг излезе на нейната голяма окръжност и за наше учудване се понесе към съветската граница.

Тук трябва да кажем няколко думи за автострадата, необходими за изясняване на действието.

Немците са проектирали построяването на огромна двупосочна автострада, която да свързва Елблонг с Крулевец. Изпълнили са обаче само отсечка от този проект и то частично. Автострадата има само едно бетонно платно, а строежът на другото е изоставен.

Като всяка автострада, и тази няма нито един кръстопът, а всички пътища, които я пресичат минават или под нея, или над нея през специално построени виадукти и мостове. От страничните пътища се влиза по окръжности, което увеличава видимостта и позволява безопасно да се включиш в движението по автострадата, на която е позволено да се развива неограничена скорост.

Но автострадата Елблонг — Крулевец е днес напълно мъртва, защото с подялбата на Прусия между Полша и Съветския съюз тя загуби своето комуникационно и военно значение. Тя е непотребна в нашата пътна мрежа, защото я пресича държавната граница. Граничните пунктове са на съвсем други места, населението ползва страничните пътища, които са по-удобни, защото свързват селищата.

И ето на това място се намираше червеният мустанг. До границата оставаха още около двадесет километра пуста автострада.

Започна истинско надбягване.

Не зная каква е максималната скорост на един мустанг. Но след няколко минути каране по автострадата забелязах, че стрелката за скоростите на таратайката докосна цифрата сто и шестдесет. Това обаче не беше краят. Мустангът летеше все по-бързо и по-бързо. Светлосиният опел започна да изостава назад...

Тогава се случи нещо, което изтръгна от гърдите на Ала радостна въздишка. Докато магистър инженер Зегадло бе толкова изненадан, че за малко да се отклони от автострадата и да се обърне в канавката със своя светлосин опел.

Даже онези сто и шестдесет километра в час предизвикаха недоумението на Ала. Като примижаваше с очи тя недоверчиво гледаше километража на таратайката, защото главата ѝ не побираше, че „вехторията“ развива такава скорост. Но аз още по-силно натиснах педала на газта.

Триста и петдесетте механични коня на автомобила ферари 410 ускориха своя бяг. Триста и петдесетте механични коня се впуснаха в галоп сякаш някой ги шибна с камшик. В дванадесетте цилиндъра живо заигра кръвта на автомобила — жълтият високооктанов бензин. Двата карбуратора изтласкваха бензина в цилиндрите.

Сто и седемдесет. Двеста... Двеста и десет... Двеста и двадесет...

Изпреварих опела с такава лекота, с каквато спускащият се от хълм велосипедист изпреварва човека, който върви пеша. Изпреварих червения мустанг с такава лекота, с каквато велосипедистът изпреварва селска каруца.

— Вашата таратайка — промълви Ала, — тя сигурно... е омагьосана...

Докато изпреварвах мустанга погледнах към госпожица Анелка. Чудно нещо! Не изглеждаше нито учудена, нито изплашена. Даже мога да се закълна, че на лицето ѝ се появи нещо като победоносна усмивка. „Нима тя побеждава?“ — мина ми през ума.

Едва моята таратайка се намери пред мустанга и забелязах червената предупредителна табела с надпис „Гранична зона“, а след миг, защото летяхме с главозамайваща скорост — видях бяло-червената табела с бял орел. Надписът на табелата гласеше „Държавна

граница“. Шосето бе преградено от бяло-червена бариера, до която стоеше на пост войник граничар със зелена околожка на фуражката.

Като видя двата автомобила, които летяха с бясна скорост в посока към границата, постовият премести автомата си от рамото на гърдите и с много изразителен жест сложи ръка на спусъка му. Тези два летящи автомобила създаваха впечатление, че собствениците им не желаят да се съобразяват с факта, че съществува граница.

Натиснах спирачките, същото направи и черната дама от мустанга. Засвистяха гумите, моята кола малко се занесе, но успях да спра най-малко на четиридесет метра пред шлагбаума. Когато се огледах назад, видях муцуната на мустанга само на два метра зад таратайката. Изскочих от колата и изтичах при черната дама. Не ме интересуваеше нейното красиво лице. Искях да освободя стареца, който беше отвлечен и скрит под одеялото на задната седалка.

Но това, което видях, надмина всички мои очаквания. Почувствах се така, сякаш някой ме е залял с кофа студена вода. Сякаш внезапно посред бял ден, на слънчева светлина видях привидение, което ми се озъби.

Зад кормилото на червения мустанг седеше и се усмихваше госпожица Анелка. А на задната седалка, разположил се удобно, метнал крак върху крак, седеше Валдемар Батура и с невъзмутимо изражение на лицето пушеше цигара. Одеялото, под което беше старецът, лежеше до него старателно сгънато.

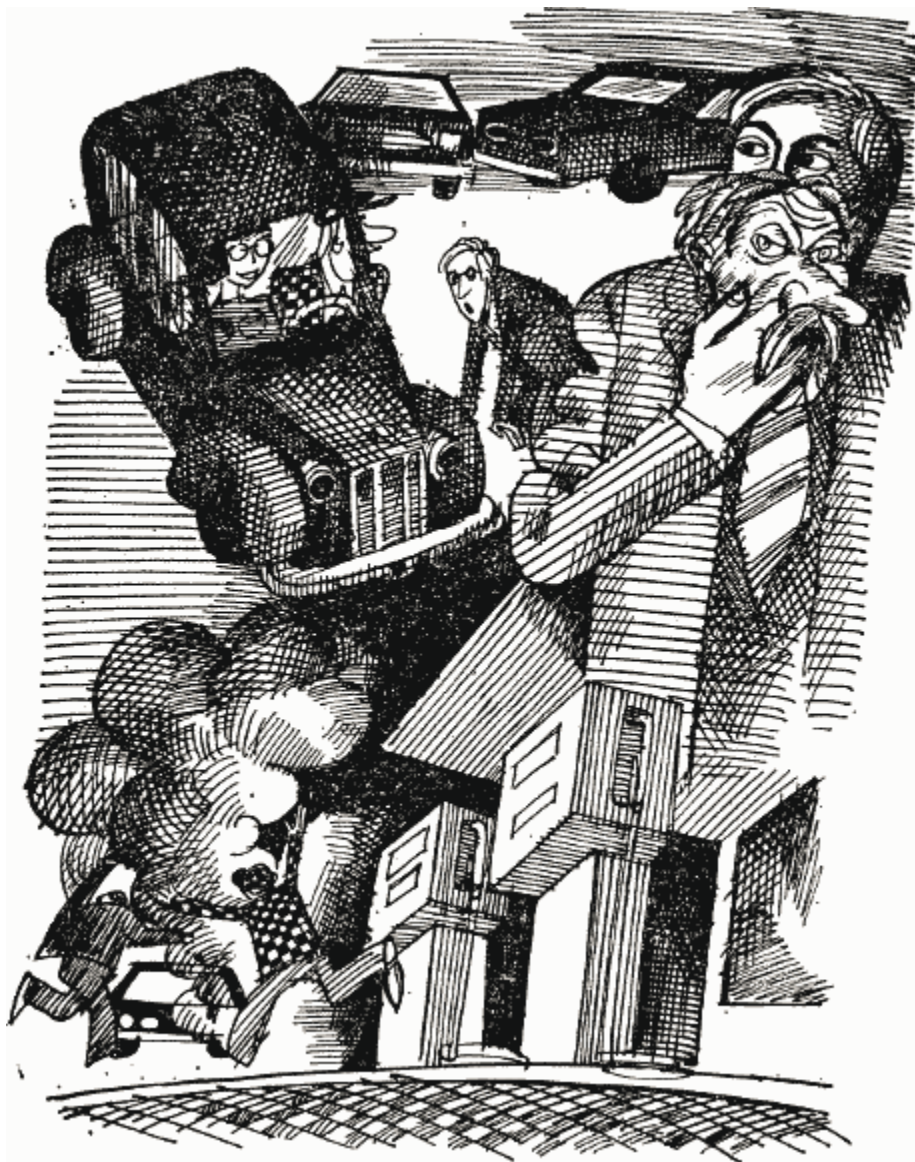
На бензиностанцията всички видяхме вързания старец, мустаците му, забелязахме как се мъчеше да се измъкне изпод одеялото. След това нито за миг червеният мустанг не изчезна от погледа ни, вървахме по петите му. Но по шосето от Фромборк до границата беше станал някакъв изненадващ фокус-бокус и старецът се беше превърнал във Валдемар Батура. Нима този факт не бе достатъчен, за да онемеем?

Докато стояхме до червения мустанг и в нямо мълчание гледахме Валдемар Батура, пристигна светлосиният опел, от който изскочи магистър инженер Зегадло. Вече не го интересуваеше червения мустанг, а още по-малко неговите пътници. Интересуваеше го единствено моята таратайка.

— Господине! — извика той умолително. — Скъпи господине. Покажете ми какво има под тенекиите си тази развалина... Не съм

виждал нищо подобно. Каква скорост! Какво темпо! Каква чудесна машина — почти стенеше той от възхищение, защото обичаше изключително много автомобилите.

Върнах се при таратайката и вдигнах капака ѝ. А инженер Зегадло приклепна и с религиозен екстаз броеше цилиндрите на мотора, с най-голяма нежност докосваше карбураторите, кабелите, които подаваха електроенергия на свещите, галеше динамото, ремъка, радиатора.

В това време Валдемар Батура свали маската си на безразличие. Той излезе от червения мустанг със запалена цигара в устата, направи

няколко крачки към мене и каза:

— Знаех си, Томаш, че имаш чудесна кола. Но не допусках, че е толкова бърза. Наистина е великолепна машина. Вече никога няма да рискувам да се състезавам с тебе, нито пък ще се опитам да бягам.

— Къде е старецът? — изръмжах аз. — Отвлякъл си стария Домбровски. Какво направи с него?

Валдемар Батура изкриви устни, изразявайки неудоволствието си.

— Старец ли? Отвличане? Томаш, да не би да си в състояние на алкохолно опиянение? Видял ли си тук някакъв старец?

„Светът е илюзия“ — помислих аз, като си спомних думите на Калиостро.

А Батура продължаваше:

— Отвличане? Пфу, Томаш. Забрави ли, че и аз като тебе, се отвращавам от бруталната сила, ценя ловкостта и интелигентността. Нямам навик да отвличам когото и да било, нито да принуждавам някого насила да върши нещо, което не иска.

— Къде е старецът? — извиках аз заплашително.

Валдемар Батура се усмихна снизходително.

— Зная колко цениш искреността, скъпи Томаш. Затова ще ти кажа истината. Не съм отвлякъл стареца. Просто за награда, че ме осведоми за мястото, където е било Дяволското дърво, аз му предложих двуседмична почивка в един от полските курорти. Дадох му за тази цел пари и му осигурих билет.

Батура погледна часовника си и каза:

— В този момент от пристанището във Фромборк потегля корабът за Криница Морска. Но аз не твърдя, че старецът е заминал с кораба. Преди десетина минути от гарата във Фромборк замина влакът за Гданск, откъдето има връзка за Закопане, за Долни Шльонск, за Мендзидройе и Колобжег. Но аз не казвам, че старецът е заминал в онази посока. След пет минути от Фромборк ще замине влакът за Олщин, откъдето лесно се взима връзка за Бяlistок, а после с автобус можеш да се добереш до много красиви местности на Сувалските езера. А Бескидите? Нима забравих за модните сега Бескиди? Кълна ти се, Томаш, че ще намериш стареца в някое курортно място. Но ако този вид търсения ти се струват безсмислени, бъди търпелив и почакай. Заклевам се, че след две седмици старецът, здрав и отпочинал, ще се

появи във Фромборк и сигурно с удоволствие ще те осведоми къде е било дървото, наречено Тойфелсбаум. За съжаление нищо повече не мога да направя за тебе.

Бях загубил. Вече за втори път губех в борбата с Валдемар Батура. Той се оказа по-ловък от мен, надхитри ме, а сега стоеше пред мен на шосето и се подиграваше с моето поражение.

— Извинявай, скъпи Томаш — говореше Батура, — че те накарах да пътуваш до това място. Но струва ми се ще признаеш, че не съм те канил. Обаче разбери и моето положение: ти постави постове около къщата на стареца. По какъв начин той би могъл незабелязано да се качи на кораба или да отиде на гарата? Преоблечен като отвлечения старец, аз легнах под одеялото на задната седалка на автомобила. Можех да те поведя след себе си към Елблонг или Малборк. Можех да те мотая и да променям пътя. Но нали те знам, че живееш от скромната си чиновническа заплата, а директорът Марчак няма да ти върне парите за изгорения бензин. Като имах пред вид състоянието на финансите ти, отидохме само до границата. И сега, без да се сърдиш, ще се върнем във Фромборк. Нали така, Томаш?

Като каза това Валдемар Батура се поклони на Ала, на Зоша Валса, на мен и на момчето. Той се качи в червения мустанг, който направи завой и се понесе към Фромборк.

— Имате право — прошепна Башка, — Батура е гениален престъпник.

Колко е горчиво чувството за поражение. Наведох глава и даже възхищението на Зегадло от мотора на таратайката не ме радваше. Победата ми над Зегадло беше нищо в сравнение с победата, която спечели Батура.

Башка и Зоша се опитаха да ми вдъхнат надежда.

— Не се отчайвайте, господин Томаш. Да не би старият Домбровски да е единственият стар жител на Фромборк? Може да е жив още някой, който знае мястото, където се е намирала къщата на семейство Кьониг.

Ала ме докосна по рамото и рече с топъл глас:

— Ако някога ви бъде потребна моята помощ, елате до клисурата при Дяволската планина, след това тръгнете по пътеката в края на гората. Пътеката ще ви доведе до дълга барака, оградена с мрежа. Там ще ме намерите. А сега много ви моля да ми обясните каква е тази

история, на която станах свидетел. Кой е този Батура? Защо се престори, че отвлича стареца? Как вие не търсите съкровищата на полковник Кьониг, а едновременно ги търсите?

Полагаше се да обясня на девойката. Инженер Зегадло все още беше зает да оглежда моята таратайка, значи имах време да разкажа на Ала историята на безценните монети и моите подозрения към Батура.

Не смятах, че помощта, която тя ми предложи, ще ми потрябва, но и този път сгреших.

[1] PL — международен знак на автомобилите, означаващ Полша. — Б.пр. ↑

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

СЛЕД ПОРАЖЕНИЕТО. ТРИНАДЕСЕТГОДИШНАТА ВОЙНА. СВОЕНРАВНИЯТ ПЛЕМЕННИК. КАК ЖИТЕЛИТЕ НА МАЗУРИТЕ СТАНАЛИ ЕВАНГЕЛИСТИ. КЛЕТВАТА. МОГА ЛИ ДА БРОЯ ДО ДВАДЕСЕТ. СВЕТОТ Е ИЛЮЗИЯ. ДЪРВОТО НА ЗЛИТЕ СВЕДЕНИЯ. КОЙ СЕ ДАВЕШЕ НА ЧЕШМАТА?

Ала и Кшищоф Зегадло заминаха за Страната на страшния Ас. Башка и Зоша Валса се върнаха в своите пионерски лагери, а аз вечерях самотен в хижата на ПТТК. Даже не надникнах в стаята си, защото се страхувах, че като видя Калиостро, ще му кажа в лицето „Юда“. Нали той, след като подслуша нашия разговор, беше предал съдържанието му на Валдемар Батура, и той веднага организира отпътуването на стареца.

Преживяното поражение ме измъчваше, желаех да бъда сам и да премисля причините, довели до неуспеха, затова вместо към стаята си, тръгнах на разходка из Фромборк.

Беше привечер. На брега на Висленския залив високо и сякаш с отчаяние крещяха чайките. Откъм Толкмицк пристигна бял пътнически кораб и за известно време малкото пристанище загъмжа от хора. След това към брега се приближаваха само платноходките и яхтите на местния клон на Полския клуб по ветроходство и над водата се носеха гласовитите разговори на спортистите.

Тъмнината се промъкваше по уличките на градчето, разливаше се в градинките, където някога се бяха издигали къщи, а сега, на подредените от харцерите лехи растяха красиви цветя.

Връщайки се от фромборкското пристанище по посока на катедралния хълм, аз полека-лека се поддавах на очарованието на вечерта. И макар че се мъчех да не забравям за второто скривалище на Кьониг, мисълта ми политаше към съвсем други, отдавнашни дела.

Може би причината е в силата на перото на Хенрик Сенкевич и във внушителността на неговите „Кръстоносци“, но в представата на повечето хора хиляда четиристотин и десета година се свързва с упадъка на кръстоносния орден и с триумфа на полското начало в Прусия. Не е, аз не искам да намаля значението на Грюнвалдската

битка, защото е истина, че тогава е бил пречупен гръбнакът на ордена. Но историческа истина е, че победата при Грюнвалд не е донесла голяма полза на Ягелло, орденът все още е бил могъщ.

Тридесет години крал Казимеж Ягелончик трябвало да се бие с кръстоносците, за да може окончателно да съкруши тяхната мощ и да достигне до торунския мир през хиляда четиристотин шестдесет и шеста година, когато кръстоносците били принудени да върнат на Полша Гданското крайбрежие, да дадат Повислието с Малборк и Елблонг и Вармия. Но им останала част от Прусия, а в нея Мазурската област.

Когато била постигната победата, присъединяването на отвоюваните от кръстоносците територии към Полша било прието в страната със сериозна съпротива.

Защо? Нима са се страхували, че там ще ги посрещнат враждебно?

Съвсем не. Там очаквали полските рицари с тъга и надежда, молели се за тяхното идване, изпращали пратеници с молба да бъдат присъединени към Полша. Още преди битката при Грюнвалд в Прусия действа известният Съюз на саламандрите, рицарите в него се изказват за присъединяването на земите на ордена към Полша. След това там се организира Пруския съюз на шляхтата и еснафа, който се стреми към освобождаване от властта на кръстоносците и присъединяване към Полша. През февруари хиляда четиристотин петдесет и четвърта година в Прусия избухва въстание против кръстоносците, при Казимеж Ягелончик пристигат пратеници на пруските шляхтичи и еснафи с молба техните земи да бъдат присъединени към Полша. Тогава крал Казимеж Ягелончик се решава да започне война с кръстоносците (това именно е тринадесетгодишната война), но решава въпреки мощната опозиция в своя коронен съвет, възглавявана от кардинал Збигнев Олешницки. А когато побеждава след тринадесет години и се стига до мира в Торун, папата провъзгласява анатема. Формално тя се отнася за Пруския съюз, но тогава считали, че тя обхваща и Полското кралство и даже личността на полския крал. След известно време папата трябвало да я оттегли, защото кралят го заплашил, че ще спре доходните данъци, които папата взимал от Полша.

Кръстоносният орден западал. Няколкото десетки кръстоносци, които управлявали държавата на ордена ползвали само наемни войски,

но и за тях не им стигали парите. Нови рицари в ордена не влизали, защото идеята за борба с езичествата загинала от естествена смърт — вече нямало езичници, които да бъдат обръщани в светата вяра с меч в ръка. Нараствало и недоволството сред населението, подвластно на кръстоносците. В тази ситуация рицарите на ордена решили да изберат за свой Велик магистър — княз Албрехт Хохенцолерн. Той бил син на София Ягелонка, сестра на властващия в Полша крал Зигмунт Стари, съпруг на кралица Бона. Княз Албрехт бил един от любимците на краля, защото се отличавал с не малка интелигентност, познания, култура и изискани маниери. А в него имало толкова полска кръв, колкото и немска.

И така княз Албрехт станал Велик магистър, а понеже държавата на кръстоносците след торунския мир била васал на Полша, Албрехт бил длъжен да отдава почести на полския крал. Любимият племенник се измъквал както може от тези задължения, защото в играта влизали и пари, които васалът бил длъжен да дава на сенъора. Но когато вуйчото, който впрочем доста снизходително се отнасял към племенника си, една година се ядосал и доста решително поискал данъка, княз Албрехт тръгнал с войската си срещу Полша и влязъл във Вармия. Така се случило, че администратор на варминския капитул бил тогава Николай Коперник, който по това време пребивавал в Олщин. Коперник призовал към отбрана на Олщинския замък и както се оказало, великият астроном бил също така и добър стратег, защото кръстоносците след безплоден опит да щурмуват, трябвало да свалят обсадата на Олщинския замък.

Скоро полските войски под предводителството на хетман Миколай Фирлей нанесли на Албрехт решително поражение, след което настъпило четиригодишно примирие между кръстоносците и Полша. Княз Албрехт по съвета на Мартин Лутер решил да хвърли монашеското расо и приел лютеранството, монашеската държава превърнал в светско княжество. Разбира се, той си давал сметка, че като приема лютеранството ще изпадне в немилост пред папата и немския император, при когото винаги търсел помощ срещу Полша. Тогава той отново се обърнал към вуйчо си, Зигмунт Стари, който и този път му оказал милост. Наел се да защити своенравния си племенник от гнева на папата и императора. Тогава княз Албрехт заедно със свитата си побързал към Краков и отдал почести на краля,

известния пруски данък, показан на картината на Матейко. Прегърнат от вуйчото, щедро обсипан с подаръци и милости, той се върнал в Прусия вече не като Велик магистър на кръстоносците, а като светски княз. Кръстоносците хвърлили расата и се оженили, същото сторили и двамата епископи, самбийския и помезанския, а след тях и енорийските свещеници. И така, ето че един прекрасен ден населението на Мазурите от католическо станало евангелистко.

Докато размишлявах така, аз тръгнах към хижата. Вече чувствах умора.

В моята стая светеше. До масата седеше Калиостро и с невинен вид нареждаше пасианс. Смокът, свит на кълбо, спеше върху възглавницата на моето легло, а на леглото на Калиостро се боричкаха белите мишки. Зайчето в клетката шумно хрупаше морков.

Невинното изражение на Калиостро, когото считах за предател и Юда, разпали у мене страшна ярост. Помислих си, че той безнаказано ми прави най-различни бели, а понеже аз се преструвам, че не зная за тях, той изглежда ме счита за глупак. Реших да наруша малко това впечатление от моята особа.

— Маестро — казах аз, като се огледах, — нямате ли впечатление, че по време на нашето отсъствие някой се е вмъквал в стаята?

— Нямам такова впечатление.

— Доколкото си спомням, вие имахте десет кутии, а сега виждам само девет. Какво е станало с една от вашите кутии?

За миг това твърдение изненада маестрото. Нали имах предвид кутията, която през нощта на пристанището той бе връчил на Валдемар Батура.

— Светът е илюзия — прозина се той, като се престори, че пренебрегва моите думи. — Сигурен ли сте, че можете да броите до десет?

— Завършил съм висше образование — отвърнах аз. — Наистина не е нито Сорбоната, нито Оксфорд, обаче, струва ми се, придобил съм способност да броя до десет.

— Ах — въздъхна той, — ако се не лъжа, вие имахте хуманитарно образование. Сигурно не сте особено силен по математика.

— Струва ми се, че до десет мога да броя.

— А до двадесет?

— Мисля, че ще съумея да броя и до двадесет.

— До двадесет? — престори се той на учуден. — Не съм подозирал това. Броенето до двадесет е необикновено трудна работа и даже аз, който съм завършил Сорбоната, а съм учил и при тибетските монаси, понякога бъркам, когато ми се случи да броя чак до двадесет.

— Искате да ме подложите на изпит ли? — запитах аз, чувствайки, че от ярост косата ми настръхва.

— С удоволствие ще проверя вашите способности — заяви той. Стана от масата, протегна ръка към един от своите девет пакета и измъкна от него малка торбичка и неголям поднос.

Най-напред той ми връчи торбичката като помоли да я развържа от вързалките и да погледна вътре.

— В торбичката има монети — казах аз. — По двадесет гроша.

— Нали можете да броите? — увери се Калиостро. — Моля ви пребройте монетите, като ги вадите от торбичката. Извадете най-напред пет монети.

Бръкнах в торбичката и извадих от нея пет монети като ги поставих на подноса.

— Сега извадете още пет монети.

Отново поставих пет монети на подноса. Торбичката беше вече празна.

— Колко монети имаше в торбичката? А? — запита ме Калиостро.

— Първо извадих пет монети и след това още пет, значи в торбичката е имало десет монети.

— Моля ви, проверете внимателно торбичката. Да не сте оставили там някоя монета — нареди ми маестрото.

Погледнах в торбичката, разтърсих я, опипах я. Нямах съмнение, че е празна.

— Значи твърдите, че в тази торбичка е имало десет монети? — каза Калиостро като ми взе торбичката.

— Да. Пет плюс пет е десет.

— Това докато следвахте ли го научихте? — закикоти се Калиостро.

С бързо движение той изсипа монетите от подноса в торбичката. А след миг отново изсипа от същата торбичка монетите на подноса.

Само че този път и на око се виждаше, че монетите са значително повече.

— Моля, пребройте ги — предложи маестрото.

Преброих ги. На подноса имаше осемнадесет монети.

— Значи пет плюс пет съвсем не е десет, а осемнадесет — каза Калиостро.

Той изсипа монетите обратно в торбичката, торбичката завърза с връзките, след това прибра обратно всичко в една от своите кутии.

— Все още ли сте сигурен, че съм имал десет кутии? — запита той подигравателно.

Кимнах с глава.

— Зная, маестро, светът е илюзия, нали?

След малко, като го гледах хладно в очите, му казах:

— Един ден ще ви направя такъв фокус-бокус, че още веднъж ще заминете да се учите при тибетските монаси. А сега, маестро, предлагам да лягаме да спим.

Като казах това, аз внимателно махнах от възглавницата си заспалия смок и го занесох на възглавницата на Калиостро.

Съблякох се и се пъхнах под юргана. Заспах почти мигновено, дълбоко и без всякакви видения. Какво щастие, че човек няма дарбата да предвижда бъдещето и не знае какви клопки му подготвя съдбата. Ако знаех, сигурно не бих затворил очи.

Събудих се доста рано, избръснах се и се измих. Маестрото спеше, а когато го побутнах по рамото, измърмори, че има намерение да спи до обед и е готов да се откаже от закуската.

Отидох сам в трапезарията, а понеже по природа съм много дружелюбен човек и бързо забравям обидите, като забелязах самотния Петрушка, седнах на неговата маса, след като, разбира се, го попитах дали ще ме приеме.

— Търсенията с вълшебната пръчка на маестро Калиостро дадоха ли добър резултат? — заговорих го учтиво.

Той преглътна хапка хляб с масло, отпи глътка чай и отговори, без да почувства иронията в думите ми:

— Вълшебната пръчка посочи много места, където в Дяволската планина се намират разни метални предмети. Но, както сам знаеш, археолозите не позволяват там да се забие лопата. Впрочем, в този

момент това вече няма значение. Второто скривалище на Кьониг се намира на съвсем друго място.

— А, значи все пак Дяволското дърво! — извиках аз тържествуващо. — Убеди ли се, че трябва да търсиш Дяволското дърво.

Толкова беше учуден, че даже вдигна веждите си.

— Какво бърбориш, Томаш? Дяволското дърво? Що за дяволска идея отново?

— Имам предвид Дяволското дърво, което е растяло в двора на дома на Кьониг.

Той се почука с пръст по челото.

— Чувал съм само за едно дърво — дървото на добрите и лоши известия. Или по-скоро на добрата и лошата информация. Ти, Томаш, си зле информиран. Това е, което мога да ти кажа по този въпрос. А във връзка с това уж Дяволско дърво, съветвам те искрено — не се опитвай да ме насочиш по лъжлива следа. Предупреждавам те: днес през нощта пристига от Варшава директорът Марчак, той ми позвъни по този повод. Съветвам те да се заемеш с подготвянето на пътеводителя на Фромборк, защото директорът Марчак сигурно ще поиска да провери твоите постижения в тази област.

Това известие ме изненада. Значи тази нощ във Фромборк пристига директорът Марчак. Защо? Изминалия ден загубих в безплодни търсения на второто скривалище на Кьониг. Какво ще кажа на директора Марчак, ако ме запита за пътеводителя?

Чувствах, че почвата се изплъзва под краката ми. Но въпреки това считах за необходимо да предупредя своя конкурент.

— Вчера — рекох на Петрушка — ти подхвърлих подозрението, че госпожица Анелка, към която, ако се не лъжа, се е привързало твоето сърце, работи заедно с Валдемар Батура. Ти ми се разсърди, но днес съм вече сигурен. Тя караше червения мустанг, в който седеше Валдемар Батура. Това не ти ли стига?

На върха на езика ми беше да разкажа за отвличането на стареца, но тъй като отвличане нямаше, а аз просто бях измамен от Батура, предпочетох да мълча.

Петрушка поклати глава със съжаление.

— Ох, Томаш, Томаш. Ти неверни и недоверчиви Томаш. Моето сърце, както ти казваш, се е привързало към Анелка, а твоето, ако не се

лъжа, е привързано към Ала. Днес преди закуска излязох до будката за цигари. Знаеш ли какво видях? По улицата се движеше червеният мустанг, каран от Валдемар Батура. До шофьора в червения мустанг седеше госпожица Ала. Пази се, Томаш. Тази госпожица е съучастничка на Батура.

Чак се задавих. Не можех да промълвя нито дума. Ала в червения мустанг с Валдемар Батура.

Внезапно си дадох сметка, че аз абсолютно нищо не зная за нея.

Неизвестно защо бях почувствал към тази хубавичка девойка огромно доверие. Но съучастници на Батура са Калиостро и Анелка. Защо да е изключено това за Ала. Бях обкръжен от „батуровци“ и тук се криеше причината за всичките ми поражения.

Станах от масата и тръгнах като пиан към своята стая. Пуснах водата и пяхнах главата си под крана. Няколко минути студената вода се лееше върху моята разгорещена глава. Докато чух от леглото на Калиостро:

— Извинете, да не би да искате да се давите в нашия умивалник?

Не отговорих нито дума. Грижливо изтрих главата си с пешкира, сресвах мократа си коса и почуках на стаята на астронома П., като го помолих за разговор във връзка с подготвяния от мен пътеводител. След това чак до обед бродихме с П. по фромборкския хълм, спорейки яростно за обсерваториите на Николай Коперник.

След обед се въртах още два часа по катедралния хълм заедно с историка С., като спорехме яростно за обсерваториите на Николай Коперник.

След тези диспути — а вече приближаваше вечерта — главата ми беше такъв хаос, че почувствах отново голяма нужда да отида в стаята и да сложа главата си под крана. За щастие Калиостро не беше там, иначе сигурно щеше да се опита да ми направи изкуствено дишане.

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

ТЪРСИ СЕ ДЯВОЛСКОТО ДЪРВО. КАКВО ВИДЯ ЗОША ВАЛСА. ПО СЛЕДАТА НА КРАДЕЦА. НОЩ В КАТЕДРАЛАТА. ВХОДЪТ НА ПОДЗЕМИЕТО. ТОЙФЕЛСБИЛД, ИЛИ ДЯВОЛСКИЯ ОБРАЗ. СРЕД КОВЧЕЗИ И СКЕЛЕТИ. КЛОПКАТА. ВТОРОТО СКРИВАЛИЩЕ НА КЪОНИГ.

Целодневните търсения донесоха добри резултати, Башка и Зоша Валса намериха няколко души, които живели във Фромборк още преди войната и по време на пойната. Всички те познаваха семейството на Къониг и посочиха мястото, където някога се е намирала тяхната къща, унищожена по време на военните действия. Бащата на полковник Къониг — както излизаше от техните спомени — бил известен в околността майстор зидар, а неговият син направил кариерата си в прославения хитлеристки СС.

Зоша Валса ме заведе в голяма градина, която се простираше близо до старинната водонапорна кула. Там вече ни чакаше Башка.

— Къде е било Дяволското дърво? — запитах аз, като оглеждах градината.

Момчето въздъхна.

— За съжаление, това никой не може да каже. Изглежда тук са расли някакви стари дървета, изпочупени после от артилерийските снаряди.

Дружината на Башка старателно беше събрала тухлите и ги беше извозила с количка. След това целият терен беше подравнен, засят с трева и на две дълги лехи бяха посадени стотици красиви разцъфтели теменужки. Тази градина — доказателство за работливостта на харцерската дружина — бе част от героичните дела в „Операция Фромборк 1001“.

Но сега Башка ту поглеждаше към красивата градинка, ту хвърляше неуверени погледи към мене.

— Ако смятате, че е необходимо — измънка най-после той, — може тук-там да се изкопаят в тази градина дупки и да се потърси скривалището на Къониг.

„И да унищожим целия ви труд?“ — помислих си аз и поклатих отрицателно глава.

— Не знаем къде е било Дяволското дърво. Търсенията „слепешком“ няма да имат добър резултат. Да оставим тази работа на магистър Петрушка. Той е тук, за да намери скривалищата на Къониг.

Момчето се зарадва на това решение. Градинката беше много красива и мисълта да се копаят в нея дупки му се струваше ужасна.

— Аз ще си вървя вече — рече той забързано. — Днес в нашия лагер има тържествена проверка. Пристигат ни на гости харцерите от съседната дружина.

Останах в градинката само със Зоша Валса, която като хроникьор на своя отряд разполагаше с много свободно време.

Както обикновено тя не можеше да стои на едно място, завъртя се на един крак, сякаш да ми покаже, че ме кани на танц. Мисълта да танцувам със Зоша валс в градинката, където е расло Дяволското дърво, ми се стори толкова комична, че чак се засмях.

Моето добро настроение засегна момичето.

— Добре е, че не се разстроихте заради второто скривалище, но нали нямате намерение да стоите във Фромборк със скръстени ръце?

— А, ти, разбира се, искаш да изживееш някакво забележително приключение? — сетих се аз.

— Ама разбира се — потвърди тя. — Трябва да разказвам много, като се върна от ваканцията.

— Не се бой. Приключението само ще дойде при вас. С търсене на скривалищата нека се занимава колегата Петрушка, а ние ще се заемем с личността на Валдемар Батура. Този човек прогонва съня от очите ми — казах аз с голяма доза преувеличение, защото до сега спях много добре. — Сигурен съм, че той е замесен в историята с безценните монети, трябва да го разоблича. Моите предвиждания се потвърдиха: Батура е във Фромборк. Само че, по дяволите, къде? Къде е леговището му? Ако имаш малко време, Зоша, огледай се из Фромборк и ако забележиш Батура, съобщи ми. Ще бъда в хижата.

— Прието — отдаде чест тя.

Изтанцува един валс и като ми стисна десницата, се отправи към своя лагер на залива, а аз влязох в павилиона за книги до водонапорната кула. Искях да купя немско-полски речник, защото ми

дойде на ум мисълта още веднъж да опитам да разшифровам това „Teufelb“.

Речник нямаше, но ме заинтересуваха албумите с художествени репродукции. Бяха скъпи, не за моя джоб, затова само ги прегледах и веднага тръгнах към хижата.

Помнех за спешното пристигане на директора Марчак и седнах да подреда бележките си, които бях водил докато разговарях с астронома и с историка. Новият пътеводител на Фромборк трябваше да вземе под внимание най-новите изследвания относно Фромборк.

Вече от доста време работех, когато се почука. След миг вратата се откряна и в стаята надникна Зоша Валса.

— Преди малко видях Валдемар Батура — осведоми ме тя.

— Къде? — скочих моментално.

— На уличката при катедралата. Стоеше там и сякаш чакаше някого.

Оставих на масата отворената тетрадка с бележките и заедно със Зоша Валса изскочихме от хижата. Озовахме се в градината, от там слязохме по каменните стъпала, които водеха надолу към улицата в подножието на катедралния хълм.

Беше вече късна вечер. Спряхме се на стъпалата и погледнахме надолу, към слабо осветената уличка. В светлината на уличната лампа забелязах силуета на дребен мъж. Да, това беше Валдемар Батура. Облечен беше с кожено сако и пушеше цигара. Сякаш чакаше някого. Може би Калиостро?

Внезапно той погледна нагоре и ни видя в началото на стъпалата. Бързо хвърли на земята цигарата, настъпи я с крак и тръгна по уличката, която на това място, както знаем, се изкачваше по катедралния хълм. Той веднага изчезна от погледа ни, но в нощната тишина ние чувахме отгласа на неговите бързи крачки.

Да проследя къде се крие Батура, да получа възможност да наблюдавам действията му — това беше нещо, за което отдавна мечтаех. Спуснахме се подир него, за да не го загубим от погледа си.

Но когато се намерихме долу, той вече беше на хълма и изчезна зад завоя на осмоъгълната кула в стените, ограждащи крепостта. Ясно беше, че Батура не е с чиста съвест, щом побягна като ни видя.

Изтичахме иззад ъгъла на кулата и го видяхме да се вмъква през главната порта на крепостта. Значи той бе избягал в двора на

Фромборкската катедрала. Защо точно натам, а не към града?

Не обърнах внимание на това, а само ускорих крачките си. Стигнахме до портата и се намерихме в двора на катедралата.

Тук беше много тъмно. Месецът грееше над Висленския залив, но мощния масив на готическата катедрала хвърляше сянката си върху южната част на двора.

За момент спряхме безпомощни, като напразно напругахме зрението си да понижем гъстия мрак. След това до ушите ни достигна някакво шумолене откъм построения във вид на арка преход между капитула и катедралата. Стори ни се, че някой се движи под арката, като се насочва към северната част на двора, между катедралата и северната страна на укреплението.

Нямах в себе си фенерче, а беше тъмно, както се казва, като в рог. Катедралата беше потънала в мрак, светеха само прозорците на музея, който се помещаваше в двореца на епископа. Светеше също и някаква малка пристройка на крепостната стена, май че у клисаря. Светлината от прозорците осветяваше земята само в радиус от няколко метра, а по-нататък се простираше непрогледна тъмнина. Движихме се през нея почти пипнешком, докато се сгъсти още повече. Намерихме се под прохода на арката.

В северната част на двора беше малко по-светло, защото както казах — месечината светеше над залива и макар че високите отбранителни зидове скриваха неговия блясък, лунната светлина, отразена от стените на катедралата, достигаше до долу и осветяваше леко моравата на двора.

Тази част на крепостта рядко бива посещавана от туристите, защото представлява нещо като тясна уличка между стените и черквата. Тук расте висока трева, през която е утъпкана пътечка. Виждахме уличката почти до края, чак до опрелите се в стената постройки на древната курия. Ако слухът не ни лъжеше и Батура беше влязъл тъкмо тук, то би трябвало да го видим. Даже да беше се движил със скоростта на бърз влак, той не би успял за толкова кратко време да заобиколи огромната сграда.

Но Батура никъде го нямаше.

Тръгнахме напред, като внимателно се оглеждахме на всички страни, и преди всичко внимавахме дали някой не се крие в извивките

на стените на крепостта. Такива извивки впрочем тук имаше много и във всяка от тях беше толкова тъмно, че можеше да се скрие човек.

В една от тези чупки в стената открихме желязна странична врата за катедралата. Изглеждаше плътно затворена. Сякаш не бе ползвана много години. Но Батура като че ли потъна в земята. Значи трябваше да го търсим даже там, където на пръв поглед изглеждаше безсмислено да го търсим.

Зоша Валса натисна бравата на вратата и вратата се откряна съвсем лесно, даже безшумно, сякаш пантите ѝ бяха скоро смазани.

Запалих клечка кибрит и ние видяхме тясно коридорче, което водеше право към страничния кораб на катедралата. Влязохме там, клечката изгасна в пръстите ми. И ето че отново ни обгърна безгранична тъмнина.

Представете си изпълнената с мрак огромна зала на светилището. През тесните, високо разположени прозорци струи съвсем слаба лунна светлина и всичко е потънало в почти непрогледен мрак. Ако Батура е влязъл тук — а нямаше съмнение, че е постъпил точно така — да го търсим беше безполезна загуба на време. Тук имаше стотици места, сякаш специално измислени, за да укрият този, който би искал да се скрие. Колони, олтари, чупки в стените, параклиси, дървени тронове, пейки, главния олтар, амвона, страничните кораби, хорът и органа. А аз нямах даже фенерче. Кибритените клечки разкъсваха мрака най-много на разстояние няколко метра. А когато угасваха, тъмнината ставаше още по-плътна.

Стояхме в страничния кораб и се заслушвахме. Може би Батура ще се издаде с нещо и ние ще чуем ехото на стъпките му?

Но във фромборкското светилище беше толкова тихо, че чак звънеше в ушите ни. Струваше ни се, че дишаме страшно шумно.

В тази тъмнина светеше само червената лампа пред главния олтар...

Вече бях решил да напусна катедралата, да затворя желязната вратичка и да остана при нея на пост, а Зоша Валса да изпратя да търси клисаря или енорийския свещеник, за да ги уведоми, че в катедралата се е промъкнал крадец. Но още преди това решение да узрее в мене, почти едновременно със Зоша — забелязахме бледа светлина, която се процеждаше отнякъде в дясно, близо до главния олтар.

Веднага, без да се уговаряме и без да си правим никакви знаци, ние тръгнахме внимателно нататък. Отминахме главния кораб и се убедихме, че светлината се процежда от откритата желязна врата в стената. Нима Батура се е скрил в някакво странично помещение? Но защо не е затворил внимателно вратата след себе си?

Зоша Валса я откритна малко по-широко, тя изскърца зловещо, с някакъв мрачен, неприятен звук. Видяхме малка площадка и тесни, извити стъпала, които водеха надолу. Вероятно те се спускаха към подземната крипта на черквата. В малка ниша на площадката гореше угарка от свещ. Нейният блясък осветяваше стъпалата и се процеждаше чак в кораба.

Сърцето ми започна да тупти много бързо. Ние бяхме по следите на някаква необикновена тайна. Стълбище към подземие — можете ли да си представите по-щастлив случай за един търсач на приключения?

Не се колебах нито миг. Стъпих на площадката и взех от нишата горящата свещ. Аз пръв, а след мен Зоша Валса — крачка по крачка заслизахме в подземие по каменните стъпала.

Коридорът със стълбите се пречупваше и ето че светлината на свещта ни позволи да видим една доста голяма крипта с полукръгъл свод. Беше пълна с ковчези. Поставени бяха един до друг, съвсем долепени, тук-таме лежаха един върху друг. Повечето бяха с ясно изразена барокова форма. Един от ковчезите, притиснат от другите, които бяха поставени върху него, се беше счупил и показваше вътрешността си — човешки скелет, озъбил жълти зъби.

В ъгъла на криптата видях полуотворен ковчег, където бяха събрани човешките останки от онези ковчези, които се бяха разпаднали. Там лежаха в безпорядък кости, ребра, черепи и изсъхнали останки на някакъв каноник, с парчета изтляло черно расо.

Под зида лежеше каменна плоча, която се беше откършила от някаква стена и беше пренесена тук. От плочата ни гледаше издялан скелет и, сочейки към нас с пръст, казваше с надпис:

Ти си такъв, какъвто бях аз. Ще станеш това, което съм аз.

Дъхът ни поклащаше пламъка на свещта, сенките, които хвърлихме танцуваха по стените и свода на криптата, струваше ни се, че някакви черни фигури надничат иззад ковчезите и ни викат при себе си.

— О, боже! Гледайте — простена Зоша Валса и ме хвана за ръката.

Проследих погледа ѝ. Гледаше към едно вградено в стената на криптата ужасно изображение на дявола. Това беше барелеф — чудовищно отвратително лице, нито човек, нито звяр с рога. Този човеко-звяр беше с отворена уста и се усмихваше, показвайки редки остри зъби.

Около барелефа видях червена пукнатина, следи от прясно откъртена мазилка. Очевидно неотдавна някой се е мъчил да извади барелефа от стената. На земята още лежаха чукът и длетото.

— Какво е това? — запита ужасена Зоша.

— Това е Тойфелсбилд — отвърнах аз, — Дяволски образ. Зад тази плоча с изображението на дявола се намира второто скривалище на полковник Кьониг.

— Значи намерихте второто скривалище на Кьониг? — прошепна радостно Зоша.

— Аз? — вдигнах рамене. И с горчивина добавих: — Батура, Зоша, вече е надникнал в него. А аз нарочно съм доведен тука.

— Какво говорите? Веднага ще изтичам при момчетата, при господин Петрушка. Ще намерим съкровищата — говореше възбудено момичето.

Поклатих тъжно глава.

— Огледай се по-добре да намериш някое удобно място да прекараме нощта. Скоро ще изгори угарката от свещта и тогава ще останем в тъмнина.

— Нали можем да излезем оттук?

— Не, Зоша. Доколкото ми е ясно положението, вратата на криптата е вече затворена. Ние сме в капан.

Тя не ми повярва. Грабна от ръцете ми свещта и изтича нагоре по стълбите. След малко бавно се върна в криптата.

— Прав сте — прошепна тя. — Някой е затворил след нас вратата. И какво?... Какво ще стане сега?

— Струва ми се, че ще ни е най-удобно в оня ъгъл — казах аз.

— И никой ли няма да ни освободи оттук? — страхът ѝ ставаше все по-голям.

— О не. Ще ни освободят. Утре сутринта. Сещам се какво е продължението на тази история — казах аз с безразличие.

— Кой ни затвори тук? Защо?

— Валдемар Батура.

— С каква цел?

— Скоро ще узнаеш това. Ще ти кажа само едно: повтаря се историята със стареца. Той ни прати за зелен хайвер, или по-точно, доведе ни в подземието, право при второто скривалище.

— Точно така. Нали сега можем да надникнем в това скривалище. Тук има чук и длето.

— Но сега свещта ще угасне. А освен това, Зоша, нали точно това му трябва, да погледна в скривалището. Ти си свидетел, че аз изобщо не съм взимал в ръце нито длетото, нито чука, нито съм се опитвал да измъкна от стената Дяволския образ.

— Нищо не разбирам — въздъхна момичето.

— Виждаш ли тази червена черта около каменната плоча? Батура вече е бил тук преди нас и е извадил Дяволския образ от стената. Сигурен съм, че скривалището е ограбено и не искам да имам нищо общо с тази история.

Свалих шлифера си и се отправих към ъгъла на мрачната крипта.

— Не, не там. Там има ковчег и скелети — простена Зоша.

— Тук навсякъде има ковчези и скелети — уверих я аз успокоително. — Не се бой от мъртвите. Те не са опасни и нищо не кроят против нас. Лежат тук от векове и спят вечен сън.

Подгънах шлифера си и го сложих в ъгъла на криптата. Седнах върху него, а до мен приклекна Зоша. Момичето все още ме държеше за ръката.

— Не се ли страхувате? — запита тя най-последно, за да преодолее собствения си страх.

— Не, Зоша. Вече ти казах, че не се страхувам от мъртвите.

Свещта бавно догаряше.

Зоша се огледа.

— Тук ли лежи Николай Коперник? — обади се тя.

— Не. Тези ковчези са повече в барокова форма, а Коперник е живял по времето на Ренесанса. Стилът на епохата се е отразил и във формата на ковчезите. Едни са готическите ковчези, други са ренесансовите, още по-различни са бароковите. Например готическите напомнят трапецовидни кутии. А тези, както виждаш, имат полукръгли, плавни издатини.

— Значи наистина не се страхувате?

— Не. А ти?

— Аз ли? — Тя се замисли. — Аз май също не се страхувам. Нали исках да преживея приключение.

— Е, това е истинско приключение.

— Ако разкажа на приятелките си за тази нощ, прекарана в криптата, сред ковчези и скелети, никой няма да ми повярва — размишляваше тя гласно.

Съзнанието, че ще разкаже за своето приключение на приятелките си, като че й придаде смелост. Но моята ръка не изпускаше.

И отново ние дълго гледахме как изчезва горящата свещ, как намалява пламъчето на фитила, а мракът бавно започва да обгръща криптата.

— Не трябва да се страхувам от тъмнината — обади се Зоша. — Баща ми е миньор. Каменовъглените мини са истински лабиринт от тъмни коридори. Миньорите носят със себе си специални лампи, но нали половината си живот прекарват в подземните шахти.

— Те са храбри, нали?

— О да. Нали винаги ги заплашва опасност. А аз съм дъщеря на миньор и трябва да бъда храбра. — С тези думи тя сякаш си даваше смелост.

Внезапно свещта заискри и угасна. Може би дори така беше по-добре, че престанахме да виждаме заобикалящите ни отвсякъде ковчези.

Наоколо цареше пълна тишина, чувах ударите на собственото си сърце. После, когато ни прониза студът на гробницата, свалих сакото си и завих с него момичето.

Зоша облегна главата си на рамото ми и все ме държеше за ръката. Стискаше я здраво, но после ръката ѝ се отпусна. Досетих се, че момичето е заспало.

Дълго не можах да заспя. Може би защото ми беше студено?

А може би внезапно осъзнах всички грешки, които бях допуснал...

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ОСВОБОЖДАВАНЕТО ОТ КАПАНА. ПЕТРУШКА МЕ ОБВИНЯВА. КАКВО Е СКРИТО ВЪВ ВТОРОТО СКРИВАЛИЩЕ. ПЕТ ЗЛАТНИ БОКАЛА. ВСИЧКО СЕ ОБРЪЩА ПРОТИВ МЕНЕ. КАЛИОСТРО СЕ ПРЕСТРУВА НА НАИВЕН. ДИРЕКТОРСКАТА ОБУВКА И СМОКЪТ ПЪОТРУШ. ЗАКУСКА С ДИРЕКТОРА. ОТКЪДЕ Е НАБЛЮДАВАЛ КОПЕРНИК. ПРОЗРЕНИЕ. НЕВЯРНАТА ДЕВОЙКА.

Не зная колко дълго съм спал. Събуди ме шум от стъпки над главата ми. Някой, даже няколко души вървяха по каменната настилка над подземната крипта. Погледнах фосфоресциращите стрелки на часовника: приближаваше шест часът сутринта. Тук, разбира се, беше все още тъмно като в гроб, защото действително ние се намирахме в гробница.

Събуди се и Зоша.

— Бърр, колко ми е студено — изписка тя и затрепери, разтърсена от студа в каменната крипта.

Чухме как изскърца вратата, после чухме стъпки по стъпалата. Блесна светлина и след миг в криптата влязоха трима души: Петрушка, директорът Марчак и възрастен, прегърбен мъж, който държеше в ръката си дебела запалена свещ.

Те ни забелязаха, че седим до стената на криптата.

Магистър Петрушка каза:

— Нали ви казах, господин директоре? Щом научих от господин клисаря, че е изчезнал ключът на подземиеето, веднага го заподозрях.

Станах от земята и изпънах изтръпналите си рамене. След нощта, прекарана в неудобна поза, чувствах цялото скеле от кости, на което се крепеше моето тяло.

Към мен се приближи човекът със свещта.

— Защо откраднахте ключа от подземиеето?

Магистър Петрушка бе изпълнен с раздразнение.

— Чувате ли, господин директоре? Томаш трябва да се занимава тук с пътеводителя и с някаква своя задача, а той търси съкровища. И то с какви методи? Чрез кражба.

Директорът Марчак ме гледаше, заплашително смръщил чело.

— Дайте обяснение, Томаш.

Прозинах се, опипвайки изтръпналите си кости.

— Не съм крал ключа — заявих аз. — Във Фромборк, господин директоре, действат Валдемар Батура и неговата шайка. Снощи се натъкнах на Батура. Тръгнах след него, за да открия неговото скривалище. Той с хитрост ме доведе тук в подземие и след това затвори зад мене вратата. И ето ме тук.

— Какво бърбори той? — възмути се Петрушка. — Че нали вие сам видяхте, господин директоре, че вратата беше отворена и ключът стърчеше от нея.

— Отворена ли беше? — учудих се аз. — Значи, преди да дойдете вие, Батура е отворил вратата.

Петрушка посочи към Тойфелсбилд на стената и към длетото и чука на земята.

— Томаш вече е успял да се добере до скривалището.

— Не — възразих аз. — Даже не съм го докосвал. Когато влязохме тук, длетото и чукът лежаха на земята, а около каменното изображение личеше тази червена линия. Това момиченце е свидетел — посочих аз Зоша.

Директорът Марчак се разчувства при вида на треперещото от студ момиче. Погали я по главата и рече:

— Как не ви е срам да вземате със себе си деца при нощните си похождения. Боже, как е замръзнала.

— Моля ви се — бързо рече Зоша, — това се случи без да искаме. Господин Томаш съвсем не искаше да стане така. Някой ни заключи в подземие. Господин Томаш казва самата истина.

Петрушка отново започна гневно да ръкомаха.

— Не вярвам! — крещеше той. — Не вярвам на нито една дума. Такива млади девойчета знаят чудесно да лъжат. Самият аз, когато ходех на училище, лъжех като циганин.

Директорът Марчак не изказа мнението си, защото, като всеки ръководител, беше предпазлив човек и не вземаше необмислени решения.

— По-добре да се заемем със скривалището на Кьониг — предложи той. — Защото за това съм пристигнал. Значи това е Тойфелсбилд — добави той, като гледаше каменното лице на дявола.

Магистър Петрушка грабна длетото и чука. С огромно желание той се зае да измъкне каменното изваяние от стената. Това не го затрудни, защото някой, естествено Батура, вече беше го направил преди него. Плочата с барелефа на дявола беше извадена от стената без особени усилия.

И ето — в каменната ниша видяхме четири прекрасни стари миниатюри. Едната, още на пръв поглед, се виждаше, че произхожда от прославеното ателие на Холбайн. В голямо сандъче, увит със стари немски вестници, лежеше сервиз за хранене от севърски порцелан. Скривалището беше пълно с дванадесет художествено изработени барокови сребърни свещници. До тях имаше пет сребърни литургични бокала, доста примитивно изработени. Всички тези предмети, с изключение на бокалите, имаха голяма музейна стойност.

— Е, за щастие нищо не е изчезнало. Съвпада до йота със списъка на Кьониг — констатира зарадваният Петрушка. — Надявам се, господин директоре, че в протокола за отварянето на скривалището ще споменете, че аз съм го открил. Нали аз още вчера ви уведомих по телефона и ви поканих да дойдете. В това време тук се е озовал Томаш. Но не той, а аз първи намерих второто скривалище на Кьониг.

— Така и ще напиша — отвърна директорът Марчак, подготвяйки в бележника си протокола.

Измънках плахо:

— Бокалите би трябвало да бъдат златни и инкрустирани със скъпоценни камъни. А те са сребърни и нямат особена стойност. Такива бокали могат лесно да се намерят в антикварните магазини.

— Как така? — изуми се Петрушка. — Откъде знаеш, че трябва да са златни? Да не би да си ги крил заедно с Кьониг.

— Не. Но смятам, че едва ли някой би пожелал да крие вещи с неголяма стойност. Знаем, че литургичните бокали биват златни, а понякога са инкрустирани и със скъпоценни камъни. Мисля, че разбойник от типа на Кьониг, точно такива предмети е търсил и такива е крил.

— Да, но съвсем не си сигурен — заяви Петрушка. — Искаш просто да омаловажиш моя успех. Жадуваш да посееш съмнение в сърцето на директора. Сигурен ли си за тези бокали, или не?

— Не — отговорих честно аз. — Не съм сигурен. Затова пък зная, че някой е бил преди нас тук и е отварял скривалището. Сигурно

не го е направил безкористно.

— Но съвсем не си сигурен — повтори гневно Петрушка. — Това са само твои предположения.

— Спокойно, господа — укроти ни Марчак. — Ако имате някакви претенции или подозрения, моля да ги уредите с мен по-късно. Засега подпишете този протокол.

Той подаде протокола за подпис на клисаря, на мен, на Петрушка, а също и на Зоша Валса. Той също го подписа.

— Много ви моля, господин директоре — намеси се Петрушка, — да отбележите с постскрипtum в протокола, че на мястото, където е открито съкровището, намерихме Томаш и това момиченце.

Директорът Марчак нанесе тази поправка. Давах си сметка, че по този начин хитрият замисъл на Батура се реализираше напълно. Намирах се в капан. Всяко изказано от мен подозрение автоматично щеше да се обърне против мен. Не мога да докажа, че длетото и чукът не са мои и че изобщо не съм се докосвал до Дяволския образ.

Хванах за ръката Зоша Валса и излязохме от подземиято. Ах, с каква радост посрещнахме ние потоците слънчева светлина, които се разливаха в двора на катедралата.

Денят обещавахе да бъде слънчев, небето беше синьо, без нито едно облаче. В такава утрин човек се изпълва с радост, но аз нямах на какво да се радвам. Това разбра и Зоша Валса, защото ми каза съчувствено:

— В хубава каша се забъркахте.

— Няма съмнение. Нокаутиран съм в третия рунд. По всички спортни правила, аз съм длъжен да напусна ринга.

— Ще го напуснете ли?

— Не. Защото не съм на ринг. Длъжен съм да намеря това, което си е присвоил Батура.

Изтупахме дрехите си от праха на криптата. Благодарих на Зоша за помощта при следенето на Батура. Стиснах ѝ ръката и я помолих да разкаже за нашето нощно приключение на Башка.

— Имате ли някакви нови задачи за нас? — попита тя на тръгване.

— Трябва да се открие лагера или къщата, в която живее Валдемар Батура. Трябва да се убедя дали наистина е подменил златните бокали със сребърни — казах аз.

— Как ще го направите?

— Не зная. Тоест още не зная — добавих аз.

Ние се разделихме. Тя тръгна към харцерския лагер, а аз към своята стая в хижата.

Калиостро беше още в леглото, макар че не спеше вече.

— Боже, колко се безпокоях за вас — каза той. — Нямахте ви цяла нощ.

— Някакъв негодник ме затвори в криптата — обясних аз.

Разказах на Калиостро за нощното приключение, макар да ми беше ясно, че той знае за него толкова добре, колкото и аз, защото може би беше участвал във въвлечането ми в капана. Аз обаче исках да го уверя, че все още нищо не зная за ролята, която изпълнява пред мен.

— Загубих — признах аз. — Засегната е честта ми, но по същество съм доволен, съкровищата ще отидат в музея.

— Нищо ли не е изчезнало от скривалището? — запита Калиостро.

— Всичко е наред. Количеството на вещите, намерени в скривалището съвпада със списъка, който е оставил Кьониг.

— Тогава с каква цел са ви устроили този капан? — престори се той на наивен.

— Мисля, че са целили да ме скарат още повече с магистър Петрушка — излъгах аз. Не исках Батура да узнае, че съм надушил за замяната на златните бокали със сребърни.

— Много е възможно — рече Калиостро.

Когато свърших да се бръсна, на вратата почука директорът Марчак.

— Каня ви на закуска — каза той мрачно. — А след това искам да поговоря с вас.

Това прозвуча още по-заплашително.

Представих на директора Калиостро, който все още лежеше в леглото.

— Магистър на черната и бялата магия ли? — поклати глава директорът Марчак, сякаш с този жест ми даваше да разбера, че в положението, в което се намирах, можеше да ме спаси само тайната наука. — Току-що магистър Петрушка ми разказваше, че започвате да ставате чернокнижници.

— Моето познанство с господин Калиостро дължа на вашата секретарка — отговорих аз.

— Как така? — изненада се директорът Марчак. — Запознали сте се с Калиостро благодарение на госпожица Зоша? Никога не съм допускарал, че моята канцелария е убежище за фокусници. И ако паметта не ме лъже, цирковият сектор се намира на горния етаж.

В този момент някъде изпод леглото на Калиостро, между кутиите, които бяха там, изпълзя смокът Пъотруш. Директорът Марчак внимателно го погледна, но не даде да се разбере, че е забелязал змията. Той не допускаше мисълта, че из жилището на културни хора могат да се разхождат змии и предположи, че това е илюзия.

— Светът е илюзия — казва своята формула както обикновено Калиостро.

— А, така ли? — учтиво поклати глава директорът Марчак. — Ако става дума за мен, аз имам все по-малко илюзии в живота си.

Смокът продължаваше да пълзи по-нататък, тоест все по-близо до крака на директора Марчак. Сякаш беше го заинтересувала обувката на директора.

— Хъм. Ахъм — покашля се два пъти директорът. Но тези прочути страшни „хъмкания“ на директора, които предизвикваха паника сред служителите от неговия отдел, не направиха никакво впечатление на смока. Той продължи да се движи към директорската обувка.

Директорът Марчак не издържа.

— Какво е това животно? — запита той, като с усилие сдържахше безпокойството си.

Не се обадох, а се престорих, че съм зает да си облека чиста риза. Бях с гръб към директора.

Калиостро също не пожела да се интересува от онова, към което сочеше директорът. Той се изтегна удобно в леглото и каза като разглеждаше тавана:

— Понякога на човек му се струва, че вижда нещо, обаче нищо не вижда, разбира нещо, обаче нищо не разбира. Ако става дума за мене, аз виждам на тавана жълто петно, което прилича на змей. Но аз съм разумен човек и си давам сметка, че това не е змей, а обикновено жълто петно.

— Ахъм — отново заплашително се изкашля директорът Марчак. — Струва ми се, че нещо върви по мене. По гърба ми — добави той.

Обърнах се и погледнах гърба на директора.

— Това е само мишка — успокоих го аз.

— Да не искате да ми внушите, че по мене се разхождат мишки?
— рече гневно директорът.

— Светът е илюзия — прозина се Калиостро.

Мишката премина от директорския гръб на директорското рамо.

— Обаче нещо ходи по мене — отново заяви директорът.

— Нали ви казах, че е мишка — отвърнах, докато закопчавах копчетата на ризата си.

— Виждам смок около крака си — каза директорът.

— Възможно е — съгласих се с безразличен глас и започнах да завързвам връзката си.

Мишката се премести от рамото върху ръкава на сакото на директора Марчак.

— Имате право. Това е наистина мишка. — Директорът разглеждаше бялата мишка, която вървеше по ръкава му. — Думите ви ми се сториха невероятни.

— Именно — залових се аз за думите на директора. — Понякога моите думи ви се струват невероятни, а след това се оказва, че все пак аз съм бил прав.

Директорът Марчак се опита да хване мишката за опашката, но тя избяга на масата.

Директорът внимателно стана от стола, като се стараеше да не стъпче смока.

— Най-добре е да вървим на закуска, Томаш. Даже когато бях дете не обичах да ходя в зоологическата градина.

Закуската — ако си послужим с езика на дипломатите — премина в мила и сърдечна атмосфера. Бърборехме за това-онова, като старателно отбягвахме хлъзгавата като змийска кожа тема за скривалищата на Кьониг.

Най-после директорът Марчак не издържа и попита:

— Все още ли смятате, че съм като онзи богат вдовец, който поставил на гроба на жена си кръст с единадесет диаманта?

— Да, господин директоре. При откриването на всяко от скривалищата на Кьониг ставаше малък фокус-бокус. Изчезнали са три необикновено ценни монети, а същевременно нищо не е изчезнало. Изчезнаха пет бокала, но същевременно знаем, че нищо не е изчезнало. Всичко съвпада със списъка в плана на Кьониг.

— Какви доказателства имате за това?

— Нали видяхте чука и длетото и червената черта около Дяволския образ.

— Но същевременно в подземната крипта се натъкнахме не на Валдемар Батура, а на вас, скъпи Томаш.

— Казах ви, че ме подмамиха там и ме затвориха.

— Вратата на подземие то беше отворена, ключът беше в ключалката.

— Не ви ли е достатъчно сведението, че Валдемар Батура се намира във Фромборк?

— Той е свободен човек, както ние с вас. Може да се намира където си иска. Впрочем не мога да твърдя, че той по собствена инициатива не търси скривалищата на Кьониг. Той има право. Всеки има право да търси съкровища. Работата е там обаче, как ще постъпи, когато намери скривалището. Докато само търси, не можем да му предявим никакво обвинение. Искам доказателства.

— И ще ги получите — каза аз твърдо.

— А сега *ad rem*^[1], Томаш. Нека отидем на малка разходка из Фромборк и вие ще ми разкажете какво сте извършили в часовете, заплащани от нашия отдел.

Изтичах до стаята си, за да взема тетрадката с бележките и отидохме на катедралния хълм. Седнахме под клонест дъб и аз му изложих своята идея за новия пътеводител.

— Събрал съм информация за далечното и близкото минало на Фромборк и цяла Вармия. Обаче смятам, че най-важната част на пътеводителя трябва да бъде посветена на Коперник. Струва ми се, че без да намалим с нещо почитта, с която туристите и полското общество се отнасят към кулата на Коперник, в пътеводителя трябва да бъдат представени и най-новите изследвания в това отношение. Устното предание гласи, че от своята кула Коперник е следил движението на звездите и луната. Съвременните научни изследвания обаче ни убеждават, че Коперник би трябвало да има друга обсерватория.

— Моля продължавайте. Много е интересно — каза директорът.

— Да започнем с фактите, които са установили съвременните учени — казах аз, без да подозирам, че само след миг аз също ще извърша необикновено откритие. Сега обаче аз говорех красноречиво, излагайки сведенията, получени от астрономите и историците.

— Следвайки устната традиция, полските астрономи се опитваха да извършат наблюдения на небето от кулата на Коперник. Построиха даже специална галерия, за да могат да ги извършат. И какво се оказа? Астрономът П. твърди неопровержимо, че — погледнах в бележките си — наблюдения от такъв балкон, от астрономична гледна точка, са пълен абсурд. Всяка крачка на наблюдателя или помощника му би трябвало да променя наклона на уреда, а според едно от кардиналните условия за успешно наблюдение, той трябва да бъде държан в отвесно положение.

— Откъде в такъв случай е наблюдавал небето Коперник?

— Същият астроном твърди, че за наблюдения е подходяща друга кула в тази част от зида, а именно огромният октагон, на който са стояли оръдията. Именно тук, на октагона, около първоначалната камбанария е имало достатъчно място да се разположат астрономическите уреди. Между стената на кулата и външния зид се простирала шест метра плоска и необикновено солидно построена тераса. Впрочем от кулата на Коперник до октагона е имало превъзходен път върху стените и Коперник е могъл лесно да отива да наблюдава.

От пейката, където седяхме, ясно се виждаше плътният силует на осмостенната кула. И тъкмо тогава ме осени. Чак мравки полазиха по гърба ми. Чувствах, че съм на път да разреши необикновената загадка. Още миг — и ще знаем това, което от толкова дълго време не ми дава покой.

Но директорът Марчак прекъсна хода на мислите ми:

— Продължавайте по-нататък. Много е интересно.

Съсредоточих се и продължих да говоря, поглеждайки от време на време в бележника си:

— В търсенето на истинската обсерватория на Коперник помагат свидетелствата на хора, които са почти негови съвременници. Трудът на Коперник „За движението на небесните тела“ е развълнувал умовете на много тогавашни учени. През хиляда петстотин осемдесет и

четвърта година, а значи относително скоро след смъртта на Коперник, известният датски астроном Тихо Брахе изпратил във Фромборк своя помощник, някой си Елиаз Кимбер, който с помощта на малко по-усъвършенствани уреди от коперниковите да извърши същите наблюдения и да установи, дали Коперник действително е бил прав. Този Елиаз Кимбер е оставил подробен дневник за своята дейност във Фромборк. Естествено е, този, който иска да провери чуждите наблюдения, да ги извърши от същото място, а още повече ако има условия за това. Но този Кимбер, господин директоре, съвсем не се е качвал на кулата на Коперник, а извършвал своите астрономични наблюдения от градината на каноника Екхард от Кемпно, както пише, „разположена най-близо от запад на тази кула, от която уж Коперник е извършвал своите наблюдения“.

— Интересно — измърмори директорът.

— И така, защо Елиаз Кимбер не се е качил със своите инструменти на кулата, а е наблюдавал от градината на курията на каноника Екхард от Кемпно? Затова защото от кулата не е било възможно да се извършват наблюдения. Защото вероятно и самият Коперник не е постъпвал така. А ако към това прибавим и обяснението, че курията на Екхард е принадлежала по-рано на Коперник, става почти сигурно, че Кимбер е извършвал своите наблюдения от същото място, откъдето Коперник, значи от същата градина. Не само това. Самият Коперник в своя труд „De Revolutionibus“ не кара никого да се катери на кулата, а съветва да се построи за наблюдения „pavimentum“. Но какво е това „pavimentum“ на Коперник? Не е нищо друго, а поставка или плоча, излята от вар, камък и пясък, вдигната на фундамент от тухли и хоросан. Както са изчислили нашите учени, един такъв коперниковски „pavimentum“, би трябвало да има около двадесет квадратни метра. Трудно е да допуснем, че Коперник съветва астрономите да правят нещо, което той не е използвал. Би трябвало да считаме, че в своята градина във външната курия, Коперник си е построил „pavimentum“ и може би оня Елиаз Кимбер, който е извършвал своите наблюдения в градината на курията на Екхард от Кемпно е използвал същата плоча на Коперник. Има още един характерен факт, че по време на нашествието на кръстоносните войски, когато Коперник се е отбранявал в Олщинския замък, войската на кръстоносците, която дошла при Фромборк,

унищожила уреда на Коперник. А ние знаем, че кръстоносците не са успели тогава да превземат Фромборкската крепост, а са унищожили само външните курии. Значи уредът на Коперник се е намирал не в крепостта, не на кулата, а във външната курия. Тъкмо там Коперник е извършвал своите измервания.

— А къде се е намирала тази курия?

— Тук е загадката, господин директоре. В играта участват три курии: на свети Станислав, на свети Михал и на свети Петър. Ако приемем, че Коперник е изследвал небето от октагона, то най-близо на запад е разположена курията на свети Петър. Там бяха извършени изследвания, обаче следи от „павиментум“ не са намерени. А ако допуснем, че става дума за курията, разположена най-близо на запад от кулата на Коперник, тогава в играта влиза курията на свети Станислав. Изследванията на историците потвърдиха последната хипотеза. Според намерените напоследък документи, външната канония, която е принадлежала на Коперник, е била курията на свети Станислав. Понастоящем тук се намира хижата на ПТТК, където живея аз заедно с Калиостро, неговия смок, двете мишки и зайчето.

— Зайчето не видях — поклати глава директорът. А след това добави сериозно: — За всичко това ли искате да напишете в пътеводителя? Няма ли да отегчи туристите?

— Мисля, че не — отговорих аз. — Струва ми се, че има смисъл да се обърне внимание, преди всичко на младежта, колко интересни и увлекателни биват научните изследвания, например историческите. Нали изглежда, че няма нищо по-скучно от това да се ровиш в стари книжа. А тук се оказва, че на всяка крачка има загадки. Ако знаехте колко много работата на историка напомня работата на детектива. В начина по който той съпоставя отделните факти и документи с най-различно съдържание, за да може на края да разкрие и обоснове истината: канония на Коперник е била курията на свети Станислав. А сега, господин директоре, ще ви разкажа за състоянието на изследванията, засягащи издирването на гроба на Коперник — събрах аз въздух в гърдите си.

Но директорът ме прекъсна:

— Може би ще отложим тази работа за по-нататък. От известно време на двора около нас се върти някаква млада госпожица, която непрекъснато ни фотографира и ви прави тайнствени знаци. Вие не ги

забелязвате, защото сте забили нос в бележника си. Но аз умея да си отварям очите и затова аз съм ви началник, а не обратно.

Огледах се по двора и близо до параклиса на Шембек забелязах Ала. „Предателка“ — помислих си и от злоба заскърцах със зъби.

Директорът Марчак с голямо достойнство се надигна от пейката.

— Както произтича от всичко, не сте си губили времето тук — забеляза той многозначително. — Чувствам се изтощен, защото цяла нощ съм пътувал с влак, а на разсъмване отидох да откриваме второто скривалище на Кьониг. Затова ще си легна малко в курията на свети Станислав, където ми е запазил стая магистър Петрушка. За гроба на Коперник ще ми разкажете малко по-късно.

Като каза това директорът се поклони и с достойнство се отправи към главната порта.

[1] Ad rem (лат.) — на въпроса. — Б.пр. ↑

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ПРЕДАТЕЛКА ЛИ Е АЛА. СТРАННОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ. ВЗЕМАМ НА ЗАЕМ ПЕТ БОКАЛА. КОЙ ТЪРСИ ДУПКИ В ЦЯЛОТО? ЕКСПЕДИЦИЯ КЪМ СТРАНАТА НА СТРАШНИЯ АС. ВНИМАНИЕ, ОПАСНОСТ. КУЧЕ ЛИ Е, ДУХ ЛИ Е? КАКВО ВИДЯХ ПО ТЕЛЕВИЗОРА. ТАЙНАТА НА БАТУРА. ТРЕТИЯТ ЗЛОДЕЙ. ПЕТ ЗЛАТНИ БОКАЛА. ПОДИГРАВКИ С ТОМАШ. ФОКУС-БОКУСЪТ НА СТРАШНИЯ АС.

— Предателка! — казах аз презрително на Ала, която, щом си отиде Марчак, се приближи и седна до мен на пейката под дъба.

Тя направи обидена физиономия и започна да рови в чантата си. Най-после измъкна черна кутийка, подобна на малък радиопредавател.

— Предателка! — повторих аз. — Даже нямате какво да кажете за свое оправдание.

Тя вдигна рамене.

— Колебая се дали да не повикам тука Аса, за да се разправи с вас.

— Аса ли? — попипах си рамото, спомняйки си хватката на стоманените ръце.

— Няма да го направя само защото не искам да предизвиквам ненужна сензация във Фромборк — забеляза тя. — Но и така няма да ви позволя да ме обиждате.

— Вие сте съучастница на Батура. Видели са ви в червения мустанг, в компанията на този негодник.

— А, за това ли става дума? — разсмя се тя. — Наистина ли мислите, че ако съм съучастница на Батура бих се показала в неговия автомобил? Вчера сутринта отивах във Фромборк на покупки. Точно оттам минаваше Батура и ми предложи да ме докара. Трябваше ли да му откажа? Същото се повтори и следобед. Той ме откара със своя мустанг.

— Джентълмен — подхвърлих аз презрително.

— Разбира се, той е много добре възпитан човек — потвърди тя. — Наистина, давам си сметка, че неговият интерес към моята особа произтича от факта, че той ни видя заедно, когато гонехме неговия

мустанг. Докара ме, за да разучи какво правя аз тук, ако има възможност.

— Защо сте отивала пеша във Фромборк? Да не би светлосиният опел на магистър инженер Кшищоф Зегадло да се е повредил? — запитах аз с ирония в гласа.

— Не. Просто магистър инженер Зегадло е завинаги задраскан от списъка на моите поклонници. Той е човек, който се ръководи в живота си само от външното. Импонира му това, което изглежда красиво. А аз обичам хората, които обръщат внимание не толкова на външните черти, колкото на характера. За мене е важна не лъскавата каросерия на автомобила, а онова, което автомобилът крие под капака си. Един мъж не може да ме интересува само за това, че е красив, има хубава коса, стройна фигура и танцува добре. За мене е важно какво има той в главата си. Край, точка. Повече няма да пътувам със светлосиния опел.

Поклатих меланхолично глава.

— Аз също се оказах човек, който се ръководи само от външното. Затова вече трети път губя битката с Валдемар Батура.

Разказах на Ала за вчерашното си приключение в подземията на катедралата.

— Погуби ме моята самоувереност — обясних аз. — Струваше ми се, че съм необикновено ловък. Едва пристигнах във Фромборк, веднага попаднах по следите на Дяволската планина, а след това на Дяволското дърво. Ако мислех за себе си с по-малко самоувереност, сигурно бих разкрил бързо хитрия план на Батура. Този план се основава на това, че той ме насочва по следи, които трябва да ме заведат в задънена улица. Как можах да не се сетя, че щом Батура така неумело отвлича стареца, това е капан? Как можах да позволя да ме вкара в подземната крипта?

Ала се замисли дълбоко за нещо. Съсредоточено дърпаше с пръсти кичур от косите си.

— Казвате, че в тайника вероятно е имало пет златни, инкрустирани със скъпоценни камъни бокали, а са намерени сребърни бокали? — уточни тя.

— Да. Да не би Батура да е пристигнал тук, за да се наслаждава на красивия Фромборк.

Внезапно на лицето на Ала се появи решителен израз.

— Ще се опитам да ви помогна — каза тя. — Обаче дайте ми ако обичате тези пет сребърни бокала.

— Защо?

— Не трябва да питате много. Аз също имам свои тайни.

— Аз от къде ще взема петте сребърни бокала? Да не би да мислите, че директорът Марчак ще ми ги подари?

— Вземете ги от него на заем срещу разписка. Нали сам казахте, че те не представляват голяма ценност.

— Съгласен съм. Само как ще обясня молбата си да ми даде назаем бокалите?

— Това си е вече ваша работа. Но като ми дадете тези бокали ще получите възможност да доставите на господин директора Марчак желаното доказателство.

— Искате да ми набавите доказателство за вината на Батура ли? По какъв начин?

— Моля да не питате! — Тя даже тропна с крак. — Донесете ми петте сребърни бокала.

Станах от пейката.

— В такъв случай трябва да се разбера с директора Марчак.

Тръгнахме към хижата на ПТТК. Помолих Ала да почака в моята стая, която Калиостро бе напуснал през това време.

Аз пък почуках на вратата на стаята на директора Марчак.

Той изглежда вече си лягаше да спи, защото отвори вратата по пижама.

— Какво има? — изръмжа той ядосано. — Нали ви казах, че съм уморен от пътуването.

— Искам да взема за малко петте сребърни бокала от тайника.

— Защо?

— Съмнявам се, че това са съвременно производство фалшификати.

— Глупости. Мисля, че са работени в края на миналия век. Стойността им не надминава сумата от десет хиляди злоти.

— Бих искал обаче да ги огледам. Настоявате да ви представя доказателство, а когато искам да го намеря, вие затруднявате издирването му.

— А, така ли поставяте въпроса? Добре. Ще ви дам бокалите.

Той ме заведе в ъгъла на стаята, където в дървен сандък, заключен с огромен катинар, се намираха предметите, открити във второто скривалище на Кьониг. Директорът Марчак намери петте сребърни бокала и ми ги връчи.

— Да ви представя ли разписка?

— Ще мине и така. Аз ви имам доверие.

Излязох от стаята му като носех в двете си ръце петте литургични бокали. В коридора се натъкнах на магистър Петрушка. Той хвърли подозрителен поглед на бокалите.

— За какво си ги взел? — попита той.

— Искам да ги огледам.

— Защо?

— Струва ми се, че са само посребрени, а значи почти без стойност.

— Грешиш. Внимателно ги огледах. Сребърни са! Наистина нямат голяма стойност, но не е моя вината, че Кьониг в това отношение се оказа глупак. Впрочем не би трябвало да се учудваме. Той не е бил ценител на произведенията на изкуството, а само хитлеристки грабител, вземал е каквото му падне под ръка. В неговите скривалища намираме безценни вещи и съвсем без стойност; чудесни монети и обикновени пфениги, безценни миниатюри и обикновени литургични бокали.

— Имаш ли нещо против аз все пак да ги огледам?

— Не — вдигна рамене той и отмина.

Влязох в стаята си и поставих бокалите на масата.

— Ето ги — казах на Ала и огледах стаята. — Страхувах се, че ще ви намеря върху масата или върху стола.

— Защо?

— Живея заедно с един смок и две бели мишки.

— Ох — изпищя тя и изплашено се огледа из стаята.

— Но, струва ми се, че Калиостро е взел тази компания със себе си.

Ала веднага се успокои. Седна на стола и посочи картонените кутии, които се намираха под леглото на Калиостро.

— Трябва ми една такава кутия.

— Те са на Калиостро...

— Още по-добре.

— Но това е кражба — забелязах аз.

— Не. Вземаме я само на заем. Ще ви върна чашите заедно с картонената кутия.

Измъкнах изпод леглото кутията, в която от време на време живееше Пьотруш, сложих в нея бокалите и я подадох на Ала.

— А сега какво? — запитах аз заинтригуван.

— Сега аз си отивам в къщи — заяви тя.

Взе кутията под мишница и като ми кимна с глава, излезе от стаята.

Въздъхнах тежко. За миг имах чувството, че отново се забърквам в някаква каша.

Обаче моето безпокойство не трая дълго. Заех се с нещо, което ми се струваше сто пъти по-важно.

Въоръжен с електрическо фенерче отидох в крепостта и се върнах оттам едва на обед.

В трапезарията заварих директора Марчак, който обядваше в компанията на магистър Петрушка. Седнах на тяхната маса и помолих келнерката да ми донесе обед.

— И как мина експертизата? — попита ме директорът Марчак.

— Каква експертиза?

— На бокалите. Нали ги взехте от мене — поясни директорът.

— А, да. Наистина.

— В такъв случай върнете ми ги веднага, защото ще изпращам за Варшава сандъка със съкровищата.

Изтръпнах. Откъде да ги взема сега тези бокали?

— По пощата ли искате да изпратите съкровищата? Могат да се загубят — разтревожих се аз.

— Бъдете спокоен. Осигурил съм специален придружител за сандъка.

— Хм — изкашлях се аз несигурно. — Вокалите ще ми трябват още известно време.

— Имаште достатъчно време за експертизата. Впрочем, ще я завършите във Варшава, а сега, моля да донесете бокалите в моята стая.

„Господи, какво да направя?“ — ужасих се аз.

Магистър Петрушка, който забеляза загрижения израз, изписан на лицето ми, добави със злорада усмивка:

— Томаш търси дупки в цялото, само че няма да намери.

Изгълтах бързо обема. Скорих от масата и почти бегом изскочих от хижата на ПТТК. Седнах в своята таратайка, когато към мен изтича Башка.

— Господин Томаш! Господин Томаш! — викаше той радостно. — Вече зная къде е лагерът на Батура. Живее на палатка при устието на река Бауда, на малък пясъчен нос.

— Ах, сега вече не е важно — отвърнах, запалвайки мотора.

— Не е ли важно? — повтори той много разочарован. — А да знаете каква чудесна книга купих в павилиона? „Магичното изкуство“ на Александър Вадимов, известния съветски илюзионист. Разгледайте я...

Той ми подаде дебела книга с жълта, крещяща обложка.

— Заеми ми я — помолих го, озарен от внезапна идея. — Ще я прегледам и утре ще ти я върна. А сега извинявай, но много бързам.

— Няма ли да ме вземете със себе си?

— Не — поклатих аз глава. Добавих сериозно: — Заминавам, момче, в страната на страшния Ас. Ако не се върна след известно време... — запънах се и магнах с ръка. — Прощавай, нищо повече не мога да ти кажа.

— Каква е тази страна? Какъв е този Ас? — разпитваше заинтригуваното момче.

— Дал съм клетва да мълча. В страната на страшния Ас бяхме заедно с Калиостро, но и той е длъжен да мълчи. Ако не се върна дълго време, поговори с Калиостро. Може би тогава той да намери някакъв изход.

Като казах това, аз взех от Башка книгата за магичните фокуси и препуснах с всички сили, тоест с колкото сила имаше в дванадесетте цилиндъра на моята таратайка.

Бях решил да намеря Ала в страната на страшния Ас и да взема петте сребърни бокала. Защо, по дяволите, се съгласих да ги взема от директора Марчак? Какво ли е направила Ала с тях?

Тези въпроси ме измъчваха. Но до страната на страшния Ас не беше далече, ако се вземе под внимание скоростта на моята таратайка. Ето вече първият мост на Бауда, ето вторият, хълмът и теснината, в която се срещнахме с Аса. Ала каза, че за да я намеря, трябва да тръгна

по пътеката в края на теснината. Тази пътечка трябваше да ме изведе през гората чак до бараката, в която живее Ала.

Преминах теснината и паркирах таратайката на края на полския път, близо до гората, която растеше на хълма със старинната крепост. Открих тясната пътечка, но преди да тръгна по нея внимателно се огледах.

Денят беше слънчев, ясен, небето над мен беше ясносиньо, по него от време на време плуваха бели облаци, прилични на големи, покрити със сняг планини. Те се носеха бързо, изглежда горе духаше силен вятър. Но на земята царуваше спокойствие и огромна, потискаща тишина. Над полето се спущаше зноят на августовския ден, крайт на гората примамваше с приятната си прохлада. В гората весело чуруликаха птиците. Но на мен, който още помнех срещата си с Аса, красотата на този кът ми изглеждаше заплашителна, криеща опасности.

Известно време постоях на края на полето, не се осмелявах да навляза в гората. Непрекъснато ми се струваше, че в горския мрак дебне желязното тяло на Аса и иззад храсталаците ме следят монтираните на желязния купол стъклени очи. Мислех за желязните ръце, готови да ме хванат, щом само се намеря на пътеката. Ако имах гаранции, че в Аса седи Ала, бих тръгнал напред със смели крачки. Но може би този път някой друг го управлява и този някой ще бъде безогледен от нея.

Кой би могъл да седи в Аса? Например магистър инженер Кшищоф Зегадло. Не се съмнявах, че Ала и Зегадло работят заедно. Значи, беше вероятно те да се редуват или даже заедно да пътуват с желязния Ас. Зегадло сигурно го беше яд на мен, защото бе загубил симпатиите на Ала. О, не бих желал да попадна в неговите ръце, а по-точно в ръцете на водения от него Ас.

Но не можех да стърча тук безкрайно. Директорът Марчак чакаше петте сребърни бокала, които заедно с другите съкровища бе решил да изпрати във Варшава.

Погледнах още веднъж лазурното небе. След това, като събрах цялата си смелост, пристъпих по горската пътека. Стараех се да вървя тихо като индианец, при всяко изшумоляване се криех зад стволите на дърветата и преди да продължа пътя си по-нататък, проверявах дали шумът не е предизвикан от гъсениците на Аса.

А пътеката се виеше като смока Пъотруш. Ту навлизаше навътре в гората, ту отново излизаше покрай полето. И никъде жива душа. Само два пъти срещнах червени табели с предупредителния надпис: „Внимание опасност“. На всяка табела беше нарисуван череп с кръстосани кости.

Въпреки тези предупреждения, продължавах да вървя по пътеката, но душата ми беше в петите. За каква опасност ме предупреждаваха надписите? На мини ли ще се натъкна? А може би след миг от храстите ще изпълзи друго чудовище, също така страшно, като многоокия Ас?

Струваше ми се, че колкото по-навътре навлизам в гората, толкова тя става по-гъста, по-тъмна и по-мрачна. Сякаш и птиците си бяха отишли оттук, защото вече не чувах никакво чуруликане.

„Дали да се върна?“ — мина ми през ума. Но си представих физиономията на директора Марчак, когато му кажа, че бокалите не са в мен. Пред очите ми се появи тържествуващата, злобно изкривена мутра на магистър Петрушка и това ми даде смелост.

Направих още десетина крачки по пътеката и внезапно пред мен се откри огромна горска поляна. Сред поляната видях дълга тенекиена барака, оградена с бодлива тел и мрежа. Над бараката се издигаше мощната мачта на антена.

В оградата имаше желязна врата и към тази врата водеше пътеката. Надписът на вратата гласеше „Изследователски център на факултета по автоматика към политехниката в Г. Вход за външни лица строго забранен“.

Вратата на оградата беше здраво затворена. Мислех, че ще открия на нея звънец, но не забелязах нищо подобно.

„Как да стигна до бараката?“ — замислих се аз и се приближих до вратата.

Внезапно от малката къщичка до бараката изскочи жълто куче. Притича десетина крачки към вратата и започна високо да лае. Кучето беше голямо като овчарка, но не приличаше на нито една от познатите ми породи. И някак вдървено тичаше, като на кокили.

Отдръпнах се от вратата и кучето веднага се оттегли назад в своята будка. Направих крачка към вратата и то отново изскочи. Лаеше гръмко както другите кучета. Само че го вършеше монотонно, винаги еднакво, в една тоналност.

Отново се отдръпнах от вратата и то се дръпна в будката си. Аз се приближих към вратата и то изскочи от будката и започна да лае.

— Бурек... Бурек... — помахих го аз.

То не ръмжеше, не се заливаше в лай както правят в такива случаи другите кучета. Само с монотонния си глас високо съобщаваше на жителите на бараката за моето присъствие.

Кучето беше изкуствено. Бях чел някога за електронни животни. Това, изглежда, беше тъкмо такова куче. Извикваше го от будката фотоелементът, който се намиреше на вратата. Специален механизъм,

поместен в корема му, задвижваше магнетофонната лента със записания лай на живо куче.

Търпеливо стоях до вратата в обсега на фотоелемента. Електронният пес лаеше ли, лаеше.

Най-после вратата на бараката се отвори и се показа Ала, облечена в бяла престилка. Тя прикри очите си с ръка, защото я заслепи слънчевата светлина. Погледна към вратата. Видя ме и натисна копчето на вратата на бараката. Желязната порта се отвори безшумно.

Влязох на терена на опитния център. Щом изчезнах от обсега на фотоелемента, кучето веднага престана да лае и се скри в своята колибка.

— Какво ви води насам? — запита Ала.

— Петте бокала. Трябват ми обратно. Директорът Марчак иска да ги изпрати днес във Варшава.

— Няма да е лесно — поклати глава тя. — Впрочем сам ще се убедите в това.

Протегна ми ръка за поздрав, а после с гостоприемнен жест ме покани в бараката.

— Професорът, инженер Зегадло и останалият персонал на нашия център заминаха днес за Варшава на съвет — обясни ми тя. — Тук съм почти сама.

— Почти сама ли? Какво значи това?

— Имам няколко автомата. Всеки от тях има в себе си нещо от човека. Затова не мога да кажа, че съм съвсем сама тук.

— А къде са моите бокали? — попитах аз нетърпеливо.

Тя нищо не отговори. Влязохме в едно голямо помещение. Видях три пулта за управление, покрити с някакви копчета, лостове, лампички, които от време на време разпръскваха цветни светлини. Видях и голям екран на телевизионен монитор.

Ала ми подаде кресло.

— Седнете и гледайте — заповяда тя, а сама се приближи към командния пулт.

— Не съм дошъл да гледам телевизионни предавания — казах аз решително. — Моля ви да ми върнете бокалите.

— Гледайте! Те са там — посочи тя телевизионния екран.

Седнах и зазяпах екрана на приемника, но не видях бокалите, само развълнуваната повърхност на море или голямо езеро.

— Не съм дошъл да гледам краеведчески предавания — започнах аз отново.

Ала завъртя някакво копче на командния пулт и веднага се появи нова картина. Видяхме песъчлив нос и на него туристическа палатка. До палатката стоеше червеният мустанг на Валдемар Батура. След миг видях Батура. Съблечен по плувки, той лежеше на пясъка до водата, а му правеше компания госпожица Анелка също по бански костюм.

— Какво е това? Какво виждам? — завиках аз.

— Виждате лагера на Валдемар Батура.

— Но по какъв начин го виждам?

— Изпратих Аса по коритото на река Бауда — обясни Ала. — Сега е потопен във водата. На повърхността се показва само куполът с очите, които са телевизионни камери и рефлектори. Асът ни предава образа, който вижда.

— Не разбрах добре...

— Ох, толкова е лесно. Правим опити с Аса. Вчера изследвахме как ще работи във водата и го изпратихме по коритото на река Бауда. Телевизионните му камери предадоха образа на Валдемар Батура. При него видях пет златни бокала.

— Значи вие не бяхте в Аса, когато го срещнахме в клисурата?

— Не, разбира се. Асът се ръководи с помощта на радиовълни. Когато вие го срещнахте, аз бях тук, където съм сега и разговаряхме от разстояние.

— Къде са моите сребърни бокали? — повторих упорито аз.

— В Аса. В кутията, която ми дадохте заедно с бокалите.

— Какво смятате да правите с тях? — попитах обезпокоен аз.

— Тихо — изшътка Ала. — Слушайте! Включвам звуковата апаратура, инсталирана на купола на Ас.

Картината на екрана на приемателя ме заинтригува. Ето че към лагера на Батура по междуселския път пристигна черен вартбург, от който изскочи млад мъж с тъмни очила.

Щом го видяха, Батура и Анелка скочиха от пясъка.

— Здравей, старче — чух аз гласът на Валдемар Батура, който поздравяваше младежа от вартбурга. — Най-после се появи.

— Получих телеграмата ти и веднага тръгнах на път — каза младежът, като целуваше ръка на Анелка. — Нещо важно ли се е случило, че ме викаш?

— Сдобихме се с пет златни бокала. Трябва веднага да ги вземеш оттук и да ги закараш във Варшава. Не мога да ги държа в лагера си, защото Томаш е на път да открие моя лагер и да доведе тук милиция. Искам да съм чист като сълза, разбираш ли?

— Ясно — кимна младежът. — Покажи ми, братле, тези бокали.

Батура поклати глава и със страшно доволна физиономия започна да рови в пясъка около своята палатка. След малко той извади скрита в дупката картонена кутия, също като тези, които Калиостро държеше под леглото си. Подобна кутия Калиостро връчи на Батура през нощта на фромборкското пристанище. Вече знаех какво е имало

тогава в кутията. С моята таратайка тогава Калиостро беше докарал на Батура петте сребърни бокала, които сигурно беше купил от търговците на антики или просто в някой антикварен магазин. Тези сребърни бокали Батура бе поставил на мястото на златните, които беше откраднал от второто скривалище.

Сега в същата кутия бяха златните бокали.

— Гледай — рече той на младежа с тъмните очила — всеки от тях струва сто пъти повече от петте сребърни, които купихме във Варшава. Разгледай ги добре. Те са не само златни, но и инкрустирани с опали и сапфири. Помисли си: всичко това за пет сребърни бокала.

С истинско огорчение, но в интерес на истината, трябва да цитирам сега думите на Батура.

— Не съм допускал — казваше Батура на младежа, — че Томаш ще се окаже такъв глупак. Остави се като малко дете да го заведем за ръчица право в капана. Сега, макар че сигурно се досеща за подмяната, не може нито дума да гъкне, защото всички подозрения ще се насочат към него.

— Великолепен си — призна му младежът.

Намеси се и Анелка. Лицето ѝ имаше сърдито изражение.

— Валдек, забрави ли, че и аз веднъж ти помогнах да подхлъзнеш Томаш. Нали аз те гримирах като старец.

— Да. Гениална си — съгласи се Батура и с благодарност целуна ръка на Анелка.

— Пет години съм работила в киното като гримьорка — заяви с гордост Анелка. — Имам опит.

— Томаш е глупак — повтори Батура. — А ние имаме пет златни бокала. Веднага, още днес, трябва да ги закараш във Варшава, за да не остане даже следа от тях тук, в моя лагер. Трябва да съм готов за всякаква случайност. Още повече че ни чакат рубините.

— Валдек, остави ме да си отдъхна поне петнадесет минути — засмя се младежът с очилата.

— Анелка, пригответи ни по чаша черно кафе — помоли Батура.

Той прибра бокалите в кутията, а кутията постави в палатката си. След това тримата измамници седнаха от другата страна на палатката, където гореше газов котлон и Анелка вареше кафе.

Палатката бе обърната към реката. През открянатата платнена вратичка се виждаше нейната вътрешност: гумени дюшеци и спални

чували. И оставената съвсем до входа картонена кутия.

Въздъгнах с облекчение. Ясно ми беше, че Батура няма дълго да се радва на своята плячка. След малко ще отида във Фромборк и ще се обадя в районното управление на милицията. Ще информирам милиционерите за цялата история, ще им дам регистрационния номер на вартбурга. Милицията ще уведоми по телефона коменданта на движението по пътищата към Варшава и при влизане в столицата младежът с тъмните очила ще бъде задържан, а неговата кола ще бъде обискирана. Петте златни бокала ще се отправят в депозита на милицията до изясняване на цялата история.

Но работата прие съвсем друг обрат.

— Внимание! Сега ще извърша чудо — чух аз гласа на Ала. — Фокус-бокус доминикус, абракадабра магикус, както сигурно казва маестро Калиостро.

Ала започна да манипулира с копчетата на своя пулт. Тук трябва малко по-подробно да ви опиша мястото на действието, което ще ми позволи да онагледя цялата случка. Река Бауда течеше на тази отсечка, подмивайки високия бряг, по доста дълбоко корито. А тъкмо на този висок бряг стоеше палатката на Батура.

На екрана на монитора видях, че образът се премести, сякаш Аса се подаде малко от водата, като оставаше обаче все още невидим за шайката на Батура, защото го прикриваше не само палатката, но и високият подмит от реката бряг. Внезапно на екрана видях двете железни ръце на Аса, които държаха кутията на Калиостро. Същата кутия, която връчих на Ала заедно със заетите сребърни бокали. Железните ръце на Ас внимателно се пхнаха в палатката на Батура и след миг се показаха като отново държаха кутия. Но, както не е трудно да се досетите, това беше вече кутията със златните бокали.

— О боже, какво направихте? — изстенах аз. — Върнете им тези бокали. Аз ще ги получа по друг начин.

— Късно е — отвърна Ала.

Наистина, беше вече късно да се разменят обратно кутиите. Батура се надигна от своето място зад палатката.

Ала бързо премести някакво лостче на пулта за управление и Аса отново се потопи по-дълбоко във водата, за да остане незабелязан. Батура, сигурно, за да се убеди, че бокалите са в безопасност в

палатката, погледна вътре. След това извади от там кутията и бързо я подаде на човека с тъмните очила.

— Е, стига почивка. Заминавай за Варшава — заповяда му той.

Човекът сви рамене, защото тази привързаност му се виждаше излишна. Той допи бързо кафето си, взе от ръцете на Батура кутията с бокалите и старателно я заключи в багажника на вартбурга.

Следях техните движения с огромно напрежение. Достатъчно беше отново да надникнат в кутията. Но даже през ум не им мина, че вместо златните, в кутията са скрити сребърни бокали. Лагерът на Батура беше на пусто място, наблизко нямаше жива душа. Може би само птица би се приближила незабелязано до палатката.

— Свихме на Томаш пет златни бокала — продължаваше да се радва Валдемар Батура. — А сега остава да подменим рубините и може спокойно да се връщаме в къщи. Отдавна не съм имал такава чудесна плячка. Струваше си труда, нали?

— Вярно е — съгласиха се Анелка и младежът.

Ала реши, че е време да повика Аса. Като гледаше екрана на монитора и въртеше лостовете на командния пулт, тя го изтегли от устието на Бауда. Видях на екрана целия обратен път на Ас, как с усилие, но упорито, той вървеше по коритото на реката, след това излезе на брега и бавно закрачи през гората към бараката.

Най-после на екрана се показва вратата на изследователския център и залая електронният пес. Ала натисна копчето и отвори вратата. Асът се приближи до бараката. След миг железните ръце на Аса извадиха картонената кутия с бокалите и я поставиха на прага на бараката.

— Вземете ги — каза Ала — и ги дайте на директора Марчак. Сега имате доказателство, че скривалището е било ограбено.

Изскочих пред бараката, поклоних се на железния Ас, взех кутията и я внесох в бараката. Отворих я и с наслаждение започнах да вадя един по един златните бокали.

— Победихме ги със собственото им оръжие — казах аз. — Те подмениха бокалите и вие също направихте замяна. Танто за танто, както се казва.

Ала беше необикновено скромна.

— Не аз, а Ас. А Ас е конструиран от професора, на когото аз съм асистентка, както и инженер Зегадло. Трябва да целунете Аса за

това, което извърши.

— Така ли? — поколебах се аз. Помислих си за стоманените му ръце. — Предпочитам да разцелувам вас, Ала...

Като казах това, целунах я по двете бузи. Девојката се изчерви и даже измърмори, че ще повика Аса да я защити.

— За какво служи вашият Ас и какви изследвания провеждате с него? — попитах аз най-сетне за това, което ме интересуваше от самото начало.

— Работя в Центъра по автоматика, или както самото название показва, занимаваме се с конструиране на различни автомати. Асът е един от тях. За какво служи той? Извършва различни действия. Той ще работи там, където за човека работата е твърде опасна, например на радиоактивен терен. А в бъдеще, може би автомати, подобни на Аса, но още по-усъвършенствани, ще полетят вместо хората на другите планети, за да провеждат там изследвания. Прототипът на такъв автомат трябваше да бъде изпробван при най-различни теренни условия и затова дойдохме тук. Това е цялата тайна. Впрочем, работим и над други автомати. Някои от тях могат да послужат и на вас, служителите в музеите, за охраняване на музейните зали. Имаме например автоматична ключалка, която може да се отваря и затваря с помощта на фотоклетка или чрез радиовълни. Достатъчно е тази ключалка да се прикрепи на вратата...

Тя ми показва малка автоматична ключалка, която много ме заинтересува. Тя наистина можеше да послужи за предпазване на музейните зали от кражби. На света имаше достатъчно крадци, готови да се сдобият с безценните произведения на изкуството, които притежаваха нашите музеи.

След това Ала ме изпрати до вратата на изследователския център.

Тръгнах по пътеката през гората, весело си подсвирквах и радостно подскачах. Страната на Аса вече не ми се струваше опасна, а приятелска, изпълнена с чудесата на съвременната техника.

От време на време сам се смеех. Представях си физиономията на младежа с тъмните очила, когато щом пристигне във Варшава отвори картонената кутия и види петте сребърни бокала. Какво ще прави тогава? Ще му повярва ли Батура? Може би ще го обвини, че се опитва да го измами?

За нищо друго не мечтаех така, както за една караница между мошениците. Мисълта за взаимните обвинения, които те ще си отправят, ме изпълваше с тържество.

В един момент спрях на пътеката и размахах заплашително юмрук към лагера на Батура.

— Почакай! Това още не е край! — извиках аз.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

ТАЙНАТА НА КАРТОНЕНАТА КУТИЯ. ДИРЕКТОРЪТ МАРЧАК И БЮРОКРАЦИЯТА. ГРИЖИ С ПРОТОКОЛА. ЗА ВСИЧКО Е ВИНОВНА ЕДНА СВЕЩ. КАК СЕ ПРАВЯТ МАГИЧЕСКИ ФОКУСИ? ЧУДЕСАТА С ЦИГАРИТЕ И МЛЯКОТО. НОМЕРЪТ С ВЕСТНИКА. РЕКВИЗИТЪТ НА КАЛИОСТРО. КАКВО СЕ КРИЕ В КОЖЕНАТА ТОРБИЧКА. МОЕТО НАЧИНАНИЕ. СТАВАМ ЯСНОВИДЕЦ.

Почуках на вратата на стаята на директора Марчак и щом чух гръмкото „моля“, влязох вътре и с неописуема гордост поставих на масата кутията с бокалите.

— Най-последно ги донесохте — каза свадливо директорът. — Толкова време ви нямаше, че трябваше да освободя конвойния и да се откажа от изпращането на съкровището днес. Влакът за Варшава вече замина.

— Няма значение — усмихнах се аз. — Времето работи в моя полза. Погледнете в тази кутия.

— Защо? Да не би да сте сменил сребърните бокали с глинени? Достатъчно им се нагледах. Всъщност защо ги взехте от мен?

— Погледнете все пак в кутията — помолих аз.

Директорът Марчак внимателно се приближи до поставената на масата кутия.

— А няма ли да изскочи от нея смок или заек? — усъмни се той.

— Не.

— Ох, знам аз, че ще ме погуби излишното доверие, което ви оказвам — въздъхна директорът Марчак и с най-голяма предпазливост отвори кутията.

Очите му се разшириха от изумление. Той запримигва, а после заеквайки каза:

— Но това са златни бокали...

— И са инкрустирани със скъпоценни камъни. Сапфири и опали, скъпоценни литургични бокали, много стара изработка.

Директорът Марчак намръщи чело и събра веждите си в строга чупка.

— Какво значи това, Томаш?

— Нали искахте да получите доказателство, ето ви го. В скривалището е имало златни, а не сребърни бокали.

Директорът тропна с крак.

— Не е вярно. В скривалището имаше сребърни бокали. Така е вписано в протокола.

Но той не можа да се въздържи да не извади бокалите и да ги огледа.

— Прекрасни са. Чудесни са — възхищаваше се той, галейки ги нежно с ръка. — Много стара, прекрасна изработка. А какви чудесни камъни...

Но след миг отново ме погледна строго.

— А къде са нашите сребърни бокали?

— Смених ги със златни — отвърнах аз с невинно изражение.

— Как така? — възмути се директорът. — Кой ви позволи да ги заменят?

— Мислех, че за нашия отдел така е по-добре. Все пак златото си е злато.

Разказах на директора по какъв начин беше извършена замяната на сребърните бокали със златни. Ясно е, че трябваше да издам тайната на Страната на страшния Ас, да разкажа за Ала и за моето познанство с нея.

Директорът внимателно слушаше. А когато свърших тихо каза:

— Вие знаете ли какво сте извършили в светлината на закона?

— Възвърнах обществената собственост и върнах на крадците тяхната собственост — казах аз.

— Не. Вие сте ги окрали. Извършили сте без тяхното съгласие замяната на златните бокали със сребърни. Това се нарича кражба, Томаш. И аз не мога да приема този факт.

— Защо? Нали златните бокали са от второто скривалище на Кьониг.

— Би трябвало да докажете това. Срецу крадците трябва най-напред да се възбуди следствие. Съдебните и следствените органи трябваше да ни върнат златните бокали, а не вие. В светлината на закона вие сте крадец, разбрахте ли най-после? А аз какво да направя сега — погледна той с отчаяние златните бокали. — Нали в протокола съм записал, че в скривалището на Кьониг са намерени пет сребърни бокала. И как си представяте вие, че аз мога сега да занеса в

хранилището на Националния музей пет златни бокала, вместо пет сребърни?

— В такъв случай ще взема златните бокали, ще отида при Валдемар Батура и ще се опитам да уредя въпроса. Ще му дам златните, а той сигурно ще се съгласи да ни върне сребърните бокали.

Взех от масата кутията със златните бокали. Но директорът Марчак скочи от стола като младеж. Грабна кутията и я изтръгна от ръцете ми.

— Как така, не така, Томаш. Не ме смятайте за толкова глупав. Тези златни бокали са съкровище на националната ни култура.

Казвайки това директорът Марчак сложи ръка върху кутията и каза тържествено:

— Реквизирам ги от името на полските музеи. А що се отнася до протокола — добави той с хитра усмивка, — мисля, че някак ще се измъкнем. В криптата беше тъмно, светлината на свещта беше слаба и може да се е получила грешка. По-добре да си признаем, че сме сгрешили, отколкото да се задълбочаваме повече в тази работа. Няма как, Томаш, сбъркали сме. Стори ни се, че сме намерили сребърни бокали, обаче, както ще добавя към протокола: „При по-близкия оглед се оказва, че сребърните бокали са от злато и украсени със скъпоценни камъни“.

— Как така? — възмутих се аз. — Но това е компрометиране. Какво ще си помислят тези, които ще четат протокола. Че не можем да отличим среброто от златото. Моята слава на експерт по произведенията на изкуството ще бъде накърнена. Протестирам против такъв изход от положението.

Но директорът Марчак изобщо не ме слушаше. Той измъкна от джоба си протокола и направи поправка, която ми заповяда да заверя с подписа си.

— Точно така — потриваше той ръце. — В криптата беше тъмно и затова е станала грешка. Но при следващия оглед сребърните бокали се оказаха златни.

Поставих подписа си на документа потиснат.

— Няма що, Томаш — въздишаше престорено директорът. — Errare humanum est, или да се греши, е човешко. С други думи, сбъркахме, но навреме поправихме грешката си. Но за в бъдеще — кресна ми той заплашително — за в бъдеще, казвам, искам доказателства за вината на крадците. Надявам се също така, че като лоялен гражданин веднага ще отидете в милиционерския участък и ще си признаете, че сте подменили сребърните бокали със златни и ще разкажете обстоятелствата.

— Да. Естествено — съгласих се аз.

През това време той излезе за малко от стаята си и доведе магистър Петрушка.

Златните бокали се намираха в картонената кутия на масата и магистър Петрушка не можеше да ги види и не знаеше за какво го е довел директорът Марчак.

— Седнете, моля — за всеки случай предложи директорът на Петрушка. — И ме изслушайте много внимателно, защото случаят, който ще ви разясня, е от много деликатно естество.

— Разбирам — кимна с глава Петрушка и придоби много сериозно изражение.

А директорът продължи:

— Както знаете, Томаш ме помоли за разрешение по-подробно да изследва петте бокала, намерени в скривалището...

— Не беше необходимо — бързо каза Петрушка. — Аз ги огледах и установих, че не представляват голяма стойност. Обикновени сребърни бокали от края на миналия век.

— Хм — изкашля се заплашително директорът, недоволен от изказването на Петрушка. — Не ме прекъсвайте, само слушайте внимателно. Тъй като работата, ще се изразя така, е от държавно значение. И така, както сам знаете, Томаш взе от мен тези бокали и след старателно проведено научно изследване, констатира за мое и за собствено учудване, че тези бокали са златни, инкрустирани със скъпоценни камъни.

— Какво-о?! — Петрушка подскочи на мястото си.

— Да, така е — повтори директорът. — Златни са и този факт придава още повече блясък и на вас, като откривател на скривалището на Кьониг.

Директорът Марчак посегна към кутията. Извади петте златни бокала и ги постави на масата под носа на магистър Петрушка. Той ги гледаше шашардисан от учудване.

— Златни са. Наистина... — мърмореше си сам. — И са със скъпоценни камъни...

Най-накрая не издържа и извика пискливо:

— Но това не са същите бокали! Онези бяха сребърни!

Директорът Марчак го погледна заплашително.

— Сребърни ли бяха, казвате? Продължавате ли по-нататък да задълбочавате допуснатата грешка?

— Нищо не разбирам — прошепна магистър Петрушка, стреснат малко от заплашителния тон на директора.

— Ще ви обясня каква е грешката — милостиво каза директорът Марчак. — В криптата гореше само една свещ, нали?

— Да.

— Значи, било е тъмно.

— Да, вярно.

— Можем даже да рискуваме и да твърдим, че в криптата е било почти съвсем тъмно.

— Да, вярно.

— Но при такива условия не е трудно да се сбърка. Ние мислехме, че в криптата сме намерили пет сребърни бокала. Но при по-подробния оглед се оказа, че те са златни и инкрустирани със скъпоценни камъни.

Магистър Петрушка се замисли. След малко той каза:

— Струва ми се, че имате право. Поради тъмнината бокалите ни се сториха сребърни, макар че са били златни.

— Кое то беше взето предвид в поправката към протокола — бързо добави директорът и пхна протокола на Петрушка. — Моля да подпишете тук.

Петрушка с размах подписа забележката към протокола. След това въздъхна дълбоко, с огромно облекчение.

— Така — заяви той — всички подозрения, че някой предварително е ограбил нещо от скривалището, отпадат. Признавам си, че мисълта за тези сребърни бокали не ми даваше покой. Защото за какъв дявол полковник Кьониг ще крие в скривалището си сребърни бокали с неголяма стойност? Този въпрос се обясни чрез нашата грешка и по тези причини аз съм много доволен.

Давах си сметка какво мисли по този въпрос дълбоко в душата си магистър Петрушка. За него беше очевидно, че златните бокали са от скривалището на Кьониг и че са били подменени със сребърните, които той намери. Обаче неговото самомнение не допускаше мисълта, че скривалището е било ограбено от Батура, а той самият благодарение на Батура е попаднал на следите на скривалището. Той по-скоро мислеше, че аз съм извършил замяната на златните бокали със сребърни, директорът Марчак ме е притиснал до стената и тогава съм върнал златните бокали. А директорът поради слабостта си към мене иска да замаже цялата история и затова е направил поправка в протокола.

Подобни подозрения ме обиждаха. Но нали играта с Валдемар Батура още не беше завършила. Знаех, че накрая моята честност ще излезе наяве и че магистър Петрушка ще се убеди в нея. Надявах се също, че ще успея да му покажа очевидния факт, че е станал играчка в ръцете на ловкия негодник.

Въпреки това обаче изпитвах чувство на неудоволствие. Излязох от стаята на директора Марчак и тръгнах към милицията.

Прие ме комендантът на участъка, поручик Юджински, четиридесетгодишен човек, слаб и много висок. Дългите му крака стърчаха иззад бюрото.

— Дойдох да си призная, че извърших кражба — заявих аз като увод.

Той ми хвърли един поглед, но въпреки очакванията ми, не показва голяма заинтересуваност.

— Заповядайте, седнете — посочи ми той стола пред бюрото си. — Кого и кога сте окрали?

— Окрадох един крадец. Взех от него откраднатите златни бокали и му оставих сребърните, които са негов.

— А, така... — измърмори поручикът. — С други думи върнали сте му неговата собственост. Това не е наказуемо. Даже е похвално да върнеш на хората тяхната собственост. Между другото ние вършим същото.

— Да, но аз го извърших въпреки волята му.

— Така да. Това променя положението на нещата — констатира той и ме погледна въпросително.

Разказах му за историята с монетите, за скривалищата на Кьониг, за сребърните и златните бокали. Той внимателно ме слушаше и бързо записваше. Накрая каза:

— Директорът Марчак, моят началник, счита, че въпреки добрите намерения, които са ме ръководили, аз съм извършил кражба, като съм взел златните бокали и съм оставил на тяхно място сребърните. С една дума аз съм окрал крадеца и съм дошъл тук, за да призная вината си.

— Хм — замисли се поручикът. След малко рече: — Директорът Марчак има право от негова гледна точка. Но виждате ли, за нас съществува като факт кражбата тогава, когато от една страна стои този, който е откраднал, а от друга страна, частно лице или институция,

които са ограбени. Във вашия случай при нас се явява човек, който твърди, че е откраднал. Но съществува ли и този, който е бил окраден?

— Валдемар Батура — отговорих аз.

Той се усмихна.

— Сигурен ли сте, че ако се обърнем към този Батура с въпрос дали са му откраднати златни бокали, той ще потвърди?

— Не. Той е купил сребърните бокали, а златните е откраднал. Да не би да си признае, че е откраднал?

— С други думи липсва вторият елемент. Но крадец не съществува, когато няма ограбени и няма предмет, който е бил обект на кражбата. Щом Батура няма да потвърди, че са му били откраднати златните бокали, вие не сте крадец. И да приключим с тази работа. Съгласен ли сте?

— Да — отдъхнах си аз с видимо облекчение.

— А сега накратко ще ви кажа: лошо сте постъпили. Много лошо. Наистина, сдобили сте се със златните бокали, но същевременно сте унищожили всички следи на извършеното от Батура престъпление. Вашите показания, както и показанията на тази Ала, за това, което сте видели на екрана на телевизионния монитор, не могат да бъдат доказателство в делото за ограбването на второто скривалище.

— Значи престъпникът ще се измъкне сух от водата? — възмутих се аз.

— О, не — поклати глава поручикът. — Ще се заемем с този субект. Но, за да го арестуваме, трябва да го хванем на местопрестъплението. Как мислите, Батура ще се опита ли да ограби третото скривалище?

— Да. Особено сега, като загуби златните бокали. Впрочем аз вече знам къде е третото скривалище — казах гордо. — Още днес ще информирам за това магистър Петрушка, ще отворим скривалището, ще вземем от него съкровищата и така ще изпреварим Батура.

Поручикът вдигна ръка като милиционер, който спира автомобил.

— Минута, моля. Не се горещете излишно.

— Имате ли някаква идея? — попитах аз.

— Да. Даже няколко. Моля ви, имайте ни доверие и не предприемайте нищо, без да се уговорите с нас. А сега нека пристъпим към подробно обсъждане на въпроса.

Съвещанието трая доста дълго. Когато свършихме, бях вече порядъчно изморен. Върнах се в стаята си в хижата и като не заварих там Калиостро, заех се за разтоварване да изучавам книгата за магическото изкуство.

Защо ме интересува тя?

Не, нямах намерение да стана илюзионист. Нали знаех, че магическите трикове трябва да се учат по цели седмици, а понякога и цели години. Обаче исках да узная тайните на Калиостро, струваше ми се, че по този начин ще успея да се предпазя от много изненади в последния рунд с Батура.

Номерът с измъкването на мишките и смока от собствените джобове и от чуждите се основава единствено на сръчността на пръстите и умението да се отвлече вниманието на този, който е обект на номера. Дали всеки, след продължителни упражнения, ще съумее незабелязано за околните да пъкне в джоба на някого мишка или смок? Не, не вярвайте в това. Извършването на такъв вид фокуси изисква специфичен талант. Даже повече: изисква оригинална артистичност. Номерът се основава на това, с необикновено самообладание да отвлечеш вниманието на противника от своите пръсти и движения и като приспиш неговата бдителност да насочиш вниманието му в съвсем друга посока.

Как да се измъкнат няколко цигари от джоба на човек, който не пуши и не носи цигари в себе си? По какъв начин Калиостро намери цигари в джоба на Башка?

Оказа се, че Калиостро е имал в джоба си малка плоска кутийка от вълнообразна ламарина, така направена, че с малкия пръст от нея може една след друга да се измъкват цигари. Този номер също се основава на сръчността и умението да се отвлече вниманието на наблюдателите. Най-напред илюзионистът показва празните си ръце, след това се заема с отварянето на джоба, който е обект на фокуса. През това време трябва да бръкне светкавично в собствения си джоб, да измъкне от там плоската кутийка и да я скрие в ръката си. Слага я между пръстите си. След това номерът вече е лесен. Вниманието на зрителите е насочено към джоба, в който бърка илюзионистът. Като пъха ръка в джоба, илюзионистът едновременно избутва с малкия си пръст цигара от кутийката, а след това я изважда и я демонстрира.

Може дори да се ловят във въздуха вече запалени цигари. Но тогава цигарите в кутийката трябва да са предварително запалени. Илюзионистите го правят обикновено по време на сеанси, когато имат на разположение асистент.

А номерът с водата, която изчезна в списанието?

Списанието е подготвено. Между страниците му е прикрепена найлонова кесийка. Когато илюзионистът прелиства седмичника, никой не е в състояние да забележи торбичката, понеже я облепят две страници на списанието. След това илюзионистът свива на руло седмичника като едновременно разтваря краищата на торбичката. Той налива водата не в списанието, а в торбичката. Изтръсква... конфети, които са в друга торбичка, залепена между страниците на списанието.

Колко прост се оказа номерът с преброяването на монетите. Тайната беше в подноса, на който Калиостро ме караше да изсипвам монетите от торбичката. Подносът имаше двойно дъно с преградки, където се намираха още няколко допълнителни монети. Като изсипваше от подноса парите в торбичката, Калиостро едновременно изсипваше и монетите от преградките. Затова после в торбичката се оказаха повече монети.

Лежах в стаята си на леглото чак до късно следобед и четох за фокусите с магическата пръчка, за фокусите с въженцето, с картите, с показващите се и внезапно изчезващи гълъби и зайчета. Повечето от тези фокуси се основаваха на сръчност, но други изискваха специален реквизит, масички с вдлъбнатини и скрити чекмеджета.

„Интересно — помислих си аз, — има ли Калиостро такъв реквизит?“

Станах от леглото и прекланях при леглото на Калиостро. Измъкнах изпод него една картонена кутия.

И какво открих?

Миниатюрна сгъваема масичка, която имаше чекмедже, скрито под плота. Чекмеджето имаше две преградки, а плотът — вдлъбнатина. Намерих кани с двойно дъно, прозрачни съдове, така направени, че да влизат един в друг. Намерих няколко странни кутийки с двойно дъно, със стенички, които се отваряха чрез натискане на незабележима пружинка.

И тъкмо когато оглеждах една от тези кутийки, натиснах пружинната, двойното дъно неочаквано се отвори и на пода падна

велурена торбичка. В нея имаше десет рубина.

Да, десет фалшиви камъка, с каквито е пълно в бижутерийните магазини. Нито един от тях не струва повече от няколкостотин злоти.

А мене чак мравки ме полазиха по гърба. Това бяха рубините, които Батура имаше намерение да постави на мястото на скъпоценните камъни в третото скривалище на Кьониг. Нима Батура знаеше пътя за третото скривалище? А може би просто се е запасил с фалшиви камъни за всеки случай?

Разглеждах фалшивите рубини и бавно се успокоявах. Внезапно тихичко се засмях.

Скрих камъните в торбичката, а торбичката сложих в кутийката. След това старателно напъхах всички кутии под кревата на Калиостро.

Книгата за магическото изкуство скрих под възглавницата си и, подсвирквайки си весело, излязох от стаята.

Времето до вечерта ми беше запълнено с различни занимания. Първо направих посещение на клисаря, и дълго го убеждавах в своята невинност. Струва ми се моите обяснения постигнаха целта си. Даже до такава степен спечелих доверието му, че когато го помолих за ключовете от кулата на Коперник и от другите помещения на Фромборкската крепост, като му обясних молбата си с необходимостта да огледам крепостта във връзка с работата ми над пътеводителя, той ми ги повери.

Отново посетих участъка, после се върнах в стаята си и след малко пак излязох. Върнах ключовете на клисаря и едва тогава отидох на вечеря.

Директорът Марчак се хранеше в компанията на Петрушка, който беше с много умърлушена физиономия. Марчак му разясняваше нещо, което предизвикваше недоволството на магистъра.

— Тъкмо съветвах колегата Петрушка — обясни ми Марчак, когато се реших да се присъединя към тяхната маса — двамата да обедините детективското си умение, за да се приключи по-бързо въпросът с търсенето на скривалищата на полковник Кьониг.

— Аз съм готов — отвърнах.

— Но аз не съм съгласен. Намерих двете скривалища без ничия помощ, ще намеря и третото. Дайте ми само няколко дни време.

Директорът Марчак се намръщи от досада.

— Директорските ми задължения ме зоват във Варшава, а бих искал да бъда при отварянето на третото скривалище. Чувствам, че Томаш е вече на някаква следа...

— Не искам да чувам за никакви следи от Томаш — Петрушка даже си запуши ушите с ръце. — Нима не оправдах доверието ви? Не намерих ли двете скривалища? Дайте ми още малко време и ми развържете ръцете.

— Е, какво да се прави — въздъхна Марчак. — Щом толкова много настоявате.

Дълбоко замислен, гледайки в тавана на столовата, аз казах:

— Струва се, че колегата Петрушка идната нощ ще намери третото скривалище на Кьониг.

— Откъде знаеш, че аз скоро ще направя откритие? — изуми се Петрушка.

— Да не би да сте ясновидец? — погледна ме подозрително директорът Марчак.

— Понякога ме осенява дарбата да предвиждам бъдещето. И ето виждам... — казах аз все още гледайки в тавана — ... ето виждам, как магистър Петрушка през следващата нощ открива тайника на полковник Кьониг.

— Не е възможно! — измърмори Петрушка, ядосан от думите ми, които взе за подигравка. — Изобщо не съм на следата на скривалището.

— Но ще бъдеш. Скоро ще попаднеш на следата — заявих аз решително.

И чак до края на вечерята, въпреки че ме засипаха с въпроси, не казах повече нито дума на тази тема.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

ДИРЕКТОРЪТ МАРЧАК СЕ ГНЕВИ. ЛИЦЕ СРЕЩУ ЛИЦЕ С ВРАГА. ДЖЕНТЪЛМЕНИ И ПРОТИВНИЦИ. КАКВО Е НЕОБХОДИМО НА ДЕТЕКТИВА. НЯКОЛКО ДУМИ ЗА МУЗЕИТЕ. ПО КАКЪВ НАЧИН ПЕТРУШКА СТАНА ГЕНИЙ. ЗА НУЖДАТА ОТ ФИЛОСОФСКИ КАМЪК. ПЪРВОТО ПОРАЖЕНИЕ НА ВАЛДЕМАР БАТУРА. МОЛЯ ЗА ПОМОЩ.

Над Висленския залив залязваше слънцето. Огромната червена топка се спускаше зад горите, покрили фромборкските хълмове, които закриваха на запад хоризонта и навлизаха във водите на залива. Върху развълнуваните гълбини се разливаше поток от розов блясък, бели чайки кацах по върховете на вълните и се люлееха на тях като на люлки. Покрай провлака плуваше бял пътнически кораб и отдалече приличаше на огромен лебед, който е скрил глава под крилото си.

Студеният вятър донасяше мирис на море и морски водорасли, тихо шумоляха крайбрежните тръстики, при каменния кей на пристанището се кълбеше бяла пяна.

В такава вечер директорът Марчак ме покани да се разходим до пристанището.

Известно време вървахме мълчаливо, всеки потънал в мислите си. Стигнахме чак до края на вълнолома, до малкия морски фар. Там, като гледаше към далечния едва очертаващ се провлак, директорът ме заговори:

— Не смятате ли, Томаш, че съм длъжен да остана във Фромборк до утре?

— Така ми се струва — отговорих аз учтиво.

— И през идущата нощ Петрушка ще открие третото скривалище?

— Да, ще го открие.

— Ясновидство, а? Нали той самият още не знае за това.

— Но затова пък зная аз.

— Познавах един субект, който говореше по подобен начин. Наричаше се маестро Пифелло. Преди войната се появяваше във

вестниците като ясновидец и хиромант. Да не би, пази боже, Томаш, вие да гледате също и на ръка?

— Не притежавам никакви свръхестествени способности. Просто досега Валдемар Батура предвиждаше всяка моя крачка и съумя да ми противодейства. Затова три пъти загубих. Сега обаче аз зная каква крачка ще предприеме той. Даже реших да го провокирам.

— Бихте ли посветили и мен?

— Не.

— Нямате ли ми доверие?

— Ох, не става дума за това. Страхувам се, че няма да ми разрешите известни действия, но без това не бих могъл да ви представя доказателства за вината на Батура. Освен това, не мога да се лиша от удоволствието да видя израза на лицето ви, когато най-после стигнем до третото скривалище на Кьониг.

— А, така ли? — разсърди се директорът. — Искате да се забавлявате за моя сметка? И всичко това за награда, че всеки път се мъча да ви отърва, когато попаднете в затруднено положение. Така ми се пада. Няма да ви питам повече за нищо.

Разярен, директорът направи още една крачка към водата и за малко да се смъкне в морето по бетонния вълнолом. Обаче навреме го хванах за ръката и го спасих от принудително къпане. Той ме погледна с благодарност, но каза със заплаха в гласа:

— Не ме интересуват вашите мошеничества около съкровищата на Кьониг. От утре се заемете с пътеводителя на Фромборк. Не сме дошли тук, за да дишаме морски въздух.

След това ме покани на кафе в близката пристанищна сладкарница.

Вече бяхме на вратата на сладкарницата, когато пристигна червения мустанг, а в него Валдемар Батура и Ала.

— Ах, каква мила среща! — с престорена радост извика Валдемар Батура. — Нима във Фромборк става нещо толкова важно, че е пристигнал сам директорът Марчак?

Директорът смръщи чело, преструвайки се, че не се сеща с кого има работа.

— Извинете, нима се познаваме? — запита той.

— Да. Едно време даже работех във вашия отдел.

— Ах, да, вече си спомних. Вие бяхте много лош работник.

— Не е вярно. Просто заплатата ми се струваше много малка. След това се срещнахме в едно старо имение, където бяха скрити масонски съкровища.

— Помня — рече мрачно директорът. — За това, че се вмъкнахте в имението получихте условна присъда.

— Да — поклони се учтиво Валдемар Батура. — Тъй като аз съм известният Валдемар Батура, геният на злото, ужасът на музейните работници, ловкият търговец на антики. Аз съм човекът, с когото Томаш плаши малките деца.

— И какво ви е довело във Фромборк? — запита Марчак.

— Същото, което и вас. Съкровищата на Кьониг. Решил съм да се заема с тях.

— Съкровищата на Кьониг ли? — възмути се Марчак, засегнат болезнено от нахалството на Батура.

А той учтиво се поклони и каза:

— Щом ни свързва делото по търсенето на съкровищата, можем заедно да изпием по едно малко кафе.

— Нас нищо не ни свързва — разяри се директорът. — По-скоро всичко ни разделя. Впрочем, утре вече ще разрешим този въпрос окончателно.

В този момент директорът ме погледна с известна уплаха, защото разбра, че се беше оставил да го подведат и беше казал повече отколкото трябва. Но аз само кимнах с глава и потвърдих:

— Така е. Вдругиден напускаме Фромборк и ще ти дадем време, Валдек, да търсиш.

— С други думи, трябва да считам, че утре ще намерите третото скривалище? — попита Батура и малко загуби самоувереност.

От червения мустанг излезе и Ала. Приблужи се до мене и ми прошепна на ухото:

— Идвах към Фромборк пеша и отново го срещнах на шосето. Докара ме и ми предложи кафе. Съгласих се, защото си помислих, че може да измъкна от него нещо за третото скривалище.

— Разбирам — кимнах аз. — И се радвам, че ви виждам. Трябва да се посъветвам с вас за една работа. Но за това после, съгласна ли сте?

През това време директорът Марчак заедно с Батура влязоха в сладкарницата. С Ала ги догонихме и се спряхме на вратата при вида

на магистър Петрушка, който седеше до една масичка в компанията на госпожица Анелка.

— Заповядайте. — Петрушка стана от мястото си като видя директора и Батура и ги покани на масата си. Защото Петрушка, който работеше в нашия отдел отскоро, не познаваше лично Батура.

А Марчак погледна госпожица Анелка, след това се огледа към Ала и каза:

— Поздравявам ви с добрия вкус. Макар че да си призная, бих предпочел ден и нощ, даже в извънработно време, да мислите само за работата на нашия отдел.

Седнахме цялата шесторка до масичката: Петрушка, Анелка, Марчак, Батура, Ала и аз. Скоро на масичката се появиха чашки кафе и голям поднос със сладки. Завърза се весел свободен разговор и сигурно никой, който би ни наблюдавал от страни, не би помислил, че тук са седнали врагове, които водят упорита борба. И че всеки момент между тях ще започне решителната битка.

Отначало разговаряхме за дреболии, за времето, за красотата на Фромборк, за отпуските. След това взе думата Батура и предложи:

— Да изпием по глътка кафе в чест на необикновените успехи на магистър Петрушка. Както говори мълвата, той е намерил второто съкровище на полковник Кьониг. Каза ми за това моят познат, клисарят на Фромборкската катедрала.

— Ах, този дърдорко — усмихна се скромно Петрушка. — Да, вярно е. Аз успях да намеря второто скривалище.

Анелка впи в Петрушка поглед, пълен с възхищение.

— Вие сте гениален. Знаех това още от първия миг, когато се запознахме на фромборкския плаж.

Петрушка чак се изчерви от комплиментите.

— Ах, вие преувеличавате. Наистина, аз постигнах известни скромни успехи, но навремето Томаш постигна още по-голям.

— Нима? — запита Анелка със съмнение в гласа. — Томаш ми се струва човек, който лесно може да бъде пратен за зелен хайвер.

— Или да се извози към границата — подхвърли Батура.

Само аз и Ала разбрахме шегата на Батура и се разсмяхме. Понякога обичам да се смея на собствените си грешки.

Никой друг не обърна внимание на тази шега. Петрушка беше толкова развълнуван от възхищението на Анелка, че се чувстваше като

душа на цялата компания.

Със сериозен израз на лицето той каза:

— За съжаление очаква ме още една необикновено трудна задача: трябва да намеря третото съкровище.

Ала присви хитро очи и се обърна към Петрушка:

— Винаги са ми допадали хората с детективски талант. Аз самата съм инженер и се специализирам в такъв неинтересен отрасъл като автоматиката...

„Гледай ти, неинтересна област“ — помислих си аз, като си спомних за Аса и електронното куче.

А тя продължаваше:

— Не бихте ли могли да ни поверите по какъв начин извършихте своите необикновени открития? Какво ви послужи за вдъхновение в това дело?

Петрушка се поклони на Анелка и след това демонстративно ѝ целуна ръка.

Той заяви надутото:

— Също като поетите и всеки виден детектив трябва да има своя муза. Моята муза беше Анелка. Именно в нейната компания, сякаш под нейното очарование, внезапно ми идваха на ум решенията и на двете загадки. Нима не е така, Анелка?

— Да — кимна тя с глава и отново видяхме възхищение в очите ѝ.

А Петрушка си припомняше щастливите мигове.

— Спомням си — казваше ни той, — че мисълта за гробищата във Фромборк и за шифъра, който води към гроба със съкровищата, ми дойде на ум на плажа, когато се запознахме. Лежахме на слънце на пясъка и гледахме към провлака. Беше горещо, задушно, Анелка каза, че би искала сега да е някъде на сянка и че така сенчесто е гробището във Фромборк. А след това Анелка ме попита по какъв начин на картите се означава гробище.

— Да, така казах — кимна утвърдително Анелка.

— И аз тогава имах прозрение. Защото на плана на Кьониг се виждаше правоъгълник с кръстчета. И веднага ми дойде на ум, че тук става дума за фромборкските гробища.

— А второто скривалище? — попита Ала.

— Срецнах Анелка, когато вървеше през двора на катедралата. Имаше много уплашен вид. Попитах я какво е станало и тя отговори, че е разглеждала криптата и там видяла дяволския образ, който я ужасил. „Дяволския образ, ли? — помислих аз. — Но това е Teufelsbild или тойфелб от плана на Кьониг.“ Точно така се случи.

Поклатих глава с разбиране.

— Понякога — потвърдих аз — една необикновена случайност може да помогне да се извърши гениално откритие.

— Не, не беше случайност — заинати се Петрушка. — Беше момент на вдъхновение, който дължа на Анелка.

— Надявам се — подхвърлих аз, — че вдъхновението няма да те напусне по пътя към третото скривалище.

Настъпи неприятно мълчание, от което ни избави Анелка.

— Магистър Петрушка — каза тя — струва ми се надценява ролята ми в неговите необикновени успехи. Но е много приятно да знаеш, че си муза на някого. А вие? — обърна се тя към мен. — Ще ни откриете ли извора на вашите успехи?

Вдигнах рамене.

— Напоследък нямам никакви успехи. Обаче зная какви са причините за това.

— Липсва ви муза — подхвърли весело Анелка.

Петрушка, който пожела окончателно да ме смаже в очите на компанията, каза:

— Всъщност напоследък Томаш няма успехи като детектив, но в областта на експертизата се оказа просто невероятен.

— Наистина ли? — престори се на удивен Батура.

— О, да. Представете си, във второто скривалище на Кьониг намерихме пет бокала. Отначало помислихме, че са сребърни...

— Но какво? Но какво? — разпитваше Батура.

— Но сега, когато ги взе в свои ръце нашият Томаш и ги огледа внимателно, се оказа, че сме намерили не сребърни, а златни бокали, инкрустирани със скъпоценни камъни.

Забелязах как на лицето на Батура се изписа подозрителност, която бързо се замени с безпокойство.

— Нима това е истина? — обърна се той към директора Марчак.

Марчак шумно се изкашля. После извади кърпата си и задуха силно в нея, сякаш бе почувствал внезапно, че има хрема.

— В погребалната крипта беше много тъмно — обясни той. — Затова имаме погрешното впечатление, че сме намерили сребърни бокали. След това Томаш определи, че са от злато.

Батура помрачня. Не беше трудно да се отгатне какво ставаше в главата му и какви мисли се въртяха в нея. От този момент той млъкна, като поглеждаше към мен подозрително.

Почувствах, че Ала ме бута с коляно под масата. Много ни се искаше да се изсмеем. Само че не биваше да го правим.

В това време магистър Петрушка, на когото общият интерес и вниманието на девойките бяха завъртали главата, отново започна високо да разглаголства по мой адрес.

— Томаш — казваше той — са го напуснали музите. Липсва му вдъхновение. Той, който намери съкровищата на помещика Дунин, дневника на хитлеристкия престъпник, потопения камион с музейната сбирка, той, който откри покоите на масонската ложа, се оказа съвсем безпомощен пред трите загадки, които ни е оставил полковник Кьониг. На това отгоре, се е сприятелил с един много съмнителен тип на име Калиостро, маестро на черната и бялата магия и се опитва да ни внуши, че е ясновидец.

В този момент трябваше да го прекъсна, защото не исках Батура да узнае, че за утре през нощта съм предсказал на Петрушка откриването на третото скривалище.

— Калиостро — намесих се аз — ме научи на няколко полезни фокуса. Някои хора могат да променят златните бокали на сребърни, аз пък научих един много по-труден номер, променям сребърните в златни.

— Какво искаш да кажеш? — запита Батура.

Думата взе директорът Марчак. С директорска тежест той заяви:

— В нашия отдел, скъпи Петрушка, щат за музи, които да вдъхновяват моите служители, не е предвиден. Задачата на Томаш не беше да търси съкровищата на Кьониг, а да разработи пътеводител на Фромборк. Ако наистина той притежава умението на древните алхимици и умее да променя среброто в злато, в нашия отдел го очаква доста работа. Няма да ни е излишен също и философският камък — добави той загадъчно.

— Да превръща среброто в злато ли? — повтори Батура. — Ще ме извините, но аз не мога да повярвам в подобен номер.

Докато казваше тези думи, в сладкарницата влезе пощенски раздавач.

За миг спря на прага, огледа се и като забеляза Батура, тръгна решително към него.

— Вие, доколкото си спомням, се наричате Валдемар Батура? — попита той.

— Да.

— Забелязах вашия червен автомобил пред сладкарницата, а има за вас телеграма от Варшава, затова вместо във вашия лагер на залива донесох ви я тук.

И той подаде на Батура телеграмата. Валдек я отвори и я прочете.

Внезапно побледня, изумено огледа лицата ни.

— Какво се е случило? — обезпокои се Анелка. И измъкна от ръцете на Батура телеграмата.

Докато я преглеждаше, аз недискретно надникнах през рамото ѝ и прочетох:

Докарах сребърни бокали. Какво е станало със златните? Нищо не разбирам. Стефан.

Внезапно Батура стана от мястото си. Погледна ме с очи, изпълнени с ярост.

— Трябва да ви напусна, за да поръчам бърз телефонен разговор с Варшава. Надявам се скоро да се срещнем — последните думи каза със закана в гласа.

С бързи крачки той напусна сладкарницата.

— Ще ме закарате ли в къщи? — обърна се към мен Ала.

— Разбира се — скочих аз от стола си.

Когато излизахме от сладкарницата, чухме как магистър Петрушка, който изглежда нищо не бе разбрал от станалото преди малко, казваше нежно на Анелка:

— Действително директорът Марчак е против присъствието на музите в нашия отдел, но моля ви, не ме изоставяйте. Какво ще правя без вас?

Забелязах изразът на неудоволствие, който се изписа на устните на директора Марчак. И то съвсем не за това че не се предвиждаше щат за музите. Просто той беше умен и ловък човек. Прекрасно си даваше сметка какви бяха „прозренията“ на магистър Петрушка.

— Досещам се какво имаше в телеграмата до Батура — закиска се Ала по пътя към хижата, където беше паркирана таратайката. — Този тип от Варшава е открил замяната на златните бокали със сребърни. Батура е готов да повярва, че имате способности на магьосник.

— Заслугата е ваша — отговорих аз. — Нали вие извършихте чудодейната замяна. Боже мой, какво щях да правя без вас?

— О? — изненада се Ала. — Вече говорите като магистър Петрушка. Да не би да искате да ме направите своя муза?

— Нали вече чухте, в нашия отдел такъв щат не се предвижда. Но имам към вас още една молба.

— Искате да назначите нашия Ас ли? — попита тя. — За съжаление, казвам ви предварително, че е невъзможно. Утре Асът ще бъде транспортиран до нашата база в политехниката. Периодът на изпробване завърши.

— Вие също ли заминавате? — разтревожих се аз.

— Не, аз оставам още няколко дни, за да ликвидирам нашите работи.

Въздъгнах с облекчение и ѝ изложих молбата си. Смятам, че Батура много би дал да узнае в какво се състоеше молбата ми.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

ТАЙНАТА НА ГРОБА НА КОПЕРНИК. КЪДЕ Е ОЛТАРЪТ? КОЙТО ТЪРСИ, ТОЙ НАМИРА. УЛТИМАТУМ КЪМ ПЕТРУШКА. МОЛБАТА НА КАЛИОСТРО. АЛА ИЗПЪЛНЯВА МОЯТА МОЛБА. СИННИЯТ ПЛИК. КОЙ НЕ ОБИЧА ИЛЮЗИОНИСТИТЕ. ДЕМОНСТРАЦИЯ НА МАГИЧЕСКИ ФОКУСИ. ОСЕМНАДЕСЕТ СИННИ ПЛИКА.

Този ден — който, както се оказа после, беше назрял за необикновено драматични събития и донесе окончателната схватка с негодниците — започна съвсем безинтересно.

През нощта вали дъжд, а ситно ръмя чак до късно сутринта. Когато небето се проясни малко, директорът Марчак ме измъкна на разходка по катедралния хълм. Искаше да се запознае с още една фромборкска загадка — тайната на гроба на Николай Коперник.

Най-напред разведох директора из огромната катедрала, като му показах на стените епитафията и мястото на предполагаемия гроб на великия астроном. После излязохме в двора и пак седнахме на пейката под стария дъб. Тук можех да продължа разказа си:

— Както вече знаете, Николай Коперник е починал във Фромборк на двадесет и четвърти май хиляда петстотин четиридесет и трета година. Преданието разказва, че едва на смъртното си ложе, той е взел в ръце донесения от Нюрнберг отпечатан труд „De revolutionibus“, който по-късно предизвика такава революция в мисленето. Но дали хората, които са заобикаляли Коперник, са си давали сметка какъв велик човек умира? Не. Според техните понятия починал е само един от канониците на фромборкския капитул, за което най-добре свидетелства фактът, че не са се постарали даже да отбележат датата на смъртта му. В хрониката на капитула като дата на смъртта му е записан денят на погребението му. Едва когато името на Коперник започнало да става все по-известно, варминският епископ, Кромер, решил да постави паметна плоча на Коперник. Но тридесет и осем години след смъртта на астронома, във Фромборк вече нямало никой, който би могъл да посочи мястото на гроба на Коперник, не съществували и никакви записки за него. Затова епитафията била

зазидана на свободното място, въпреки много почетно, защото е на вътрешната стена на светилището между втория и третия олтар. И именно от този момент започват всички недоразумения, защото хората, които много години по-късно проявяват интерес към гроба на великия астроном, били склонни да смятат, че надгробната плоча е поставена на мястото, където е погребан Коперник. Въпреки тази плоча се загубила през хиляда седемстотин тридесет и пета година, когато е бил построен известният параклис на епископ Шембек. Тогава счели, че старата плоча не е достойна за великия астроном и било решено да се постави по-хубава. И както често се случва в живота, за по-хубавата не стигнали парите. По този начин Коперник дълги години не е имал никаква плоча.

— Да, случва се — поклати глава директорът Марчак.

— През това време интересът в света към всичко свързано с Коперник нараствал. През хиляда осемстотин и втора година във Фромборк пристигнали двама представители на Дружеството на приятелите на науката, Тадеуш Чацки и Марчин Молски. Подведени от новата епитафия, поставена на колоната, те забелязали в основата изтрита плоча, която ги навела на мисълта, че това е надгробната плоча на Николай Коперник. Получили разрешение да отворят намиращия се под нея гроб и намерили човешки останки. Но, както се оказало по-късно, това не били костите на Николай Коперник, а на починалия двеста години по-рано епископ Флеминг, един от основателите на Фромборкската катедрала.

— Продължавайте, моля ви, много е интересно.

— Немските учени тръгнали по най-старата следа, тоест решили да вдигнат пода под стената, на която някога била първата епитафия, поставена на Николай Коперник. След сваляне на настилка били намерени няколко стари ковчега, костите им били огледани с помощта на рентгенови лъчи и костните останки закарани в Крулевец, където после били погребани. Експертизата на немските учени, за съжаление никъде не е публикувана, но известно време екскурзоводите в замъка на Крулевец казваха на посетителите, че останките на известния астроном са погребани в Крулевец. Но истината е, че останките на астронома се намират все още във Фромборк. Тъй като при търсенето не е взет под внимание един основен факт: във Фромборк, както се вижда от документите, съществувал обичай всеки от канониците да

има свой олтар в катедралата, а след смъртта му бил погребван при същия олтар. С други думи, също както в случая с обсерваторията на Коперник и в този случай трябва да се определи, кой олтар в катедралата е бил на Николай Коперник, тогава ще се знае къде да се търси гробът му.

— Това е много интересно — измърмори директорът.

— За жалост продължавало да липсва документ, който да посочи олтара. Историците като детективи търсят макар и най-малката следа, макар и само намек, само сянката на посоката. И най-последно...

— И какво? И какво?

— В един стар фолиант, който съдържа бележки за администрацията на капитула, било споменато, че един каноник на име Ян Занау се грижел за олтара при четвъртата колона. В актовете на капитула съществуват шестнадесет списъка, така наречените каноникати с имената на канониците един след друг. И ето, Ян Занау, както се вижда в един от тези списъци, е бил предшественик на Коперник. Астрономът е приел след него олтара и мястото му на пейките. Но щом Ян Занау се е грижел за четвъртия олтар, то това е бил също олтара на Николай Коперник и при тази колона най-вероятно е бил погребан. Да се намерят останките му няма да бъде много трудно, тъй като, както произтича от акта на капитула, астрономът е бил погребан четиридесет и осем години след смъртта на своя предшественик, а едва шестдесет и пет години след смъртта на Коперник около четвъртата колона е станало следващото погребение. Значи в продължение на сто и тринадесет години останките на Николай Коперник са били единствени, погребани при четвъртата колона. Възможностите на съвременната наука ни позволяват да считаме, че ковчегът и костите на Коперник могат да се идентифицират. Трябва само да се организира съответен научен екип, да се получи съгласието на черковните власти и да се махне подовата настилка при четвъртата колона... Може би тогава още една загадка на Фромборк ще бъде разрешена^[1].

Свърших разказа си, който възнамерявах да включа в бъдещия пътеводител. Директорът Марчак се замисли. Може би във въображението си той вече организираше екип от учени и намираше средствата, необходими за този вид изследвания. След малко стана от пейката.

— Утре сутринта трябва да се връщам във Варшава. Сигурен ли сте, че до сутринта ще намерим решението на последната загадка на полковник Кьониг?

— Да. Заклевам се — отговорих аз сериозно.

Върнахме се в хижата и влязохме в столовата, защото вече беше време за обяд.

Видяхме Калиостро и магистър Петрушка, които обядваха на една маса. Петрушка ядеше супа, но от време на време хвърляше подозрителни погледи към Калиостро, а по-точно, внимателно наблюдаваше джобовите на маестрото, страхувайки се, че от някой от тях ще се покаже главата на смока.

Като ни видя, Калиостро стана от масата, поклони се ниско, и каза:

— Имам честта да ви поканя днес на голямо представление. Спектакълът ще започне в шест часа вечерта, ще се постарая на него да демонстрирам цялото си умение.

Директорът Марчак, който беше се замислил, замахна с ръце, сякаш гонеше досадна муха.

— Не съм познавач на магическите фокуси. И не ги обичам. Да, не ги обичам — заяви той категорично.

— А вие? — обърна се към мен маестрото.

В главата ми се роди направо дяволски план.

— Ще си помисля — отговорих аз уклончиво.

Седнахме на масата. Директорът се обърна към Петрушка и в гласа му звучеше решителност:

— Утре сутринта се връщам във Варшава. Моля, до утре да намерите третото скривалище на Кьониг.

— Как така? — Петрушка даже отстрани от себе си чинията със супа. — Това е невъзможно. Още не съм на следата на третото скривалище. Вие ми обещахте да ми развържете ръцете и да ми дадете малко време.

Директорът поклати глава.

— Стига сме си играли на криеница. Сигурен съм, че Томаш знае мястото, където се намира третото скривалище. Ако вие, Петрушка, не можете да се справите, Томаш ще ви помогне. Жалко е да си губим времето във Фромборк. Чакат ни нови, сериозни задачи.

Петрушка ме погледна с огромна неприязън.

— Вярно ли е, Томаш, че си решил загадката на третото скривалище? — попита той.

— Да.

— Не, не, не искам да чуя отговора! — завика Петрушка. — Искам сам да намеря скривалището и кълна се, че ще го направя. Оставете ми само време да си помисля. Впрочем, аз не вярвам, че Томаш знае решението. Той има само някои предположения, а това е недостатъчно. Сигурно отново е на лъжлива следа. И заради него вие ми давате ултиматум.

Станах от масата, отидох в стаята си и се върнах в столовата, като носех в ръка затворен син плик. Пликът поставих на масата до чинията на директора Марчак.

— В този плик — казах аз — е решението на третата загадка на полковник Кьониг. В момента, в който вие решите, че е необходимо, моля отворете го и идете в скривалището за съкровището. А ако магистър Петрушка намери третото скривалище, тогава за мен остава удовлетворението, че съм бил на верен път.

Марчак взе плика от масата и го прибра в джоба на самото си.

— Добре — рече той милостиво. — Петрушка, давам ви възможност. Ако до утре сутринта не намерите скривалището, ще отворя плика и ако действително Томаш е решил задачата, ще закарам съкровището във Варшава. За по-продължителен престой във Фромборк нямаме време. А и вие сте ми нужни във Варшава.

В мълчание свършихме супата си. При второто блюдо Калиостро поднови поканата си. Но директорът само високо се сопна:

— Ах, колко е тежко за един артист, когато някой не желае да гледа резултатите от неговата работа — въздъхна тъжно Калиостро.

Магистър Петрушка съвсем загуби апетита си. Мисълта за ултиматума на директора го парализираше. Представям си как го е гризал червеят на амбицията.

На върха на езика ми беше въпросът за музата му. Искях да го зарадвам със съобщението, че скоро ще го осени вдъхновение. Но се страхувах, че този необикновено амбициозен човек ще приеме думите ми като обидна подигравка.

Върнах се в стаята си, а подир мен след малко влезе Калиостро.

— Томаш — маестро то умотелно скръсти ръце, — направете нещо за мене. Директорът Марчак е влиятелна личност в

министерството и добър познат на директора на отдел циркове. Вече ви казах за затрудненията, които имам при търсенето на постоянна работа. Ако на директора харесат моите фокуси, може би ще каже някоя дума за мене на своя колега от другия отдел и тогава всичките ми затруднения ще свършат завинаги.

— Добре — съгласих се аз. — Ще се опитам да доведа директора на днешното представление.

Маестрото потри ръце, после ме прегърна, притисна ме и каза:

— Ако съумеете да ми уредите това и да доведете директора Марчак на моето представление, ще ви дам за награда... смока.

— Не, не! — извиках аз отчаяно. — Ще го направя безкористно.

Мисълта да стана притежател на Пьотруш ми се стори толкова ужасна, че бях готов не само да се откажа да подмамня Марчак на представлението на Калиостро, но дори да му забраня да ходи там, ако внезапно поиска да го направи.

Чухме да се чука на вратата и след миг влязоха Зоша Валса и Башка. Донесоха ми покана за харцерския огън вечерта.

Разгледах поканата. Не се споменаваше нито дума за спектакъла на Калиостро. Но именно при този огън щеше да се проведе неговото представление.

— Занесете поканата на директора Марчак — помолих Зоша Валса и момчето, — но не споменавайте, че на огъня ще има демонстрация на магични номера. Директорът Марчак много обича харцерите и сигурно с удоволствие ще дойде на огъня. Много искам той да присъства, само че той не понася илюзионистите.

Двамата веднага отидоха в стаята на директора, а аз оставих Калиостро, изпълнен с надеждата, че ще получи на своето представление директора Марчак и побързах в двора на катедралата.

На пейката под клонестия дъб вече чакаше Ала. Със себе си носеше чанта с доста големи размери.

— Е какво? Какво стана? — попитах аз нетърпеливо.

— Всичко уредих благополучно. Тук е апаратурата, за която ме помолихте — побутна към мен тя тежката чанта.

Почуках на вратата на жилището на клисаря и като посочих черния апарат, който ми донесе в чантата Ала, помолих го за ключа от стражевата кула. Обясних на клисаря, че искам да направя няколко

снимки за пътеводителя. След половин час върнах ключа на клисаря и отидохме с Ала на разходка из Фромборк.

Давах си сметка, че вече е последният ден от престоя ми в това красиво градче. Утре заедно с директора Марчак и Петрушка се завръщаме във Варшава.

— Сигурен ли сте, че всички събития ще се развият така, както сте запланували? — запита Ала.

— Нали не може непрекъснато да понасям поражения — засмях се аз. — Щом магистър Петрушка изживява моменти на вдъхновение и аз също мога от време на време да имам някое вярно хрумване.

Не губех надежда. Но ме мъчеше безпокойство. С нетърпение поглеждах часовника си, очаквайки да настъпи вечерта, която щеше да ни донесе последната битка с Валдемар Батура.

Досега той раздаваше картите, като за себе си задържаше най-добрите. Днес ролите се смениха. Но сигурно ли беше?

Дали ще постъпи така, както исках аз? А може би в резултат на явната замяна на бокалите в него ще се събуди недоверието? Може би няма да се остави да го вкарам в поставения от мен капан.

Аз премислях: „Валдемар Батура, даже недоверчив и изпълнен с подозрения, трябва да приеме картите, които му подавах. Защото няма избор. На Петрушка му остава време само до утре. Значи ако Батура иска да го изпревари, трябва да тича към третото скривалище. А когато тичаш, е мъчно да гледаш внимателно под краката си и може лесно да попаднеш в капана“.

Небето над Фромборк се проясни, облаците се оттеглиха на север и още известно време висяха над Висленския провлак. Показа се слънцето — силно, горещо, августовско.

Ала каза, че Асът вече е заминал със специален камион.

— А ние ще се видим ли пак някога? — запитах я аз.

— Това зависи от нас, нали? — отговори тя.

Кимнах с глава и се усмигнахме един на друг. Много ми харесваше тази девойка, която бе завършила политехниката и беше вече асистентка на голям учен, и то в каква интересна област. Мен ме увличаха произведенията на изкуството, търсенето на съкровища и изгубени музейни сбирки, историческите загадки и свързаните с тях приключения. А нея — автоматите, електронните механизми. Но аз не

чувствах никаква отчужденост спрямо тази девойка, напротив, у нея открих голямо разбиране към моите увлечения.

Тръгнахме на далечна разходка, там, към фромборкските хълмове, откъдето се виждаше внушителната сграда на старата катедрала, която криеше в себе си толкова тайни.

Върнахме се преди шест часа в хижата на ПТТК. Поканих на вечеря Ала. Ядохме четиримата: Ала, директорът Марчак, Петрушка и аз. Магистърът беше замислен, хранеше се разсеяно. Поведението му показваше, че може би вече е на път да разреши загадката на третото скривалище.

Марчак прие поканата на харцерите. Петрушка, когато го попитах ще отиде ли на огъня, изкриви пренебрежително устни и сви рамене. Каза, че се е уговорил с Анелка. Може би той очакваше, че по време на тази среща ще го осени вдъхновение.

Тръгнахме тримата към харцерския лагер близо до пристанището. Там имаше вече много харцерки и харцери, бяха дошли и много гости. Зоша Валса и Башка ни заведоха на почетните места на първия ред.

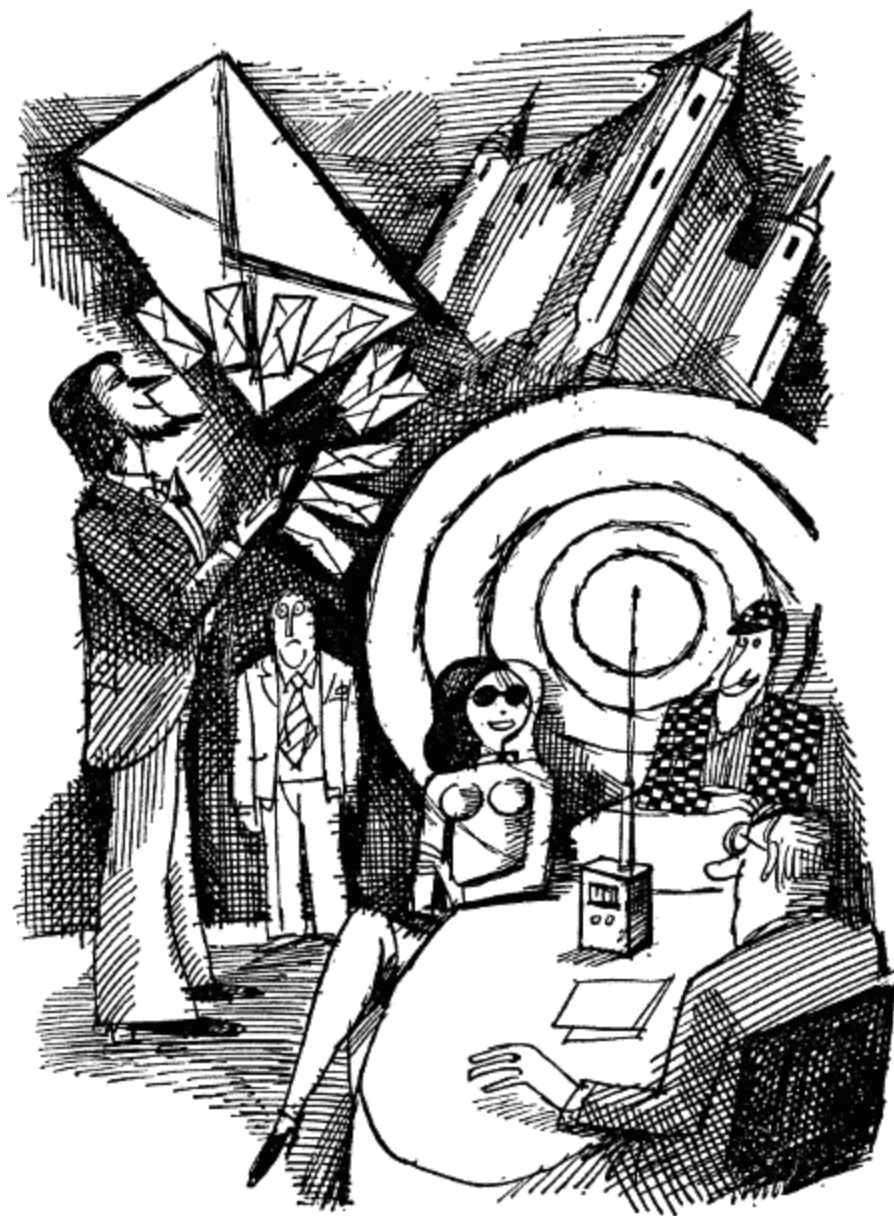
Няма да ви описвам изпълненията на харцерите и харцерките, защото всеки от вас, драги читатели, е участвал в подобни спектакли. Ще спомена само, че когато харцерът, който водеше програмата, обяви номера на маестро Калиостро, директорът Марчак искаше да стане от мястото си и аз почти насила го принудих да остане.

— Черната и бялата магия ли? — възмути се директорът. — И с такива номера се храни нашата младеж? Не съм съгласен и протестирам.

Успокои се малко, когато Калиостро започна да демонстрира уменията си. Маестрото показваше истински чудеса.

Най-напред имаше номер с карти, които той със завързани очи изтегляше от колодата по желание на събралите се. Ако му искаха асо спатия, изваждаше от колодата асо спатия, ако искаха дама пика, изтегляше дама пика. След това ни показва номер с въженце, което разрязваше с помощта на чудотворна магическа пръчица, а после правеше от него неделима цялост. Видяхме как поставяше в кутия на масата бяло зайче, правеше движение с пръчката и зайчето безследно изчезваше. А след миг от същата кутия измъкваше смока, след това мишките, след това отново зайчето. Имахме възможност да видим

номера, който се наричаше „тайната на стъкления цилиндър“. Видяхме връвчица, която преминава през стъкло, часовникарски магазин в цилиндъра, пръстена на факира, носна кърпичка, която с нищо не можеше да бъде унищожена. Възхити ни фокусът, който се наричаше „масичке, дай да ям“.

Номерата бяха толкова възхитителни, че даже директорът Марчак забрави своята неприязън към илюзионистите и горещо ръкопляскаше на изпълненията на маестрото. И може би Калиостро би постигнал целта си, тоест директорът Марчак да каже няколко думи за

него на своя колега, директора на другия отдел, ако не беше случката, която стана на края на спектакъла на маестро. Калиостро обяви, че ще покажа на публиката чуден номер с пощенски пликове, и за демонстрирането му покани директора Марчак.

— Аз? Защо пък аз? Поканете някой друг — защитава се директорът, когато Калиостро го посочи.

— Защото сте недоверчив. Вие не вярвате в моите вълшебни способности — отговори маестро.

Харцерската младеж започна да ръкопляска и директорът Марчак ще, не ще, стана от мястото си и се приближи към Калиостро. Маестро извади от джоба си седем еднакви сини плика.

— Моля — заяви той като посочваше пликовете. — Вие виждате, че в ръцете си имам само седем плик. Тази седем плик слагам в джоба на самото на директора. Ето така...

И Калиостро пхна в джоба на самото на директора седем сини плика.

— Колко плик има в джоба на директора?

— Седем! — извикаха харцерите.

— Осем — каза директорът Марчак, защото си спомни за моя плик с решението на загадката на третото скривалище.

— Нито седем, нито осем — заяви Калиостро, — а седемнадесет.

И помоли директора Марчак да извади пликовете. Марчак бръкна в джоба си и за свое учудване извади от там осемнадесет плик.

— Осемнадесет, а не седемнадесет — поправи го той.

— Извинете, сбъркал съм — съгласи се Калиостро. — Вие имахте в джоба си свой плик.

И той върна на директора един син плик.

Това беше последният номер от спектакъла на маестро Калиостро. След това имаше изпълнения на харцерски игри. Огънят свърши в осем часа вечерта.

Заедно с тълпата гости напуснахме харцерския лагер и отидохме тримата в пристанищната сладкарница. Направих знак на Зоша Валса и Башка, за да тръгнат заедно с нас.

Очертаваше се ново приключение.

[1] Сигурно в момента, когато книгата стигне в ръцете на читателя, тайната на гроба на Коперник вече ще бъде разкрита, за което, смятам, много ще се пише в пресата. — Б.а. [↑](#)

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

МНОГО СТРАННО РАДИОПРЕДАВАНЕ. ИМА ЛИ СУПЕР УЛТРАКЪСИ ВЪЛНИ? РАЗГОВОРЪТ НА НЕГОДНИЦИТЕ. КЪДЕ Е СЪКРОВИЩЕТО? ОГРАБВАНЕТО НА СКРИВАЛИЩЕТО. ЧАКАМ КЛИСАРЕ. ПРИКЛЮЧЕНИЕ ПО ПЪТЯ ЗА ТОЛКМИЦК. КАКВО ИМАШЕ В СИНИЯ ПЛИК. В КУЛАТА. ПЕТРУШКА Е НА СЛЕДАТА. ФАЛШИВИ ИЛИ ИСТИНСКИ. ПОСЛЕДНАТА СХВАТКА.

Точно в десет часа в сладкарницата аз погледнах часовника си и казах на директора Марчак:

— Искате ли да чуете сега в моята стая интересно радиопредаване?

— Радио? — без желание се отзова на моята покана директорът Марчак. — В последно време радиото отделя твърде малко време на старините...

— Това ще бъде предаване под заглавието: „По какъв начин беше ограбено третото скривалище на полковник Кьониг“ — обясних аз.

— Как така? Вие нещо замисляте, Томаш. Сигурен съм, че ако погледна в програмата на радиото, няма да намеря такова предаване.

— Програмата на радиото се излъчва само на дълги вълни, средни, къси и ултракъси. Затова пък предаването, което ви съветвам да чуете, ще бъде на супер ултракъси вълни.

— Има ли такива вълни? — учуди се Башка.

Посочих към Ала.

— Тази мила особа донесе в моята стая специален радиоприемник. Предаването обещава да бъде интересно и на тема, която интересува всички нас.

Зоша Валса стана от стола и направи танцова стъпка като повтори високо:

— „По какъв начин беше ограбено третото скривалище на полковник Кьониг“? Така ли гласи наистина заглавието на предаването?

— Именно — кимнах аз.

— Да вървим — реши Марчак и извика към нашата маса келнерката, за да платим изядените пасти.

С бърза крачка се отправихме към хижата на ПТТК. Ускорих крачка, защото не бях сигурен дали тези, които щяха да бъдат действащи лица в това предаване, няма да се окажат по-бързи отколкото можех да допусна и дали предаването няма да се излъчи по-рано.

Влязохме в моята стая. Настаних всички на столовете до масата. Изпод кревата измъкнах миниатюрен черен апарат, предавател — приемател. Ала веднага започна да върти копчетата, но в микрофона се чуваше само слаб шум, означаващ тишина в ефира.

— Актьорите още не са влезли в студиото — осведоми ни Ала.

— Значи ще бъде само представление — каза малко разочаровано директорът Марчак.

— По-скоро репортаж. Надявам се, че ще ми се удаде да уловя на живо сцената на ограбването на третото скривалище — успокоих аз директора.

— Нищо не разбирам! — извика Зоша Валса. — Но съм сигурна, че ще бъде най-чудесното предаване, което съм слушала до сега.

— А може да е някакъв магически номер? — предположи Башка. Тези думи събудиха безпокойството на директора.

— Да не би това съжителство с Калиостро чак толкова да ви е повлияло, Томаш? Откакто съм във Фромборк, непрекъснато гледам разни фокус-бокуси. Предупреждавам ви, че ако сте решили да внедрите в нашия отдел тези нови илюзионистки обичаи, това няма да срещне одобрението ми.

И нашият почтен директор подозрително се огледа из стаята, очаквайки да забележи смока как използва изпод кревата, или лудуващите мишки.

Но симпатичните зверчета, които бях успял да обикна, изглежда бяха заедно с Калиостро. Маестрото на черната и бялата магия още не се бе върнал в стаята след своето представление при огъня.

— Внимание! — изшътка Ала. — Нещо става...

В микрофона на миниатюрния радиоприемник чухме високо скърцане, сякаш някой отваряше ръждясала желязна врата. След това мъжки глас, който лесно можеше да се определи, че е гласът на Батура, каза:

— Заклучи вратата и запали електрическото фенерче, Калиостро. Третото скривалище, струва ми се, е в мазето.

Предавателят беше поставен в подземието, където отиваха негодниците. Стъпките им се приближаваха към апарата и затова ставаха все по-шумни.

— Освети стените — заповяда Батура на Калиостро.

Настъпи дълъг миг тишина, вероятно светлината на фенерчето обхождаше стените на подземието. След известно време чухме гласа на Калиостро:

— Не се вижда нищо интересно. Стените са гладки, от тухли и камък.

— А желязната вратичка на комина? — запита Батура. — Не личи това помещение да има комин. Обаче съвсем до земята има вратичка за почистване на саждите. Трябва да я отворим.

— Нямаме шперц...

— Опитай с отвертката да хванеш езичето на ключалката.

Чухме тихо скърцане на желязо о желязо. После нещо скръцна.

— Отворено е — каза с облекчение Калиостро. — Но коминът е затрупан с тухли.

— Извади тухлите — отново заповяда Батура.

До ушите ни стигна нечие пъшкане — после нещо няколко пъти тупна. Някой хвърляше тухли на каменния под. А след малко чухме радостния глас на Калиостро:

— Има! Валдек, съкровищата са тук! Зад тухлите в комина.

Батура, също е трескав глас, почна да командва:

— Дръпни се Калиостро. Сега аз ще се заема с работата. Трябва да намеря кутийка или торбичка с рубини. Останалите неща ще оставим, нас те не ни интересуват.

Отново тишина и гласът на Батура:

— Намерих тенекиена кутийка от тютюн. Камъните са в нея.

— Покажи я. Дай я тука.

Отново тишина и гласът на Батура:

— Да, това са рубини.

— Покажи ми ги — помоли Калиостро.

— Сега нямаме време да ги разглеждаме. Клисарят скоро ще се върне и тук веднага ще се яви Петрушка. Вземи кутийката. Извади от нашата торбичка фалшивите рубини. Пресипи ги в кутийката, а тези от кутийката сложи в торбичката. А аз ще надникна в комина.

Директорът Марчак удари с юмрук по масата.

— Ама че мошеници! — кресна той. — Сменят камъните.

Сега до ушите ни достигна шум от тухлите, които поставяха в комина, след това скърцане на желязо о желязо, сигурно Калиостро затваряше комина. След малко чухме отдалечаващи се крачки и силния шум на отваряща се врата.

Вероятно Батура и Калиостро видяха нещо или някой през отворената врата, защото чухме високото:

— По дяволите...

Настъпи тишина. Предаването беше прекъснато.

В нашата стая също настъпи мълчание. Бяхме свидетели на факта на откриването и ограбването на третото скривалище на Кьониг. На всички беше ясно, че по същия начин са ограбени първото и второто скривалище. Бях представил на директора Марчак доказателството, което така настоятелно искаше от мен.

Но, странно, Марчак съвсем не беше възхитен. Сърдита бръчка набразди челото му.

— Вие сте знаели, Томаш, къде е третото скривалище, нали? — попита той със заплашителен тон.

— По този въпрос написах бележка и ви я дадох, за да я пазите — отговорих аз без никакъв страх.

— Знаехте къде е скривалището — повтори Марчак. — Поставили сте там някакъв предавател. Знаели сте също, че негодниците ще влязат там и ще извършат кражба. С други думи, знаейки, че те ще ограбят скривалището, не само не им попречихте, а направихте от това представление, радиопредаване, като изложихте държавното съкровище на голяма загуба.

— Ще им вземем рубините — отговорих аз безгрижно. — Но нали точно вие дадохте възможност на негодниците да открият третото скривалище.

— Аз? — възмути се директорът.

— Говоря ви сериозно. Имайки ви пълно доверие ви поверих плика, в който се криеше решението на загадката на третото скривалище...

Не довърших. В този момент вратата на стаята се отвори и като бомба, която след миг ще избухне, при нас влетя магистър Петрушка. Косата му се вееше, погледът му блуждаеше.

— Зная! Зная! Зная! — крещеше той истерично. — Имам решението на загадката на третото скривалище. Осемте ъгълчета в плана на Кьониг са октагона. Осмоъгълната кула на Фромборкската крепост. Там е скрито третото скривалище.

— Нима? — мрачно попита директорът Марчак.

— Да. Беше гениално просто. Но именно такова решение най-трудно идва на човека на ум. Анелка като видя моето отчаяние ме попита за шифъра на третото скривалище. Казах ѝ за осемте ъгли на плана на Кьониг. „Осем ъгъла — повтори тя. — Осем ъгъла“. И тогава аз си спомних за октагона.

Магистър Петрушка прекъсна своята изповед, за да си поеме дъх, а след това неговият показалец се насочи към мен:

— А сега, господин директоре, моля да отворите плика, който ви даде Томаш. Да се убедим дали и той е попаднал на същото решение.

Директорът Марчак мълчаливо бръкна в джоба на самото си и извади оттам синия плик. Скъса го и извади лист хартия.

Беше свършено чист, бял лист.

— А, значи така? — презрително каза Петрушка. — Томаш ни измами, господин директоре.

Но директорът Марчак не отговори. Спомни си сигурно за думите ми, че тъкмо той е показал на негодниците третото скривалище на Кьониг. Той помнеше номера с пликите, в който бе взел участие на харцерския огън. С ярост смачка листчето и хвърли в коша топчето хартия.

— Радиопредаването може ли да бъде доказателство за съда? — попита ме той.

— Не. Това беше доказателство за вас. Даже ако бяхме записали предаването на магнетофонна лента, не бихме могли да я представим в съда, където магнетофонната лента не може да бъде доказателство по делото. Престъпниците винаги биха могли да кажат, че са искали да ми доставят удоволствие и по моя молба просто са „изиграли“ своите роли.

Петрушка не разбра разговора ни.

— За какво говорите? — попита той.

Директорът с обвинителен жест посочи малкия радиоприемник, който беше на масата:

— Това радио преди малко излъчи предаване за двама негодници, които са се вмъкнали в подземиято и от комина измъкват тенекиена кутийка с рубини. На тяхно място поставиха фалшиви рубини.

— Има ли това връзка с октагона? — заекна Петрушка.

Директорът Марчак стана тежко от стола.

— Страхувам се, че да. Страхувам се също, че не сме дооценили разнообразните таланти на Томаш. Оказа се, че освен детективска жилка, той има и режисьорски талант.

— И е измамник — добави Петрушка, като си спомни чистия лист хартия в синия плик.

Директорът Марчак махна с ръка.

— Да вървим към скривалището на Кьониг. А на вас — подхвърли ми той заплашително — оставям да намерите истинските рубини.

Петрушка се засуети.

— Трябва да изчакаме да пристигне клисарят. Защото той има в квартирата си ключ от вратата на октагона. За съжаление клисарят вечерта получи някаква телеграма и в двадесет и тридесет часа замина с параход за Толкмицк. Мисля, че ще се върне във Фромборк с последния параход, тоест след пет минути — добави той, като си погледна часовника.

Излязохме от хижата и се отправихме към пристанището.

— Ама че номер — смееше се Зоша Валса.

Башка беше угрижен.

— По какъв начин ще си върнете истинските камъни — замисли се той за бъдещето.

Ала също се обърна към мен искрено огорчена:

— Струва ми се, че прекалихте, Томаш. Не биваше да се допусне негодниците да подменят рубините. Как ще ги върнете сега? Боя се, че Батура вече е избягал във Варшава.

Петрушка все още нищо не разбираше от нашия разговор.

— За какво говорите? Какво общо има Батура с тази работа? Нима наистина е чак толкова опасен? На мен ми направи приятно впечатление.

Намерихме се на уличката под Фромборския катедрален хълм. Беше вече нощ, ясна и лунна. След утринния дъжд и горещия ден

освежената зеленина на дърветата изпускаше замайващ аромат.

Откъм пристанището долетя високото бучене на сирена. В пристанището влизаше последният кораб от Толкмицк.

— Да почакаме тук — предложи директорът.

След десет минути по пустата улица прозвучаха бързите крачки на прегърбения човек. Идваше клисарят. Вървеше бързо, сякаш го мъчеше безпокойство. Нещо сърдито си мърмореше.

Заобиколихме го и му обяснихме, че ни е необходим ключът от вратата на октагона, тъй като тъкмо там се намира третото скривалище със съкровищата.

— Ключ? Ключове? — измърмори клисарят. — Представете си, че загубих ключовете от квартирата си.

И докато ни водеше към къщата си в крепостта, разказа ни странна история. Вечерта около двадесет часа, някакъв човек, който се представил за пощаджия, му донесъл телеграма, написана с молив, която имала следния текст:

Моля веднага да пристигнете по важна работа в Толкмицк. Чакам на пристанището.

— Попитах раздавача — разказваше клисарят — не знае ли как да стигна сега до Толкмицк. Отговори, че след половин час заминава кораб от пристанището. Бях заинтригуван от текста на телеграмата, затова без много да му мисля заключих квартирата си и тръгнах към пристанището. Доплувах до Толкмицк, слязох и зачаках. Но никой не се приближи към мен, стоях там като глупак. И, разбира се, върнах се във Фромборк със следващия кораб, впрочем последния. На обратния път установих, че ми няма ключовете от квартирата, изглежда някъде съм ги загубил.

— А когато се качвахте на кораба, не ви ли блъсна някакъв човек с брадичка? — запитах аз неочаквано.

— Мислите за илюзиониста? — учуди се клисарят. — Точно така беше. Блъсна ме, защото бързаше на кораба. Но веднага се върна обратно на сушата. Вие видяхте ли тази сцена?

— Не, но имам склонност към ясновидство.

Не разпитвахме повече клисаря. На всички нас, с изключение на Петрушка, сцената при качването на кораба беше съвсем ясна. Калиостро беше измъкнал ключовете от джоба на клисаря, после заедно с Батура бяха отворили квартирата му и „взели на заем“ ключа от октагона. Затова им е било необходимо и отпътуването на клисаря за Толкмицк. Подмамили са го да излезе от къщи с помощта на фалшивата телеграма. Да се фалшифицира телеграма не беше трудно, в провинциалните градчета текстът се пише с молив, достатъчно е да се вземе от пощата чиста бланка.

Ключовете на клисаря стърчаха на вратата на неговото жилище.

— О, боже — изуми се клисарят. — Толкова бях разтревожен от мисълта какво ме чака в Толкмицк, че от вълнение съм оставил ключовете в ключалката.

Никой от нас не каза нищо по този въпрос. Работата и така беше ясна. Крадците бяха сложили ключа в ключалката, за да скрият следите на престъплението си.

Ключът от октагона висеше на гвоздей в кухнята на клисаря.

Взехме ключа и през тъмния двор се отправихме към осмоъгълната ниска кула.

По пътя към октагона се натъкнахме на Анелка, Батура и Калиостро. Стояха заобиколени от няколко милиционера, които бяха под началството на поручик Юджински.

— Какво се е случило? — учуди се Петрушка, като се приближи към Анелка.

Тя сви рамене.

— Арестувани сме. Това е някакво недоразумение.

— Нима? — намеси се иронично поручик Юджински. — Сигурно вие — поклони се той към Батура и Калиостро — няма да отречете, че бяхте заловени на местопрестъплението, когато обирахте скривалището на полковник Кьониг. А що се отнася до вас — кимна към Анелка — вие сте само тяхна съучастница.

Петрушка беше като ударен от гръм. Не можа да промълви нито дума.

Директорът Марчак го побутна по рамото.

— Да вървим към октагона — нареди той. — Най-важното е да намерим и вземем съкровищата.

Петрушка сякаш се събуди от сън. С отсъстващо изражение се приближи към вратата на октагона и я отвори.

— Ние също ще погледнем тези съкровища — заяви поручик Юджински и заедно с останалите милиционери и арестуваните тръгна след нас към кулата.

Клисарят запали дебели свещи и по стръмните стъпала слязохме в мазето.

— Къде може тук да има скривалище? — разсъждаваше на глас Петрушка, като оглеждаше извития аркообразно таван на доста голямото помещение.

— В комина. Погледнете в комина — нетърпеливо рече директорът Марчак и предизвика с това възхищението на Петрушка.

— В комина ли? Вие сте гениален, директоре. Веднага посочихте мястото, където са скрити съкровищата. — Той чак закукурига от възхищение.

— Добре, добре — измърмори директорът. — Отворете този комин и извадете съкровищата.

Докато Петрушка се мъчеше да отвори ключалката на комина, Ала се вмъкна в ъгъла на подземие и прибра в чантата скрития под две парчета тухли малък предавател. Той беше изпълнил задачата си и беше излишен.

— Ето и съкровищата — прошепна внезапно Петрушка и отвори вратичката на комина.

Мълчаливи, ние напрегнато гледахме как той пхна ръката си в скривалището в комина и едно по едно извади: тенекиена кутийка, четири красиви, обковани със сребро сандъчета за мощи, много стара изработка, а също митра с нашити на нея скъпоценни камъни.

— Всичко съвпада — тържествуващо ни осведоми Петрушка. — Никой не е бъркал в скривалището, никой нищо не е взел от него.

— А кутийката? — изръмжа директорът.

Петрушка отвори тенекиената кутийка и започна да брои:

— Един, два... пет... осем... десет рубина.

Марчак с гневен жест му взе кутийката и без даже да погледне вътре, заяви:

— Този път няма да се оставя да ме измамят, Петрушка. Тези рубини са фалшиви.

Петрушка взе кутийката от директора и започна да разглежда камъните.

— Те са истински — каза той след малко. — Разбирам нещо от тях. Това са истински скъпоценни камъни.

Директорът Марчак отново взе от Петрушка кутийката. Без да погледне вътре, започна да размахва кутийката така, че камъните вътре затракаха като зарчета за игра.

— Тези рубини са фалшиви, Петрушка. Батура ги е подменил.

Измъкнах от ръцете на директора кутийката, отворих я и погледнах вътре.

Но това, което казах прозвуча на директора и на моите приятели като оръдеен изстрел:

— Рубините са истински.

— Какво? Как така? — процеди директорът.

— Как така? — чух изненадания глас на Батура.

— Истински ли? — разтревожи се Калиостро.

А аз кимнах с глава и подадох отворената кутийка на директора.

— Разгледайте ги, директоре. Те са наистина истински.

Но вместо директора кутийката грабна Батура. Алчно погледна вътре.

Видях как клепачите му бързо затрепкаха, толкова беше изненадан. Просто не вярваше на очите си.

— Истински са... — прошепна той и погледна Калиостро. А маестрото му отговори със също така учуден поглед.

Директорът Марчак взе кутийката от Батура и едва сега внимателно заглежда камъните.

— Да, действително... — прошепна той. — Изглеждат истински. Как е станало това, Томаш? Нали слушахме радиопредаването. Нищо не разбирам...

— Аз също нищо не разбирам — измърмори мрачно Батура.

Обърнах се към Калиостро.

— На вас, маестро, дължа този фокус-бокус.

— На мен? — изплаши се Калиостро.

— Да. Още вчера открих третото скривалище на Кьониг. Извадих от него истинските камъни и отидох в стаята си. От вашата торбичка, маестро, извадих фалшивите рубини и сложих вътре истинските. В кутийката в комина поставих фалшивите рубини. Останалото вие

извършихте сами — отново кимнах на Калиостро и Батура. — Вие сложихте в скривалището истинските. Светът е илюзия, маестро Калиостро.

Директорът Марчак се хвана за главата.

— О, боже, ще полудея! Фалшиви, истински, истински, фалшиви. Къде най-после бяха фалшивите, а къде истинските рубини?

Аз си размених с поручик Юджински многозначителен поглед. Нали той, по моята настойчива молба, ми разреши да подхвърля на Калиостро истинските рубини. Откакто разкри историята с ограбването на скривалищата, милицията непрекъснато следеше и Батура и Калиостро. Даже ако се бяха досетили за подмяната, те нямаха възможност да избягат. Помолих поручика да ми разреши замяната, защото както понякога ми се случва, обичам ефектните сцени в края на приключението.

През това време директорът Марчак набързо състави протокол за отварянето на скривалището. А когато ми подаваше да го подпиша, рече тихо:

— Отървахте кожата, защото нищо не е изчезнало от скривалището. Но не мога да ви простя, че ме направихте на глупак, който не може да различи истинските от фалшивите рубини.

Посочих свещта, която гореше в ръката на клисаря:

— Тук е тъмно, господин директоре. Може да се каже, че в това мазе е даже много тъмно. Не е трудно да се сгреши, нали?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.